VADERLANDSCH WOORDENBOEK.

C.

CABAUW. Zie KABAUW.

CABELJAAUWSCHEN. Zie KABELJAAUWSCHEN.

CADSANDT, ook wel *Cadzand* en *Cazand*, doch volgends de meest oude brieven, *Catzandt* of *Catsſandt* genoemd: deze naam wordt afgeleid van de *Catten*, naar welken veele plaatſen in *Holland*, *Zeeland*, het Sticht van *Utrecht* enz. den naam draagen: als, de *Catwijken*, *Cattendijk*, *Cattenbroek*, *Catz*, *Catzwoude*, enz. alle welken ons hierna zullen te vooren komen. Dit *Cadſandt* is een klein Landſchapje in *Vlaanderen*, dat aan de zijde van den ſtroom, 't *Zwarte Gat* genaamd, door den Oceaan beſpoeld wordt, en aan den anderen kant, door het *Sluisſche Gat*; van agteren wordt het, even als een Eiland, door andere wateren omvangen: het ligt aan het noordoosterdeel van *Vlaanderen*, tegen over *Sluis*, alwaar ook een Dorp van dien naam is: voortijds veel grooter zijnde, was 'er een Stad, en verſcheidene aanzienlijke Dorpen; ook vindt men in de geſchiedverhaalen gewag gemaakt, van veele veld- en zee-ſlagen, aldaar voorgevallen, vermits de *Hollanders* en *Engelſchen*, als vijanden der *Vlamingers*, op het *Land van Cadſandt*, pleegen te landen, of om hen te trotſeeren, of met oogmerk om dieper in 't Land van *Vlaanderen* te dringen. Ten tijde van *L. Guiciardijn*, had de zee reeds meer dan de helft van 't Eiland weggenomen. Dat *Cadſandt* op den Zeeuwſchen bodem ligt, ſchoon nu onder *Vlaanderen* behoorende is, en dat het, benevens andere landjes en plaatſen, door de rivier *de Lieve*, van *Vlaanderen* afgeſcheiden is, en in vroegere dagen aan *Zeeland* behoord heeft, wordt door *Smallegange* ten ſterkſten beweerd.

De hooge vloeden hebben, wegens den laagen bodem aldaar, eene zeer groote kracht, en wel inzonderheid bij felle noordweste winden, dus men door kracht van dijken en dammen dezelven bedwingen moet; doch ook dezen heeft men veelmaals zien bezwijken, onder anderen in den watervloed van het jaar zestien honderd twee-en-tagtig, waarbij de dijken zo aldaar als elders doorbraken, loopende toen de *Elisabeths Polder*, *Barbera's Polder*, *Nieuwvliet*, de *groote* en *kleine St. Anna Polder*, *Stik Polder*, *Zwarte Polder*, *groote* en *kleine Polder*, de *Zant Polder* van *'t Retrenchement*, de *Hendriks Polder*, *Scherbiers Polder*, *oud* en *nieuw Breeland*, enz. geheel onder, ja zelfs wordt de zwaare dijk, *de Slaper* genaamd, en in het jaar zeventien honderd negentien gelegd, thans geheel door de volle zee bespoeld.

Toen de Vlamingers, kort voor het jaar dertien honderd, in 't land van Graaf *Jan van Henegouwen*, *Holland* en *Zeeland* enz. vielen, en gemelde Graaf zig tegen die menigte te zwak bevond, schreef hy aan de Staaten van *Holland* en *Zeeland*, dat zij de Vlamingers voornoemd, tog van hunne grenzen zouden beoorlogen, om hen te noodzaaken, hun eigen land te moeten beschermen, en dus af te laaten, het land van *Henegouwen* verder te verwoesten: aan dat zijn verzoek werd voldaan: het welk *Guy*, Graaf van *Naamen*, en zoon van den Graaf van *Vlaanderen*, niet onaangenaam was, vermits hem daardoor gelegenheid verschaft werd om in *Zeeland* te kunnen vallen, van denkbeeld zijnde, dat hij die Provintie zeer ligt overmeesteren zou; doch de wakkere Zeeuwen vielen hem allereerst aan; verwoestten in 't *Land van Cadsandt* alles te vuur en te zwaard, en joegen alle de Vlamingers 'er uit: omtrent het jaar twaalf honderd vijf-en-negentig, op het einde der Regeering van Graaf *Floris den Vijfden*, hadden de Friezen, om *Floris* te believen, ook eenen inval in dit landschap gedaan; een groot deel van *Guyde's* volk doodgeslagen en meer andere verwoestingen aangerecht: zeer verschillende vindt men echter het verhaal daarvan beschreeven, bij *Vossius* in zijne Jaarboeken, (p. 194 en 266.) en bij *Commelin* in zijne beschrijving van *Amsteldam*, (fol. 55.). In het jaar

zes-

zestien honderd vier begaf Prins *Maurits van Oranje* zig van *Walcheren* naar 't *Land van Cadsandt*, om het den Spanjaarden te ontweldigen, en ware hij terstond het *Sluische Gat* ingelopen, zo zou hij buiten twijfel zig, door verrassing, van *Sluis* hebben kunnen meester maaken; maar hij zijn leger in 't *Zwarte Gat* aan land gezet hebbende, deed *Spinola* den oever aan het *Sluische Gat* bezetten; dit vertraagde zijne overwinningen, die hij echter geduurende het beleg van *Oostende* behaalde, maakende zig meester van *Cadsandt*, *Ysendyke*, *Aardenburg* en *Sluis*, van dien tijd af tot in het jaar zeventien honderd agt, bleef het *Land van Cadsandt*, in de magt der algemeene Staaten, maar toen, en ook naderhand, in het jaar zeventien honderd zeven-en-veertig maakten 'er de Franschen zig meester van.

Niettegenstaande dit Land, of liever dit Eiland, zeer door het water verminderd en benadeeld wordt, is en blijft het echter ongemeen vruchtbaar, en brengt kostelijke tarw voort, welke vruchtbaarheid mogelijk ook wel één der oorzaaken is, dat 'er zig eerst verscheidene Fransche vluchtelingen, en daarna eene geheele menigte Salsburgsche Emigranten nedergezet hebben; de laatstgenoemde hebben 'er een Lutherschen Predikant, die op kosten van den Staat onderhouden wordt, en genieten nog bestendig veel goeds van de Lutherse Gemeenten, bijzonderlijk van die van *Amsteldam*. De Predikant der Gereformeerden aldaar, behoort onder de clasis van *Walcheren* in *Zeeland*.

Tegenwoordig is het Eiland *Cadsandt*, in bijna twee gelijke deelen verdeeld, behoorende het oostlijke gedeelte tot het Oostburger, en 't westlijke tot het Aardenburger Ambacht; voords staat het onmiddelijk geheel onder het rechtsgebied van het collegie van de Vrijen, hebbende de Heerlijkheden *Breskens* en *Nieuwvliet* alleen, haar bijzonder rechtsgebied.

Zie DE GROOT *Jaarboeken*, fol. 468. GUICIARDIJN, fol. v. MEETEREN, p. 471.

CALANDSOOGE, ook *Calensooge* en *Calansooge*. Zie KALANDSOOGE.

CALIGULA, (*Cajus*) was Roomsch Keizer, een wreed tiran, maar tevens de grootſte wellustige en beſpottenswaardige zot, die ooit geleefd heeft; die dus niet verdiende, dat zijnen naam herdacht werd, ware het niet dat 'er in zijn leven en geduurende zijne regeering zaaken voorgevallen zijn, die, het *Oud Batavia* betreffende, gemeld moeten worden: voornaamlijk komt in aanmerkinge zijne gedaane togt naar *Neder Germania*, waardoor hij in het veertigſte of drie- en- veertigſte jaar na CHRISTUS geboorte, in *Batavia* kwam, en 'er de volgende dwaasheid ten uitvoer bragt: hij beval aan eenige zijner Duitſche lijfwachten, over den *Rhijn* te vaaren, met bevel van zig aldaar verborgen te houden, geevende tevens last, dat men hem kort na het middagmaal, met groote ontzetting moest komen aanzeggen, dat de vijand nabij en in 't gezicht was: dit werd volgends zijn bevel verricht, en dus het leger in alarm gebragt: fluks begeeft *Caligula* zig ter wapen, neemt eenige zijner vrienden en lijfwachten met zig, en haast zig naar een bijgeleegen bosch, waarin hij eenige boomen nedervellen, en dezelven trophees wijze oprichten deed: daarop keert hij met ontſtoken toortſen en fakkelen weder te rug, beſtraffende de laf hartigheid van die, welken hem niet gevolgd waren, maar verheffende in tegendeel hemelhoog den roem van hun, die, zo hij voorgaf, deelgenooten zijner overwinninge waren; dezen vereerde hij ook met den nieuwen naam van *Togt Kranſen*, waarvan ſommigen de gedaante van de zon, maan en ſterre hadden: daar zijn 'er die meenen, dat uit deze kranſen, door *Caligula* uitgedeeld, naderhand de wapenen der Heeren van *Waſſenaar*, voerende drie waſſende maanen op een rood veld, als ook die der Heeren van *Mathenesſe*, zijnde drie zilverene ſterren op een zilver veld, ontſtaan zijn, ſchoon kundigen zulks voor niet hooger dan losſe giſſingen aanneemen: eindelijk houdt *Caligula* zig, om zijne zotheid te volvoeren, als of hij gedwongen ware, ten ſtrijde te moeten gaan, ſtellende zijn leger in ſlagorde langs het ſtrand: geen der zijnen kon echter bevroeden wat 's Keizers oogmerk ware, dan hij, om hun dit raadzel te ontvouwen, gebied hun zeeſchelpen en hoorentjes te raapen, en hunne helmetten, ſchilden en borſtwapens, daar mede te vullen; begeerende verder dat die als

een

een krijgsbuit, uit de door hem verwonnenen Oceaan, aan het capitool te *Rome*, als triumfteekens gewijd en toegeëigend zouden worden. Ter gedachtenisfe van deze zijne overwinninge op hoorens en fchelpen behaald, deed hij, ter gemelde plaatfe, een zeer hoogen toren bouwen, waarop men, als op den *Pharus* van *Egijpten*, vuuren ontfteeken zou, op dat zij bij donkere nachten de zeevaarenden ten baake zoude verftrekken: dat dit in flagorde ftellen van *Caligula's* heir, op 't ftrand, en omtrent den mond van den *Rhijn* gefchied zou weezen, is het gevoelen van meest allen die over Nederlands Oudheden en Historiën gefchreeven hebben en 'er in ervaaren zijn: maar ook zijn 'er veelen, die daarvoor het *Huis te Britten* houden, (zie wat wij op de befchrijving daarvan gezegd hebben) dit alleen voegen wij hier nog bij, dat *Schotanus* voor zeker houd, dat de plaatzing van het heir door *Caligula*, aan het ftrand bij *Noordwijk* zoude gefchied zijn.

Men zie alle de Schrijvers over de *Nederl. Oudheden.*

CALLENBERG, (*Gerard*) Luitenant-Admiraal van *Holland* en *Westfriesland*, geboren in de *Wilmftad* in het jaar zestien honderd twee-en-veertig, op den agtften April. Na hij, in minder rang, den Lande manhaftig gediend had, werd hij in zestien honderd vijf-en-zestig Capitein onder het collegie ter Admiraliteit op de *Maaze*, in zestien honderd drie-en-zeventig Schout bij Nacht, en vervolgends in zestien honderd vier-en-zeventig onder het collegie refortеerende onder *Amfteldam*, Vice-Admiraal, en aldaar zestien honderd twee-en-negentig Luitenant-Admiraal; na het overlijden van den Heere *Philip van Almonde*, in zeventien honderd elf, werd hij Luitenant-Admiraal van *Holland* en *Westfriesland:* zijne dapperheid en groote krijgskunde ter zee, heeft hem meer dan zijne geboorte, (trouwens, dit heeft de Heer *Callenberg* met de voornaamfte van onze beroemdfte Zeeoverften gemeen gehad) tot de bovengemelde aanzienlijke waardigheid doen opklimmen: laat ons eenige zijner bedrijven hier ter nederftellen: in het zeegevecht omtrent den berg *Etna*, in 't jaar zestien honderd zes-en-zeventig, was hij één der eerfte Capiteinen op het fchip van den Admiraal *de Ruiter*, toen die gadelooze Zeeheld, de eerfte kwetfuur van aanbelang, die

hij den gantſchen tijd zijns levens gehad had, ontving, en waaraan hij eenige dagen daarna overleed: *Callenberg* liet niet na ieder tot zijnen pligt aanteſpooren, ſtellende binnens boords zodanige orders, omtrent de Officieren, Matroozen en Soldaaten, dat noch vriend noch vijand merkte, dat de Admiraal gewond was: ook werd het gevecht op zijn ſmaldeel, met de zelfde moed en dapperheid gaande gehouden, inzonderheid op zijn eigen ſchip: hij hield zig altoos digtst bij het ſchip van den Graave *van Stijrum*, dat het meest in gevaar was, doordien de vijanden met agt ſchepen, en daar onder twee Schouts bij nacht, het meest daarop aanhielden; dan de dapperheid en vlugheid van *Callenberg*, en andere Bevelhebberen, was zo groot, dat de vijanden hun verlaaten moesten. Het ſchip van *de Ruiter* bleef daags na den ſlag nog zee houden: na zij de Franſchen uit het gezicht verlooren hadden, en de wind ſterker werd, liep de vloot naar *Saragoſſe*, alwaar de groote *de Ruiter* op den negen-en- twintigſten April overleed. Na verloop van eenige dagen zeilde de vloot van daar naar *Palermo*, wordende de Admiraals vlag gevoerd door *de Haan*, de vlag van Vice-Admiraal door *Callenberg*, en die van Schout bij Nacht door *Middelland*. De Franſchen begaven zig weder in zee, kwamen den eerſten Junij in 't gezicht van *Palermo*, en, na eenige van hunne Bevelhebbers de ligging der Spaanſche en Hollandſche vloot beſchouwd hadden, kwamen zij 'er den volgenden dag op af, ziende met vermaak dat de Spaanſche Vice-Admiraal, zonder eenigen wederſtand te bieden, zijn kabels kapte, en dat de overige ſchepen, zo wel de Spaanſchen als Hollandſchen, in wanorde geraakt waren: zij bedienden zig wonderwel van dit voordeel, verbrandende eenige hollandſche ſchepen: 't ſchip de *Eendracht*, waarin het lijk van den Admiraal was, liep zelfs groot gevaar; doch de moed van *Callenberg* bezweek niet: hij hield het meer dan anderhalf uur uit, ſchietende zelfs zodanig met musketten op de Franſchen, dat zij eindelijk afweeken. *De Haan* was in dezen ſlag geſneuveld, dus voerde *Callenberg* de vlag als Admiraal. In het jaar zestien honderd negentig als Vice-Admiraal op het ſchip *Westfriesland* in *Duins* zijnde, ontving hij eenen brief van Koning *Willem den Derden*, waarbij

aan

aan hem het gebied over de vloot, in afweezen van den Luitenant-Admiraal *Cornelis Evertsen* opgedragen, en vergund werd, om, wanneer gemelde Luitenant-Admiraal op de vloot zoude gekomen zijn, tweede stem en zitting in den krijgsraad te hebben.

In de maand Junij van dat zelfde jaar, had *Callenberg* op de gecombineerde Engelsche en Hollandsche vloot, het bevel over het eerste smaldeel, en sloeg met zijne bijhebbende schepen, bij *Beveſier*, tegen de Franschen, in welken slag hij zig met roem en eer gedroeg, en de Hollandsche vloot uit een oogschijnelijk gevaar reddede: in het volgende jaar (zestien honderd een-en-negentig) bevond hij zig met dezelfde vlootelingen op het schip *Medenblik*, voerende zes-en-tagtig stukken kanon, waarmede hij, benevens negen Hollandsche schepen en twee branders, onder zijn bevel staande, naar *Spanje* gezonden werd. De waardigheid van Vice-Admiraal, voor het collegie van de *Maaze*, in de maand Maart van den jaare zestien honderd twee- en-negentig bekomen hebbende, was hij met het bovengemelde schip, in de gecombineerde Engelsche en Hollandsche vloot, en wel op dien tijd, toen dezelve onder het opperbevel van den Engelschen Admiraal *Rusſel*, in de maand Mei van het gemelde jaar, omtrent *Barſleur*, door de Franschen aangevallen werd, waarbij echter de Hollanders, staande onder bevel van den Luitenant-Admiraal *Almonde*, door de kalmte van den wind, weinig deels aan het gevecht konden krijgen. *Callenberg* had in deze actie het bevel over dat gedeelte van de Hollandsche schepen, dat de voortogt hadden, en volgends zijne gewoonte ontving hij de Franschen zo wél, dat zij spoedig afhielden.

Met het einde van de maand Januarij des jaars zestien honderd vier-en-negentig, kwam onze Zeeheld, benevens den Engelschen Admiraal *Wheler*, met omtrent dertig oorlogschepen, en een groote vloot koopvaardijvaarders, die zij naar *Italiën* en *De Levant* moesten geleiden, te *Cadix*, vanwaar zij de Baai van *Gibralter* aandeeden: met het begin van de maand Maart weder in zee gestoken zijnde, werden zij door eenen vreezelijken storm, verzeld met zulk een zwaar onweder, beloopen, dat de oudste en bevaarendste zeeman, in dien oort nooit dergelijke ontmoet

had, en waardoor de gemelde Admiraal *Wheler*, met zijn ſchip van tagtig ſtukken kanon, en al het volk, uitgezonderd twee mooren, onder de woedende golven begraaven werd; *Callenberg* echter werd gelukkig bewaard, waarna hij met het ſchip *de Ridderſchap* van twee-en-zeventig ſtukken kanon, op de Spaanſche kust verbleef, tot de maand Julij: toen ging hij over op het ſchip *de Beſchermer*, van negentig ſtukken kanon, en daarmede begaf hij zig, benevens zijne bijhebbende ſchepen, omtrent de *Straat van Gibraltar*, bij de zamengevoegde Engelſche en Hollandſche vloot, beſtaande uit veertig Engelſche ſchepen, onder bevel van den Admiraal *Ruſſel*, drie-en-twintig Hollandſche en tien Spaanſche. Het opperbevel over alle de Hollandſche ſchepen, was onzen Held toevertrouwd, zijnde het oogmerk dezer vloot, om *Barcelona*, dat door de Franſchen te water en te land belegerd was, te gaan ontzetten, en het overige gedeelte van *Kateloniën* te behouden, het welke ook gelukkig ter uitvoer gebragt werd. Voor deze zijne verrichtingen werd *Callenberg*, door de Regeering van *Barcelona*, beſchonken met een zilver verguld Lampet en Schotel, waarop des ſtads wapen gedreeven was, benevens twee zilverene fruitſchotels; ook was de Koning van *Spanje* over den bijſtand der Hollanderen zo voldaan, dat hij den Vice-Admiraal *Callenberg*, een diamante kruis tot een vereering zond.

In de maand November van het volgende jaar, kwam *Callenberg*, benevens den Admiraal *Ruſſel*, met bijna dertig, zo Hollandſche als Engelſche ſchepen, en een menigte koopvaardijvaarders in *Engeland*.

In de maand Junij van den jaare zestien honderd zes-en-negentig, hielp hij, voerende het ſchip *de Zeven Provintiën*, van negentig ſtukken kanon, met de Engelſche en Hollandſche vloot, eene landing doen op de Franſche kust, bijzonderlijk op de Eilanden *Heizant*, waarna hij zig in de maand Julij van 't zelfde jaar, met de gemelde vloot weder op de Franſche kust vertoonde, en geen van de minſte was, die de Stad *Martin*, op 't Eiland *Ré*, de uitwerking der bomben deed gevoelen, rechtende aldaar groote verwoesting aan.

In den jaare zestien honderd zeven-en-negentig werd hij verhee-

heeven tot Luitenant-Admiraal voor het *Noorderkwartier*, en diende in dien aanzienlijken rang op het Schip *Hollandia*: in het jaar zeventien honderd twee, op de meergemelde vereenigde vlooten, waarvan de Engelſche Admiraal *Rooke*, en de Hollandſche Admiraal *Almonde*, de Opperbevelhebbers waren, was hij mede tegenwoordig in den vruchtloozen togt op *Cadix*; daarna bij de roemruchtige overwinning op *Vigos*, waaromtrent aanmerkelijk is, dat *Callenberg* ten zelfden dage dat de Spaanſche vlooten in de Baai van *Vigos* aangevallen en vermeesterd werden, op verzoek van den Admiraal *Almonde*, wegens deszelfs onpaſſelijkheid, het gebied voerde; dat door hem zijn ſtiefzoon *Barend van der Pot*, Capitein voor het collegie op de *Maas*, met het ſchip *Dordrecht* op den vijand afgezonden werd, en hij alleen vier Spaanſche Gallioenen veroverde.

Gelukkig werd *Callenberg* andermaal behouden in een ontzachlijken orcaan, die in den jaare zeventien honderd drie, op deze kust ontſtond: hij werd met een vloot oorlog- en tranſportſchepen, die men uit *Texel* voor de *Maas* verwachtte, op de kusten van *Noorwegen* gedreeven, vanwaar hij den eerſten Januarij zeventien honderd en vier, te *Spithead* aankwam, en dus als bewaard werd om in dat jaar den Aartshertog *Karel van Oostenrijk*, toen reeds bekend met den naam van *Karel den Derden*, Koning van *Spanje*, naar *Portugal* overtebrengen; een aanſlag op *Barcelona* te doen, en de Stad *Gibraltar* te helpen inneemen, gelijk hij met het ſchip van *Noordholland*, *de Albemarle* genaamd, voerende vier-en-zestig ſtukken kanon, en drie honderd vijf-en-zeventig koppen, met de gecombineerde Engelſche en Hollandſche vloot, onder het opperbevel van den Admiraal *Rooke*, het eerstgemelde deed in de maand Maart, komende den zevenden van die maand, met de groote vloot op de rivier van *Lisbon*, alwaar Koning *Karel* aan land trad, en de troupen ontſcheepte: in de maand Mei geſchiedde de aanſlag op *Barcelona*, wordende op den dertigſten, met zestien honderd man, onder bevel van den Prins van *Heſſen Darmſtad* de landing gedaan, en gedekt met agt ſchepen en drie bombardeer galjooten, welken daags daaraan hunne bomben en carasſen wierpen: dan de Stad al te wel bezet zijnde, werd het volk

den eerſten Junij weder ingeſcheept: het derde, naamlijk het inneemen van *Gibraltar*, werd ondernomen op den eerſten Julij, waartoe op dien dag bijna twee duizend Zeeſoldaaten aan land gezet zijnde, voordtrokken, tot op een ſchoot afſtands van de Stad, alwaar de gemelde Prins bij hen kwam, en *Gibraltar* door een' brief deed opeiſchen: intuſſchen waren de ſchepen mede digter onder de Stad gebragt, en begonnen den dertienden, na bekomene weigering van overgaave, hunne bomben te werpen, zerwijl de Engelſchen de ſterkte aan de haven bezuiden de Stad beklommen: den vierden kwamen de Gijzelaars, en de Stad, werd bij verdrag overgegeeven: den zesden kwam de Prins van *Heſſen Darmſtad* aan boord van den Admiraal *Callenberg*, om hem uit naam van den Koning te bedanken, voor den beweezen dienst: voords zeilde de vloot den twaalfden naar de *Barbarijſche Kust*, en *Callenberg* ontving daarna eenen eigenhandigen brief van den Koning, zijnde van inhoud als volgt:

Cher Chevalier Amiral!

Comme c'eſt avec plaiſir que je viens d'entendre la priſe de la ville & du havre de Gibralter, je vous conteſte par la preſente la grande ſatisfaction, que vous m'avez donné en cette occaſion par le grand zele que vous avez fait paroitre pour le bien de la choſe commune & des mes interets particulier.

J'en aurai toujours une reconnoiſſance proportioné a votre merite, que vous avez acquis dans cette heureuſe entrepriſe, & pendant que je deſire & que je attends encore avant l'accomplisſement de la Campagne d'entendre pluſieurs d'autres agreables nouvelles de votre bonne conduite & de la valeur de vos Officiers & gens de Marine a la gloire des Etats Generaux votre Maitres & de vous en propre, je vous aſſure de la bonne affection & de l'eſtime que je garde conſtamment pour votre perſonne.

a Pombal ce 25me Aout 1704.

CHARLES.

Na

Na deze verrichting geraakte *Callenberg* met de achterhoede van de vloot, beſtaande uit twaalf Hollandſche ſchepen, op den vier-en-twintigſten van de gemelde maand Julij, omtrent *Mallaga* ſlaags, met de Franſche vloot, waarin het ſchip *de Albemarle* twintig dooden en vijf-en-veertig gekwetſten bekwam, en zo doornageld werd, dat het buiten ſtaat was de vlag te kunnen voeren, des ging *Callenberg*, voor zijn perſoon alleen, voor eenigen tijd over, op het ſchip *Katwijk*, bij den Capitein *Schrijver*, waardoor de Voorzienigheid weder op eene zonderlinge wijze zijn leven geſpaard had, vermits het gemelde ſchip *Albemarle*, op den middag van den zeven-en-twintigſten, door eigen kruid aangeſtoken, in de lucht ſprong, waarvan ſlechts negen Matroozen door den Commandeur *Rombouts*, wien de post op het ſchip was toebetrouwd, opgevischt werden; echter waren dezen geheel onkundig, waardoor dit toeval ontſtaan was: de Admiraal leed daarbij in zijne goederen groote ſchade, en 't geen hem voor zijn perſoon het meeste ſmartte, was het miſſen zijner dagregisters.

Eindelijk na zo veele gevaaren doorgeſtaan, en zo veele blijken van dapperheid gegeeven te hebben, werd *Callenberg*, ter belooninge zijner getrouwheid, door H. H. M. de Staaten Generaal, op den veertienden Februarij des jaars zeventien honderd negen, in plaatſe van den Heere *Philips van Almonde*, als Luitenant-Admiraal, voor het Ed. Mog. Collegie ter Admiraliteit reſideerende te *Amſteldam*, aangeſteld, en den negentienden Februarij zeventien honderd elf in den zelfden rang voor het Collegie op de *Maaze*, waarna hij te *Vlaardingen*, ſchoon, gelijk gezegd is, in de *Willemſtad* geboren, zijne dagen in vreden heeft doorgebragt, aldaar bekleedde hij de aanzienlijkſte posten van regeering, zijnde in zestien honderd agt-en-zeventig Vroedſchap geworden, ook heeft hij 'er meer dan eens de Burgemeeſterlijke waardigheid bekleed, van welke ampten hij op zijn verzoek, in het jaar zeventien honderd elf, zo om 's Lands dienst, als om zijne klimmende jaaren, ontſlagen werd: hij ſtierf op den agtſten van de maand October des jaars zeventien honderd twee-en-twintig, en werd ook in gemelde Stad begraven: zijn wapen, verſierd met een gouden ſcheepskroon,

is

is boven zi'n grafkelder in de kerk aldaar nog heden te zien. *Callenberg* had ten huwelijk gehad *Lucretia Bosch*, *Pieters* dochter, die eerst ten man gehad had *Gijsbert van der Pot*, Capitein of Schipper van een Vlaardinger koopvaardijſchip: onze Held liet na drie dochters: *Rebecca*, gehuwd met *Anthonij Baartmans*, dien zij een' zoon baarde, Mr. *Gerrard Callenberg Baartmans*, in zijn leven ordinaris Raad in de kamer van Juſtitie van *Vianen* en *Ameide*, midsgaders Dijkgraaf en Penningmeester van de *Landen van Vianen*, en eene dochter *Hester Adriana Callenberg Baartmans*, die gehuwd is geweest met wijlen *Jacobus de Groot*, Predikant te *Utrecht*: de twee andere dochters, *Adriana* en *Geertrui*, zijn ongehuwd geſtorven: 's mans afbeeldzel is tweemaal in prent gebragt, het groote door *P. Tanje*, naar de tekening van *A. Schouman*, vervaardigd naar het origineele ſchilderij van den ouden *Volleven*, en het kleine door *J. Houbraken*.

Zie *Leven van de Ruiter*. *Beſchrijving van Vlaardingen*, enz.

CALLIDIUS (*Cornelius*) *Cryſopolitanus*, een verdichte naam, waaronder *Cornelis Loos*, een Hollander, zig bedekte: hij was Kanunnik in zijne geboorteſtad *Gouda*, alwaar zijn vader Schepen en Raad was. De twist tuſſchen de Roomschgezinden en Proteſtanten, noodzaakten hem in het midden der zestiende eeuwe, zig naar elders te begeeven, waarover hij door veele vinnige en ſcherpbijtende ſchriften, zijne gramſchap toonde: één van die kwam in 't jaar vijftien honderd negen en zeventig ten voorſchijn, onder den tijtel van *Spiritus virtiginis utriusque Germania in religionis diſſidio vera origo progeſſus ac indubitatis curandi modus*, waarin de Proteſtanten zeer vinnig doorgehaald werden: niet minder heftig toonde hij zig tegen zekeren *Chriſtiaan Frank*, die de order der Jeſuiten verlaaten en zig tot de Hervormden begeeven had. Maar allermeest is hij bekend geworden door zijn boek de *vera & falſa magia*, zijnde hetzelve door hem heimelijk aan een' Boekdrukker te *Keulen* gezonden, doch hij, als de Schrijver daarvan ontdekt zijnde, werd op last van den Pauslijken Nuntius, in het kloos-

ter

ter van *St. Maximus* te *Trier*, in bewaaring genomen, en gedwongen, het geſchrevene openlijk te herroepen: bovendien werd hij genoodzaakt *Trier* te verlaaten; vandaar begaf hij zig naar *Brusſel*, alwaar hij tot een der kerklijke Vicarisſen werd aangenomen. Doch niet lang daarna aangeklaagd zijnde, van in zijn voorige gevoelens bij de Roomſche Chriſtenen ondraagzaam te volharden, werd hij voor de tweedemaal in gevangenis geſteld, en verkreeg langen tijd daarna, niet dan met veel moeite zijne vrijheid. De geestlijkheid wilde ten derdemaale die beſchuldiging hervatten, en hij zou, zo de dood hem in het jaar vijftien honderd zeven-en-negentig daarvoor niet beveiligd had, het dreigende gevaar niet ontkomen zijn. Onder zijne overige ſchriften komt meest in aanmerking zijne *Catalogus illuſtrum utriusque Germaniæ ſcriptorum*; hiervan zegt de Jeſuit *Labbe* in zijne *Biblioteca Bibliothecarum*, dat in dit boek, de levens en werken, de doorgeleerdheid en godvrucht, der doorluchtige mannen, die ten dienste van Hoog- en Neder-Duitschland de letterkunde en wetenſchappen zedert het jaar vijftien honderd tot vijftien honderd een- en-tagtig herſteld, en de geloofsleer tegen de nieuwgezinde Leeraars gewraakt hadden, beſchreven waren. Wat zijn boek hierboven gemeld, de *vera & falſa magia* betreft, hetzelve was zekerlijk met een goed oogmerk geſchreven: want in *Duitschland* zijnde, zag hij de zogenaamde gerechtsplaatſen rooken en branden, van ten vuure gedoemde Hekſen en Tovenaars. Hij was in de leer der kerke te wel onderwezen, om niet te weeten of te gelooven, dat de H. Schrift, de gewijde en ongewijde overleveringen, de kerk- en burger wetten, ja zelfs de ondervinding van vroegere eeuwen overtuigend bewezen, dat 'er toverijen plaats gehad hadden: maar zijne Hollandſche mededogende aart, kon niet dulden, dat ten zijnen tijde een menigte van onnoozele en onſchuldige menſchen, van duivelskonſtenarijen beſchuldigd, en (zo men zeide) overtuigd, ten vuure gedoemd werden. Zijne gedachten waren, dat onnozelen het meest daarmede beticht werden; dat 'er veelen van die, door zwaarmoedige gedachten, hun wezenlijk inbeeldden, dat zij konden toveren, zonder te weeten wat eigenlijk toveren was; dat de pijnbanken veeltijds on-

onſchuldige bekentenisſen afperſten; dat het ten vuure doemen en branden dezer menſchen een nieuw middel der ſcheikunde was, door onrechtvaardige geldzuchtige Rechters uitgevonden, om goud uit 's menſchen bloed te trekken. Deze gedachten, die zeker niet mis waren, deeden hem dit werk over de waare en valſche toverkunst ſchrijven, en in de opgemelde ongelegenheid raaken, en men moet erkennen, dat zijn al te ontmaatige ijver, hem 'er veele onbeſcheidene zaaken in heeft doen ter nederſtellen. Volgends zijnen laatſten wil, werd hij te *Brusſel* op een kerkhof begraaven.

Men zie van zijne ſchriften verder VAL. ANDREAS en FOPPENS.

CALLINGEN, is, volgends een' giftbrief van *Dirk den Vijfden*, Graaf van *Holland*, van her jaar duizend drie-en-tagtig, een zeekere plaats digt bij *Alkmaar*. Wij zeggen *Dirk de Vijfde*, ſchoon hij zig in den brief *de Vierde* noemt, tellende zijnen oom, den ongehuwden *Dirk*, niet, om reden dat die geene giften aan de Abdije van *Egmond* gedaan had, en in wiens plaats zijn vader *Floris*, in het jaar duizend agt-en-veertig gevolgd is. Als wij tot het Art. van dezen DIRK zullen gekomen zijn, zal het de tijd en plaats zijn, om de echtheid of onechtheid van dezen brief, waarover veel getwist is, te onderzoeken.

M. Stoke noemt deze plaats met eene zeer zachte blaazing *Hallinge*, als hij zegt:

> In bzoente gaf hij hem rentende dinge
> In Alkmaar / en in *Hallinge*.

Zie *Dirk den Eerſten*, vers 483 en 484. Eigenlijk moet 'er ſtaan *Kallinghe*, welke benaaming door *Alkemade* enz. verkeerdelijk verklaard is voor *Callinge*, nu *'t Ooge*, de verkorte naam van *Kallantsoog*, een Zeedorp niet verre van 't noordeinde van de *Zijpe*; dat zekerlijk aan den geleerden *Alting* onbekend geweest moet zijn, vermits hij het, waarin wij hem gevolgd hebben, genoemd heeft *Callingen*; hij meende zelfs dat 'er van de-

ze

ze plaats niets meer overig was, en plaatste het dus in de nabuurschap van *Alkmaar* en *Vroonle* of *Vroonloe*. Zie verder *Kallantsoog*.

CALLISHOEK. Zie dit Art. op letter K.

CALLOO, thans een vlek, schoon eertijds een schans in *'t Land van Waas*, aan de *Schelde*, twee uuren van *Antwerpen*, en niet verre van *Lillo* en *Liefkenshoek*; *Calloo* is de plaats, alwaar de Hertog *Alexander van Parma* in den jaare vijftien honderd vier-en-tagtig, eene brug deed bouwen, om de vaart langs de *Schelde* te stremmen: de reden waarom hij deze plaats koos, was, dat de rivier tusschen *Calloo* en de *Ordanne* smaller is, dan op andere plaatsen, en ook dat dezelve aldaar een' bogt heeft, die belet dat de schepen, met alle winden dien hoek niet passeeren of te boven komen kunnen: aan beide zijde van de brug deed hij een Fort bouwen, die hij den naam van *St. Marie* en *St. Philip* gaf: het geene aldaar in het jaar zestien honderd agt-en-dertig voorviel, is te merkwaardig om niet verhaald te worden: *Willem*, Graaf van *Nassau*, dan, veroverde op den dertienden Junij des gemelden jaars, met zeven duizend man deze Schans, benevens eenige nabij gelegene Forten, maar vermits de Spanjaarden ongemeen veel belang daarin hadden, aangezien gantsch *Vlaanderen* daardoor in gevaar was, trokken zij met haast alle hunne troupen bijéén, en kwamen den zeventienden voor *Calloo*: de Staatschen deeden een' uitval, en de Spanjaarden lokten hen al deinzende in eenen hinderlaag van negen compagniën Ruiters, waardoor veele Soldaaten omkwamen. Graaf *Maurits*, eenigste zoon van *Willem van Nassau*, werd in de borst geschoten, en doorstoken: den twintigsten werd het Spaansche heir met nog tien of twaalf duizend man versterkt: deze groote menigte deed dien zelfden nacht op de Schans een hevigen aanval, die tot aan den morgen duurde; de Staatsche manschap deed, hoe gering ook in aantal, een onbegrijpelijke tegenweer, en vochten als leeuwen: daags daaraan hervatteden de Spanjaarden den aanval, geduurende den gantschen dag, en dreeven de Staatschen uit eenige voordeelige posten, waarom de Graaf van *Nassau*, geen ontzet te gemoet zien-

ziende, beſloot, de Schans en overige posten in den nacht tusſchen den twee- en drie-en-twintigſten te verlaaten. De Spaanſchen vielen den zijnen, in den aftogt, met een felle woede op het lijf, en alles geraakte in de uitterſte wanorde: twee duizend drie honderd en zeventig man, en daar onder verſcheidene Colonellen, tagtig groote en kleine ſchepen, negentien metaale ſtukken kanon, en een groot aantal vaandels, vielen in handen der vijanden. De Graaf van *Naſſau*, zeer zwaarlijvig en ziekelijk zijnde, werd naauwlijks op zijn ziekbed te *Liefkenshoek* geborgen, en de ſchipbrug, niet beſtand om alles te draagen, daar dezelve niet tot over het ſlijk reikte, was oorzaak dat veele in de ſlijk ſmoorden, in 't water verdronken, of doodgeſchooten werden: tusſchen de twintig en dertig compagniën lagen in ſchepen, niet verre van *Calloo*, zonder te kunnen naderen, en het gros van 't Staatſche leger lag, onder bevel van Prins *Fredrik Hendrik*, te *Noordegeest*, zo 't ſcheen om van dien kant de forten van *Antwerpen* in beweeginge te houden: hoe het zij, Graaf *Willem* had, gelijk wij gezien hebben, geen onderſtand gekreegen, ſchoon hij agt dagen te vooren, zijnen broeder *Hendrik* aan den Prins van *Oranje* gezonden had, om dien van alles te onderrichten, en om bijſtand te verzoeken: negentien compagniën lagen, om aan dit verzoek te voldoen, in de *Kruisſchans*, en de oorzaak dat zij niet verder kwamen, werd toegeſchreeven aan het gedrag van zekeren Luitenant-Colonel *van Tienen*, die twee dagen te vooren geſchreven had, dat zij buiten nood waren. *Oranje* miste ook op dien tijd in zijne oogmerken, want hij was voorneemens de Spaanſchen bij *Antwerpen*, *Calloo* en de *Kruisſchans*, te misleiden, en inmiddels op *Sas van Gend* of *Hulst* doortedringen, doch de Spaanſchen ontdekten zulks, en verijdelden 's Prinſen toeleg.

Zie STRADA *Nederlandſche Oorlogen*, VI. Boek. *Leven van Fredrik Hendrik*. in fol. bl. 10. AITZEMA *Zaaken van Staat*, II. Deel, bl. 535 en 536.

CALSLAGEN, een Dorp.

CALSLAGEN, een Adelijk Huis, zie van deze twee Art. op Letter K.

CAL-

H. Buys. delin. Reinst Vinkeles. sculp. 1788.

CALVERDIJK, een Dorp.

CALVERDIJK, mede een Dorp. Zie deze beide Artikels op letter K.

CALVESLOE. Zie KALSLAGE.

CALVIN, (*Johan*) schoon te *Noijon* in *Picardiën*, op den tienden Julij des jaars vijftien honderd negen, geboren, en dus geen Nederlander zijnde, verdient echter door onze Landgenoten gekend te worden, niet alleen om dat hij één der voornaamste Hervormers was, maar ook om dat zijne gevoelens binnen deze Landen zijn aangenomen, en dat zijne navolgers de gronden gelegd hebben, tot den kerkstaat der *Gereformeerden*, die, gelijk men weet, eenen godsdienst belijden, welken in deze Landen de heerschende is, en met de magt van 't Land moet beschermd en verdedigd worden, waarvan de bewijzen op 't Art. GEREFORMEERDEN, aangetoond zullen worden. *Johan Calvin* dan, was de zoon van eenen *Gerard Cauvin* en *Johanne le Franc:* deze zijn vader was eerst Commis der Pachterijen, daarna Fiscaal van 't Graafschap *Noijon*, en Secretaris van 't Bisdom; een man die, zo als ook de moeder van *Calvin*, afkomstig was van gemeene burger lieden, want zijn vaderlijke grootvader was een Kuiper te *Pont l'Eveque* bij *Noijon*, en zijn moederlijke grootvader een Herbergier te *Kamerijk:* onze Hervormer werd in zijn jeugd, zekerlijk door onvermogen zijner ouderen, mede tot een handwerk geschikt, want zijn Meester *Richard Chauvin*, was een Slootemaker te *Parijs:* deze echter deed hem in 't school van *la Marche* 't Latijn, en de Filosophie in dat van *Mantaigu* leeren: de vlugheid van zijn verstand, was oorzaak dat hij met zijn elfde jaar Kapelaan van de kerk van *Notre Dame*, en met zijn agttiende Pastoor van *Marteville* werd: deze Pastorij verwisselde hij na verloop van twee jaaren, met die van *Pont l'Eveque.* Het eerste onderwijs in de gevoelen van den Godsdienst, waarin hij naderhand zulke groote stappen gedaan heeft, ontving hij van één' zijner naastbestaanden, *Robert Olivetan* genaamd: zijn vader, met deszelfs vrienden, over den aankomen-

den jongeling geraadpleegd hebbende, begeerde, dat, daar zijne neiging voor de ſtudie onwederſtaanbaar was, hij zig op de Rechtsgeleerdheid zou toeleggen, en dwong hem, zig ten dien einde naar *Orleans* te begeeven: om aan den wil zijns vaders te voldoen, oefende hij zig aldaar in die wetenſchap, onder den geleerden *Petrus Stella*, en bragt het binnen korten tijd zo ver, dat hij niet meer als Leerling, maar als Meester werd aangemerkt, en nu en dan de lesſen der Hoogleeraaren waarnam, die ook aanboden, om hem op hunne kosten, tot Doctor in de rechten te promoveeren. *G. Patin* zegt, *dat* Calvin *op zijn ouderdom van twee-en-twintig jaaren, de geleerdſte man van Enropa was.* Te *Bourges* oefende hij zig onder den vermaarden *Alciatus*, en de Griekſche taal leerde hij van Prof. *Melchior Wolmar*, naderhand voor een Lutheraan bekend: daar zijn 'er die zeggen, dat hij aldaar de gevoelen van *Luther* en *Zwinglius* met vlijt naſpoorde, en nu en dan op de Dorpen buiten *Bourges*, bijzonderlijk te *Legnieres*, voor den Heer daarvan predikte: zijn vader overleden zijnde, begaf hij zig naar *Noijon*, ontdeed zig van de twee geeſtlijke Prebenden, en trok in den jaare vijftien honderd twee-en-dertig naar *Parijs*, gaf aldaar zijne uitlegging over *de Clementia* van *Seneca* in het licht, met zijnen naam *Chauvin* (*Calvinus*) 'er voor: ſommigen meenden dat zijn oogmerk was, *François den Eerſten*, Koning van *Frankrijk*, daar door, en door middel van goedertierenheid, een afkeer in te boezemen, tegen de verſchrikkelijke wreedheid, die toen in dat Rijk, tegen hen die anders dachten, in zwang ging; want dezelven werden met klein vuur levendig verbrand, en dit vermoeden is ook niet ongegrond, want de Koning las veel, en meest dergelijke boeken. *Calvin*, een boezemvriend van *N. Cop*, Rector van de hooge Schoole te *Parijs*, werd gehouden, zo niet voor den opſteller, ten minſten voor den aanrader der ongeveinsde redenvoering van dien Rector, welke de *Sorbonne* zo wel als 't Parlement geweldig mishaagde, waarom hetzelve dan ook den Onderſchout *Morin* zond, om *Calvin*, die toen zijn wooning in het ſchoolhuis van den Kardinaal *le Moine* had, te vatten; doch *Beza* zegt, dat hij, zo gelukkig als gevallig, niet in huis was, waartegen

Maim-

Maimbourg en *Varillas* verhaalen, dat hij zig, in een laken gewonden, uit het venſter nederliet, en het dus ontſnapte. Wat hier van zij, *Calvin* nam zijn toevlucht tot de Koningin van *Navarre*, die, vermits hij zig naar *Angouleme* begaf, dit onweder deed bedaaren: gemelde Vorſtin had den geleerden *Faber* ook de klaauwen van de Inquiſitie ontrukt, en naar *Nerac* gezonden, alwaar *Calvin* hem vond, en vandaar keerde hij in het jaar vijftien honderd vier-en-dertig naar *Parijs*. *N. Servetus* bevond zig toen mede aldaar: tuſſchen beide deze mannen was een bijeenkomst beraamd, maar de laatstgenoemde verſcheen niet.

Zij die naar eene verbetering in den Godsdienst haakten, werden ten dien tijde in *Frankrijk* heftig vervolgd: *Calvin*, welke geen van de minſten onder die verdrukten was, zocht een veiliger ſchuilplaats; te *Orleans* gaf hij zijn boek, genaamd *Pſychopannichia*, tegen het ſlaapen der zielen, in 't licht; trok daarna naar *Bazel*, alwaar hij de Hebreeuwſche taal leerde; kennis maakte met *Gryneus* en *Capito*, en in druk uitgaf zijn *Inſtitutio Chriſtiana*, voorzien met een opdragt aan den Koning van *Frankrijk*, welke opdragt voor één der grootſte meeſterſtukken van verſtand gehouden wordt: het is bekend, dat van dat zijn werk verſcheidene drukken in de wereld zijn: dit verricht hebbende, begaf hij zig tot de Hertoginne van *Ferrara*, vermaard wegens haare Godsdienſtigheid, zijnde eene Vorſtin die alle Geleerden, en dus ook hem, gunſtig ontving: hij trok weder naar *Frankrijk*, met voorneemen om zijne zaaken aldaar te regelen, en zig dan te *Straatsburg* of *Bazel* nedertezetten, om dit plan ten uitvoer te brengen, moest hij, wegens den oorlog, zijnen weg door *Savoije* neemen, en hij kwam vervolgends, door eene bijzondere ſchikking, te *Geneve*, zonder echter het minſte oogmerk te hebben, om aldaar te vertoeven; hij zou zijnen weg vervolgd hebben, *zo niet* Farel *hem in den naam van den Almagtigen God, den vloek des Heeren had aangekondigd, zo hij, onder voorgeeven van te ſtudeeren, zig zelven meer als Chriſtus beoogende, niet nevens hem aan het werk des Heeren had blijven arbeiden.* Deze *Farel*, was volgends de woorden van *Beza*, met een heldengeest aangeblaazen.

De Regeering, zo wel als de Gemeente van *Geneve*, wilde *Calvin* tot Predikant aanſtellen, maar hij wees zulks af: daarop bood men hem aan, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid te maaken, mids hij ook Prediken zou: 't ampt van Hoogleeraar nam hij aan, doch zou zig gaarne van het prediken onthouden hebben, maar men noodzaakte hem, in het jaar vijftien honderd zes-en-dertig, die beide posten op zig te neemen.

Calvin ontwierp ten volgende jaare een Geloofsformulier, en afzweering van het Pausdom, 't welk door alle de Inwooners van *Geneve* aangenomen en met eenen eed bevestigd moest worden: de aanzienlijkſten van die Stad waren in partijen verdeeld, waarom *Calvin* en zijne amptgenooten openlijk verklaarden, die allen, waaronder de meeſte Regeeringsperſoonen waren, van den tafel des Heeren te zullen weeren, zo zij zig niet verzoenden: nog verklaarden de Geneefſche Leeraars, zig aan de Sijnode van *Bern*, niet te kunnen onderwerpen: te *Geneve* bediende men zig van gezuurd brood tot het Nachtmaal; zij hadden de doopvonten en alle de feestdagen, uitgenomen den Zondag, tegen den zin van die van *Bern*, in een Sijnode afgeſchaft: de laatstgenoemde begeerden, dat die van *Geneve*, die dingen zouden herſtellen; zij daarentegen verzochten aan de Sijnode van *Zurich*, welke ſtond te vergaderen, alvoorens men tot een beſluit kwame, gehoord te worden: de Burgerij, op aanzegging van de Magiſtraat vergaderd zijnde, werd beſloten, dat *Farel*, *Calvin* en nog een derde Predikant, binnen twee dagen de Stad zouden ruimen: dit geſchiedde in het jaar vijftien honderd agt-en-dertig, en *Calvin* begaf zig naar *Straatsburg*, alwaar hij van *Bucerus* en *Capito* minnelijk ontvangen werd: aldaar ſtichtte hij een Franſche Gemeente, was 'er de eerſte Predikant van, en werd 'er tot Hoogleeraar aangeſteld, laatende echter niet af nu en dan blijken van zijne genegenheid voor *Geneve* te geeven, waarvan ten bewijze ſtrekt zijn antwoord, op den zo ſierlijken als lastigen brief van den Kardinaal *Sadolet*. (zie zijn' brief van den eerſten September vijftien honderd negen-en-dertig, in zijn *Opuscula*.) In het jaar vijftien honderd een-en-veertig bevond de groote Hervormer zig, benevens *Bucerus*, op de Rijksvergadering, te *Worms* en *Regensburg* beſchre-

ſchreven, ter beſlisſinge van de godgeleerde verſchillen, en hield aldaar eenige mondgeſprekken met *Melancton*. Geduurende dezen tijd was, naar men mag beſluiten, de partij die in *Geneve* tegen hem geweest was, verzwakt, want de gemeente van die Stad begeerde hem andermaal tot Leeraar, 't geen hij ſlechts voor een bepaald getal van jaaren aannam, doch welke bepaaling voor zekere jaaren, door de Heeren van *Straatsburg* vernietigd werd. *Calvin* kwam dan den dertienden September vijftien honderd een-en-veertig, onder een ongeloovelijke toejuiching andermaal te *Straatsburg*: zijn eerſte werk aldaar beſtond in het opſtellen van een formulier van kerklijke Discipline en Conſiſtoriaal gebied, met de toeſtemminge van cenſure en ſtraffen: dit zijn gedrag mishaagde zeer veelen, die klaagden, dat men aldus de Roomſche tieranij weder invoerde; dan hunne klagten waren te vergeefsch; want in eene vergadering van de gantſche burgerij, werd dit voorſchrift, op den twintigſten November van dat zelfde jaar, tot een wet gemaakt: doch *Calvin*, die 'er een al te geſtreng uitvoerder van was, maakte zig daardoor niet alleen veele vijanden, maar verwekte ook menigvuldige beroerten: hij echter was onverzettelijk, en ſtoorde zig aan geen gerucht, ja buiten de bewijzen die daarvan voor handen zijn, zou men naauwlijks kunnen gelooven, dat een eenig man in 't midden van alle die gistingen en beroerten van binnen, zo veel oplettendheid heeft kunnen hebben, op zaaken, die van buiten onder de Franſche, Duitſche, Poolſche en Engelſche gemeenten omgingen, en daarenboven nog zo veele boeken en brieven heeft kunnen ſchrijven, die uitgelopen zijn tot twaalf deelen in folio; dan het is bekend, dat hij veel meer met zijne pen, dan met zijn tegenwoordigheid verrichtte, hoewel hij zig ook hier en daar liet vinden, als onder anderen in 't jaar vijftien honderd zes-en-vijftig te *Frankfort*, alwaar hij de verſchillen, in de Franſche gemeente gereezen, poogde te doen bedaaren. Het gerucht van zijnen dood, veroorzaakt door eene ziekte, vervulde omtrent dien tijd, gantſch *Romen* met blijdſchap. *Beza* verhaalt, dat de Kanunnikken in zijne geboorteſtad daarover openbaare bedevaarten aanſtelden, doch hunne vreugd was op dien tijd ijdel. In de laatſte jaaren zijns levens was hij met veele kwaa-

len behebt, die hem echter het vermogen om te schrijven niet belettede, zijnde hij genoegzaam met de pen in de hand gestorven: waarin zijne ongemakken meest bestonden, blijkt uit een' brief, twee maanden voor zijnen dood geschreeven aan de Geneesmeesters te *Lion*, waarin hij zegt: *dat hij op éénen tijd was besprongen van de jigt, van de steen, kolijk en ambeijen; van de vierdendaagsche koorts, gevolgd van zwaare pijn in de kuiten; dat hij een ijsselijk gezwel had aan de ambeiaderen; dat hij een zwaaren steen gelost had; dat hem veel bloeds was afgegaan; dat hij sedert eenige dagen weder verscheidene kleine steenen kwijt geraakt was, en dat hij als een geheele steengroef in zijne nieren gevoelde:* met die ongemakken beladen stierf hij den zeven-en-twintigsten Mei vijftien honderd vier-en-zestig, in den ouderdom van vier-en-vijftig jaaren, tien maanden en zeventien dagen.

Wat zijn perzoonsverbeelding betreft, hij was een man middelmaatig van grootte, bleek en bruin van tronij, glinsterende en doordringende oogen, en zindelijk en zedig in zijn gewaad, ongemeen sober in eeten en drinken: de zwakheid zijner maag noodzaakte hem, geduurende een reeks van jaaren maar een weinig speis in den tijd van vier-en-twintig uuren te gebruiken, en deze soberheid stelde hem in staat om zig met een jaarwedde van honderd Rijksdaalders te kunnen vergenoegen, Uit zijnen gedaanen arbeid is ligtlijk optemaken, dat hij zeer weinig sliep; zijn geheugen was bijna zonder wedergaê, en echter hadde hij alle lange redenvoeringen, ook in zijn' schrijfstijl was hij, naar den tijd waarin hij leefde, bondig, krachtig en inneemende, en niettegenstaande zijne zwakke gesteltenis, nam hij zijne bedieningen met een onvermoeiden vlijt waar, predikende om de veertien dagen alle de dagen van de week, gaf driemaal in de week les in de Godgeleerdheid, en alle vrijdagen deed hij een redenvoering voor de Consistorie, waarvan hij geen vergadering verzuimde: hij was vlijtig in het bezoeken der zieken, dus men naauwlijks kan nagaan, vanwaar hem den tijd tot al zijn schrijven overschoot.

In het dertigste jaar zijns ouderdoms, had hij zig in den echt begeeven, te *Straatsburg*, met zekere *Idelette Burie*, weduwe van

van *Jan Stroder*, een bekeerd herdooper, en had bij haar één zoon, die vóór hem overleed. Zijne vrouw ſtierf in het jaar vijftien honderd negen-en-veertig, en daarna bleef hij ongehuwd. *God*, zegt hij in *Tract. Theol.* p. 369. *had mij éénen zoon gegeeven, en dien ook weder ontnomen: Balduines*, vervolgt hij, *verwijt mij dat ik geene kinderen heb, doch ik hebbe duizende zoonen door de geheele Christenheid*, welk gezegde de vermaarde *Bosſuet* als een groote laatdunkendheid uitkrijt, doch daaromtrent is hij van *Drelincourt* (*Defenſe de Calvin*, p. 313.) deftig verdedigd.

Grooter vijand en lasteraar heeft *Calvin* nimmer gehad, dan zekere *Bolſec*, die voorheen één zijner bedienden was; doch alle de ongerijmdheden die deze van hem verhaalt, en duizendmaalen nageſchreven zijn, zijn zo bondig wederlegd, dat geen der Roomschgezinden van deze eeuw, zig verſtout heeft die weder ter baane te brengen, zijnde zij, voor zo verre mij bewust is, 't laatst herkaauwd in een werk, betijteld *Systema Derecretorum Dogmaticorum*, en gedrukt te *Avignon* 1696; allerbelachelijkst zijn ten minſten de beſchuldigingen tegen *Calvin*, daaruit nageſchreeven, als dat hij was een woekeraar, wijnzuiper en gulzigaart; andere Roomſche Schrijvers zeggen, dat hij vrij was van lichaamlijke gebreken, maar dat zijn hart beſmet was met hoogmoed, bitſe lasterzucht en oploopendheid; en dat men niet kan ontkennen, dat hij geweldig vinnig was tegen hen, die anders dachten dan hij. *Hugo Grotius* zegt van hem, *ik durf* Calvin *niet gelooven, weetende hoe onbillijk en venijnig hij mannen bejegend heeft, die veel beter waren dan hij, Caſsander, Balduines* en *Castellio*; dan of *de Groot* hier voor onpartijdig genoeg kan beſchouwd worden, laat ik aan het oordeel van hun dien de godsdienſtige begrippen van den grooten *de Groot* bekend zijn. Ondraaglijk was 't hem, dat de Engelſchen, het gezach in kerklijke zaaken aan hunnen Koning opdroegen, want hij hield het voor godslastering, te zeggen, *dat de Koning naast Chriſtus het opperhoofd der kerke is.* Men zie wat hij hierop verder gezegd heeft, in zijne uitlegginge over *Amos* VII: 13. Echter heeft hij nooit, zo als ſommigen willen, geleerd, dat ieder mensch bevoegd is, een

tieranniesch Koning te dooden; maar dat de Staaten van den Lande magt hebben, om eenen, die de wetten des rijks verbreekt, aftezetten. (zie Inſtitutio, B. 4, Cap. 20, §. 31.) Laat ons nog kortlijk zien, wat over *Servetus*, ten aanzien van deszelfs dood, ten laste van *Calvin* gezegd wordt.

De Jeſuit *Carasſe* beſchuldigt *Calvin*, dat hij, gemelde *Servetus* ter dood hebbende doen brengen, een boek ſchreef: *Non castigandi hæreticis*, om te bewijzen *dat men de Ketters niet kastijden moest.* Zeker een zeer belachelijke beſchuldiging, naardien het tegendeel waar is: *Calvin* gaf na de verbranding van *Servetus* een boek uit, genaamd: *Fidelis Expoſitio errorum* Michaelis Serveti & *brevis eorumdem refutatio, ubi docetur jure gladii coercendos eſſe hæreticos.* dat is: *Getrouw verhaal en korte wederlegging der dwalingen van* Michiel Servetus, *alwaar met eene geleerd wordt, dat de Ketters met het recht des zwaards behooren beteugeld te worden; Calvin* zelfs betuigt in een' zijner brieven, dat *Servetus* als een lasteraar van de godlijke drieëénheid, door zijn toedoen was gevangen gezet, en in een anderen, dat die door zijn toedoen was aangeklaagd; dat hij zelfs het formulier had opgeſteld, om het rechtgeding tegen hem te openen: zelfs ſchreef hij naderhand aan zijnen vriend *Farel*, *dat hij hoopte dat men* Servetus, *ten minſten met den dood zou ſtraffen. Calvin* was het echter niet alleen, die gevoelde, dat Ketters, zo als *Servetus* was, met den dood moesten geſtraft worden; alle de Zurichſche Godgeleerden gevoelden dit mede: die van *Bern* waren min driftig; doch *Farel*, toen Predikant te *Geneve*, was nog ſterker, want deze ſchreef in een' brief aan *Calvin*, *dat het een groot mirakel zou zijn, indien* Servetus, *die duizend dooden verdiend had, doch maar éénen dood zou ſterven, door een ernſtige bekeering de omſtanders kwame te ſlichten; dat de Rechters zeer wreedaardig zouden wezen, en als vyanden van Chriſtus, en van zijn leer en kerk zouden te werk gaan, zo zij door de ſchrikkelyke Godslastering van zulk een' Ketter niet aangezet werden..... Maar ik hoop*, zegt hij, *dat God zal geeven, dat de geene, die met ſtraffen van rovers en dieven lof verdienen, zig zo zullen gedragen, datze ook eer zullen behaalen, met het van kant maa-*

maaken van eenen, die zo lang en hardnekkig in de ketterij volhard heeft, en zo veele menschen in 't verderf gebracht.

Gelijk veele Roomsch Catholijken in *Frankrijk*, het vervolgen der Protestanten onbillijk en wreed noemden, zo waren 'er ten dien tijde ook veele Protestanten in andere landen, die het gedrag van *Calvin* ten uitterſten afkeurden, 't geen hem dan ook bewoog, het bovengemelde geſchrift in 't licht te doen komen: onder die waren het niet alleen die van *Geneve*, maar ook de Engelſche Hervormers, die voor dit ijsſelijk gevoelen waten: en het is geen geringe roem voor de Nederlandſche Proteſtanten, dat zij (de woeste bedrijven der watergeuzen uitgeſlooten) nimmer iemand om het geloof ter dood gebragt hebben: het gemelde boekje van *Calvin* werd in den jaare zestien honderd en twaalf, in *Holland*, door een ander wederlegd.

Dat de achting en het gezach van *Calvin* binnen *Geneve* groot was, blijkt uit het volgende geval: *Beza* verhaalt, dat *Calvin*, na zijn testament gemaakt te hebben, aan de vier Penſionarisſen en alle Raaden van de Stad, deed weeten, dat hij vóór zijn overlijden, hen allen nog eenmaal op het raadhuis wilde ontbieden, werwaards hij zig den volgenden dag zoude doen draagen: waarop de Raadsheeren deeden antwoorden, dat zij liever tot hem wilden komen, dat hij zijne gezondheid ſpaaren moest: dat zij ook allen daags daaraan van het Raadhuis, tot hem kwamen, en dat hij hen toen eene vermaaning deed, beſtaande in de volgende woorden: *Ik kan met waarheid betuigen, dat ik het welzijn van uwe Republiek van harten betracht heb, en of ik aan mijne pligt niet volkomen voldaan heb, zo heb ik echter het gemeenebest met alle mijne krachten bedoeld. En indien ik niet erkende dat God mijnen arbeid ſomtijds niet te vergeefsch gebruikt heeft, zoude ik een huichelaar zijn. Doch dit verzoek ik nogmaals, dat gij niet kwalijk duidt, dat al 't geene ik zo in 't gemeen, als in 't bijzonder gedaan heb, zeer gering is bij 't geene ik had behooren te doen: ook beken ik grootelijks aan u verpligt te zijn, dat gij mijne ſomtijds zo onmatigen ijver en hevigheid, zo goedertieren verdragen hebt, welke zonde ik ook vertrouwe*

mij reeds van God vergeeven te zijn: hij sloot deze redenvoering met een Christelijke vermaaning, en scheidde aldus van de Regeering als een' vader van zijne kinderen, zo als hij ten volgenden dage mede deed van zijne Amptgenooten, welke trouwhartige vermaaningen, al mede door zijne vijanden ten kwaade geduid zijn; want dezen zeiden: dat *Calvin* in *Geneve* zo onbepaald heerschte, als de Paus binnen *Rome*.

Breed zouden wij hier kunnen uitweiden, met een verslag van zijne schriften te geeven, doch dezelven zijn onder de Geleerden genoeg bekend: en niet minder breedvoerig zouden wij worden, indien wij alle de loflijke getuigenissen, zo van Roomschgezinden als Protestanten, als van *Melancton*, *J. Verheiden*, *Thuanus*, *Scaliger* en anderen, wilden naschrijven; dat van *Tanaquillus Faber* zal, ten aanzien van 's mans bekwaamheden, alleen voldoende zijn, dus luidt hetzelve: *Dit zal ik slegts zeggen: van alle de geene die jegenwoordig leeven, en bij 't gemeen voor vernuftig, begaafd en welsprekend doorgaan, is 'er geen een, die doen kan, het geen* Calvin *in zijnen opdragtbrief, aan* François, *de eerste van dien naam, Koning van Frankrijk, gedaan heeft, als hij zijn onvergangelijk werk, de Institutie, aan dien Vorst opdroeg:* deze opdragt hebben wij boven reeds een meesterstuk genoemd: *Alexander Morus*, in zijn lofrede op *Calvin*, zegt 'er van: dat 'er drie voorredenen zijn, die boven alles uitmunten, *die van Calvin, voor zijne Institutie; die van Thuanes, voor zijne Historiën, en die van Causabones, voor zijne uitgave van Polijbius.*

't Geene vader *Richard Simon* in zijne *Histoire Critique du Vieux Testament*, van dezen grooten man zegt, daar hij eene vergelijking maakt tusschen hem en den niet min grooten *Luther*, naamlijk, dat *Calvin* 'er alleen op uit was, om de H. Schrift naar zijne gevoelens, en de uitleggingen naar zijne vooroordeelen te schikken, is, indien men hem zulks al eens toestond, niet meer, dan 't geene ieder gezinte, alle anderen die buiten hen zijn, te last legt. Maar in deze gelukkige gewesten, daar het ieder ingezetene vrijstaat alles te onderzoeken, alles te beoordeelen, en te gelooven en aan te neemen wat hem het beste dunkt, heeft ook ieder gevolglijk de vrijheid om uit eigene oogen

te

te zien, en na de vatbaarheid van zijn verstand, de uitleggingen, van wien ze ook zijn mogen, aan de H. Schrift te toetzen, en deze vrijheid is te noodzaakelijker, als men overweegt hoe weinig staat 'er somtijds op 't oordeel van anderen, schoon nog zo geleerd, over de waarde van godgeleerde schriften te maaken is: dit is en blijft dan zeker, dat, zo lang 'er in de wereld prijs op geleerdheid gesteld wordt, de nagedachtenis van *Calvin*, zo wel als die der anderen, welken mede de hand aan 't groote werk der Hervorminge geslagen hebben, in zegeninge zal blijven. Laat ons tot slot van dit Art. hier bijvoegen, dat uit den inhoud van 's mans testament, met betrekking tot de daar in door hem gemaakte legaten, aan de kinderen van zijnen broeder *Antonius Calvinus*, blijkt, dat hij nooit aardsche grootheid nog schatten bedoeld heeft, want zijne boeken en meubelen zouden te zamen, volgends zijn eigene rekening, nog geen duizend guldens aan geld waardig weezen. Na zijnen dood maakte zijn vriend *Th. de Beza* een Latijnsch grafschrift op hem, waarvan de vertaaling van den Heere *G. Outhof*, deze regels bevat:

Vraagt gij, waarom CALVIJN, *die schrik van Romens kerk,*
Wiens groote naam en roem zo verre boven 't zwerk
Der wolken stijgt, en wien betreuren alle vromen;
Op wiens gezucht, men ziet den bozen vrees aankomen;
Een wonder man, van wien de deugd zelf deugd kon leeren,
Geen Grafnaald heeft? Het is geschied op zijn begeeren.
De zedigheid, die Jan Calvijn *altoos verzelde,*
Was 't, die met eigen handt hem deezen aardhoop stelde,
Gelukkige Aarde, die met zulken rif kunt prijken
Voor u, ô Aarde, moet metaal en marmer wijken.

CAMBEREN, of *Cimberen*, dus genaamd naar *Cambritius*, zoons zoon van *Aschenas*, vader der *Celten*. Zie CELTEN en CIMBREN.

CAMERIJK, of *Cambresis*. Zie op Letter K.

CAM-

CAMMINGA, een Slot of Adelijk Huis in het Dorp *Wirdum*, onder de Grietenij *Leeuwaderadeel*, in het kwartier van *Oostergo*.

CAMMINGA, voorheen een Slot in de Grietenij *Ferwerderadeel*, bij *Ferwert* ten noord-oosten.

CAMMINGA, mede een Slot, tot *Arum*, in de Grietenij van *Wonseradeel*.

CAMMINGA, een zeer edel en oud geſlacht in *Friesland*, dat reeds vóór het jaar elf honderd en tagtig, het Eiland *Ameland* in bezit had; bij de oudſte van onze Geſchiedſchrijveren, vindt men den naam van dit geſlacht nu *Cang* en dan *Camming* geſpeld, doch in deze benamingen, zo als ook in die van *Camminga*, gelijk men thans ſchrijft, heeft door verhaasting, of al te groote verkorting, een ſchrijffeil plaats: zeker is het dat dit geſlacht dus genoemd is geworden, naar de adelijke wapenen, die hetzelve voerde, en welken, ſchoon door den tijd, door huwelijken, verbonden en uitmuntende daaden, naderhand veranderd en vermeerderd, de echtſte en oudſte zijn, *wanneer 'er op* een *goud ſchild*, *met hoornen pronkende*, *gevonden word een* HERT, *zittende met opgerechten hals*, *boven hetzelve twee en onder ééne* KAM, waarna dit geſlachte eigenlijk *Cammenhert* genoemd geweest is; doch, gelijk al het ondermaanſche der veranderinge onderworpen is, zo is ook met den tijd hier in verandering gemaakt, en aan dezen naam eene andere uitſpraak gegeeven. De geſlachtlijst der *Camminga's* is gebreklijk, in zo verre naamlijk, dat men van de allereerſte Leden geen voldoend bericht heeft, en dus begint de genealogie van *Oud Camminga* eerst met *Gerraut à Camminga*, die volgends uitwijzing van zijn Testament leefde in het jaar veertien honderd vijf- en- veertig: deze *Gerraut* of *Gerrit Camminga* was een dapper en ſtoutmoedig man, ook tevens van groot gezach, en niet alleenlijk bemind bij het gemeen, maar zelfs bij *Albert*, Hertog van *Beijeren*, Graaf van *Holland*, en toen ook Heer van *Friesland*, want deze beſchonk hem met het Leen der Stad *Leeuwaarden*, en drie treffelijke Dorpen, als *Wirdum*, *Steens* en *Ferwerd*,

op

op voorwaarde, dat hij op eigene kosten altoos gereed zou hebben en houden, twintig paarden, en daarmede als een goed Leenman, altoos ten dienste van het vaderland gereed zou zijn, maar wanneer de Hertog buiten 's lands oorloogde, of zijn hulpe anderzins noodig mogt hebben, zouden de paarden op 's Hertogs kosten onderhouden worden. Zie *Gabbema*, *verhaal van Leeuwaarden*, pag. 25.: deze voornaame leengift is geschied in het jaar dertien honderd negen-en-negentig. De tak der *Camminga's*, waaruit de Vrij-Heeren van *Ameland* oorsprongelijk zijn, klimt echter tot vroegere jaaren op, vermits zij reeds, gelijk hier voor gezegd is, in 't jaar elf honderd en tagtig bezitters van dat Eiland waren. Echter begint de opvolgende geslachtlijst van die ook eerst in 't jaar dertien honderd vijf-en-tagtig. De Heer van *Ameland* was ten dien tijde *Ritske Jelmera*, dus genaamd, naar een Slot dat hij op het Eiland *Ameland* had, en waarna hij zig deed noemen, schoon hij eerst den naam van *Ritske Unga*, naar een landgoed in het Dorp *Wierum* in *Dongeradeel*, voerde. Deze *Ritske* stierf in het jaar veertien honderd en vijftig, na hij, weinig tijds te vooren, bij testament aan zijne dochters zekere gedeelten toegekend, en tot erfgenaamen zijner overige goederen, waaronder ook was de Vrije Heerlijkheid *Ameland*, *Kempo* en *Romke Donia*, benevens *Hajo Heringa*, aangesteld had: dus ging na zijn overlijden de Heerlijkheid *Ameland* van *Ritske Jelmera*, eerst bij voorrecht over aan *Romke Donia*, *Ritskes* oudste kleinzoon, reeds te voren gestorven: *Romke* alleenlijk twee dochters nalaatende, kwam *Ameland* aan *Kempo*, zijnen broeder; deze mede zonder kinderen natelaaten overlijdende, is *Ameland* gekomen aan den jongsten broeder, *Hajo Heringa*, die in de bezitting bevestigd werd, door Hertog *Karel van Bourgondiën*, in het jaar veertien honderd negen-en-zestig. Bij deze bevestiging werd hij *Hajo Camminga* genaamd, waarvan de reden is, dat hij gehuwd was met *Dodonea Dekama*, weduwe van *Sicco Camminga*, en dat hij en zijn vrouw zig hebben laaten noemen *Heringa van Camminga*, om dat het Slot *Cammingaburg* en *Cammingahuis oppe Hueck*, bij den dood van *Gratiana*, dien zij *Sicco Camminga* gebaard had, aan haar vervallen waren. Twee kinderen zijn 'er van deze

Hajo

Hajo en *Doed*, of *Dodonea Camminga*, naamlijk *Petrus* en *Sjouk:* na den dood des vaders kwam *Ameland* aan *Petrus*, die zo wel als zijne nakomelingen, den naam van *Camminga* behouden heeft. *Doed* liet bij haar overlijden in het jaar vijftien honderd, aan haaren zoon *Petrus* mede na *Cammingahuis oppe Hueck*, en aan haare dochter *Sjouck*, toen reeds gehuwd zijnde met *Rienck Eminga*, *Cammingaburg* buiten *Leeuwaarden*, waarna ook zij en haar man, den naam van *Camminga* aangenomen, en die met het Slot aan hunne nakomelingen nagelaaten hebben: deze naamsveranderingen waren in *Friesland* niet vreemd: zij waren 'er reeds vóór de aankomst der Vorsten in gebruik geweest; want de meeste Edelen, die vóór dien tijd hunne eigene jurisdictie hadden, en hals- en hoofd-recht oefenden, veranderden hunne naamen en wapenen, als zij huwden, of door koop of ervenis Heer van eene andere plaats werden: maar na het rechtsgebied aan de Vorsten is overgegaan, en dezen dus meesters van de rechtspleegingen waren, is die gewoonte in onbruik geraakt.

Het geslacht van *Camminga* heeft, gelijk bekend is, verscheidene aanzienlijke mannen voordgebragt, en is ook door huwelijken aan de aanzienlijkste familiën van *Friesland* vermaagschapt geworden, zo als men zien kan in de geslachtlijsten bij *Ferwerda*, I. Deel, II. Stuk.

CAMMINGA, (*Pieter van*) werd in het jaar vijftien honderd agt-en-vijftig Heer van *Ameland*, hij was een zoon van *Sicco* en (volgends *te Water*) van *Trijn Heerma*, doch volgends *Ferwerda*, was *Catharina van Camminga* zijne moeder. *Pieter* die door den Heer *te Water* mede onder de zamenverbondene Edelen geplaatst wordt, verscheen, volgends 's mans aanteke-ningen, in het jaar vijftien honderd zes-en-zestig, in de vergadering der Staaten, en stemde mede in zulke besluiten, die ter verkrijginge van de vrijheid genomen werden, (omtrent welken tijd men ook gewaagd vindt van een' broeder van dezen, wiens naam door *Winsemius*, XVI. Boek, fol. 536. *Wattie van Camminga*, en door *Ferwerda*, *Witze* gespeld wordt) dus zou men zeggen, dat hij voor de woede der Watergeuzen beveiligd

moest

moest geweest zijn, en echter ondervond hij hun ongenoegen; want een troep derzelven kwam op zijn Eiland ſtroopen, en verwoestte zijn Kasteel aldaar, zonder dat de reden daarvan bekend is. In het jaar vijftien honderd twee-en-zeventig verzocht hij, na zig aan de zijde van *Oranje* gevoegd te hebben, dat 'er krijgsvolk naar *Friesland* mogt gezonden worden, en was mede eén van hun, die *Leeuwaarden* aan den Prins trachte te doen overgaan. De Overſte *Robles*, Heer van *Billy*, deed hem daarover voor den Raad dagvaarden, dan *Camminga* vond raadzaamer, zig met de vlucht naar *Ameland* te begeeven, doch onderweeg werd hij agterhaald, en gevangen op het Blokhuis te *Leeuwaarden* gebragt: het ſchijnt echter, dat zijne bloeddorstige Rechters hem van geen afval of wederſpannigheid hebben kunnen overtuigen; want op een ſmeekſchrift zijner vrouwe, en onder borgſtelling van een groote ſomme gelds, werd hij uit zijne gevangenis geſlaakt, en naar zijn kasteel binnen *Leeuwaarden*, *Het Oude Amelands Huis* genaamd, gebragt, alwaar hij in een ruimer bewaaringe zijne dagen eindigde.

Zie *Smeekſchrift der Edelen*, II. Stuk, bl. 315.

CAMMINGABURG, of *Cambuur*, een groot adelijk Slot, even buiten *Leeuwaarden*, rondsom met een gracht omgeeven, en van vooren met ſchoon hoog geboomte beplant: voor dezen behoorde het aan het geſlachte van *Camminga*, doch thans is het een eigendom van Jonkheer *Egbert Sjuk van Burmania Rengers*, Grietman van *Wymbritſeradeel*: op dit Slot wordt nog een rustkamer gevonden, voorzien met allerleije oud geweer, waaronder een zwaard van den Scherprechter, verſcheide boeijens en andere werktuigen, waaruit blijkt dat in oude tijden aldaar halsrecht geoefend werd.

CAMP, een Dorp.

CAMPEN, een Stad in *Over-Yſel*.

CAMPEN, een adelijk geſlacht in *Zeeland*. Zie deze drie Artikelen op Letter K.

CAM-

CAMPEN, (*Hendrik van*) geboren in de Stad van dien naam, was Ondercancelier te *Keulen*, en een vermaard Leermeester in de Filosophie van *Aristoteles*; ook was hij tegenwoordig op de vergadering te *Bazel*, alwaar hij op verzoek van den Kardinaal *de Cuza*, de pen gevoerd heeft: van *Keulen* werd hij beroepen naar *Leuven*, alwaar hij in het jaar zestien honderd veertig overleed.

Zie *Oudheden van Kampen.*

CAMPEN, (*Jacob van*) Heer van *Rambroek*, geboren te *Haarlem*, doch onzeker wanneer, hij stierf op den vierden van de maand Maart, des jaars zestien honderd agt-en-vijftig, op zijn huis *Rambroek*, en werd te *Amersfoort* begraven. *van Campen* was niet alleenlijk een beroemd Schilder, maar ook één der vermaardste Bouwmeesters van zijne eeuw. De kunst van zijn penceel bestond in het maaken van levensgroote beelden, waarin hij de manier van *Bronkhorst* en *Bijlert* volgde, ook was hij in de tekenkunt ever zeer ervaaren, en in de bouwkunde overtrof hij alle zijne tijdgenooten, waarvan de bewijzen nog te zien zijn, in de prachtige paleizen, in *Holland* en elders door hem gesticht, als in *'s Hage* het huis van Prins *Maurits*; het huis van den Heere van *Zuilichem*, en 't speelhuis te *Voorburg*; het huis van den Heere *Dedel* te *Lisse*, en meer anderen, als de oude *Amsteldamsche Schouwburg*, verscheidene graftomben der Bataafsche Zeehelden, als die van *Tromp*, van *van Galen*, enz. en dat al 't gemelde overtreft, is het *Amsteldamsche Raadhuis*, 't geen met recht het agtste werelds-wonder genaamd wordt: zo *Houbraken* verhaalt, werd hem op zijne reis naar *Italie*, werwaards hij trok om zig in de schilderkunst te oefenen, door eene Heidin voorzegd, *dat hij wel als Schilder heenging, maar als Bouwmeester zou te rug keeren; dat het oude Amsteldamsche Stadhuis verbranden zou, en dat hij op den zelfden grond een nieuw zou bouwen, waardoor zijn naam altoos zou berucht blijven:* wat hier van zij laaten wij onbepaald, maar zeker is 't dat het gezegde gebeurd is: op 's mans grafzerk te *Amersfoort* leest men:

d'Aarts-

d'Aartsbouheer uit den ſtam
VAN CAMPEN, *rust hier onder,*
Die 't Raathuis t'Amſterdam
Geſticht heeft, 't achtſte wonder.

en onder zijn afbeeldzel in Prent, deze regelen.

JACOBUS à CAMPEN, DOMINUS IN RANDENBROEK &c. ARCHITECTUS INCOMPARABILIS.

Dus was het anſchijn des weerghadeloozen Bouwers
Van 't achtſte wonderſtuk, het Raadhuis t'Amſterdam;
Zijn geest wijdluftig ſtraalt in d'ooghen der anſchouwers,
Uit all' de werken die zijn Konst in handen nam;
En ſchoonze in duurzaamheid voorbij alle and're ſtreven,
Zijn onverwelkb're Loſ zal z' efter overleeven.

L. MEIJER.

Zie VAN BEMMEL *Beſchrijving van Amersfoort.* HOUBRAKEN *Leven der Schilders*, III. Deel.

CAMPEN, (*Jan van*) een Inboorling van de Stad van dien naam, was een man zeer ervaren in de hebreeuwſche taale: hij ſtierf te *Vrijburg* op den zeventienden September, in den jaare vijftien honderd een-en-dertig.

CAMPER NIEUWLANDT.

CAMPER EILANDEN.

CAMPERVEER.

CAMPVEER, of *Ter Veer.* Zie van deze vier Artikelen op Letter K.

CAMPHUIS, (*Johannes*) de vijftiende in den rang der Gouverneurs Generaal van Neêrlands Indiën, was geboren te *Haarlem*, den agttienden Julij des jaars zestien honderd vier-en-dertig: in zijne jeugd leerde hij het zilverſmeden, en voerde, tot meerder jaaren en hooger ſtaat gekomen zijnde, ter gedachtenisſe

daarvan, een Hamer in zijn wapen: in den ouderdom van negentien jaaren ging hij voor Adſiſtent naar de *Indiën*, met het ſchip *De Draak*, 't welk in het jaar zestien honderd vier-en-vijſtig te *Batavia* kwam; aldaar werd hij terſtond door den toenmaligen Gouverneur *Maatſuiker* te werk geſteld: dertien jaaren daarna bevorderde deze hem ook tot eerſten Klerk, na hem reeds met de tijtels van Opper- en Onder-koopman vereerd te hebben. Van den jaare zestien honderd een-en-zeventig tot vijf-en-zeventig, werd hij driemaal afgezonden naar *Japan*, met den rang van Opperhoofd op het Comptoir aldaar, ook bekleedde hij in dien tuſschentijd het ampt van Raad van Juſtitie. In de maand Maart des jaars zestien honderd zeven-en-zeventig werd hij Secretaris der hooge Indiaanſche Regeeringe, welke gewigtige post hij met alle naarſtigheid waarnam, en waarin hij zig ongemeen bevlijtigde, om in de Archiven van de Compagnie, de noodige gedenkſchriften te vinden, die dienen moesten tot de beſchrijving der ſtichtinge van *Batavia*: op den vierden April des volgenden jaars, kort na den dood van den zo evengemelden Heere *Maatſuiker*, en bij gelegenheid van het ontſlag van vijf zo gewoone als buitengewoone Raaden, werd hij tot den rang van buitengewoonen Raad verheven: op den vijf-en-twintigſten November van 't jaar zestien honderd een-en-tagtig, op den dag van het vertrek van den Heere *van Coens*, werd hij ordinaire Raad, en bleef zulks tot den elfden Januarij zestien honderd vier-en-tagtig, zijnde de dag waarop de Heer *Speelman* als Gouverneur, en de Heer *Bort* als Directeur van den Handel geſtorven zijn.

Ten zelfden dage vergaderde de Raad, (volgends eene order van de Heeren van de Kamer van Zeventienen) en na het doen van 't gebed, en den gewoonen eed, ging dezelve over tot de verkiezing van eenen nieuwen Gouverneur, bij wijze van ſtemming, door middel van briefjes: het baarde geene geringe verwondering, daar men bevond dat de meeſte ſtemmen ten voordeele van den Heere *Camphuis* waren, daar hij de jongſte der ordinaire Raaden, en daarenboven bij alle zijne amptgenooten gehaat was; ieder had voor hem geſtemd, in verwachtinge dat de overigen een ander zouden kiezen, waarin zij zig gevolglijk

lijk alle bedrogen vonden. De nieuwe Gouverneur-Generaal den eed afgelegd hebbende, ontving hij dien van alle de Leden wederom, echter werd de afkondiging daarvan vertraagd tot den tweeden Maart.

Weinig of niets van aanbelang viel 'er voor, geduurende de twee eerſte jaaren der regeeringe van *Camphuis*, doch in het jaar zestien honderd zes-en-tagtig, vertrok de Heer *Tak*, ſchoonbroeder van *van Hoorn*, mede als Afgezant naar den *Souſouhounan*, ten einde hem te verzoeken (zo men voorgaf) om het hoofd van *Souraputi*, of dat hij zijn vergiffenis zoude hebben te verwerven, 't zij bij de Compagnie, of bij den Keizer: men voegt 'er nog bij, dat de Vorst hem die niet alleen verleend, maar zelfs zijn dochter aan hem ten huwelijk gegeeven, en zig op het allernaauwſt met dien ſchoonzoon verbonden had: tegen den Heer *Tak* was hij zeer gebeten, om dat hij gehouden werd voor dien geenen die voormaals *den grooten ſteen uit de kroon van Madjapahet ligtte*, hetwelk van dat gevolg was, dat hij dien Heer met al de zijnen deed ombrengen. Ook bleek het naderhand, dat *Amang Kourat* veel deel in dien moord gehad had, welke begaan werd op den agtſten Februarij. De *Souſouhounan*, geſterkt door *Sourapati*, lieten niet na de Compagnie alle zwarigheden te veroorzaaken, waardoor de Gouverneur en Raaden zig verpligt vonden, de zaaken van *Makaſſer* uitteſtellen tot dien tijd, dat *Java* in een veiliger ſtaat zou gebragt zijn.

Deerlijk werd de Keizer van *Sourapate* bedrogen, want hij ging met zijn beſte paarden, wapenen en al wat hem aanſtond door, en vluchtte daarmede tot buiten *Paſſarouwan*, ſtellende zig in het bezit van alle de omliggende landen, tot aan het Prinsdom van *Madion* en *Panaragon*, in zo verre dat de Keizer van een-en-twintig uitmuntende landſtreeken, in langen tijd geen de minſte inkomſten kreeg: en ſchoon deze *Sourapati*, geduurende den tijd van zeven of agt jaaren, het wel met honderd duizend *Javanen* bezet hield, moesten die echter in het jaar zestien honderd zeven-en-negentig, zonder iets verricht te hebben, opbreeken. Dit was de erkentenis die *Sourapati* den Keizer bewees, en even zo was de dankbaarheid die

de Keizer aan de Compagnie betoonde, zijnde de onkosten voor hem gedaan zedert het jaar zestien honderd twee-en-tagtig, nog met eenige tonnen gouds vermeerderd: houdende zig in geenen deele aan zijne gemaakte verbonden, maar schond zijne beloften, en benadeelde de Compagnie in haare voorrechten.

De jonge Koning van *Bantam*, in het jaar zestien honderd zeven-en-tagtig gestorven zijnde, werd gevolgd door zijnen zoon *Abou il Falaal Mohamed Jachia*, welke in oorlog geraakte met zekeren Koning van 't Eiland *Borneo*, die een Negerij, agttien of twintig mijlen van de rivier gelegen, bezittende, zig niet alleen van *Succadana* en twee Dorpen, aan het rijk van *Bantam* behoorende, meester maakte, maar bij vervolg ook zestien of zeventien *Pantsjalangs* bemagtigde, voerende de bewooners gevangen voor Slaaven weg. *Abou il Falaal* verzocht aan de Compagnie om bijstand, en hem werd toegestaan vier schepen met volk en krijgsbehoeften, onder bevel van den Heere *van Goens*. De Koning van *Borneo* week terstond naar het gebergte, wordende eenige dagen daarna van zijn' vertrouweling, zijnde een Engelsch Koopman, gevolgd, en schoon de plaats daar zij de wijk genomen hadden, onwinbaar was, moest den Engelschman, die bij de vluchtelingen in haat was, hoe zeer ook van den Koning bemind, met de zijnen van daar trekken naar een Dorp, digt bij *Succadana* gelegen, en zig aan de Nederlanderen overgeeven, waarna den Koning, door het bezetten der rivieren, ook alle verdere terugtogt benomen werd. De Heer *van Goens* door onvoorzichtigheid, naamlijk door het losbranden van een vuurroer, zijn duim en daarna de kracht verlooren hebbende, kwam het bevel over het krijgsvolk aan den Heere *Klaaszoon*, die den rover overwon, den Koning van *Bantam* in het bezit zijner Negerijen stelde, en zig weder aan boord begaf: de Heer *van Goens* overleed, toen de schepen tot op drie mijlen afstands *Batavia* genaderd waren. De Koning van *Bantam* zond tot erkentenis aan de Regeering van *Indië*, twee vaartuigen gelaaden met peper, en een weinig aarde in een zilver bekken, ten bewijze dat hij zijne drie Negerijen te rug gekregen had; ook stelden hij dezelve in vervolg van tijd schadeloos voor de gemaakte kosten.

Om-

Omtrent dezen zelfden tijd bragten de Engelſchen van *Bancolo* en *Batang Kapas*, op het Eiland *Sumatra*, groote klagten tegen de Nederlanders, in *Europa* over. De jonge Koning van *Bantam*, hen uit *Sillebar*, eene plaats hem onderhoorig, verjaagd hebbende, hadden zij de wijk naar de twee genoemde plaatſen *Bancolo* en *Batang* genomen, en tegen alle recht en billijkheid, op de eerstgemelde plaats een vastigheid aangelegd. Wij zeggen tegen recht en billijkheid, om reden dat de Nederlandſche Maatſchappij aldaar haare bezittingen had, het zij door veroveringen of vrijwilligen afſtand der Inboorlingen, voor dat 'er de Engelſchen zig hadden ter neder gezet; en wat aangaat de vijandlijkheden die hun door de Eilanders aangedaan werden, daaraan hadden de Nederlanders ook rijklijk hun deel, want die leeden doorgaandsch de eerſte aanſtoot, en gaven zelfs de Engelſchen bericht, van het voorneemen der Inlanderen, om hen te waarſchouwen.

De Maatſchappij was toen in oorlog met den Koning van *Jamby*, wiens vader Sultan *Ingeulaga*, kort na de onrust van *Bantam*, door de onzen krijgsgevangen gemaakt was; zijn zoon *Kiaij Gedé*, een verwijfd jongeling, die in zijne plaats regeerde, had tot mededinger en vijand een' broeder, *Pringgabaja* genaamd, die veel meer geſchikt om te regeeren, en ook van al 't volk bemind was, doch zig genoopt vond hoog landwaards in, bij den Keizer van *Manincabo* te vluchten, wiens dochter hij ter vrouwe nam. *Pangoran Pringgabaja* viel eenige jaaren daarna in handen der Nederlanderen, die hem naar een der Bandaſche Eilanden *Puloaſy* in ballingſchap zonden.

In het jaar zestien honderd agt-en-tagtig was de oude Koningin van *Achin* overleden, en het jaar te vooren had de in de Indiſche Hiſtorie befaamde *Raja Singa*, Keizer van *Candia*, mede de tol der natuur betaald, deze was echter in de laatſte jaaren zijner langduurige regeeringe veel gemaatigder en vreedzaamer geweest dan voorheen, ook had hij, niet tegenſtaande het groote nadeel dat hij der Maatſchappije veroorzaakt had, zijnen zoon en opvolger vermaand, altoos in goed verſtand met de Nederlanderen te leeven, welke les deze ook getrouw gevolgd heeft,

niettegenstaande hij, uit hoofde zijner bijgelovigheid, een volslagen afhangeling van zijnen Priester was.

In het eerste jaar der regeeringe van den Heere *Camphuis*, had de Koning van *Golconda* zig verpligt gevonden, op de aannadering van het leger van den grooten Mogol, de vlucht te neemen, zijnde sedert eenige jaaren nalaatig geweest in het betaalen der schattingen, en het volk de schuld daarvan aan de bestierderen *Madona* en *Akkuna* geevende, vermoordde deze broeders, die weinig tijds te vooren zekeren *Banjaan*, met naame *Cohenda*, een bediende van de Compagnie, gedwongen hadden een groote menigte kopere munt te leveren, zonder hem ooit de waarde daarvan voldaan te hebben, en waardoor hij buiten staat gesteld werd om de som van één millioen guldens te voldoen, welk hij aan de Maatschapij schuldig was, en die de bediendens van jaar tot jaar hadden laaten oploopen.

De regeering van *Batavia* zond om die reden, in het jaar zestien honderd zes-en-tagtig den Heer *Laurens Pit den jongen* derwaards, om door hem, die opperhoofd van het Comptoir te *Masulipatnam* was, vertoogen daarover aan den Koning van *Golconda* te doen: de Koning ontving hem gunstig, en benoemde zelfs Commisarissen, om de zaak te onderzoeken, maar dezen verschoonden zig met den dood van *Madona* en *Akkuma*, zeggende, *men kon hem nu ten laste leggen wat men wilde, doch zij geloofden zulks niet.* De Koning bood echter aan, de schuld van *Cohenda* te voldoen, mids die met eede bevestigde, dat gemelde schuld wettig was. *Cohenda* weigerde dit uit hoofde van zijnen godsdienst, die hem verbood te zweeren, en dus kwam 'er van de betaalinge van dezen schuld niets, dan dat het gezantschap van den Heere *Pit*, der Maatschapije daarenboven nog wel dertig duizend guldens kwam te kosten: intusschen had men het Opperhoofd van het Comptoir van *Golcondo* in hechtenis genomen, en naar *Pulicatta* gezonden, als ook de tweede persoon in rang aldaar, wiens gedrag niet minder vermoeden gaf, van medeoorzaak van dit groot verlies te zijn.

De Heer *Pit* weder te *Masulipatnam* gekomen zijnde, ontbood tot zig de Opperhoofden der vier Buiten-Comptoiren; deed

deed ook volk van *Ceilon* derwaards komen, en na op alles goede orde gesteld te hebben, maakte hij zig van de twee Stads poorten meester, en joeg alle de *Mooren* en *Heidenen* ter veste uit: vervolgends eischte hij, dat 's Koning tol hem in handen moest gesteld worden, en na eenige zwarigheden beslist te hebben, maakten de *Mooren*, die zagen dat men hem wilde aantasten, een verdrag om vrij te mogen vertrekken: daarna werden 'er lijsten geformeerd, van al wat in de Stad gevonden werd, en den *Mooren* en *Heidenen* vrijheid gegeeven, om met hunne goederen te blijven of te vertrekken: dit verricht zijnde, werd de plaats onmiddelijk met twaalf bolwerken en één gracht versterkt, zonder andere verhindering, dan dat de *Mooren* 't water aan de bezetting hadden afgesneeden; doch deze verhindering werd welhaast door een wakkeren uitval weggenomen, want dertig of veertig van de *Mooren* omgekomen zijnde, weigerden de overigen niets meer aan de *Nederlanders*, integendeel deeden zij verscheidene voordeelige aanbiedingen, waardoor zij den Koning hielpen noodzaaken, den vrede aanteneemen, op eene hem voorgeschrevene voorwaarde, waarbij bepaald was, dat hij in den tijd van vijf jaaren betaalen zou de som van honderd en twintig duizend ducaaten, tot schaêvergoeding van de Maatschapij, waarna hem de Stad weder werd overgegeeven.

In het volgende jaar viel deze ongelukkige Vorst in de magt van *Eurang Zeb*, die zijne landen bemagtigde, en hem met de uitterste onwaardigheid behandelde, tot zo verre, dat hij zelfs het stof van onder de voeten van *Eurang Zeb*, tot zijn voedzel moest neemen: zijn laatste lot was dat hij gevangelijk naar eene vesting gebragt werd, waarin zijn vijand hem ongetwijfeld door vergif heeft doen omkomen. Ligtlijk vermoedt men het nadeel dat de Maatschapij daar bij leed. De Soldaaten van den grooten Mogol plonderden het Compagnies Comptoir van *Nagelwanzon*, en mishandelden de Bediendens op eene wreede wijze.

Staande deze gebeurtenisen, die den Gouverneur-Generaal niet weinig zorgs en arbeids verschaften, zag men te *Coromandel* eene nieuwen Commisaris-Generaal aankomen, die door de Heeren Bewindhebberen der Kamer van Zeventienen gelast was,

om de zaaken aldaar naar zijn vermogen te herſtellen; deze Heer was *Hendrik Adriaan van Rhede*, Heer van *Mijdrecht*, en zijn adjunct was, de Heer *Jan Baccherus*, wiens gezantſchappen aan den grooten Mogol, en andere Vorsten, van goede uitwerkzelen waren, zo voor den handel op *Golconda* als elders: de groote Mogol oefende genoegzaam een onbepaald gezach op de Kust van *Coromandel*.

De twee bedienden *Janszoon* en *Carſtenszoon*, die over de zaak van den bovengemelden *Cohenda* in hechtenisſe zaten, werden op zijn last naar *Batavia* gezonden, alwaar men zig vernoegde met hen te laaten zitten, zonder hun proces op te maaken: de regeering van *Batavia* wilde niets met dezen Commisſaris te doen hebben.

De Heer *van Rhede* was het, die op eigen gezach, in het jaar zestien honderd negentig, het Comptoir-Generaal van deze Kust van *Paliacatte* naar *Negapatnam* overbragt, alwaar hij met verbaazende kosten, die wel op twaalf tonnen gouds begroot werden, die fraaije vesting deed bouwen, welke voor de beste van gantsch *Indië* gehouden wordt, ſchoon men naauwlijks weet te zeggen, wat nut dezelve doet, zijnde zij, naar verzekerd wordt, zelfs niet eens bekwaam om de ſchepen op de rivier te beveiligen.

In het jaar zestien honderd vier-en-tagtig was de Compagnie in oorlog geraakt met de *Perſiaane*, die hun weigerden de Zeiden tegen de gemaakte prijs te leveren, daar zij ze echter voor minder aan de Engelſchen verkochten: te *Batavia* had men drie ſchepen van oorlog toegerust, onder bevel van den Heere *Cazembrood*, die bij zijne aankomst in de Golf van *Perſie*, vijf anderen vond, en met dit ſmaldeel van agt ſchepen, maakte hij zig op den vierden Augustus van het gemelde jaar meester van het Eiland *Kismus* en deszelfs vesting, na voor *Gamron* dertig moorſche vaartuigen genomen te hebben: intusſchen hadden de Directeur de Heer *van den Heuvel* en de Heer *Herbert de Jager*, zig naar *Ispahan* begeeven, om te beproeven of men de zaak niet in der minne kon herſtellen, maar de *Sophi* naar niets willende luisteren, vóór dat het gemelde Eiland weder in zijne magt geſteld was, en alle aange-

hou-

houdene vaartuigen ontslagen waren, ging men den vijf-en-twintigsten Julij van het volgende jaar daartoe over, waarna de zaaken, doch maar voor een bepaalden tijd, op een beteren voet gebragt werden.

Met het begin van eenige nieuwe gerezene geschillen, zond de Maatschapij in het jaar zestien honderd negen-en-tagtig aan den *Sophi Schach Solijman*, den Heer *van Leenen*, Buitengewoonen Raad, in den rang van Ambassadeur, verzeld van den Heere *Jan Keito*, Directeur in *Persië*, (die onderweeg overleed) en voorzien met een gevolg van veertig persoonen, wier getal door ziekten en ongemakken, op deze verdrietige reis niet weinig verminderde. De Gezant deed een Koninglijke intrede te *Ispahan*, en ontving de grootste eerbewijzingen: deszelfs geschenk werd vóór die van Gezanten van agt of tien vreemde natiën, die 'er gelijktijdig waren, aangenomen: op den dertienden October zestien honderd een-en-negentig stelde men hem den brief van den *Sophi*, aan den Gouverneur-Generaal *Camphuis* ter hand, met eenige geschenken, die echter in waarde nimmer tegen die van de Compagnie kunnen ophaalen, maar dat het best was, was dat de Afgezant verkreegen had eene vermindering van veertien duizend en vier honderd *Tomaas*, op de rechten van de voorige jaaren, en vernieuwing der oude verdragen; doch het duurde niet lang of men zag hoe weinig staat 'er op de schoone beloften der schalkachtige *Persiaanen* te maaken was.

Tot hier, geduurende het bestuur van den Heer *Camphuis*, niet dan buitenlandsche zaaken verhaald hebbende, staat ons nu te melden iets dat op de plaats zijns verblijfs gebeurde, behelzende een zeer vreemd geval, dat zo wel den Raad van *Indiën*, als deszelfs hoofdleden verdeelde, en voorviel in den jaare zestien honderd zes-en-zeventig en tagtig, bij gelegenheid van de verkiezinge van een Baljuw van *Batavia*. De Heer *Camphuis* verklaarde zig bij die verkiezing voor den Heer *Dispontijn*, doch alle de andere Heeren, gaven hunne stem aan den Heere *de Bollan*, en trokken de zaak hooger dan wel voegelijk was tegen den Gouverneur-Generaal, die in alle gevallen magt heeft om voor zijne rekening te neemen het geene hij oorbaar

vindt, mids rekenschap van zijn doen geevende. Het gedrag der Raaden mishaagde den Gouverneur, die wel zag, dat, zo hij het in dit geval gewonnen gaf, zijn gezach in het vervolg niets te beduiden zou hebben, om hetzelve dan staande te houden, wilde hij dat de door hem benoemde den voorrang had: doch die van den Raad zetteden 'er zig met zo veel gewelds tegen, dat één van hun in drift den Gouverneur toebeet, *dat zij, die hem Gouverneur-Generaal gemaakt hadden, hem ook weder konden afzetten, en zijn ampt hem weder ontneemen.* *Camphuis* zulk een hoonende taal, in eene vergaderinge waarin hij President was, niet gewoon, en nu minder dan te vooren genegen om zig wetten te laaten voorschrijven, antwoordde met zijne gewoone bedaardheid, *dat, zo mijne Heeren de Raaden magts genoeg hadden hem aftezetten, hij dan niets meer te doen had, en dat hij hun goeden dag wenschte*, tenzelfden tijde vertrok hij, en kwam in geen twee jaaren tijds weder in de vergadering. De andere lieten echter niet na 'er alle dagen te verschijnen, als gesteld zijnde om over de zaaken te raadplegen: maar zo zij eenig besluit namen, dat niet naar den smaak van den Gouverneur was, vernietigde hij hetzelve zonder zig met iets te moeijen, ook begaf hij alle ampten en bedieningen naar zijn' wil, zonder dat hem iemand dorst tegenspreeken.

De Raaden bragten 'er wel hunne klagten tegen in, doch de gemaatigdheid en bedaardheid van den Gouverneur-Generaal verijdelden die allen. Dit gedrag werd goedgekeurd, tot smarte van zijne tegenstanders, die hem nu niet meer in zijn voorige waarde, maar als een Vorst zagen heerschen, waarvan nog nimmer voorbeeld geweest was. Wat het ampt van Baljuw betrof, hetzelve werd tot nader order waargenomen door den Heer *van Mook*, Drossaard van het platte Land, die bij zijn overlijden in zestien honderd negen- en- dertig deze beide ampten openliet, *Camphuis* gaf het eerste daarvan aan den Heere *Dispontijn*, en het tweede wilde hij opdragen aan den Heer *Bollan*, voorwien hij mede veel achting had. Niettegenstaande zijnen natuurlijken zachten aart, deed *Camphuis* echter zien, dat hij geledene verongelijkingen niet ligt vergat, want op zijn aanstoken, zegt *Valentijn*, was het dat de Ed. Heeren Bewindhebberen van de Ka-

Kamer van Zeventienen, in het laatstgemelde jaar, de Heer *Anthonij Hurdt*, Directeur-Generaal, bedankten, met aan hem de keuze te laaten, om als vrijman in de *Indiën* te blijven of naar *Nederland* te repatrieeren: *Hurdt* koos het laatſte, en ſtierf in het zelfde jaar, gelijk ook de Heer *Pit*, waarmede de zaaken veel veranderden, zijnde die beide Heeren altoos de grootſte tegenſtanders van den Gouverneur-Generaal geweest.

In het jaar zestien honderd negentig, werd *Camphuis* door den zwakken ſtaat zijner gezondheid genoodzaakt, andermaal zijn ontſlag te verzoeken, 't geen hij ook verkreeg, en op eene wijze die hem tot veel eer verſtrekte: bij dat zijn ontſlag gaf de Kamer van Zeventienen hem ook de vrijheid om naar *Europa* te keeren, of in *Indiën* te blijven, met behoud van rang naast den Gouverneur-Generaal, en ook van zijne wedde, benevens eene lijfwacht van een' Vaandrig, Sergeant en Corporaal, met twaalf man, ten koste van de Compagnie: 't laatſte aanbod nam hij aan, en gaf zijn ampt op den vier-en-twintigſten September zestien honderd een-en-negentig, op de volgende wijs over in handen van den Heere *Willem van Outshoorn*, eerſte Raad en Directeur-Generaal, die door de bovengemelde Kamer tot zijn' opvolger benoemd was. De twee Heeren waren aan het bovenëinde van de tafel gezeten, en de Raaden van *Indiën* volgden, ieder naar hunnen rang; ter rechterhand van de twee Generaals zaten de Leden van den Raad van Juſtitie, benevens de twee Fiscaalen, en ter linkerzijde de Schepens van *Batavia*. Het overige gedeelte van de zaal was vervuld met een groot aantal lieden van aanzien, bijeengekomen om deze plechtigheid te aanſchouwen. Alle de ſleutels zo van de Stad als van het Kasteel, lagen op tafel: *Camphuis* deed een gepaste aanſpraak, betrekkelijk de pligten van het ampt, waarmede hij de eer gehad had bekleed te zijn geweest, en dat hij nu met blijdſchap nederlag, om te rusten van al den arbeid, die daaraan vast was: daarna vattede hij de ſleutels op, en ſtelden die aan zijnen opvolger ter hand, hem tevens te kennen gevende, dat zij vrij gewigtig waren: daarna begaf hij zig naar zijne woning, en nog dien zelfden dag naar zijne lustplaats, buiten de nieuwe poort aan de rivier en weg naar *Jakatra*, alwaar hij overleed op den agttien-

tienden Julij des jaars zestien honderd vijf-en-negentig, en werd met een ſtaatie, overeenkomſtig de waardigheid die hij bekleed had, begraaven, nalatende eenen onverwelkbaaren lof. Wij zullen dit zijn Artikel eindigen met iets dat voor waarheid van hem verhaald wordt, en zijne geaartheid volmaakt doet kennen: de Lezer erinnere zig dan dat wij hier vóór gezegd hebben, dat *Camphuis* in zijne jeugd het zilverſmeden geleerd had: nu Gouverneur-Generaal geworden zijnde, ſchreef hij aan den Heere *P. Schaak*, toen Predikant te *Amſteldam*, eenen brief, waarin hij denzelven verzocht, bij zijnen gewezenen Meeſter, een kostlijk zilver tafelſervies, te laaten maaken: deze, die zig zijner naauwlijks kon erinneren, ſtond niet weinig verzet, dat zijn gewezen knecht *Jan*, tot zulk eene aanzienlijke waardigheid verheven was: *Camphuis* het verzochte ontvangen hebbende, toonde zijne erkentenis aan den Predikant, en beloonde den werkmeeſter op eene edelmoedige wijze.

Zie VALENTIJN *Oud en Nieuw Oost-Indiën*, en *Hiſtoriſche Reize*, XXI. Deel.

CAMPHUIZEN. (*Dirk Rafaël*) Zie op Letter K.

CAMPINIA. *Heda*, die bij alle Geleerden bekend is voor één' der naauwkeurigſte onderzoekeren van de kerklijke goederen, weleer aan het Utrechts Bisdom behoorende, heeft in het licht gebragt een lijst der kerklijke Leenmannen, (*Vaſallen*), hoewel van een verdichten ouderdom, echter niet jonger dan van de twaalfde eeuwe: hierin ſtaat geſchreven, dat geheel *Campiana*, (*Kempenland*) *tot aan Toumoutervoerde, door beleening van den Biſchop van Utrecht bezeten wordt, van deszelfs opdiſcher, den Hertog van Braband.* Een groot gedeelte van het oude land der *Menapieren*, liggende tusſchen de *Maas* en de *Schelde*, dat hedendaagsch de *Kempen* genaamd wordt, en onder de gehoorzaamheid der Staaten van de *Nederlanden* behoort, in zo verre als het zig onder de Baronnij van *Breda* en de Meijerij van *den Bosch* uitſtrekt. Ook blijkt uit het leven van *S. Trudo*, beſchreeven in de elfde eeuwe, dat de ouden dit gewest *Campana* genoemd hebben. Eén der beste uitleggeren van de *Salliſche Wetten*, *Gottefridus Wendelinus*

nus heeft zig veel moeite gegeeven, om uit de beste ſchrijveren te bewijzen, dat dit Land verſcheidene eeuwen den naam van *Taxandria* gevoerd heeft, waaraan men ook geenzins behoeft te twijfelen, want dien naam was eigen aan de zeekust, en werd dus ook meenigmaal aan de gantſche landſtreek gegeeven, ſchoon het ook zeker is dat die naam van *Campiana* zig niet verder dan over *Kempenland* uitgeſtrekt heeft.

Zie ALTING *Not. Germ. Inf.* Part. II, p. 35.

CAMPTHORPA, is eene oude benaaming van een klein Dorpje in *Kennemerland*, aan de uitterſte oostkant van het ſtrand, nu bekend bij den naam van *Kamp*; dit behoorde mede onder de kerklijke goederen van het *Sticht*.

Zie Ibid, p 36.

CAMPUS FLORIDUS, weleer eene Abdij der *Ceſterſienſeren* in *Westergo*, gelegen in de Grietenije *Wonſeradeel*, een halve mijl ten noorden van *Bolswaard*: zij droeg ook wel den naam van *Floorkamp* of *Bloemkamp*, doch in latere tijden dien van *Olde Klooster*, behoudende den naam alleen in eenige weinige Boerewoningen. *Emmius* meent dat het eene voordplanting geweest is van *Klaarkamp*, (*Clarus Campus*) aldaar kort na het jaar elf honderd vijf-en-zestig overgebragt.

CAMSTRA, een adelijk Huis bij het Dorp *Firdgum*, onder de Grietenij *Barradeel*, in het kwartier van *Westergo*.

ÇAMSTRA, een zeer aanzienlijk Huis in het Dorp *Wirdum*, gelegen in de Grietenij *Leeuwaarderadeel* onder *Oostergo*; een ander van dien naam, in dezelve Grietenij bij *Jelſum*, dat in het jaar veertien honderd agt-en-negentig door die van *Leeuwaarden* ingenomen en verbrand werd, en nog een bij *Wijtgaard*.

CAMSTRA, een oud aanzienlijk adelijk Friesch geſlacht, waarvan de laatſte manlijke afſtammeling was *Foppe Camſtra*, overleden in het jaar zestien honderd twee-en-zeventig. Uit de geſlachtlijst van *Ferwerda*, I. Deel, II. Stuk, kan men de oudheid, als ook de aanzienlijkheid daarvan nazien, hetzelve is door hu-

huwelijksverbintenisſen vermaagſchapt aan die van *Aijlva*, *Burmania*, *Scharwtzenberg*, *Hohenlandsberg*, *Haarſolte* en meer anderen. Zekere *Viglius* of *Wigle van Camſtra*, was de grootvader van den vermaarden *Viglius van Aijta:* dat dit geſlachte ook voorſtanders der edele vrijheid heeft voordgebragt, blijkt uit

CAMSTRA, (*Foppe van*) die zig bij de bondgenooten en zamenverbondene Edelen voegende, zig, gelijk veele anderen, om den dood niet alwillens in den mond te loopen, verpligt vond, de woede zijner vijanden te ontwijken, zijn vaderland te verlaaten, en het banvonnis in het jaar vijftien honderd agt-en-zeventig te ondergaan.

Zie WINSEMIUS *Hiſtorie*, II. Boek, pag. 90 en 115.

CANINEFATEN, een dier volken, welken een gedeelte van het *Oud Batavien* bewoonden, en waarvan *Tacitus* zo in zijne *Jaarboeken* als *Historien* menigvuldigmaal gewag maakt: hunne oorſprong, taal en dapperheid was eenerlij met die der *Batavieren*, maar zij waren veel minder in aantal. Bij de Nederlandſche Schrijvers zijn zij bekend met den naam van *Kennemers*, *Kenhemeners*, en het gedeelte dezer Landen dat zij bewoonden, met den naam van *Kennemer-* of *Kermerland*. Sommige bepaalen hunne woonplaats in een vrij naauw beſtek omtrent *Haarlem:* anderen breiden dit breeder uit, en ſtellen hunne bezitting in al het land van den tweeden arm, of het middengat des *Rhijns*, bij het Dorp *Katwijk*, langs de Duinen heen tot aan *Haarlem* toe, hebbende ten westen de *Brittanniſche Zee* met de gemelde Duinen: weder anderen breiden dit nog verder uit, maakende hen bewooners van *Haarlem*, *Alkmaar*, *Beverwijk*, en bijna twee-en-veertig Dorpen tusſchen die Steden gelegen. *Raij* in zijn *Woordenboek des Aardrijks*, beſchrijft *Kennemerland* aldus: *Kennemerland een landſchap in Nederland, in het zuiderdeel van Noordholland, ten westen tusſchen de Noordzee, de Zijpe, de Alkmaarſche Vaart, de Schermer, de Beemſter, Waterland, enz. en Zuidholland;* doch voegt 'er bij, dat het voortijds grooter was: ook zijn

'er,

'er, die daarentegen beweeren, dat een gedeelte van *Zeeland*'s aloude bewooneren, de *Caninefaten*, waarvan *Tacitus* ſpreekt, zouden geweest zijn: en onder die meent *Eyndius* in zijn *Chronijk van Zeeland*, klaar beweezen te hebben, dat zij niet in *Kennemerland*, maar in 't *Land van Voorn*, weleer aan *Zeeland* behoorende, gewoond hebben; dat men geene reden heeft om de *Kennemerlanders*, *Caninefaten* te noemen, en dat *Ad. Junius* hieromtrent geen het minſte geloof verdient: doch het zeggen van *Eyndius* is op verre na zo zeker niet als hij zig wel verbeeldde: geen minder voor en tegenſpraak heeft de gedachten van *Boxhorn*, en die van anderen gehad, als of de bijnaam van *Caninefaten*, afkomſtig zou zijn van de *Konijnen*, die zig, gelijk men weet, in menigte in de Kennemerlandſche duinen onthouden, en die door hen veel gevangen en gegeeten werden, waarom hun, door hunne nabuuren, als met verachtinge, den naam van *Konijnen-Vreeters* zouden gegeeven zijn, of wel dat hun naam afgeleid zou zijn van *Konijnen-Vangers*, dat in het Friesch met een F, *fatten*, *fangen* geſpeld en uitgeſproken wordt, en dat dit koppelwoord, door de *Romeinen* in hunne taal tot *Caninefaten* zou verbogen zijn, 't welk ſommige, en zelfs geleerde mannen, niet geheel vreemd toegeſcheenen heeft. Alle deze verſchillende gedachten daar laatende, zeggen wij dat de meeſte en voornaamſte ſchrijvers, eenige weinigen uitgezonderd, van gevoelen zijn, dat deze volken hunne woonplaats in *Kennemerland* gehad hebben: van die welken tegen dit gevoelen zijn, hebben wij *Eyndius* reeds genoemd: *Ph. Cluverius* plaatst hen in de *Overbetuwe*, zo ook *Zellerus*, die 'er *Utrecht* bijvoegt, en van die zelfde gedachten is ook *P. Diveus*, en *P. Heuterus*, doch zelfs *Pontanus* verſchilt met dezen, en volgt *Junius*, plaatſende hen in *Kennemerland*: *Tacitus* zegt, dat zij waren een volk, geſproten uit de *Over-Rhijnſche Catten*, en dat zij bewoonden een ſtuk van het *Batavisch Eiland*, dat een klein gedeelte van *Gaulen*, en ook van het *Romeinsch* gebied uitgemaakt heeft. Na dat de *Batavieren*, hunne bloedverwanten, tot bondgenooten van het Roomſche volk aangenomen waren, en de *Friezen* hunne nabuuren, door *Druzus* opgelegd was, ſchatting te betaalen, zijn

zij

zij door *Tiberius*, tweede ſtiefzoon van *Augustus*, ten ondergebragt: dus zijn 'er op dit zeer beroemde Eiland, zo als *Plinius* het noemt, twee Staatsregeeringen geweest, de eene die van de *Batavieren*, en de tweede die van de *Caninefaten*; ſtaande deze laatſten, door magt van wapenen ten ondergebragt zijnde, onder ſchatting, daar de eerſte vrank en vrij waren. Geen dier volken, uitgenomen de *Matiaken*, ſtonden ooit in aanzien met de *Batavieren* gelijk, offchoon de *Caninefaten* den lof toekomt, dat zij, gelijk reeds gezegd is, de *Bataviers* in afkomst, taal en dapperheid evenaarden, en alleenlijk in meenigte minder waren. Zeker is het ook, dat dezen te gelijk van ouds af op den Galliſchen bodem gewoond hebben, en dat afzonderlijk en alleen, binnen het *Batavisch Eiland:* even zeker is het, dat zij zo wel vóór als na den tijd van *Tacitus* zig onder de *Batavieren* verſchoolen hebben, en dit houdt men ook voor de reden, dat men bij geene der oude ſchrijveren een afzonderlijk verhaal van hun geboekt vindt; hunne dapperheid in het ſtrijden, zijn de *Romeinen* meermaals ontwaar geworden, op het Art. BATAVIEREN, kan men hunne zeden en gewoonten leeren kennen, als zijnde die beide volken in dit alles eens. Zie ook het geene op Art. BRINIO gezegd is, en wat op dat van CLAUDIUS CIVILIS volgen zal.

CANIS, (*Mr. Jacob*) was geboren te *Nijmegen*, van *Dirk Canis* en *Wendel Viſſer:* 's mans overgrootvader was voordgekomen uit het adelijke geſlacht van *Doornik*, en had den bijnaam, *op den Hond*, naar een zekere ſtreek lands, niet verre van *Doornik*, waarop hij woonachtig was, aangenomen: zijn vaders geſlachtnaam afgelegd hebbende, brak hij het wapen, zijnde *blaauwe kerkglazen op een rood veld, met een zwarten loopende hond, op een goud veld, waarboven een gouden Baer* geſteld was; behoudende alleenlijk de kerkglazen. De grootvader en vader van *Canis* waren te *Nijmegen* mannen van aanzien, en lieden der regeeringe, zijnde getrouwe voorſtaanders van de rechten en privilegiën der Stad, altoos waakzaam tegen de ſteeds toeneemende magt der Hertogen, en uit dien hoofde geacht bij de Burgers. *Canis* zijne ſtudiën volbragt hebbende, werd te *Orleans* Doctor

in

in de Rechten, alwaar hij zig zo groot een naam maakte, dat hij tot Gouverneur van den jongen Hertog van *Lotharingen* aangesteld werd, en welke post hij gedúurende vijf jaaren met eer bekleedde: in zijne geboortestad te rug gekeerd zijnde, werd hij Mr. van 't *St. Nicolaas Gild*, en kort daarna Burgemeester. Zeer sterk ijverde hij tegen Hertog *Karel van Gelder*, en 't werd grootlijks aan zijn toedoen, gelijk ook aan dat van zijnen broeder *Otto* (Mr. van 't *St. Nicolaas Gild*, getrouwd aan de Wed. van *Egbert Biesman*) benevens den Schepen *Jan Schenk*, toegeschreven, dat de steden weigerden zig te houden aan het verbond dat de Hertog met *Frankrijk* gemaakt had, zig versterkten, en cordaat aan den Hertog schreeven, dat zij zo wel als eertijds hunne voorouderen, niet zouden weigeren, zelfs hun leven en goederen voor hem op te zetten, (zie *Slichtenhorst*, XI. Boek, p. 418.) waarbij nog kwam de verbintenis met eenen uitheemschen Koning, bij welke het Vorstendom, en deszelfs gevolg, aan de Fransche kroon eigen gemaakt was; 't geen hen zeer tegen stond, en deed zeggen dat zij liever als Gelderschen wilden leven en sterven, dan dat verbond onderschrijven, bereid zijnde de oorzaak van deze weigering, en het nederwerpen der bolwerken, door den Vorst in de steden gelegd, bij alle Vorsten en Volken goed te maaken en te verdedigen. Ook werd *Canis* voor de voornaamste oorzaak gehouden, dat het contract, gemaakt met Hertog *Willem van Cleef*, doorgedrongen en hij daarna gehuldigd werd; om welke reden ook de woorden van den stervenden Hertog *Karel van Gelder* waren: *Canis, Canis, du looser hond, du hebst mi gebisen.* Namens de Stad *Nijmegen* stond hij bij de overgifte van het Hertogdom aan *Karel den Vijfden*, bij welken Vorst hij zeer in gunste was, en door wien hij tot zijnen dood, die voorviel in het jaar vijftien honderd drie-en-vijftig; in de voornaamste zaaken gebruikt werd.

Hij is tweemaal gehuwd geweest, eerst met *Gelleke van Houwegen*, wier moeder was *Hilleke Roukens*, en voor de tweede reize met *Wendel van Berg*, wier moeder was *Grietje Zeller*, uit het eerste huwelijk werd geboren *Peter Canis*, (zie het volgende Art.) en vier dochters, één van welken het

geestlijke gewaad aannam, en de andere aan de Raadsvrienden van *Triest*, *Uwens* en *Rijswijk* uitgetrouwd zijn. Uit het tweede huwelijk had hij drie zoonen, waarvan 'er twee in de orde der Jesuiten zijn gegaan, en één in *Duitschland* getrouwd is, en ééne dochter die gehuwd is geweest aan *Nicolaas van Valkenburg*, te *Haarlem*.

Volgends medegedeelde berichten, opgemaakt uit particuliere famielie-aantekeningen.

CANIS, (*Peter*) of anders naar de latijnsche taal en de wijze dier tijden, *Petrus Canisius*, bijgenaamd *Lumen Germaniæ*, vermits hij één der geleerdste mannen van zijnen tijd was; hij was geboren te *Nijmegen*, in het jaar vijftien honderd een-en-twintig, uit ouders boven gemeld. Dag en nacht niets doende dan studeeren, daarbij een vluggen geest, en een goed verstand bezittende, en zeer eergierig zijnde, werd hij, nog maar agttien jaar oud zijnde, reeds tot Doctor in de Theologie bevorderd: hij omhelsde de orde der Jesuiten, die toen in haare eerste opkomst was; hij begaf zig bij, en volgde, zeer tegen den zin zijner bloedverwanten, *Petrus Faber*, één der drie eerste van gemelde orde, en welken door *Ignatius de Loijola*, insteller derzelve, naar *Duitschland* gezonden waren: bij zijn vertrek bad zijn vader hem, hij zou toch in het land blijven, op dat hij na deszelfs dood den steun van het huisgezin konde weezen, doch hij antwoordde: *vader vergeef het mij, zo ik in deze tegen u zondige; maar ik zal een licht voor mijn geslacht brengen, dat nimmer vergaan zal*, en daarmede vertrok hij. Spoedig werd hij één der voornaamsten van de gemelde orde, en bragt ongemeen veel toe, om dezelve overal ingang te doen krijgen; dit echter verhinderde hem niet, om, hoe groot zijn naam en fortuin ook werd, aan zijn vaderland en vrienden te denken; zijn twee halve broeders, en zijnen neef *Hendrik Canisius*, benevens andere vrienden, ontbood hij van tijd tot tijd herwaards, gebruikte hen tot zendelingen, en bezorgde hen de beste plaatsen, hetwelk oorzaak was, dat hij veele bekwaame jonge lieden uit *Nijmegen* tot zig trok. In het jaar vijftien honderd vijf-en-vijftig, zond hij één'

zij-

zijner voornaamſte Leerlingen, *Leonard van Keeſel* genaamd, naar *Nijmegen*, om aldaar een ſchool op te richten, waartoe *Dirk Canis*, en een moei van *Petrus*, hun huis op den hoek van de *Ridderſtraat*, ten beste gaven, doch vermits (gelijk gezegd is) veele jonge lieden reeds hunne ouders ontweken waren, en zig tot hem begeeven hadden, dat niet weinig naijver onder de andere geestlijken verwekte, ſtookten dezen de gemeente tegen de orde van *Caniſius* op, beſchuldigende dezelve van onrechtzinnigheid in de leere, waardoor een opſtand onder 't gemeen verwekt, en de regeering verpligt werd, om met den Mrs. van 't *St. Nicolaas Gild* een beſluit te neemen, dat Schepenen over de gedaane giften niet zouden mogen ſtaan, en dat zij meer geestlijke hebbende, dan zij konden onderhouden, de Gemeente en ſchamele Burgerij niet meer belast of uitgeput zoude mogen worden; dat aan den zendeling de weet moest gedaan worden, om zig ten eerſten' ter Stad uit te begeeven, vermits de Regeering voor hunne beveiliging niet zou inſtaan: wat moeiten de vrienden van *Canis* ook deeden, *van Keſel* vond zig verpligt te vertrekken. Hierover ſchreef *Caniſius* op den drie-en-twintigſten Mei van 't zelfde jaar, uit *Weenen* eenen ongemeenen ſcherpen brief aan den Burgemeeſter *Wichman Buys*, hem zijn klein gezach voor oogen houdende, en hem tevens voorzeggende, dat de domheid, in plaats van geleerdheid, bij hem zou woonen; dat deze geringheid van gezach toonde hoe verre zij reeds verlooren en bedorven waren, enz. eindigende met te zeggen, dat hunne toegevendheid oorzaak zou zijn dat alles verlooren ging: middelerwijl werd 's mans naam en faam meer en meer beruchter, en een reis van *Duitſchland* naar *Braband* zullende doen, nadat hij reeds Generaal der orde geworden was, kwam hij, op verzoek van den Raad en zijne vrienden, in het jaar vijftien honderd zes-en-zestig in perſoon te *Nijmegen*, alwaar hij als een heilige geëerd werd: op het Raadhuis te gast genodigd zijnde, deed hij de maaltijd in het Ziekenhuis aanrechten, en hield dezelve aldaar op de wijze der oude Christenen, 't geen hem veel aanhang verſchafte. Hij nam affcheid van zijne vrienden en van den Raad, hun bedankende voor alles goeds, met vermaaninge van vast te ſtaan in het geloove;

en met moed voor hunne Stad te waaken, vermits hen zwaare wolken boven 't hoofd hingen: aan de Mrs. van 't *St. Nicolaas Gild* zeide hij, uit naame van de borgerije, *dat hij nimmer zou toeſtaan, dat een zijner zendelingen, zig onder hen plaatſte, en dat hij alle mannen van verſtand en geleerdheid zou afraaden, om zig onder hen neder te zetten, vermits hun oproer getoond had, wat zij in hun boezem droegen: dat hij, de Stad uitgaande, het ſtof van zijne voeten zou ſchudden, aangezien het kwaade zaad zulke diepe wortelen geſchooten had, dat het niet was uitteroeijen, enz.*

Na het Concilie van *Trente* bijgewoond; verſcheidene reizen door *Duitschland* gedaan, en bij den Keizer bewerkt te hebben, dat *Gebhard Truches*, Keurvorst van *Keulen*, die de Reformatie toegedaan was en een onbezonnen huwelijk aangegaan had, afgezet werd, is hij te *Rome*, den zeven-en-twintigſten December des jaars vijftien honderd zes-en-negentig, in den ouderdom van zes-en-zeventig jaaren overleden, en onder de Heiligen geplaast; onder zijne veelvuldige werken munt boven allen uit, *Cyrillis, de werken van Paus Leo*, alsmede de vermaarde *Roomſche Catechismus*, welke thans nog in gebruik is.

Volgends medegedeelde berichten, met aantekeningen van *Dirk Canis*, zoon van *Hendrik Canis*. Zie verder SLICHTENHORST, REIFFENBERG *Hiſtoria Societ. J.* Lib. 2. Cap. 8 & 9. Lib. 5. Cap. 5. §. 19. FOPPENS *Bibl. Belg.* op P. CANISIUS, Tom. II. p. 690 en 698.

CANIS, (*Hendrik*) zoon van *Dirk Canis* en *Anna de Wel*, mede te *Nijmegen* geboren den vier-en-twintigſten Mei vijftien honderd een-en-dertig; door het aanzien van zijnen neef, zo even gemeld, werd hij in vervolg van tijd *Prof. Primarius*, op de hooge ſchoole van *Ingolſtadt*, en naderhand eerſte Raad van den Keurvorst van *Beijeren*. Men heeft van hem verſcheidene rechtsgeleerde questiën, en *Lectiones Veteres*: zijn zoon *Dirk Canis*, heeft zig weder naar *Nijmegen* begeeven; is aldaar in de regeering geweest, en als Burgemeeſter geſtorven.

Volgends medegedeelde berichten.

CANNIUS, (*Nicolaas*) of *Can* genaamd, geboortig van *Amsteldam*, van eerlijke en welgegoede ouders: eenige jaaren van zijn leeftijd heeft hij doorgebragt bij *Erasmus van Rotterdam*, die hem omtrent het jaar vijftien honderd zeven-en-twintig in de Griekſche taale gebruikte: na den dood van dien vermaarden man, werd hij Pater in het klooster van *St. Urſula*, in zijn geboorteſtad. *Cannius* wordt gehouden voor den ſchrijver van het leven van *Cornelis Crocus*, één' zijner geleerde Stadgenooten, als ook van eenige zamenſpraaken voor de jeugd; en behalven die werken zijn 'er nog eenige Griekſche en Latijnſche verſen van hem: in laater tijd was hij Pastoor van de *Nieuwe* of *St. Catharina Kerk*, en ſtierf als Pastoor te *Sparwou*, in het jaar vijftien honderd vijf-en-vijftig.

Zie *Oudheden en Geſtichten van Noordholland*, II. Deel, bl. 132.

CANTHER, (*Johannes*) geboortig van *Groningen*, leefde omtrent den jaare veertien honderd negen-en-zeventig; hij was vermaard in de Godgeleerdheid, Rechten en Geneeskunde, en in dien roem deelde ook zijne vrouw, dochter en zoonen.

CANTHER, (*Andreas*) zoon van *Johannes*: van dezen wordt getuigd dat hij van der jeugd af een zeer vlug verſtand bezat, zo dat hij op den ouderdom van tien jaaren reeds Doctor in de Rechten was, en het verder in verſcheidene takken van geleerdheid werd. Om den roem zijner geleerdheid te bevestigen, is alleen genoeg de volgende brief van Keizer *Fredrik den Derden*; dus luidt dezelve: Fredrik de Derde, *Roomsch Keizer*, *wenscht heil en welvaart aan het verwonderlijk en voortreffelijk kind* Andreas Canther, *voor of aan onze Keizerlijke ooren is het groot gerucht*, *van u allerliefst kind*, *ende van alle tijden ongehoorde roem uwes lofs gekomen*, *namelijk dat gij al voor het tiende jaar uwes tederen ouderdoms*, *de ervarenheid bijna in alle konſten bekomen hebt*, *ook de wetenſchap onzer wetten en der H. Canons*, *en* (*dat nog meer te verwonderen is*, *en ons zeldzamer dunkt*) *ons word gezegd*, *dat gij het geheele oude en nieuwe Testament*, *niet zonder den bijſtand der goddelijke ge-*

nade, voor ijders oogen leest en verklaard, in openbaare zintwistingen; met een onbeſchroomt harte, op ieder vrage een bewijs en antwoord geeft. Vermids wij nu begeerig zijn om de waarheid van zulk een wonderwerk zelf te ondervinden, hebben wij u overwaardig geacht, met dezen onzen brief te verzoeken, dat gij op onze Keizerlijke Majesteits bijzondere geliefde Univerſiteit te Weenen *wilt komen, naardien wij grootelijks verlangen om uw aangezicht te zien, en u onze Keizerlijke gunſten, naa de waardigheid uwes verſtands deelachtig te maaken, gij zult u derhalven zo ſpoedig gij kund naar* Weenen *ſpoeden.*

CANTHER, (*Urſula*) zuster van *Andreas*, werd om haar verſtand het wonder van de wereld genaamd.

CANTHER, (*Lambertus*) was in het jaar vijftien honderd dertien te *Groningen* van zeer deftige ouders geboren, vanwien hij als de langstlevende van elf kinderen, de eenigſte erfgenaam was: na hij zig eerst te *Keulen*, en daarna te *Leuven* in de wetenſchappen geoefend had, reisde hij naar *Frankrijk*, en werd te *Orleans* Leeraar in de Rechten: bij zijne terugkomst in de *Nederlanden*, werd hij door den Keizer tot Raadsheer in het Hof van *Utrecht* aangeſteld, ter beloninge van diensten die zijn vader den Keizer bewezen had, met de zaaken te *Groningen* in orde te brengen. *Canther* zig te *Utrecht* nedergezet hebbende, beſteedde al den tijd, die hem van zijn ampt overig was, aan de letterkunde, beſchaavende de wetenſchappen en de Griekſche taal: eindelijk naar *Groningen* gereisd zijnde om zijne vrienden te bezoeken, viel hij aldaar in een ziekte, die hem in het jaar vijftien honderd drie-en-vijftig, oud veertig jaaren, ten grave deed daalen, nalaatende twee zoonen.

CANTHER, (*Willem*) oudſte zoon van *Lambertus* voornoemd, volbragt zijne ſtudiën te *Leuven*, te *Parijs* en *Bolonien*, en was, naar van hem getuigd wordt, in de Latijnſche en Griekſche taalen zeer geleerd, hij overleed in het jaar vijftien honderd vijf-en-zeventig: zijn dood werd toegeſchreeven aan zijne onophoudelijke ſtudiën, waaraan hij zig al te vroegtijdig

dig had overgegeeven; nog een kind zijnde, was hij, ſchreijende, met niets anders dan met een boek te ſtillen: tot onderſcheid van jaaren gekomen zijnde, verkreeg hij *G. Marcopedius* tot Leermeeſter. Zijne ſtudiën of uuren van den dag waren door hem verdeeld op deze wijze: van 's morgens van zeven tot elf uuren ſtudeerde hij; na den maaltijd was hij een uur of twee met lichaamlijke oefeningen bezig, en keerden dan tot zijn boeken te rug, die hij zelden anders dan laat in de nacht verliet; van zijne goederen kunnende leeven, zocht hij nooit eenig ampt. Onder zijne ſchriften zijn meest bekend: zijn *Gedichten*, in vier boeken, en zijne *wijze om de Griekſche Schrijvers gemaklijk te verſtaan en te verbeteren*, *enz.*

CANTHER, (*Dirk*) broeder van *Willem*, begaf zig naar *Parijs*, om 'er van *Lambinus* de uitlegging van *Aristoteles* te hooren, en daar zijnde, verkeerde hij met de geleerde *P. Daniël*, *Giſianus* en *L. Carion*. Te *Utrecht* te rug gekeerd zijnde, geraakte hij in de regeering, en bekleedde de eene aanzienlijke post na den anderen: tot hoogen ouderdom gekomen zijnde, werd hem het land ontzegd en zijne goederen ontnomen: eerst begaf hij zig naar *Antwerpen*, en vandaar naar *Franeker*, alwaar hij in het jaar zestien honderd zeventien geſtorven is, nalaatende den roem van in de Latijnſche ſchrijveren zeer ervaren geweest te zijn, zo als zijne ſchriften ook nog getuigen.

Zie *Oudheden van Utrecht*, I. Deel, p. 569.

CAPEL, een Zuidhollandsch Dorp.

CAPEL, een Hollandsch Dorp aan den *Yſel*.

CAPEL, of *Cappelle*. (*'t Huis te*) Zie van deze drie An. op Letter K.

CAPEL, (*Blaauw-*) een Dorp in 't Sticht van *Utrecht*. Zie OOSTVEEN.

CAPELLEN, (*van der*) de CAPELLA, een oud Adelijk Geslacht, oorsprongkelijk uit Frankrijk, het welke zedert den jaare 1200. in de Cleefsche en Nederlandsche Gewesten, meer luister bekend is, en waar van nog verscheidene takken in de Vereenigde Nederlanden, met aanzien bloeien.

De oude en latere aantekeningen komen alle omtrent den Franschen oorsprong over een; als ook, dat het zelve reeds voor zeven honderd jaaren, in verscheidene takken verdeeld en verspreid is geweest. *Aegidius Gelenius*, (een oudheidkundige) die in de voorige eeuwe leefde, en geschreven heeft *de admiranda Sacra et civili magnitudine* COLONIA AGRIP: *Lib.* 2. *Syntag.* 6. *notat.* 1. *pag.* 144.——145. *edit.* 1645. maakt gewag van deze vroegtijdige en aloude verdeling en verspreiding, op de volgende wijze: „ In his quos commemoravi „ de CAPELLEN stirpium divisio, ante sexcentos annos in„ choata, omnibus ejusdem de CAPELLEN nominis, posteris „ hereditario reliquit crucem anchoratam, id est habentem re„ pandos et recurvos quatuor extremos scapos: eam gerunt „ nostrates Geldri, argenteam in Campo Coloris veneti: cui „ ramus *Capellorium de Woningen* in dextro superiori angulo „ aureum templum interserit: sicut de *Hochkirchen*, qui tamen „ in cruce et colore differunt. Qui in Normannia et Gallica „ Bononia degunt LA CAPELLE, eandem crucem anchoratam „ sanguineam habent in solo argenteo, cum clavula coloris ve„ neti obliquata a dextro in sinistram; sunt etiam in Artheſia „ dicti de LA CAPELLE, anchoratam sanguineam crucem in „ perpendiculariter diviso habentes clypeo, cujus anterior pars „ aurea, posterior argentia. Res sane multae antiquitatis in „ tanta distantia et diversitate Provinciarum! Ipsum de CAPEL„ LA vel CAPELLARIORUM nomen fuit secularis muneris „ et dignitatis in aulis Regum."

Uit deze oudheidkundige naarsporingen van *Gelenius*, in 1645 uitgegeeven, blijkt, dat dit geslacht zijnen oorsprong en naam ontleend van de waardigheid van CAPELLANI aan het Hof der Frankische Koningen; ook, dat het zelve zes hondert jaaren, voor de uitgave van zijn aangehaalde Boek in verscheidene takken is verdeeld geweest, en dus in de elfde Eeuwe, reeds

met

met luister in het Frankiſche Rijk gebloeid heeft: zoo, dat *Gelenius* zig met recht verwondert over eenen oorſprong, welke in zulk eene aanzienlijke oudheid verdwijnt.

In den jaare 1086 wordt melding gemaakt van PHILIPPUS CAPELLANUS, bij gelegenheid dat Koning PHILIPPUS KONING VAN FRANKRIJK eenige voordeelen ſchonk aan de Abtdij *van St. Peres les Chartres*, tekenden deze volgende getuigen

Gaufridus Episc. Carnotenſis.
Amalricus Clericus.
Frogerius de Cathalaunis.
Robertus de Rupeforti.
Guaſr. Com. Mauritaniae.
Gervaſius Dapifer Regis.
PHILIPPUS CAPELLANUS.
Theobaldus Stabularius Regis.
Lancelinus Pincerna.
Gilbertus de Tegulariis.

Apud Castrum Drocis, publicé ante portam S. Vincentii anno ab incarnat. Domini MLXXXVI. indict. IX. regnante Philippo Rege anno XXVI. ——— *Ego Gislebertus Notarius ad vicem Guafredi Paris. Episcopi ſummi cancellarii Regis relegendo Subſcripsi.*

Hiſt. de la Maiſon de MONTMORENCI *Liv. II. des preuves pag.* 26.

Waar bij te letten ſtaat, dat deze PHILIPPUS CAPELLANUS, niet onder de Clerici, maar wel onder de *Wereldlijke Hofgenoten des Konings* genoemd wordt.

In een Chartre, te vinden bij de gemelde *preuves* pag. 63. wordt geſproken van HUGO DE CAPELLA in den jaare 1168.

1182 GALTERUS CAPELLANUS genoemde preuves pag. 59.

1182 OBERTUS DE CAPELLA *Abbas.* — *du Chesne Hiſt. de la Maiſon de Broije et de Chateau Villain preuv. pag.* 21.

In de *Reliquiæ M.S.S. omnis ævi* door *Ludewig* uitgegeeven, komen in het XII. Deel voor, verſcheidene Registers van de Officianten en Huis, of Hofgenoten der Frankiſche Koningen: onder anderen van dezen geſlachte op bladz. 1. onder de *eerſte Edelen van 's Konings Huis.*

1231 GUAFFREDUS DE CAPELLA.

1295 ANSELLUS DE CAPELLA, bl. 13.

1287 GALTERUS CAPELLANUS, onder de *Milites* (*Ridders*) bl. 15, op bladz. 17. onder de Clerici van 's Konings huis.

Dn. GREGORIUS DE CAPELLA.

verders bij denzelfden Ludewig, in het gemelde Boek XII. Deel, bl. 41. onder de Edelen van 's Konings huis.

1313 ROBERTUS DE CAPELLA, en

THOMAS DE CAPELLA, bl. 42.

In de twaalfde Eeuw hebben zig reeds verſcheidene takken van dezen geſlachte door de Nederlandſche, en daaraan grenzende gewesten verſpreidt: blijkende uit het geene verder zal bijgebragt worden.

1135 ANSELLUS DE CAPELLA *Miles*, komt met een groot aantal Nederlandſche Ridders voor, als getuige, dat *Ridder Reinerus de Jauche*, eenige goederen overgaf aan de Abtdij van *Honnecurt*. *Carpentier Hiſt. du Cambreſis preuv. pag.* 82.

1144 THIERRIJ VAN CAPELLA (DE CAPELLA) wordt gevonden onder de Edelen die het verdrag ondertekenden tusſchen den Roomſchen Paus en *Celestinus* enz. en den Graave van Vlaanderen, die beloofde om nooit te Tervaanen een kasteel of ſterkte te bouwen. *Chron. van Vlaanderen, I. Deel, bl.* 184.

Carpentier in zijne *Histoire du Cambreſis, Tom. II. p.* 362. en vervolg. zegt, dat 'er wel twintig branches of Familiën van den naam VAN CAPELLE bekend zijn, die meest alle, ten blijke van den zelfden oorſprong, een *geankerd kruis* in hunne wapenſchilden voeren, doorgaands met een of ander bijteken onderſcheiden.

1203

1203 PIERRE DE LA CAPELLE *Seig. de ce lieu.*

1280 JEAN DE LA CHAPELLE (DE CAPELLA) *Burgemeſtre à Cambrai.*

—— ENGUERRAND DE LA CHAPELLE (DE CAPELLA) Vaſsal van St. Hubert, die ten huwelijk had *Jeanne Lonſart;* welkers deſcendenten in het Kamerijkſche, Vlaanderen en Henegouwen in groot aanzien zijn geweest; zij voerden *de gueules à la Croix ancree d'or, accompagnée de quatre annelets de même.* Zie *Carpent. op de aangeh. plaats.*

In de Cleefſche en Gelderſche Gewesten, heeft zig al vroeg een tak van dezen Geſlachte uitgebreid; de eerſte waarvan in de oudſte chartres gewag gemaakt wordt, is in

1203 WALTERUS DE CAPELE (DE CAPELLA) die een der XXV. *Nobiles* of *Ridders* was, die zig, bij gelegenheid van het gevangen neemen van *Otto, Grave van Gelre*, door *Henrick, Hertog van Lotheringen en Brabant*, verbonden tot naarkoming van het gemaakte verdrag tuſschen voorſ. Hertog en den Graaf: te vinden in het verdrag, *Composition entre Henri Duc de Lothier et Otton Comte de Gueldre de l'an* 1203. waar van het origineel bewaard wordt onder de chartres in de archiven van Brabant te Bruſsel. —— *Miraeus* heeft deze chartre ook uitgegeven, *in Cod. Donat. T. I. Cap*, 81. *p.* 164. ook wordt dezelve gevonden bij *Butkens, preuves des Trophees de Brabant, p.* 52. en bij *du Mont Corps Diplomat. Tom. I. Part. I. p.* 129. Alle deze uitgegevene handſchriften zijn gebrekkig; voor al in de opgegevene naamen der Edelen, *Nobiles*, en Dienſtluiden, *Ministeriales*, die zig voor den Grave van Gelre verbonden.

In de gemelde affchriften worden genoemt: *Henricus Comes de Keſsele, Rogerus de Merchem, Engelbertus de Hoerne, Theodoricus de Hoerne, Theodoricus Advocatus de Hechte, Theodoricus Fraterejus, Wilhelmus Molſen, Theodoricus de Altena, Alardus de Driele, Wallerus Spiering, Gerardus de Wiſche, Lambertus de Monte, Henricus de Bruele, Egbertus de Malſen, Arnoldus de Orthen, Theodoricus de Alphen:* ma-

makende te zamen een aantal van *festien* Ridders, daar er evenwel *vyf-en-twintig* genoemd ſtaan; die dan ook in de oorſpronkelijke chartre hier vooren gemeld, gevonden worden, als volgt:

„ *Henr. Com. de Kesfele, Rogerus de M˜hem, Engelberts d'Horne, Theodoricus de Milne, Theodoricus Advocats de Hechte, Giſelberts de Bemmr, Theodoricus Filius Suus, Rutgers d'Bemmr, Wills Worſten, Theodoricus de Altena, Alardus d'Driele, Henricus d'Vorſte, Riçoldus de Hegte, Walterus Spiering, Theodorus de Wighem, Gerardus de Wishen, Lambertus de Monte, Henricus de Brelo, Wilhelmus de Brunchorst, Egbertus de Malſen*, WALTERUS DE CAPELE, *Warnerus de H˜de, Arnoldi d'Oroten, Theodericus d'Alfen, Hmann. d'Oje.*

I. 1287 HENRICUS DE CAPELLA *Miles*, (Ridder) komt voor in eene originele chartre van dat jaar: waarbij blijkt, dat Hij in den Lande van Cleve, en wel in het bijzonder in het Kerſpel of Ampt van Bislick, daar zijne deſcendenten aanzienlijke goederen bezeten hebben, zo als in het vervolg zal blijken, als een aanzienlijk en vermogend Ridder aangemerkt werd. Men vindt niet wie zijne vrouw geweest is: — Hij heeft drie zoonen nagelaten: *Walterus*, *Johannes*, en *Bernhardus*.

1304. (1) WALTERUS VAN DER CAPELLEN komt voor in een chartre van 1304. waarbij Hertog Jan van Brabant aan den Ridder *Henrik van Meldert*, eene overdragt doet, ten overſtaan van de volgende Ridderen en Knechten: *Henricus primogenitus Dom. de Cuyck, Reinier dictus Katzoen miles, Wilhelmus de Herlaer, Leonnet van der Mennien, et* WALTERUS VAN DER CAPELLEN. *Butkens Preuves des Trophees de Brabant, Tome I. p.* 139.

II. (2) JOHANNES VAN DER CAPELLEN, (DE CAPELLA) deze is het hoofd van het volgende geſlacht Register.

1335. (3) BERNHARDUS DE CAPELLE was *Judex* of *Drost in Bislich*, (dat in die tijden eene adelijke bediening was) *Archiv* Cliv., van hem worden geene deſcendenten gevonden.

Van

Van den zo even gemelden
JOHAN VAN DER CAPELLEN (DE CAPELLA) zal deze Geslacht Lijst zonder afbreking afgeleid en beweezen worden tot op dezen tijd, door de aanhaling en aanwijzing van originele chartres en stukken, en andere geloofwaardige bewijzen, en monumenten, alle nog in wezen en meerendeels onder die van dezen Geslachte berustende.

Van dezen *Johan* wordt gewag gemaakt in een oorsprongkelijken chartre van den jaare 1319. waarbij *Hugho de Hoerne*, *Ludolphus gezegt de Hake*, JOHANNES VAN KAPELLEN, *Bernhardus de Zebelinghen*, *Wernerus de Graen*, (*Milites*) *Ridders*, *Ludolphus Plebanus in Thek. Albertus Plebanus in Dypenem*, *Otto de Bramhoerne*, et *Bernhardus de Roderlo Knechten* (*famuli*) met meer anderen, als getuigen tegenwoordig waren, dat *Theodoricus de Heyldunck famulus*, bekende eenige goederen ter leen te houden van *Otto Graaf van Thekelenburgh en Dalem. Te vinden in een chartre in de Publicque Bibliotheek van Utrecht, gequoteert No.* 10.

Uit eene oorspr. chartre van den jaare 1349. (waar van aanstonds zal gesproken worde) komt deze *Johan* voor, bij gelegenheid, dat aan *Johan zijn Zoon filio olim Johannes de Capella den Hof tho Loo*, gelegen in de Parochi van Bislike, voor *Henricus de Dike*, et *Henr. de Sevenaer Schepenen*, te Wesel verkocht wordt.

Men vindt, dat hij bij zijne vrouw *Gertrudes de Loe* twee zoonen heeft verwekt, *Johan* en *Everardus*; de eerste zal aanstonds voorkomen: en van de tweede *Everardus de Capella*, heeft men weinig kunnen ontdekken: alleenig, dat hij de helft bezat van den genoemden *Hof toe Loo*, in Bislick, in een chartre van 1384. welke hij aan zijn' zoon *Henrik van der Capellen* heeft nagelaten, die bij opene brieven van den jaare 1397 verklaarde, *dat hij met den Hof toe Loo door Johan van der Capellen Johans zoone van der Capelle alleene beleent is, en dat denzelven Hof toe Loe, half is Johans van der Capellen Johans zoone voorsz.*

Van dezen Henrick worden geene descendenten gevonden, waar door den halven Hof toe Loo door Hem bezeten, aan

de

de kinderen zijns vaders broeder gekomen is: zo als breder zal blijken:

III. 1349. JOHANNES DE CAPELLA *filius olim. Johannis de Capella*, oudste zoon van Joh. en Gertr. de Loe, bezat den Hof toe Loe in Bislick, benevens veele goederen in den Lande van Cleve.

Was Schepen te Wesel; 1344. 1352.—1373.

Johannes de Capella et *Adolphus Wijlaken Scabini Weselenſis*, in eene or. chartre van 1352. en in eene andere van 1372. komen voor *Godefridus de Wilaken* et *Johannes de Capella*, *Scabini Weſelenſes*, blijkende bij het uithangende Segel, dat *Johannes de Capella* segelde met een schild houdende een geankert kruis, en boven den regter arm eene Capelle.

In deze en nabuurige gewesten, werden de Schepensbanken, in de vroegste tijden, alleen door Edelen bekleed.

Men zie hier over *Heinecc. Antiquit. Germ. Matheus de Nobilitate* enz. enz. Deze waardigheid schijnt te Wesel altoos aanzienlijk geweest te zijn.

Aldaar waren Schepens:

1344 Johannes de Capella.
Adolphus de Wijlaken.
1349 Henrikus de Dike.
Henricus de Sevenaer.
1372 Godefridus de Wijlaken.
1384 Henricus de Egher.
Johannes de Orsoije en meer anderen.
1482 Theodoricus, natuurlijke Zoon van Hertogh Adolph van Cleve, was Schepen te Wezel, *Teſſenmacher ann. Cleviæ*, *p.* 148.

Voor den jaare 1359. werd de Schepenstoel te Wesel erfelijk bij eenige geslachten bezeten; doch Graaf Jan van Cleve maakte hieromtrent verandering, *Teſſenm. ann. Clev. p.* 143.

Deze *Johannes de Capella* had te Wijve *Cunegunda van Egeren*, waarbij hij verscheidene kinderen heeft verwekt, zij komt voor als Weduwe in 1384. in een origineel document, waar

waar bij Cunegunda, nagelatene Weduwe Johans van der Capellen, verklaart, dat den Hof toe Loo, *half* is *Everardi de Capella*, en *half Cunegondis*, *relicta olim Johannis de Capella*, *sunt sui utriusque indiviſe et cum utriusque pecunia ſuorum predeceſſorum comparata.*

De kinderen van *Johan* en *Cunegondis*, zo even gemeld, waren:

1 *Johan* die volgen zal, (WONINGEN.)

2 *Gerlach van der Capellen*, die het hoofd is der Zutphenſe Linie, en daaruit voortgeſprotene branches van den DAM, RIJSSEL: waarvan, na de nakomelingen van zijn ouder broeder zal gehandeld worden: *Zie Zutphenſche Linie.*

3 *Derk van der Capellen*, 1400. verkoopt hij aan zijn Broeder Johan, zijn aandeel aan Grijps goet met zijn Manſchap en Leen, gelegen in Bislijk, (hij zegelde met het rechte wapen.)

4 *Eliſabeth van d. Capellen*, getrouwd met *Thomas van Amelonck.*

5 *Emethe v. d. Capellen*, haar Man *Derk van Oppendijke.*

6 *Judith van der Capella* 1366. *Jutta de Capella monialis clauſtri Weſelens. Premonſtratenſium ordinis*, (Stift Juffer in het adelijk Stift Overdorp bij Weſel) zij overleed 1384. wanneer over haare nalatenſchap voor Henricus de Egher en Johannes de Orſoije, Schepenen te Weſel, eene ſcheiding is gemaakt tuſſchen *Thomas van Amelonck*, als in huwelijk hebbende *Eliſabeth van der Capellen*; *Derk van Oppendijke*, namens zijn Vrouw *Emethe van der Capellen*, en *Cunegundis Weduwe Johans van der Capellen, en haar Zoon Johan.*

CAPELLEN VAN DER WONINGEN.

IV. JOHAN VAN DER CAPELLEN, van der *Woningen*, oudſte zoon van Johan, en Cunegondis van Egeren. 1300 Drost

Drost, en Landrentmeester des Lands van Wesel en Dingslaken; 1409 behoud het Rentampt, om zijn geschoten geld weêr uit te trekken, *Archiv. Clev.* 1416 Amptman van Hertog Willem van den Bergh. 1405 werd hem te Wesel den Eerewijn geschonken. 1418 Bezegelde hij met de Ridderen en knegten des Hertogsdoms Cleve, het vergelijk of overeenkomst tusschen Hertogh Adolph, en de Stenden des Lands van Cleve, om na Adolphs dood, zijnen oudsten Zoon, of bij gebrek, zijne oudste Doehter, tot Heere of Vrouwe des Lands, onverdeeld te zullen aannemen. *Tessenmacher Ann. Clev. Cod. Deplom. p.* 84. *et seqq.*

1422 wordt door *Johan van der Capellen* en *Ydeken* zijn Wijf; voor den gerechte van Bislijk, afstand gedaan van eenige goederen aan haare kinderen *Johan*, *Hendrik* en *Elsgen van der Capellen.*

1419 Maakte Hertog Adolph, een vergelijk met de Stad Dortmunt; waar over, en aan waaren, als Raden en Frunden des Hertoghs, *Heer Evert Heer tho Limburg*, *und thom Hardenberge*, *Heer Pelgrim van der Leijten*, *Heer Willem van Rees*; *Ritters*, *Diderich van Schwansbell*, JOHAN VAN DER CAPELLEN, *Herman van Voerst*, und *Johan van der Bruggeneijen*, *geheiten Hasenkamp*, *Knapen*,

1426 Hertog Adolph van den Berge, wegens zijne bekomene nederlaage en gevangenis enz. in groote verlegenheid zijnde, leende van de Stad Keulen 2000. Rhijnsche Guldens: verzoekende *gezegde Hertog*, en zijn Zoon *Roprecht*, hunnen *lieven Frund Hrn. Johan van der Capellen*, om zig als Borg te verbinden: uitwijzende de *originele Schadeloos-brief.*

Hij trouwde eerst met eene Dochter des *Heeren van Ransdorp*, waar van de Moeder was uit *den Huize van Goor.*

En ten tweeden met Ida, Erfdochter van *Heer Arnd van der Woningen*; waardoor hij den Huize en Ritterzits Woningen, gelegen bij Wesel, verkreeg. Hij bezat mede den Hof toe Loo, in gemeenschap met zijn' *Broeder Gerlach:* en meer andere goederen.

1439 *Johan van der Capellen* en *Ide zijn echte* Wijf, *Johan oever Zweijer echte* Soene, geven hun goed *Ingen Vrede*, in Ren-

Rengenberg bij Boekholt, tot ſtigting van een klooster, dat *Marien Vrede* genoemd zal worden.

Bij de Dominicanen te Weſel, ſtigte hij eene Miſſe voor zig, zijne Gemalin Ida, en zijnen Zoon Johan: alwaar hij ook begraven is, ſtervende 1442. uitwijzende de graffteenen aldaar. Zijne Vrouw ſterft 1444.

Johan verwekte bij Ida deze kinderen.

1 *Johan*, die volgt.

2 *Henrick van der Capellen*, ſterft te Padua 1426. Hij was met zijn Broeder *Johan* derwaarts gereijst; die hem ook aldaar met de vereischte plegtigheden liet begraven: uitwijzende een origineel deploma van de Univerſiteit van Padua, alwaar onder anderen gezegt wordt. „ *Dominus Johannes de Capella* frater ejus, Licentiatus in jure civili noſtræ Univerſitatis effectus, noſtram Univerſitatem fecit ſolemniſſime congregaci omnes Civitatis Papienſis Religioſos, et ſuæ Eccleſiæ Parochialis Presbiteros, ut corpus quondam fratris ſui, ad monumentum Univerſitatis aſſociaret, ſumma devocione, *ſuam decentiſſimé et magnificé en noſtra preſencia peragendo Sepulturam* PRO UT MAGNIFICUM UT NOBILEM DECERET SEPELIRI VIRUM.

3 *Johanna van den Capellen*, trouwde met *Johan van Stijſelt*.

4 *Elsgin van der Capellen*, die te Man hadde 1431. *Herman van Sijbergh van den Buſſche*, waar bij als Hijlixlieden verſcheenen: *Johan van Sijbergh van den Buſſche*, des voorn. Herm. Vader, *Heer Joh. Schuijrman*, Paſtor zu Sijbergh, *Arnout Lappe van Koenijnt*, und *Johan van Ermel*, van eener zijden, und van der ander zijden, als van Elsgens voorſ. *Johan van der Capellen, ijre Vader, Johan van der Capellen, ijre Broder, Louis van Broedbeck, Johan van Caldenberg, und Johan van Uppendijke.*

Johan van der Capellen Vader en Zoon, zegelden met het regte Wapen, een geankert Kruis, boven den regter arm eene Capelle.

V. JOHAN VAN DER CAPELLEN *van der Woningen*, oudſte Zoon van Johan en Ida van der Woningen, heeft in zijn jeugd vreemde Landen bezogt.

1429. Op de Academie van Padua is hij met een *diploma* als *Licentiaat in de Rechten* vereert geworden, wordende in het zelve genoemt: *Egregius et circonſpectus vir Dominus Johannes de Capella de Ducatie Clevenſe.*

1443 Na dode zijns Vaders, door Hertog Adolph van Cleve beleent met den *Huize en Hof ter Woningen*, *den Hof toe Loo*, *het Land tot Eger*, benevens verſcheide andere goederen. —— Hij heeft tot ſtichting van het klooster Marien Vrede 1429 veel toegebragt: zoo dat hij, als Stichter van het zelve voorkomt.

1443 Johan van der Capellen en Joffrouw Jutte zijn echte Wijf, tuhtigen malkanderen voor Walraven van Eckoij, Amptman van Overbetuwen, in hunne goederen aldaar gelegen in den Kerſpel van Randwijk.

Hij was *Raad van Hertog Johan van Cleve:* en bezegelde in 1466. met andere Ridderen en Knechten des Lands van Cleve, de Ehepacten, tuſchen Hertogh Adolph van den Berghe, en Jonkvrouwe Maria van Cleve.

Teſſenm. Codex diplom. p.97. et ſeqq.

1456 Johan van Coeverden en Johan van der Capellen, bekennen ſchuldig te zijn aan Johan van Langenberge, agtentwintig Rhijnſche Guldens; verbindende zig bij gebrek van betalinge: *dat Johan van Langenberge wijnnen dat voorſ. gelt, eijn deel of alle up eijn peert off ſetten, dair op eijn peert up eijn deel of up alle, und dat peert inder leistingen verwiſſelen, veranderſaten off verkopen.*

Deze Johan van der Capellen trouwde met *Judith van Brienen*, dochter van Henrick van Brienen en van Anna ter Boecoop.

1443

1443. Joffer Jutte van Brienen tuchtigt Johan van der Capellen oeren Man, in een Huis en Land tot Arnhem, voor Wijnant Ridder, en Willem van Doornick, Scepenen tot Arnhem.

Zijn sterfdag, en die van zijne Vrouw, kan uit de volgende Inscriptie blijken, welke naar eene authentique aftekening (gemaakt in 1640.) gevolgt is, en die eertijds in de kerk van het klooster Marien Vrede, op eene kopere plaat uitgesneeden, geplaatst was, doch in de voorige eeuw door het krijgsvolk weggestolen is.

Men ziet op voorsf. aftekening het wapen van *Capellen* (een zilver geankert Kruis, en boven het zelve eene goude Capelle op een blaauw Veldt, gevierendeelt met dat *van der Woningen:* op den Helm een Vlugt of Griffioen met uitgespreide Vleugels) daar naast dat van *Brienen.* Onder deze wapens staat

Ao. 1470. *die IX Aug. obiit* STRENUUS JOHANNES DE CAPELLA *van der Woningen, hujus monasterii Fundator.*

Eodem anno XIV Junii obiit ingenua Domicella Jutta de Brienen, uxor Fundatoris.

Ao. 1442. *V. Maij, obiit* STRENUUS JOHANNES DE CAPELLA, *Pater fundatoris sive junioris Ao.* 1444. *XXIII. Octob. ob. Nobilis Domicella Ida uxor Joannis Senioris et Mater Junioris.*

Aan de benede zijde vind zig het wapen van Capelle als boven: beneven den naam van een der Zoonen van Joh. en Judith voorsf. als ook het Wapen van Brienen, met deze woorden

JACOBUS VAN DER CAPELLEN *van der Woningen.*

daar onder:

Ut post bella policella de Capella Jacobo reseretur depreceti, fundatoris filio.

Cujus Pater primus later fundi stater exstat grandi precio.

Tegenwoordig wordt den graffteen van Joh. v. d. Capellen, en Judith van Brienen, in gezegde Klooster van Marien Vrede voor den hoogen Autaar noch gevonden, met de Wapens als vooren van Capellen en Brienen, met dit omfchrift

Ao. Dmi MCCCCLXX. IX Aug. obiit STRENUUS JOHANNES DE CAPELLA *van der Woningen, hujus monasterii Fundator.*

Eodem anno XIV Junii obiit Jutta de Brienen Uxor Fundatoris. Requiéfcant in pace Amen.

Johan en Judith voorsf. hebben deze echte kinderen nagelaten.

1 *Johan*, (die volgt).
2 *Jacob van der Capellen, Heer tot Voerde.*
Zie VOERDE.
3 *Heer Henrik van der Capellen*, 1494 Kruisbroeder tot Emmerik: Prior aldaar. Heeft dat Klooster zeer verbetert. *E. Wasfenberg Hiftor. Erabric.* zegt *p.* 189. *Henricus de Capella van der Woningen, conventualis B. M. Pacis, ut natalium Splendore, fic variarum Virtutum gratia, Vere nobilis.*
Hij fterft 1512, en in het Klooster voorsf. begraven.

Ao. 1512. 17 Septb *Obiit Venerandus Pater, Frater Henricus de Capella van der Woningen, Quintus Prior hujus Conventus, præfuit ãis* 18.

In Libro memorialium van gemelde Klooster wordt gevonden: *Anniverfarium Venerabilis Patris Henrici de Capella, hujus Conventus Prioris quinti, hic fepulti, qui adificavit coquinam, et muro conventum circumcinxit, et tandem chorum novum inchoavit: et in multis fua induftria et religiofa vita huic conventui in difciplina et exterioribus bonis profuit. Cujus Fratres Germanici Jacobus et Stephanus ultra ducentos aureos conventui noftro dederunt. Ob.* 1512.

4 *Steven van der Capellen:* was eerst Land Rentmeester zu Dinglaken 1487.

Hij bezat verscheidene goederen in Overbetuwen: uit de nalatenschap zijns Moeders Judith van Brienen.

Hij was eigenaar van het Slot ten Rodentoorn bij Randwijk in Overbetuwe.

1487 Verkoopt Steven van der Capellen, aan Werner van Horssen, eenige goederen in Overbetuwe gelegen, waar bij hij zig verbindt tot nakoming des Contracts, met deze woorden. „ Hebbe ick Steven van „ der Capellen vurtsf: voir my en myne Erven gese„ kert en gelaifft, zeken en gelave in gueden trou„ wen, by myne eren, den vurgen. Werner van Hors„ sen en syne erven, vast stede en onverbrekelic te „ halden, en wail te voldoin, en dair tegen nyet te „ doen mit ennigen zaiken, rechten off voinden, „ geistelicx of wereltlicx, noch mit hogen of lege „ rechten, noch mit gheene. behulpe van hen veeden, „ noch mit gheene gebreck lettenis, of te seggen dat „ deze brieff mach hebn of kryge aan segel, woirden, „ litten, gaten, vlecken, of rasuen." enz.

Hij zegelde met een Schild, waar in een geankert Kruis, zonder Capelle: zijnde hij de eerste geweest, die deze verandering in zijn geslacht wapen, zoo als bij zijn Vader en Voorvaders, hier vooren aangewezen, is gevoert geworden, gemaakt heeft; en is daar in door verscheidene zijner Bloedverwanten gevolgt, echter tegen goedvinden van anderen.

Eenige Heeren van dezen geslachte, hebben een tijd lang het Wapen zonder Capelle boven den rechter arm des Kruis gevoert: tot dat in 1580 of daaromtrent, eene dochter van den Huize Woningen, zig presenteerde om in het adelijke Capittel van St. Marie te Keulen aangenomen te worden, haare preuves afgewezen wierden, om dat zij voerde een wapen met een kruis zonder Capelle: waarna men de fouten in dezen begaan,

door het geslacht wapen weer tot volkomenheid te brengen, herstelde heeft.

Deze Steven van de Capellen was een wakker Krijgsman: heeft in de oorlogen der Gelderschen altoos de zijde van Hertog Karel van Egmont gehouden.

1487 Deed hij met anderen van den Gelderschen Adel; die van Campen veel nadeels. *Sligtenhorst Geld. Gesch. p.* 290.

1502 Amptman van Overbetuwen.

1502 „ Heden des Donderdags voor Thomae, heeft „ *die Amptman Steven van der Capellen*, toe Bem„ mel de Ridderen en Knechten zijn eed gedaan, na „ vermogen zijns bevel brief; en aldaar des Donderd. „ voor Epiphaniae ten gerigte gezeten bij de geregts„ luiden ..... van Welij, en Dirk van Weesch."

Te vinden in de Signaten van Bemmel in Overbetuwen.

1509 Slotvoogd tot Muijden. *Sligtenh. l. c. bl.* 237.

1510 Bevelhebber over Harderwijck. (Prætor Hardervicenus). *Revii, Daventr. Illustr. p.* 180.

In deze tijd heeft hij die van Campen geweldig geplaagd: rovende en plunderende hunne koopvaardijschepen, alzoo hij de Zuider Zee met een gewapend Schip onveilig maakte, hebbende noch eenige andere Gelderschе Edelen tot zijne medehelpers, als met name van den Berge, Esfen, enz. doch zij raakten alle gevangen, en werden door die van Campen binnen hunne Stad gevoert, en eenigen tijd daar na onthalst. *Dumbar Analecta Tom. II. Overijsselsche Chronijcke, p.* 452.

Men vind niet dat hij wettige Descendenten nagelaten heeft, alzo zijne goederen onder zijne Broeders Kinderen verdeelt zijn: gelijk aanstonts zal blijken.

5 *Judith v. d. Capellen* trouwde *N. van Sybergh ten Busch.*

6 Noch eene *Dochter* die trouwde *N. van Schwartzgent-Hertz.*

VI.

VI. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *derde Heer van der Woningen*, en daar mede door den Hertog van Cleve beleent.

1482 Als ook met verſcheiden andere goederen. Oudſte zoon van Johan, en Judith van Brienen. Hij was Lid der Cleefſche Ridderſchap. 1493. Hij en zijn Broeder Jacob verkopen aan Adolph van Wijlack, haar halve goed ter Bruggen en Brunen.

Zijne Vrouwe was *Machteld van Calchum gent. Leuchtmar*, Dochter van Gerrit van Calchum gent. Leuchtmar, en van Vrouwe N. van Wambach.

1486 „ Margaretha van Calchum gent. Luchtmar, echte „ Huisvrouw Johans van Bylant, maakte haar Broeders „ Gerrits Dochter *Machteld*, *echte Huisfr. Johans van „ der Capellen*, drie hondert averl. Rijnſche Guldens." Deze donatie is bezegelt door „ Marg. van Leuchtmar, „ Joh. van Bylant, Otto van Hetterſcheide, Henric „ van Hetterſcheide, ind Johan von Asbeeke."

In de Kerk der Kruisbroederen te Emmerick, ſtonden wel eer de Wapens van Capellen en Woningen, en daar onder

Orate pro Johanne, Jacobo, et Stephano de Capella van Woningen, fratribus et eorum conjugibus 1519.

Hij heeft bij zijne Huisvrouw M. van Calchum, drie kinderen verwekt.

1 *Johan*, waar van aanſtonds zal geſproken worden.

2 *Robert van der Capellen*, van dezen na de nakomelingen zijns Broeders. Zie ESSELT.

3 *Romuliana van der Capellen*, trouwde *Diederick van Ketge*, Amptman tot Andernach.

1503 Geeft Diederick van Ketge, aan zijne Zwagers der Erentvesten Johan ind Roprecht van der Capellen, voldoening van zijn Vrouws huwelijks goed.

VII. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *vierde Heer van der Woningen*: ingevolge beleening des Hertogs van Cleve.

Lid der Cleefſche Ridderſchap.

1520 Trouwde hij met *Sophia van Wittenhorst*, Dochter van Johan van Wittenhorst en van Jodoca van Hijsfelt.

In de Cleefſche Leen registers vindt men „ A°. 1519 up Frij. „ dag post Gertrudis is an dieſen *Johans van der Capellen*, „ *Huisvrouwen Sophien van Wijtenhorst*, oere tocht gegont."

1523 „ Verklaarde Hertog Karel van Gelre, bij opene placaten, dat hij om meenigen trouwen dienſte, die hem „ *Johan van der Capellen van der Woningen*, en „ *Johan van der Capellen tot Fuerdt*, gedaan hadden, „ en noch verder doen zullen, hunne goederen in *Overbetuwe* gelegen, die zij van oeren *Oom Steven van* „ *der Capellen* Saliger aangeerft hadden, nu voortaan „ van alle ſchattingen en lasten verlaat, en ontheft; ſoo „ dogh oere Oom van hem Hertogh van Gelre was toegezegt, bevelende alle Amptlieden tegenwoordig, en „ die hier namaals komen mogen, dat zij alſulken goede van Johan van der Capellen ter Woningen en Johan van der Capellen tot Fuerdt, ten eeuwigen dage „ van alle ſchattingen bevrijden zullen."

Was ondertekend en bezegelt met de handtekening en ſegel des Hertogs van Gelre voorſ.

Johan boven gemelt ſterft 1544. Zijne Vrouw hertrouwde 1551 met *Adolph van Wijenhorst*,

Johan en Sophia van Wittenhorst hebben deze volgende kinderen verwekt.

1 *Johan*, waar van aanſtonds breder.

2 *Jacob van der Capellen*, die na de oudere Deſcendenten zal volgen. Zie WITTRINGEN.

3 *Sophia van der Capellen*, Stifts Juffer in het adelijk Stift Overdorp te Weſel.

haare agt Kwartieren zijn deze

Capellen.	*Wittenhorst*
Calchum gent. Leuchtmar.	*Hijsfeld.*
Brienen.	*Horst.*
Wambach.	*Horst.*

4 *Harmen van der Capellen.*

5

5 *Heer Derk van der Capellen*, Prior des Adelijken Capittels Hamborn.

1576 „ Pasſeert die werdige und Edele Diderich „ von der Capellen, Prior te Hamborn, voor den Abt „ aldaar volmagt op zijnen Broeder den Edelen Erent- „ festen *Jacob van der Capellen*, om zijn recht op „ zijns Vaders verſterf waartenemen."

6 *Mechteld van der Capellen*, die trouwde *Bernd van der Heijden gent. Rijnsch*, zij ſterft 1555.

7 *Catharina* } beide Capitularinnen in het adelijk Kloos-
8 *Anna* } ter Sterkenraath.

1572 „ Cedeeren zij haar recht op haaren Ouder- „ lijken boedel aan haaren Broeder den Erentfesten „ und fromen Johan van der Capellen ter Woningen, „ und Juffer Eliſabeth van Weze, zijne echte huis- „ frauwe." Deze opdragt geſchiede voor die Eer- werdige Erentfeste und frome Jufferen *Eliſabeth van Loe Abdiſſa*, *Wernera van der Horst* Priorisſa, *Belije van Eijl* Superiorisſa, en *Anna van Hijsfelt*, *Kellers* des Kloosters Sterkenraide: En is met het ſegel des Kloosters bekragtigd.

VIII. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *vijfde Heer van der Woningen*, oudſte Zoon van Johan, en Sophia van Wittenhorst.

1551 Beleent met den Huize en Ritterzits Woningen, Medelid der Cleeffche Ridderſchap. *Archiv. Cliv.*

Capellen ter Woningen, *Johan van der Capellen tho Fuerdt*, en *Robert van der Capellen to Eſſelt*, zijn benevens andere Ritterburtigen des Lands van Cleve, beſchreven om zig tegen den Vijand uitterusten.

Archiv. Cliv,

Hij trouwde eerst *Eliſabeth van Weze*, Dochter van *Balthazar van Weze* tot Hijn, en van *Margaretha van Leefdaal*. Ten tweede *Margaretha Kerkerings zum Stapel*, Weduwe Nicolas van Munchauſen, die in 1582 hertrouwde met Willem van Ingenhaven.

1553 Werd voor den Hertog van Cleve, eene Erfscheiding gemaakt tusschen dezen *Johan van der Capellen ter Woningen* en zijn Oom *Robert van der Capellen toe Esselt*.

Uit deze beide Huwelijken zijn kinderen verwekt.

1 *Johan van der Capellen*, jong gestorven.

2 *Balthazar van der Capellen*, die aanstonds voorkomt.

3 *Otto van der Capellen*.

4 *Bernd van der Capellen*, ob. 1582. heeft een bastard Zoon nagelaten.

5 *Elisabeth van der Capellen*, 1571 trouwde Jacob van Brienen, Zoon van Henrick van Brienen en van Andrea van Harderwick: „ waarbij als Hijlixfreunden „ assisteerden, van wegens des Bruijdegoms: die Edele und Erentfeste Henrick van Brienen synen Broeder, Diderick von Linden, Heer zu Hemmen, „ Adolph van Goer, Heer zu Caldenbroik, und Jacob von Harderwick. —— Und van wegen die „ Breudt, die auch Edele und Erenfeste Jacob van „ der Capellen zu Witteringen ihr Oem, Johan van „ Wittenhorst, Heer zu Horst, Drost des Lands van „ Kesel, Cornelis Momme, Harmen van Wittenhorst „ zu Zunstfelt, und Jurgen Syberg zu Foirdt."

Uit het tweede Huwelijk

6 *Johan van der Capellen*, jong gestorven.

1576 Werd een Magescheid gesloten tusschen „ *Margaretha „ Kerkerings*, *Weduwe des Edelen und Erendvesten Johans „ van der Capellen* zu *der Woningen*, en haar onmondige „ Zoon, *aan eener*, und tusschen den *Edelen und Erent- „ vesten Balthasar unde Otto van der Capellen gebruderen*, „ Voorkinderen van Johan van der Capellen en Elisabeth van „ Weze." —— Hier waren aan en over „ Johan van Aldenbockum, Drost van Dingslaken, Jurgen van Sijberg zu Foerde, en Henrich van Wittenhorst, Drost zu Huesen."

IX. BALTHAZAR VAN DER CAPELLEN, *sesde Heer van der Woningen*, tweede zoon van Johan van der Capellen, en Elisabeth van Weze.

1578. 10 Januarij beleent met den Huize, Hof en Ritterzits ter Woningen,

Hij was een medelid der Cleefsche Ridderschap. Zijne Vrouwe, was *Catharina van Honnepel*, Dochter van Elbert van Honnepel tot Groen en van Johanna van Voerst. Na haar mans dood hertrouwde zij eerst met Johan van Gutterswijk, ten 2° met Adam van Efferen 1619.

1581 Werd tusschen *Balthazar van der Capellen ter Woningen*, en zijne Zuster *Elisabeth van der Capellen*, die ten Huwelijk hadde *Jacob van Brienen*, een Mageschеid opgerigt, ten overstaan van Wilhelm van Boekholt, Drost tot Wageningen, Karl van Lijnden, Amptman in der Overbetuwe, Reinier van Stepraedt, Heer totter Doddendaal, und Karl van Arnhem, als maghen und gekaeren und geboden frunden.

1592. 18 Febr. „ verkoopt die Edele und Erentrijke Catha- „ rina van Honnepel, Weduwe Balthazars van der Capellen, „ eenige goederen in de Nederbetuwe, onder anderen de helft „ van het Erve Homoet, aan Johan van Doornick genaamt Ulft „ tot Laekhuizen, en Juffr. Johanna Mom zijne Huisvrouwe: „ waar over stonden Peter van Aldenbockum, en Jurgen Sij- „ berg zu Fuerdt." Hij sterft 22 Maij 1591. tot Duisburg begraven met vier kwartieren.

Capellen.	*Weze.*
Wittenhorst.	*Leefdale.*

Deze Balthazar heeft bij Cathar. van Honnepel nagelaten twee Dochters.

1 *Elisabeth van der Capellen*, 1596. d. 29 Aug. is Arnt van Lintelo als Volmagtiger Cathar. van Honnepel Witwe, en Elisabeth v. d. Capellen, oldste Dochter van Balthazar v. d. Capellen Saliger, mit den Huize en Hof ter Woningen beleent. *Clev. Leen Regist.* Zij sterft ongetr. 1597. begr. te Duisberg met deze kwartieren.

Ca-

Capellen. *Honnepel.*
Weze. *Voerst.*

X. 2 *Sophia van der Capellen*, na haar Susters dood, Erfdochter van den Huize en Ritterzits Woningen.
1608 trouwde zij met *Johan van Doornick.*
1625 met *Johan van Haeften.*

1611 den laatſten Junij, na het overlijden van haare Suster Elifabeth, en het Huis en Hof ter Woningen op deze Sophia vervallen was; is haare Eheman Johan van Doornick daar mede beleent, (*Leen Reg. van Cleve*) zij ſterſt 1651 en te Dingslaken begraven. De Kruisbroeders te Marien Vrede, hebben op haar overlijden eene Lijkreeden gehouden, en uitgegeven: *Concio funebris habita in exequiis prænobilis domicellæ Sophiæ de Capella van der Woningen, per fratrem Crucigerum Conventus beatæ Mariæ Pacis: cujus Fundatores fuerunt piæ memoriæ prænobilis Sophiæ majores, anno* 1651. 12 *Septb.*

Deze vermelde Sophia van der Capellen, heeft bij haaren eerſten Eheman Johan van Doornick kinderen verwekt, waardoor het Huis en Hof ter Woningen uit dezen geſlachte, waar bij het ongeveer 250 jaaren bezeten was geweest, is overgegaan in dat van Doornik, waaraan het zelve noch is toebehorende.

CAPELLEN TOT FUERDE.

VI. JACOB VAN DER CAPELLEN, tweede Zoon van Johan van der Capellen van der Woningen en Judith van Brienen; 1486 door den Abt van Werden, beleent met den Huize en Heerlijkheid *Fuerde*, gelegen bij Weſel, door tranſport van Herman Valck.

Hij is meermalen onder de Ridderen en Knechten des Lands van Cleve verſcheenen.

1499 Land-Rentmeeſter van Dingslaken: Hij was een rijk en vermogend Heer: *Wasſenberg Hiſt. Emb.* zegt pag. 189. „ Erat enim Joh. de Capellen et Juttæ de Brienen, Conventus „ Maria Pacis ſecundum Principem, fundatorum filius; et ha„ bebat Stephanum et *Jacobum* de Capella van der Woningen,

„ Ger-

„ Germanos fratres, quorum uterque et præsertim ultimus, *ter-*
„ *ræ Dislacensis Redituarius*, *dives*, *potens*, *liberalis*, *cum*
„ *nobilissima Consorte sua Margaretha de Blitterswijck*, *illi*
„ *valde subvenitbant.*"

Zijne Vrouw *Margaretha* was eene Dochter van Arnt van Blitterswijck en van N. van Broeckhuizen.

Haare afbeeldingen waaren eertijds te Marien Vrede in een kerkglas: waarvan noch eene aftekening voor handen is, zittende beiden knielende, in Ridderlijke gewaden, met deze wapens:

Capellen.	*Blijtterswijck*
van der Woningen.	
1492.	
Brienen.	*Broekhuisen.*

Strenuus Jacobus de Capelle van der Woningen, *Ingenua Domicella Margaretha de Blijtterswijck.*

Zij hebben de volgende kinderen verwekt.

1 *Johan*, volgde zijn Vader op in Fuerde.
2 *Arnt van der Capellen.* Zie CAPELLEN TOT RANDWIJCK IN OVERBETUWEN, na de oudere Descendenten.
3 *Frans van der Capellen*, volmagtiger zijns Broeders Johans 1527.
4 Heer *Henrick van der Capellen*, Geestelijk te Hameren 1529.

VII. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Fuerde*, oudste Zoon van Jacob, en Margaretha van Blijtterswick.

1524 Zijne Huisvrouw was *Cornelia van Balderick gent. Barick*, Dochter van Henr. van Balderick gent. Barick en van N. van Merwijck.

1523 Hij en zijn Neef Johan van der Capellen v. d. Woningen hier vooren vermeld, krijgen van Hertog Kaarl van Gelder, kwijtschelding van Lasten en Schattingen der goederen in Overbetuwen, welke zij door dode van haren Oom Steven van der Capellen hadden aangeerft.

1530 Johan v. d. Capellen tot Fuerde, Joh. v. d. Capellen der Woningen en Robert v. d. Capellen tot Esselt; door den Her-

Hertog van Cleve, met andere Ridderen en Knechten beſchreven, om zig tegen den gemeenen Vijand uitterusten.

(*Atteſt. der Cleefſche Ridderſchap*)

Deze Johan heeft maar eene Dochter nagelaten.

VIII. MARGARETHA VAN DER CAPELLEN, *Erfdochter tot Fuerde*, trouwde *Jurrien van Sijberg tot Wiſſelichen, Drost tot Wetter en Blankenſtein*, Zoon van Jurrien van Sijberg tot Wiſſelichen en van Anna van Plettenberg, waardoor de Heerlijkheid Fuerde aan den geſlachte van Sijbergh is gekomen.

Haare kwartieren zijn deze:

Sijbergh.	*Capellen.*
Plettenbergh.	*Barick.*
Wrede.	*Blitterswijck.*
Frijdag.	*Merwijk.*

Hij ſterft 1620. Aet. 94.

CAPELLEN TOT ESSELT.

VII. ROBERT VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Esſelt* en *Broekhuizen*, (in het Keulſche gelegen) tweede Zoon van Joh. v. d. Capellen van der Woningen en van Mechteld van Calchum gent. Leuchtmar, hier vooren te vinden aan de ſesde generatie.

1529 Bekomt hij weder, het Huis en Hofſtad *Esſelt* in het Cleefſche, dat zijn Vader verkocht hadde in 1491.

1520 Verkopen *Robert van der Capellen van der Woningen* en *Margaretha van Epſendorff Eheluden*, aan haaren Broeder Johan van der Capellen van der Woningen en Sophia van Wittenhorst zijne Huisvrouw, het aandeel dat zij hadden in de Erffenis van haaren Oom Steven van der Capellen.

1553 Zoo als reeds gezegd, word tuſſchen gemelde Broeders Joh. en Rob. van der Capellen eene erffcheiding gemaakt voor den Hertog van Cleve.

Robert v. d. Capellen tot Esſelt, was een Medelid der Cleefſche Ridderſchap.

1588

1588 Tekende en Zegelde hij met de Ridderschap des Lands van Cleve, het verdrag van vereeniging en bescherming der Landen Gulich en Cleve, met het Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen. Zie *Pontanus Hist. Gelr. Tesfenmaeher ann. Cliv. Sligtenhorst Geld. Gesch. bl.* 432. Om dezen tijd, is hij mede met andere Ridderen en Knechten beschreven tot uitrusting tegen den vijand.

1550 Bezegelde hij met de Ridderen des Lands van Keulen, de Erflants vereeniging van Aartsstift Keulen.

Ingevolge een Attest of Diploma van het Dom Capittel aldaar, gegeven in 1768. alwaar het wapen van Capellen geschildert staat met deze woorden:

„ Wir Dechant und Capital des Ersz und hohen
„ Doms Stifts Cöllen, thuen kund, und bekennen, hie
„ mit gegen ieder manniglichen, das Vorst hehend ab-
„ copiirtes wapffen, allerdings änhlich und gleich miet
„ jenen Wapffen, so der im jahr 1463 auffgericht, und
„ nachgegendts 1550 : beständig ernuert, bij unsern
„ Archiv. Originaliter vorhanden Erblands vereinigung
„ des Rheinischen Ertz Stiffts Cöllen, von wegen *Rop-*
„ *recht van der Capellen zu Broickhuzen* (: welcher
„ unter den *Ritteren* als mit pacisceut, inhalts selbiger
„ Lands vereinigung beschrieben wirdt:) unter angehan-
„ gen, sich befindet : urkund unseres Rath und Secre-
„ tarii unterschrifft. Gegeven Cöllen den 28 Junij 1768.

(getekend)

J. H. Bollich, des hochwurdigen Dom Capittels Rath und Secretar.

Voorschreven Erflands vereeniging was ondertekend door deze volgende Ridders en Knechten:

Wilhelmus Graaf von Newenahr, Johannes Graaf van Salm, Gumbertus Graaf in Niwenahr, Georg van Quadt, Emmericus van Hiirdt, RUPERTUS VAN DER CAPELLEN, *Goswinus van Raatsfelt, Gosw. van Hunslar, Johan Roist, Evert van Dript, Willem Schramme, Willem van Herfel Will. van Bongard, Ant. Hausman de Namedi, Willem van Zwartzenbergh, Hieron. Wulf van Metternich, Gerard*

rard van Recke, Gerlach Schelling, Adolph de Gymnich, Lotharius Quade, Herm. Quade, Emund de Wilburg, Emer. Kolve, Peter van Kaldenborn, Theod. Burggravins in Drachenfeled, Wilh. à Flodorff Burggr. in Oldenkirchen, Will. Haaſe Marſchallus, Wilh. van Horst, Wilh. van Keſſel, Ger. van Mekenheim, Wilh. van Hurdt, Wern. van Crümel, Theod. van Büchel, Fredr. van Steprath, Joh. Quade, Wilh. van Breitbach, Wolt. van Boulich, Wilh. Hove dictus Bell, Theod. van Bourtſcheid, Henr. Rollman, van Dadenberg, Joh. de Walpott, Otto de Walpott, Adam de Ilem, Theod. de Zwivel, Werner de Gurtzgen, Philippus Dithardus de Braansberg, Georg. de Leijen, Gothardus van Duisberg; Wilhelmus van Kintzweiler, Henricus Beiſſel, Johannes van Virmond, Erasm. van Schall, Herm. Haaſe, Joh. van Metternich, Gerard van Schall, Johan van Frenz, Gerardus de Arfft, Willem de Kertzgen, Theod. van Hemmerich, Arnoldus van Hemmerich, Gothardus Dutsch, Conrad van Berenkot, Philip van Koningsdorff, Bernard van Velbruggen, Johan van Wachtendonk, Johan vam Brembt, Bertram van Merbach, N. van Forst, Adamus de Halle, Johan van Pallandt, Walramus et Wilhelmus Scheiffert de Merode, Wilhelmus de Reusſchenberg, Winandus de Anſtel, Johan van Randerath, Freder. van Metternich, Theod. van Metternich, Henr. van Slickum, Wilh. van Haſſden, Godſc. van Huls, Conr. van Blanckart, Joh. van Ahr, Joh. van Schall, Everard van der Bruggen, Christoph. van Hunslar, Henr. van Oſſenbruch, Rembold Scharpman, Henr. en Wilh. van Schal, Engelb. van Aspelt, Godſc. van Wijenhorst, Gothard van Eyl, Arnold van Velbruek, Will. van Efferen, Johan en Adam van Hambroich, Jacob van Ingenhavrn, Johannes Schilling, Ludolph van Velbruck, Adolph Quadt in Buschfeld, Adam van Ghalen, Wilh. van Goer, Conr. Putzfeld, Bertr de Lippe, Joh. de Wever, Wilh. van Buderich.

Civ. Bonnenſis. Civ. Andernacenſis, Civ. Novienſis Civ. Arweilerana Civ. Lintzenſis.

Laastgemelde Robert van der Capellen tot Esfelt en Broekhuizen, heeft twee Vrouwen gehadt: de eerſte *Margaretha van*

van Epsendorff, Dochter van Warner van Epsendorff en van N. van Huls; de andere onbekend, hij heeft bij beide 32 Kinderen verwekt, waarvan eenige Geestelijk zijn geweest, en verscheiden in den krijg omgekomen.

Van die uit de eerste Vrouw geboren zijn, vindt men deze aantekening.

1 *Heer Hendrik van der Capellen*, Praebst des Adelijken Capittels tot Vaerle 1592.
2 *Warner v. d. Capellen*, ongetr. gestr.
3 *Anna van der Capellen*, 1550 Stifts Juffer in het Adelijk Stift Bedber.
4 *Jacob van der Capellen*, na zijn Vaders dood Heer tot Esselt, trouwde *Cornelia van Balderich gent. Barich*, Weduwe Jacobs van der Capellen, Heer tot Fuerde, hier vooren bijgebragt: waarvan geene Descendenten.
5 *Steven van der Capellen*, die aanstonds volgt.

VIII. STEVEN VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Esselt*, (na doode syns Broeders) tot Oosterhuizen (in het Stift Munster) en Broekhuizen; Hij was verschreven onder de Ridderschap van Cleve 1596. —— 1600. —— 1612. Drost van *Dinslake*.

Zijne Vrouw was *Agnes van Ingenhaven*, Dochter van Jacob van Ingenhaven, tot Gelinde, en van Anna van Zuilen 1576. waarbij hij deze Kinderen heeft verwekt.

1 *Robert van der Capellen*, jong gest.
2 *Johan van der Capellen* tot Esselt, komt voor in de Cleefsche Ridderschap 1609. Ongetr. gest.
3 *Hugo van der Capellen*, die aanstonts volgt.
4 *Anna v. d. Capellen*, in het Adelijke Stift Vilich.
5 *Mechteld v. d. Capellen*, in't Adelijke Stift Gernsheim.
6 *Margaretha van der Capellen*, in het Adelijke Stift te Asbeek: en aldaar voor den Hertog van Cleve opgezwooren, door *Sijbert van Bernsaw*, *Borchard van der Ruer Hofmeester*, *Johan von Egeren Schutmeester*, en *Willem van Linteloe* 1586. 9 *Julij*, met deze kwartieren.

Capellen.	*Ingenhaven.*
Epzendórff.	*Zuijlen.*
Calchum.	*Hijsfelt.*
Huls.	*Hunfeler.*

7 *Heer Warner van der Capellen*, Prior des Adelijken Capittels tot Cappenberg; aldaar geſtorven en begraven met een gedenkteken nog in wezen, met deze Inſcriptie:

Anno ſalutis 1669. 29 Julij *Obiit admodum Reverendus et prænabilis Dominus Wernerus de Capella, Eccleſiæ Cappenberg. Canonicus, Exprior jubiliarius, et Rector in Koer; cujus anima requieſcat in pace.*

Capellen.	Ingenhaven.
Epſendorf.	Zuijlen.

8 *Jacoba van der Capellen*, trouwde *Godfried van der Ruir.*

IX. HUGO VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Eſelt, Oorthuizen* en *Broekhuizen:* een Zoon van Steven, en Agnes van Ingenhaven, zoo gemeld.

1636 Lid der Keulſche Ridderſchap.

1630 Cedeerde hij de Ritterzits Eſelt, aan zijnen Neve Hendrik van der Capellen tot Rijsſel, die daarvan beſchreven is geweest in de Ridderſchap van Cleve, zoo als op zijn plaats zal blijken.

Hij heeft twee Vrouwen gehadt, 1 *Maria van Baexen*, Dochter van Andries van Baexen zu Bornsheim, en van Catharina van Driesch zu Flodrus, 2 *Urſula van Vaest tot Kaldenhave.*

Hij ſterft 1652. en te Zelm bij Ludughuzen begraven, nalatende van zijn eerſte Vrouw twee Zoons en twee Dochters.

1 *Anna Margaretha van der Capellen*, trouwde *Hendrik van Aſcheberg tot Boſeler*, Zoon van Hendr. van Aſcheberg zu Gottendorff, en van Anna van Werminghaus zum Kolten. Zij ſterft 1659.

2 *Au-*

2 *Anna van der Capellen*, in het Stift Asbeek.

X. 3 Steven Hendrik van der Capellen, *Heer tot Oosterhuizen en Broekhuizen*, is ongetrouwt gestorven. Hij was Capitein te voet ten dienste der Vereenigde Nederlanden.

1636 heeft Steven Hendr. van der Capellen onder zijn hand en zegel, een attest gegeven, betreffende den *naam* en *wapen* van dezen geslachte, welke men om deszelfs bijzonderheid, hier zal laten volgen.

„ Ick Steven Hendrick van der Capellen, tot Oos-
„ terhuizen en Broekhuizen, bekenne voor de waar-
„ heid, dat ten tijde ick voorleden Somer in den jaare
„ 1635. binnen Roermunde, mij bij mijne Compagnie
„ onthiel, en het Fransche leger aldaar uit Brabant
„ aanquam, dat een seker Fransch Heer gent. *Mon-*
„ *sieur de la Capelle* uit Champagne, bij sich heb-
„ bende een train van sestien paarden, en vier à vijf
„ muijlezels, dienende als Volontair onder de Com-
„ pagnie van Mr. le Marquis de Brese, twede
„ hooft van het Coninckklijke Leger, den tijt van
„ twee of drie maanden tot Roermunde sieck lach,
„ ende krijgende kennis met hen, ick Steven Hen-
„ drik bij geval sagh een brief bij hem geschreven:
„ en daar op uittrekkende zijn Cachet, zeide wij heb-
„ ben eenen Naam en Wapen en Schilt, voerende *een*
„ *Cruijs met eene Capelle aan d'eene zijde*, heb-
„ bende geen onderscheijt dan in de helmtekens, *wij*
„ *zullen wel Cousins wezen: ick hebbe mijne Ouders*
„ *wel hooren verhaalen, dat weleer eenige van on-*
„ *sen naam en geslagt uijt Frankrijk in Duijtschland*
„ *zijn gaan woonen*, en dat de voornoemde Heer altemet,
„ als men hem hier noemde Mr. de la Chapelle, zei-
„ de, *excusez moi, je m'appelle de la Capelle.* Be-
„ kenne mede ik ondergeschreven, dat mijn Vader en
„ Voorouders en verwanten het wapen gevoert hebben
„ en nog voeren met een *Cruijs en boven de regter*
„ *arm eene Capelle*, en dat ik van mijne Moeij,
„ Vrouw Mechteld van der Capellen en anderen wel

„ gehoort hebbe, dat eene van onſe Nichten, wil-
„ lende geadmitteerd wezen in 't Adelijke Stift van
„ St. Marie binnen Ceulen, gerefuſeert is geworden,
„ *om dat zij voerde een wapen ſonder Capelle;* En
„ alzo men ſchuldig is der waarheid getuigenis te
„ geeven, zo verklaare ick ten verzoeke van mijn
„ Neve van der Capellen ten Budelhoff en Merveldt,
„ dat het geene voorſ. alzoo in waarheid is, bereid
„ zijnde, zoo nodigh, 't zelve met eede te bevesti-
„ gen;" In kennisſe van dien, heb ick het ſelve met mijn eigen hand ondertekend, en met mijn aangebooren Cachet beſegeld; Gegeeven in 's Hage den $\frac{16}{26}$ Aug. 1636.

(was getekend) *Steffen Henrick*
van der Capellen.

CAPELLEN TOT WITTRINGEN.

VIII. JAKOB VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Wittringen en Werdringen*, tweede Zoon van Johan van der Capellen van der Woningen en van Sophia van Wittenhorst.

1551 heeſt hij den Huize en Ritterzits Wittringen, in het Stift Recklinghauſen, gekocht van Derk van Oeft.

Is meermaalen onder de Ridderen en Knechten des Stifts van Munſter verſcheenen.

1552 trouwde hij *Johanna van der Haer*, Dochter van Johan van der Haer, Heer zu Werdringen, en van N, van Ermel.

1554 Verkopen die Erentveste und frome Jacob van der Capellen, und Juffer Johanna van der Haer ſyne Huisfrouw, aan haaren Broeder Johan van der Capellen ter Woningen en Juffer Eliſabeth van Weze, al haar recht op den Huize Woningen.

In het zelve Jaar verkopen zij voor den Gerigte van Hueſen aan gemelden haren Broeder, de helft in de gerechte helft der goederen in den Schependom van Hueſen gelegen, van Salige. *Steven van der Capellen* (Amptman in Overbetuwen).

De-

Deze Jacob verkreeg door zijn gemelde huwelijk de schoone Ritterzits *Werdringen*, gelegen in de Graafschap Marck, gerigt Hagen, Kerspel Volmestein.

Hij heeft bij deze zijne Huisvrouwe, de volgende Kinderen verweckt.

1 *Johan*, die dadelijk volgt.

2 *Reinier van der Capellen*, van deze zal na de nakomelingen van zijn oudste Broeder gesproken worden. Zie WERDRINGEN.

3 *Elisabeth van der Capellen*, Abatista in het Adelijke Klooster Sterkenraath: alwaar deze inscriptie gevonden wordt-

RDA DNA ELISABETH VAN DER CAPELLEN, *in flore pacis ingressa, devastato monasterio exalavit. annis* 40. *in Holtensi Oppidalo, Cellaria facta, laudabiliter praefuit Abatissa postmodum. Habitu resumto, cum paucis ad hunc locum a*° 1623 *rediit, fideliter omnia administrans multis laboribus et periculis propter bella continua fatigata, anno* 1627 *die* 26 *Martii Aet.* 63 *pié quievit in Domino Cujus Anima requiescat in pace.*

4 *Sophia van der Capellen*, Stifts Juffer te Overdorp, met deze kwartieren.

Capellen.	*van der Haer.*
Wittenhorst.	*Ermel.*
Calchum.	*Dudinck zu Altenhagen.*
Hijsfelt.	*Grüter.*

Naderhand trouwde zij aan *Gerrit Haver zu Nierhoven.*

5 *Georgina van der Capellen*, Capitulaire in het Adelijke Stift Hoerde.

6 *Anna van der Capellen*, die trouwde met *Arnt van Bar.*

IX. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Wittringen*, oudste Zoon van Jacob, en Johanna van der Haar.

1586 trouwde hij met *Anna Upden Berge zu Ripshorst*,

Dochter van Balfter Up den Berge zu Ripshorst en van Maria van Bedelfwing,

Hij en zijn Broeder Reinier, zijn Huwelijks Vrienden van Hendr. van Barick, die trouwde met Helena van Diepenbroek.

Johan voorsf, heeft deze echte Kinderen verwekt.

1 *Georg*. van wien aanftonds gehandelt wordt.

2 *Elifabeth van der Capellen*, Stifts Juffer in het Adelijke Klooster te Vlassem, naderhand getrouwd met *Diderich Vincent van en zu Hamme*.

3 *Margariet Elifabeth v. d. Capellen*, in het Stift Overdorp met deze kwartieren.

Capellen.	*Up den Berge.*
van der Haar.	*Bodelfwing.*
Wittenhorst.	*Wenge.*
Ermel.	*Stael van Holftein*

4 *Gijsbert van der Capellen*, des Duitfchen ord. Ridder en Command. te Wellen en Cöllen 1666.

5 *Anna v. d. Capellen*, Stifts Juffer te Boekholt.

6 *Anna Maria van der Capellen*, Abatista des Adelijken Kloosters Sterkenraath, ob. 1664. 8 Novemb.

X. GEORG VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Wittringen*, oudfte Zoon van Johan, en Anna up den Berge laast gemeld 1628.

Zijne Vrouw was *Bertina Schell gent. Vijtinchoff*, Dochter van Bernt Schell gent. Vijtinchoff, en van Christina van Bruggeneij gent. Hafenkamp.

Zij hebben twee Zoonen nagelaten:

IX 1 JOHAN GEORG VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Wittringen*, trouwde N. DOBBI VAN LIER, is zonder kinderen natelaten overleden 1696. komende het huis te Wittringen aan die van zijn Broeders geflacht Schell van Vijtinchoff.

2 *Bernard Gijsbert van der Capellen*, der Malthefers en Johannitters ordens Ridder, en Commandeur tot Herenftunden en Frankforth, ob. 9 Octob. 1696.

Zijn

Zijn 16 kwartieren waaren deze :

Capellen.	*Schel van Vijtinchof.*
Up den Berge.	*Bruggeneij gent. Haſenkamp.*
van der Haer.	*Westerholt.*
Bodelſwing.	*Keſſel.*
Wittenhorst	*Sobbe.*
Wenge.	*Vos.*
Ermel.	*Lembeek.*
Staal van Holſtein.	*Hövel.*

CAPELLEN TOT WERDRINGEN.

IX. REINIER VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Werdringen*, tweede Zoon van Jacob van der Capelle tot Wittringen en van Johanna van der Haar, Erfdochter tot Werdringen.

Hij was Lid des Ridderſchap, des Graafſchaps Marck 1588 met den Adel van voorſ. Graafſch. beſchreven, om zig met twee paarden tegen den vijand uitterusten.

Hij trouwde *Ida van en zu Havkenſched*, Dochter van Melchior van en zu Havkenſched, en van Veronica van Frentz zu Schlendern. Zij ſterft 1600. beide begraven te Heerdike met agt kwartieren.

Nalatende twee kinderen.

1 *Jacoba van der Capellen*, Stifts Juffer te Heerdike 1607. Haare agt kwartieren zijn deze :

Capellen.	*Havkenſched.*
van der Haer.	*Frentz.*
Wittenhorst.	*Brabeck.*
Ermel.	*Hirtz.*

X. 2 HENDRIK VAN DER CAPELLEN, *Heer tot Werdringen* 1598. 1615—21— trouwde *Anna Margaretha van den Broel gent. Plater zu Westhemmerder*, Dochter van Herman van den Broel gent. Plater, en van Mechteld van der Reck, uit welk huwelijk is gebooren *één Zoon :* welke na den Vader komende te ſterven, erfde de Moeder Weddringen, het

zelve ten huwelijk brengende aan haren tweeden Eheman Conrad van Elverfeld van Herbede.

CAPELLEN TOT RANDWIJK
in Overbetuwen.

VII. ARNT VAN DER CAPELLEN, *tweede Zoon van Jacob van der Capellen tot Fuerde, en van Margaretha van Blitterswijck. Zie hier vooren VI generatie Capellen tot Fuerde.*

1522 Arnt van der Capellen is met zijnen Broeder Joh. v. d. Capellen tot Fuerde, mede Erfgenaam van hunnen Oom Steven van der Capellen, Amptman van Overbetuwen, hier vooren vermeld. Hierdoor in Overbetuwen gegoed, bijzonder door de bezittingen van zijne Grootmoeder Judith van Brienen, heeft deze Arnt van der Capellen zig aldaar neergezet, en is in 1528 getrouwt met *Johanna die Ruijter*, Dochter van Henrick die Ruijter; zijnde haare naaste Maagen bij de de Huwelijks voorwaarde vermeld: Johan die Ruijter Priester, Roelof die Ruijter, en Ot die Ruijter (zijnde die Ruijters een oud Adelijk Riddermatig geslacht in Overbetuwen.)

Bij dezen Huwlijks brief, geeft Henr. die Ruijter met zijne Dochter voorsf. aan Arnt van der Capellen *in den ijrsten Huijs en Hofstat mit segel en brief, en allen zijnen toebehoiren, soo die gelegen is in den Kerspel van Randwijck, genamt den Hoff van Randwijck enz.*

Hij heeft uit dit Huwlijk nagelaten een Zoon, en een Dochter.

VIII. JACOB VAN DER CAPELLEN *tot Randwijck.*

1575 Drost tho Bredevoort.

Hij was een Lid der Ridderschap des kwartiers van Nimegen, Ampte van Overbetuwen, komende als zodanig voor in 1578 en vervolgends in het Geldersch Ridderboeck.

Hij was een der eerste Gelderschе Edelen, die in den kwartiere van Nijmegen de nadere Unie ondertekend en den Koning van Spanjen afgezwooren hebben.

Uit een M. S. aantekening, blijkt mede, dat hij zig bij de ver-

verbondene Edelen in 1566 en vervolgends gevoegd heeft, enz. Van hem worden geene defcendenten gevonden. *Zijne Zuster N. van der Capellen*, is getrouwt geweest met *Fredrik van en tot Marhalfen.*

DE ZUTPHENSCHE LINIE
uit den geflachte VAN DER CAPELLEN *en daar uit voortgefprotene Branches. van den* DAM *tho* RIJSSEL *enz. enz.*

IV. GERLACH VAN DER CAPELLEN, *tweede Zoon van Johan van der Capellen, en van Cunegundis van Egeren*, hier voor aan de derde generatie te vinden.

1373 heeft hij te Zutphen in den Schepenftoel gezeten.

1378 door Hertog Willem van Gulich en Gelder, beleent met *Swavink*, met allen zijnen toebehooren, gelegen in de Buurfchap RIJSSEL, blijkende uit de oudfte Gelderfche Leen Registers.

Deze Gerlach zijne Vaderlijke woonplaatzen verlatende en zig naar Zutphen begevende, „ is hem door zijne naastbeftaanden tot „ eene gedagtenis medegegeven *eene Zilvere vergulde Capelle* „ tot een drinkbeker, waar van die kappe was het dekfel, we„ fende gefchruift vier Leeuwkens op eenen hoogen Silveren „ Vergulden voet: die welke van die tijd aff, altijd gebleven „ is en moeste blijven, bij den jongfte Soene van die zelfde „ Linie gefproten. Deze beker is alfo bij *Wilhelm* den jong„ ften van den Dam gefproten, daar na bij desfelvigen jongften „ Soen *Evert* genampt gebleven: die hem a°. 1572. toen Duc „ d'Alba, die Stad Zutphen inkreeg, quijt geworden is, we„ fende den jongften foen *Wilhelm van der Capellen Canoni„ cus Zutphanienfis* (1630. noch in leven zijnde die zulks ge„ tuijgt) al to geleit.

Uit eene Oude M. S. Genealogie.

Deze Gerlach bezat verfcheidene goederen in het Cleefsche ter Leen, van en in gemeenfchap met zijne Broeders, die zo als dadelijk zal blijken op zijnen Zoon Johan Gedevolveert, en vervolgends bij zijne defcendenten, naar het gebruik van

jongere Zoonen, van hunne oudere Neven ter Leen bezeten zijn geworden.

Hij trouwde *N. van der Marſche*, uit een Edel en oud geſlachte, waarvan het Huis de Marsch bij Zutphen het Stamhuis was: waarbij hij heeft verwekt twee Zoonen. Hij ſterft 1379.

1 *Johan*, die volgt.
2 *Gerrit van der Capellen*, zonder Kinderen natelaten overleden.

CAPELLEN VAN DEN DAM.

V. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *oudſte Zoon van Gerlach en N. van der Marſche.*

1379 beleent met Swavink en Rijsſel.

Heer van den *Dam* en *Helbergen.*

Komt in verſcheidene ſtukken en chartres van dien tijd, voor als een aanzienelijk Edelman.

1391 Verklaarde Hertog Willem van Gelder en van Gulich, dat Hij om menigen trouwen dienſte die Hem gedaan heeft JOHAN VAN DER CAPELLEN, *zijnen lieven knapen* en *Burger toe Zutphen*, hem voor mannen van Leen gegunt heeft, om van zijnen guede te Helbergen, dat hij van den Hertog tot een Zutphens Leen hieldt, voor de helft ter Leene te mogen uitdoen, en daar mede te beleenen Egbert Huijginc geheijten te Leijen, en zijne Erven, die dat voorſ. halve goed te Helbergen zullen halden ter Leen van Johan van der Capellen voorſ. en zijne Erven.

1392 Lant-Rentmeeſter der Graaſſchap Zutphen, (in deze tijde de eerſte bediening in dat kwartier).

Hij komt voor als Raad en Vrund van voorſ. Hertog, beſegelende met meer Ridderen en Knaapen, als Borge voor den voorſ. Hertog een Schuldbrief ten behoeven van den Heere van Culemborg, welke inſtrument of chartre, bij *Voet beſchr. van Culemb. aangehaalt wordt: bl.* 40. en *vervolg.* De Raden en Vrunden, die zig bij deze gelegenheid als Borgen voor den Hertog verpligten, waaren deze: *Johan van Hoentzalaer, geheijten van den Velden, Robert van Appelteren, Herman van Wijl-*

Wijlre Amptman van Thiel, en *in de Nederbetuwe*, *Godert van Stampraide Overſten Rentmeeſter*, *Arnt van Buijkop*, *Amptman in Veluwen*, *en* JOHAN VAN DER CAPELLEN, *bewairder van 's Hertogs renthen in de Landen van Zutphen.*

1399 Beleent met den Hof en Goede *ten Damme*, gelegen in den Lande van Zutphen, Kerſpel Warmsvelde, door voorſ. Hertog (Willem van Gulich bij der Genaeden Goids Hertoge van Gelre en van Gulich, ende Greve van Zutphen) „ met „ alle ſynen toebehooren, en mit namen, mit alle die beleende „ Mannen, die dair in hoirende ſyn, met al ſulcken thynſe als „ dair ijn behoirt, met molen recht, voirst met die gifte van „ St. Catharinen altaer in Warnsvelder Kircke, voirt dat Burg- „ gerichte van Wulfeler marckt, en verdere toebehoiren." In welke oorſprongkelijke nog voor handen zijnde beleening, in het bijzonder door voorſ. Hertog bedongen wordt, als volgt: „ mede ſoo is gevoorwt. *dat alle Erven Nakomelingen Johans* „ *van der Capellen voorſ.* die ſoelen ons, onſen Erven en „ Nacomelingen ten dienſte komen en dienen, *gelijk andre* „ *onſe Ridderen* en *Knechten* ons ſchuldig zijn te dienen, en „ te dienen plegen, des zullen wij haar Hooftheer weeſen, als „ ſy ſyn in onſen dienſten."

Hij bezat de helfte van den goede toe Loo in Bislick.

1417 bekende *Johan van der Capellen Seligen Gerlichs Soon van der Capellen van Zutphen*, bij opene brieven die nog voor handen zijn, *dat hij ontvangen heeft toe Leen*, *van Johan van der Capellen ſynen Oom*, *die helfte van den guede toe Loo*, *gelegen in den Kerſpel van Bislick*, *ſoe als ſelige Gerlich van der Capellen ſyne Vader*, *die van oer te Leen te halden plach*, *beloovende ſynen Oem voorſ. trouwe en holt te weſen*, *als eyn man ſynen Leen Heere ſchuldig is.*

Deze Johan voorſ. was getrouwt met *Catharina van Linteloe.* Hij ſterft 1418, en is met zijne Vrouw in het Klooſter Galileën, eertijds buiten Zutphen, begraven, daar hunne wapens voor de verwoesting des Klooſters, te zien waaren.

Zij hebben deze kinderen nagelaten.

1 *Gerlach van der Capellen*, die aanſtonds zal voorkomen.

2 *Mar-*

2 *Margaretha van der Capellen*, trouwde *Arnt van den Walle*, een Zoon van Dirk van der Walle, Heer te half Meijnerswijck.

Zij krijgt mede ten huwelijk 1404 Rijsfel en Swavink, als ook half Helbergen. 1415 met Rijsfel beleent door haren Oom Gerrit van der Capellen, als hulder.

3 *Derk van der Capellen.*

VI. GERLACH VAN DER CAPELLEN, *oudste Zoon van Laatstgem. Joh. en Cath. van Lintelse.*

Heer van den Dam, ingevolge beleening van Hertog Arnold van Gelre.

1424 Gerlich van der Capellen, ontving den Hoff ten Damme met synen Heerlijkheden en toebehooren.

Hij bezat verscheidene goederen in den Lande van Cleve; onder anderen den halven Hoff toe Loo, in gemeenschap en ter Leen van Johan van der Capellen ter Woningen, als eene afdeeling van jonger Broeders, die ook, onder zijne kinderen, hier na te vermelden, zijn verbleven, uitwijzende zeker oud *Leger Boek*, of *Legger*, berustende op den Huize Woningen, hebbende tot opschrift: *Dit zijn die renthen, die Johan van der Capellen heeft liggen in Bislickker Hamme a°.* 1400.—1440. *Het Schepers goet, anders den Hof toe Loo, dat is half Johans van der Capellen, en half Gerlichs kinderen van der Capellen zijner Neven van Zutphen, enz.*

1425 Rigter (Land-Drott) van den Landen van Veluwen.

1426 Hertog Arnold van Gelre, en Jonker Willem zijn Broeder, verschenen voor *Gerlach van der Capellen, als Rigter van Veluwen*, in den gerigte, en droegen op aan Ude die Boese het Huijs te Kernhem, en andere goederen op Veluwen gelegen, in tegenwoordigheid der geregtsluden Willem van Rijswijk, Otto van Scherpenzeel, Otto van Schoonauwen en Jacob Beijrwisch.

Pontanus Hist. Gel. Lib. 9. pag. 433. n. 30.

1427 gaf Hertog Arnolt het Rigter Ampt van Veluwen (wordende in deze tijden de tegenwoordige Ambten van Landdrost

van

van Veluwen en Rigter van Arnhem en in Veluwen Zoom, door een en denzelfden Perſoon bedient, die genoemt werdt *Rigter van Veluwen. Sligtenhorst Geld. Geſch.* 1 *Boek. bl.* 3.) aan Gerlach van der Capellen in pandſchap, voor de ſomme van 6000 Overlandſche Rijnſche Guldens, *en ook om der ſonderlinge truwe en geloeve wille, die de Hertog tot voorſ. Gerlach hadde, met goeddunken van 's Hertogs Raden en Vrunden.*

In welken origineelen nog voor handen zijnde pandbrief de Hertog aan voorſ. Gerlach afſtaat de helfte aller breuken in den Lande van Veluwen vervallende, in mindering van het geene de Hertog hem ſchuldig is. Voorts belooft de Hertog, hem voor zijn Perſoon en Paarden, kost en ſchadenloos te houden, als hij zal wezen in 's Hertogs dienſte, die, hem daarenboven jaarlijks toelegt tachentig Rhijnſche Guldens, en twee hondert malder Haver voor zijne Paarden. *En inval, voorſ. Gerlach, of zijne Knechten, in 's Hertogs dienſten ſneuvelden of gevangen wierden, of daarbij eenige Paarden bleven, daar af beloofde de Hertog en zijne Erven haren Hooftheer te wezen.* —— Verbindende Hertog Arnolt voor zig, zijne Erven en Nakomelingen, den voorſ. Gerlach van der Capellen ende zijne Erven, van den voorſ. Ampte van Veluwen, te hebben ende te verwaaren, en niet te ontzetten, voor en alleer de principale ſomme van 6000 Rhijnſche Guldens, en verdere bedongene voordelen, aan hem, of zijne Erven voldaan zullen zijn. —— Waartoe de Hertog, zig, en zijne Erven, op het ſolemneelſte aan Gerlach van der Capellen, en zijne Erven, verbindt enz. en is deze acte bezegeld door den Hertog voorſ. en door zijnen Overſten Rentmeeſter Evert van Balveren, in het jaar onſes Heeren 1427. des donredags na ſinte Pauwels dag Convers.

1411 trouwde Gerlach van der Capellen met *Beerta van den Walle*, een Dochter van Dirk van den Walle, Heer te half Meijnerswijk en van N. Iſeren; welke huwelijk, ingevolge het daarvan nog in wezen zijnde huwelijks contract, geſlooten is, ten overſtaan van Gerrit van der Voorst en Willem Lerinck, Schepenen tot Zutphen, verklaarende: „ dat in den Schependom gecomen „ ſint *Gerlach van der Capellen* met Derk zijnen Broeder, „ Arende van den Walle, Henric, onbedwongen ſinen hilix-

„ lu-

„ luden, en met Katherine zijne Moeder aan die eene ſide ;
„ *Berthe van den Walle* met Derick van Linteloe. Everde van
„ der Marſche haare Omen, Derk van Hervelde, en Andrieſe
„ IJſeren haare hijlijksluden, en bekanden dat *Gerlach van der*
„ *Capellen* tot eene echte Wijve, en rechte beddegenoot ſal
„ hebben *Berthen van den Walle* voorſ." Brengende Gerlach onder anderen mede ten huwelijk, den Hof *ten Damme, item den halven Hoff toe Loo, gelegen bij Weſele en Bislick.*

Gerlach voorſ. is geſtorven in het laast van het jaar 1428. nalatende bij zijn voorſ. Huisvrouw, verſcheide onmundige kinderen, met namen:

1 *Johan van der Capellen*, opvolger van den Dam, die aanſtonds volgt.
2 *Derck van der Capellen*, trouwde N. van den Walle, zonder nakomelingen overleden 1492.
3 *Hendrik van der Capellen*, van wien na de nakomelingen van zijn ouder Broeder zal gehandelt worden. Zie CAPELLEN TO RIJSSEL.
4 *Willem van der Capellen.*
5 *Claas van der Capellen*, zijne deſcendenten komen voor na de Branche van den Dam..
6 *Beerte van der Capellen*, trouwde Alphert Yſeren, 1441.

„ A°. 1440. op St Aegidius avond, hebben Derrik van
„ Lintelo Willems Soon, Derrik van Lintelo Derks Soon,
„ Evert van den Walle, en Derk van den Walle, als Ma-
„ ghen en Vrienden van beide zijden, een mageſcheid ge-
„ dedingd en geſloten tuſſchen *Beertha van der Capellen*
„ aan d' eene zijde, en *Johan*, *Derk*, *Henrick*, *Wil-*
„ *helm*, *Claas* en *Beerta*, echte kinderen Zaligen *Ger-*
„ *lichs van der Capellen*, bij *Beerte* voornt. verworven ;
„ van haar ſelige Vaders verſterf, ende wat hun noch van
„ hun Moder aanſterven mochte. In manieren, dat Johan
„ van der Capellen voorſ. erffelicken hebben en behalden
„ ſall, dat Leenguet ten Damme met alle ſynen toebehoir,
„ ſoe men dat te Leen helt, van onſen lieven gened. Hee-

„ re

„ re van Gelre enz. Voirt ſo ſoelen *Derik*, *Henric*, „ *Willem*, en *Claas* en oere erven, hebben dat Leen„ guet, dat men te Leen helt van Johan van der Capel„ len to Weſel, en dar toe alle erffniſen en renthen en „ guet, gelegen in den Lande van Dijnſlaken in den Ker„ ſpel van Bislick, of waer dat in den Lande van Cleve „ gelegen is. Voirt de helft van den Erve geheiten Voc„ kink gelegen in Warensvelde dat edel eigen is, dan „ nog den halven Hof toe Empen, gelegen in Veluwen, „ en der Kerſpel van Voerst enz. En zal Beerte Selige, „ Gerlichs en Beerte voorsſ. Dochter, erffelicken hebben „ dat Leenguet Emeldonck gelegen in Veluwen in den „ Kerſpel van Voerst: voertaan ſodanen ſchult als onſe „ gened. Heer Hertog van Gelre enz. hem ſchuldig is, „ daar ſoelen die Moeder, Broeder en Suester elk oer „ portael an behalden."

Deze Bertha, Weduwe Gerlachs van der Capellen, heeft met haare vier Zoonen gegeven een glas in het zuiden van de groote Kerk te Zutphen, gedeeltelijk nog in wezen.

Op een oude aftekening van het zelve, ziet men in het bovenſte gedeelte des Kerkvenſters de Wapens van Capelle en Walle; beneden die van de gezegde vier Zoonen met die van haare Vrouwen: te weten *Capellen* en *Leijden*, *Capellen* en *Walle*, *Capellen* en *Spaan*, *Capellen* en *Herwen*. Het Wapen van Capellen is hier een geankert wit Kruis, boven den regter arm van het zelve eene goude Capelle of Toorntje, op een blaauw Veldt; op den Helm mede eene goude Capelle. Voorts bevinden zig noch verſcheidene zinnebeeldige figuuren in voorsſ. Kerkglas, en in de midden van het zelve de beeltenis van genoemde Bertha, Weduwe Gerlachs van der Capellen, in een Weduwen gewaat knielende enz.

VII. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *oudſte Zoon van Geerl. van der Capellen, en van Bertha van den Walle.*

Heer van den Dam.

1458 tugtigt zijne Vrouw Griet aan de helfte van den goede„ ren Damme met zijn toebehooren.

1454

1454 Burgemeester te Zutphen.

1458 op St. Odulphus dag, werden Zweder Proost van Zutphen, Henrick Heere tot Hoemoet ende tot Wijsch, *Johan van der Capellen*, Alphert Yseren, Johan van Rhijn, Henric van Enschede, en Reijnken van Kerpen, door Hertog Arnolt beschreven om te verschijnen te Arnhem voor zijne Raden, en aldaar het verschil der Leenpligtigheid van Eschederwerde tegen Alphert Schimmelpenninck te verantwoorden.

Hij trouwde met *Margaretha van Leijden*, waarbij hij achtien kinders, twaalf Zoonen en ses Dochters heeft verwekt. Van weinigen word maar aantekening gevonden, alzoo verscheiden buiten 's Lands zijn geraakt, en andere in de oorlogen omgekomen.

1 *Gerlach*, opvolger in den Dam, die dadelijk voorkomt.

2 *Johan van der Capellen*, ongetr gestorven.

3 *Willem van der Capellen*, waarvan na de afkomelingen van zijn ouder Broeder gehandelt wordt.

4 *Gerrit van der Capellen* heeft geene wettige descendenten nagelaten. 1502 Huwelijks Vriend van *zijn Neef Hendr. van der Capellen* to Rijssel.

1519 hebben, op begeerte der Magistraat van Zutphen, over different gerefen over zyne nalatenschap tusschen Willem van der Capellen, aan die eene zijde, ind Joffer Iden van der Capellen en den Dam met haare kinderen aan die andere zijde, uitspraak gedaan, *Geerlich van der Capellen Henricks Zoon*, *en Geerlich van der Capellen Claas Zoon*, als naaste Vrienden en Magen.

5 *Thomas van der Capellen*, deze is jong buiten 's Lands geraakt.

VIII. GERLACH VAN DER CAPELLEN, *Heer van den Dam*, oudste Zoon van Johan, en Marg. van Leijden.

1484 Gerlich van der Capellen, Erve zijns Vaders Johan, beleent met den Dam.

Is meermaalen onder de Ridderen en Knechten der Graaffchap Zutphen verfcheenen.

1490 *Geerlich van der Capellen als een Leenheer*, conſenteert bij opene brieven voor zig en zijne Erven, in tegenwoordigheid zijner beleende Mannen Werner Caelſak, en Ghelmer ten Walle, die hie over en aan waaren, dat Stine van Bramel, de Bramel mate gelegen in Wolfeler Enk, aan de Miniſterſche en gemeijnen Convents *des hus geheijten ten yſendoorn* tot Zutphen, mogte overgegeven enz.

Gerlach voorſ. Zegelde met het volle Wapen, een Kruis met eene Capelle.

Hij ſterft 1495.

Zijne Vrouw was *Ida van der Hoeven*, waarbij hij twee Zoonen heeft verwekt:

1 *Johan van der Capellen.*

1495 onmundigen Iden Zoon, met den Dam beleent.

1507 ontvangt hij van Hertog Karel van Gelder, dat guet ten Damme ter Leen, behoudens de tugt aan Ida van der Hoeven, zijne Moeder bij Huweliks voorwaarde beſproken. Hij ſterft ongetrouwt 1521.

2 *Gerlach*, die volgt.

IX. GERLACH VAN DER CAPELLEN, *Heer van den Dam.*

Gerlach van der Capellen Gerlachs Zoon, beleent met den Damme 1522. Vernieuwt de hulde en Manſchap 1538.

Hij heeft de bijeenkomſten der Ridderen en Knechten der Graaffchap Zutphen meermaalen bijgewoond.

Zijne Huisvrouw was *Mechteld de Gruijter*, Dochter van Gerrit de Gruijter, en N. van Enghuizen.

Hij is overleden 1543.

Waarbij hij deze Kinderen heeft nagelaten.

1 *Gerlich van der Capellen*, 1543 noch onmundig zijnde, beleent met den Dam, zijn Hulder was Thomas van Boerlo. Vernieuwt den Eed 1544. Hij is in 1554 doodgeſtoken door Johan van Mekeren, die

naderhand Landdrost van Zutphen is geweest, over het Spelen. Heeft bij *Agneſa Hoffers* een bastard Zoon gehadt, *Johan van der Capellen* genaamt.

2 *Gerrit van der Capellen*, opvolger in den Dam, die volgt.

3 *Ida van der Capellen*, Prioriſſa in het Jufferen Klooster Spittaal te Zutphen.

4 *Johanna van der Capellen:* haar Man *Albert van Steenderen*, ſterft 1570. Hiervan eene Dochter, die na haar Vader ſtierf 1572. Waardoor alle die Steenderenſe Goederen gedevolveert zijn op die Moeder, en ſucceſſivelijk op Gerrit van der Capellen in den Dam.

X. GERRIT VAN DER CAPELLEN, *Heer van den Dam*, na dooden zijns oudſten Broeders Gerlach, tweede Zoon van Gerlach, en Mechteld de Gruijter.

„ Mechteld Gruijters Erve haars Zoons Gerlachs, beleent „ den 15 Maij 1555." Haar Zoon *Gerrit van der Capellen* is Hulder. *Gerrit voorn.* bij tranſport Mechtelds voorſ. 27—— Nb. 1561.

Beſchreven in de Ridderſchap des Graaffchaps Zutphen 1565. 1578 *Gerryt van der Capellen in den Dam*, ondertekende met de Leden der Ridderſchap van de Graaffchap Zutphen de vereeniging der Algemeene Staaten, tegen de Spanjaarden. *Bondam Verzam. van Stukken, I. Deel bl.* 96.

Hij is de eerſte die van de Branche van den Dam, het geſlacht Wapen, zoo als het zijn Vader en Voorvaders gevoert hebben, verandert heeft, latende de Capelle uit het Schild, voerende alleen een geankert Kruis, nemende een Griffioen of Vlugt tot een Helmteken, in plaats der Capelle, zoo als zijne Voorvaders, blijkende uit het Wapen van zijn Overgrootvader Johan van der Capellen, in het Kerkglas in de groote Kerk te Zutphen, hier vooren beſchreven, gevoerd hadden: alles in navolging van zijnen Neve, Steven van der Capellen Amptman in Overbetuwen, hier vooren vermeld; doch tegen het goedvinden zijner Bloedverwanten en naamgenooten der Zutphenſche Linie van dezen geſlachte; hebbende zijn Neef Henrick van der Capel-

pel-

pellen to Rijsfel zig daar tegen verzet, voorgevende dat een Edelman niet bevoegd is zijn Geslachtwapen, naar willekeur te veranderen.

1593 „ Gerlach van der Capellen (to Rijsfel) Raad in Gel-
„ derland, en Jan van Golstein van wegen *Jufvr. Geer-*
„ *truid van Heumen*, nagelatene *Wed. Zal. Gerrards*
„ van der Capellen in den Dam, ter eenre, en Gerard
„ Voeth, ook Raad in Gelderland, en Johan van Arn-
„ hem Rigter in Veluwen Zoom, van wegen *Juffer*
„ *Wilhelmina van Heumen*, *Wed. van Zal. Gijsbert*
„ *van Hardenbroek* ter anderen zijden, als Magescheids
„ Vrienden, tusschen voorsf. Susteren, over de na-
„ laatenschap van haaren Vader Joachim van Heumen."

Gerrit van der Capellen voorsf. is gestorven 1592, nalatende bij zijne *Vrouw Geertruid van Hoemen*, Dochter van Joachim van Hoemen, Drost ter Leese, en van *N. van Wijhe*, deze kinderen:

1 *Gerlach van der Capellen*, die volgt.
2 *Geertruid van der Capellen*, trouwd 1598 *Joost Nagel tot Ampsen*, Zoon van Jan Nagel tot Ampsen, en van Johanna van Keppel.
3 *Mechteld van der Capellen*, trouwde 1610 *Oswolt van Keppel* in de Voorst, Zoon van Diderick van Keppel in de Voorst, en van Aaltjen van der Voorst.
4 *Elisabeth.*
5 *Anna.*
6 *Johanna*, alle drie ongetrouwt gestorven.

XI. GERLACH VAN DER CAPELLEN, *Heer van den Dam*, oudste Zoon van Gerrit, en Geertruid van Heumen even genoemt.

1600. 10 Aug. *Gerlich van der Capellen*, als Erve *Zijns Vaders Gerrits* beleent met den Dam.

1605 en vervolgends beschreven in de Ridderschap der Graafschap Zutphen.

Hij is getrouwt geweest met *Judith van Ripperda* Dochter

van Johan van Ripperda tot Weldam, en van Anna van Virmunt tot Odink.

Zijne agt kwartieren waaren deze:

Capellen.	*Hoemen.*
de Gruijter.	*Wijhe.*
van der Hoeven.	*Erstbeke.*
Enghuizen.	*Freijs.*

Hij sterft 1626. nalatende deze kinderen.

1 *Gerrit Jan van der Capellen*, die volgen zal.
2 *Geertruid van der Capellen*, trouwde 1627 *Reinier van Golstein* tot Doorn, geëligeerde Raad des Lands van Utrecht, en van Margaretha van Heumen tot Epenkern.

Haar Broeders in 1645 overleden zijnde zonder kinderen, succedeerde zij denzelven in den Dam, en bracht dat Huis aan haaren Gemaal, en dus in den geslachte van Golstein.

3 *Philip van der Capellen*, jong gest.
4 *Frederica Christina* sterft 1644.

XII. GERRIT JAN VAN DER CAPELLEN, *Heer van den Dam*, Zoon van Gerl. en Judith van Ripperda zoo gemeld.
1626 beleent met den Dam.
1638 beschreven in de Ridderschap der Graafschap Zutphen.

Zijne sestien kwartieren waaren deze:

Capellen.	*Ripperda.*
Hoemen.	*Vermond.*
de Gruijter.	*Twikkelo.*
Wijhe.	*Morrien.*
van der Hoeven.	*Bokhorst.*
Eertsbeke.	*Schonevelt gent. Graesdorp.*
Enghuizen.	*Stecke.*
Freijs.	*Valcke.*

Zij-

Zijne Vrouw was *Geertruid van Lintelo*, Dochter van Evert van Lintelo, tot de Marsch, en van Arnolda van Heumen. Hij is in 1645 aan de kinderpokjes overleden, zonder kinderen nagelaten, was de laaste Heer van den Dam, waardoor dit oude Stamhuis door Johan van der Capellen Knape, (Stamvader zo wel van deze branche als van die van Rijsfel, noch in wezen,) in 1399 in dezen Geslachte gebragt, is gedevolveert op zijne Zuster Geertruid, zoo als reeds gezegt is, getrouwt aan Reinier van Golstein, aan welkers descendenten hetzelve verbleven is tot den jaare 1708. wanneer het door Koning Willem den III. voor zijnen gunsteling Arnolt Joost van Keppel, Graaf van Albemarle, is gekogt. en aan de Voorst gehegt geworden; tot dat Fredrik Robert Evert van der Capellen hetzelve in 1744 wederom in deze geslachte gebracht heeft.

Volgen nu de Descendenten van WILLEM VAN DER CAPELLEN, Zoone van *Johan van der Capellen van den Dam*, en van *Margaretha van Leijden*, te vinden aan de VII generatie der Zutphense Linie.

VIII. WILLEM VAN DER CAPELLEN, derde Zoon van *Johan van der Capellen*, Heer van den Dam, en *Marg. van Leijden*.

Hij trouwde 1488 met *M. van Diepenbroek*.

1519 in het different gerezen tusschen hem en zijne Nigte Joffer Ide van der Capellen in den Dam, met haare kinderen, hebben, zoo als hier vooren aangehaalt is, uitspraak gedaan de naaste Vrienden *Gerlach van der Capellen Claas Zoon*, *en Gerl. van der Capellen Henr. Zoon*.

Hij heeft deze wettige descendenten nagelaten:

1 *Johan van der Capellen*, die volgt.
2 *Gerrit van der Capellen*, (na de nakomelingen van zijnen Broeder).
3 *Evert van der Capellen*, agter de posteriteit van zijne beide ouder Broeders.

4 *Bertha van der Capellen*, getrouwt aan *Gerrit Barner* 1524. Haare Huwel. Vrienden waaren *Gerlach van der Capellen Henr. Zoon*, en *Gerlach v. d. Capellen Claas Zoon.*

5 *Margriet*, Geestelijk in het Jufferen Klooster Rondeel te Zutphen.

IX. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *oudste Zoon van Johan van der Capellen en van M. v. Diepenbroek.*

Hij heeft de bijeenkomsten der Zutphense Ridderen en Knechren meermaalen bijgewoond.

Zijne Vrouw was *Johanna van Broekhese* 1542, nalatende deze kinderen.

1 *Johan van der Capellen*, die aanstonds voor komt.

2 *Gerlach van der Capellen*, jong gest.

3 *Mechteld van der Capellen*, trouwde 1566 *Johan Schimmelpenninck*, Zoon van Johan Schimmelpenninck en van Mechteld van Voorthuizen.

X. JOHAN VAN DER CAPELLEN, *Zoon van Joh. en M. v. Diepenbroek*, zoo genoemt.

1575 Borgem. te Zutphen, 1576 ondertekende hij de acte tot aannemiug der algemeene Unie tegen den Vijand.

Bondam. Verzam. van Stukken, I. Deel, bl. 96.

Zijne Vrouw was *Everharda van der Voorst*, Dochter van Evert van der Voorst, en van Oswolda van Delen, sterft 1581.

Nalatende uit dit huwelijk.

XI. 1 JOHAN VAN DER CAPELLEN, die getrouwt was met *Johanna Winants*, Dochter van Rees, zonder kinderen natelaten.

2 *Johan van der Capellen*, is buiten lands geraakt.

3 *Everarda van der Capellen*, is ongetr. gestorven.

De

De Deſcendenten van GERRIT VAN DER CAPELLEN, tweede Zoon van *Willem van der Capellen van den Dam*, en van *M. van Diepenbroek* zijn deze.

IX. GERRIT VAN DER CAPELLEN, *tweede Zoon van Willem boven gemeld.*

1552 Burgemeeſter te Zutphen.

1553 Huwelijks Vriend van Jacob Slindewater, die met Dorothea Barner trouwde.

Hij trouwde 1593 met *Lumme Putzelen*, Dochter van Henrik Putzelen en van Thomaſia van Mengerinck, nalatende deze kinderen.

1 *Johan*, ongetr. geſt. 1571.
2 *Thomas*, die volgt.
3 *Gerrit van der Capellen*, trouwde *Margaretha Schaap*, zonder kinderen te hebben verwekt, ſterft 1629.

X. THOMAS VAN DER CAPELLEN, *tweede Zoon van Gerrit*, en *Lumme Putzelen.*

1581 Burgemeeſter te Zutphen.

1571 Thomas van der Capellen erft Hermelinks goed van zijn Broeder Johans v. d. Capellen Johans Zoon.

Hij heeft twee Vrouwen gehadt:

1 *Chriſtina Bark*, eene Dochter van Arent Bark, en van An Bentink.
2 *Judith Bentink*, Dochter van Willem Zuijlen Bentink en van Lumme Schimmelpenninck.

Sterft 1618 tot Zutphen begraven, alwaar zijne Wapens met die van zijne tweede Vrouw, noch te zien zijn op een ſark onder het Capellen glas in de groote Kerk, met deze kwartieren.

Capellen. *Putſeler.* *Bentink.* *Schimmelpennink.*
Diepenbroek. *Mengerink.* *Zuijlen.* *Voorthuizen.*

Uit het eerſte huwelijk:

1 *Anna van der Capellen*, trouwde 1626 met *Gerrit Schimmelpenninck*, Zoon van Jan Schimmelpenninck,

en van Mechteld van der Capellen; in een tweede huwelijk met *Johan van Eten*, Zoon van Hendr. van Eten en van Elisabeth van de Sande.

2 *Gerhardina van der Capellen*, Huisvrouwe van *Laurens Veer*, Zoon van Willem Veer, en van Johanna van Cuinre.

Uit het tweede huwelijk.

3 *Christina van der Capellen*, die 1630 trouwde met *Johan van Steenbergen tot Nijenbeek*.

Volgen nu de nakomelingen van EVERT WILLEM ZOON VAN DER CAPELLEN VAN DEN DAM.

IX. EVERT VAN DER CAPELLEN, derde Zoon van Willem van der Capellen van den Dam en van M. van Diepenbroeck.

1572 Burgemeester te Zutphen.

1576 Ondertekende hij de meermaalen aangehaalde Acte, waar bij, door die van Gelderland aangenomen werdt de Unie der Algemeene Staaten tegen de Spanjaarden.

Bondam. Verzam. van Stukken.

Deze Evert van der Capellen als de jongste van de Linie van den Dam, bezittende den Beker, door zijne Voorvaders in Cleefsland medegegeeven, om bij den jongsten van die Linie te verblijven, zoo als bij *Gerlach van der Capellen* 1370 verhaald is; is dezelve kwijt geraakt, toen de Hertog van Alba 1572 Zutphen veroverde.

1551 trouwde hij met *Sebille van Voorthuizen*, eene Dochter van Johan van Voorthuizen, en van Wolburg Iseren, waar bij hij veertien kinderen heeft verwekt; verscheiden derzelver zijn in den krijg omgekomen, of buiten lands geraakt, van deze volgende wordt aantekening gevonden.

X. 1 *Willem*
2 *Gerrit* } ongetr. gest.

3 *Johan van der Capellen*, blijft in een Convoij naar Deventer.

4 Ger-

4 *Gerlach.*

5 *Willem (Heer) van der Capellen, Everts Willems Zoon van der Capellen van den Dam*, was Canonicus van St. Wolburg te Zutphen, aldaar begraven 1638 met agt kwartieren.

Capellen.	*Voorthuizen.*
Diepenbrouck.	*Iseren.*
Leijden.	*Ringelenborg.*
Bentink.	*Keppel.*

6 *Mechteld van der Capellen*, getrouwd met *Thomas van Vanevelt.*

7 *Bertha van der Capellen*, 1596 getrouwt met *Gerrit Swaafken*, Zoone van Reinier Swaafken, en van Geertr. Schimmelpenninck.

8 *Sebilla*, haar Man *Johan van Voorthuizen.*

Men zal nu laten volgen de Descendenten van CLAAS VAN DER CAPELLEN, jongste Zoon van Gerlach van der Capellen, Richter van Veluwen, en van Bertha van den Walle, te vinden aan de VI generatie der Zutphense Linie.

VII. CLAAS VAN DER CAPELLEN, jongste Zoon van Gerlach, en Bertha van den Walle.

1441 Huwelijks Vriend van zijne Zuster, getrouwt met Alphert Iseren.

Wordt genoemt, in het Magenscheid van 1440, hier vooren vermeld: Johan, Derk, Henrick, Willem, *Claas* en Beerta, echte kinderen, zaligen Gerlachs van der Capellen.

1553 „ Op den Octaven van onze Lieve Vrouwen dach, be-
„ kende Claas van der Capellen bij opene brieven voor zig en
„ zijne Erven, dat hij de helfte van de goederen *Zesfink* en
„ *Remeldinck*, met haaren toebehooren, gelegen in den Kerspel
„ van Hengele, benevens *dusent Rhijnsche Guldens*, hem met
„ zijne Huisvrouwe *Jonkvrouwe Griete*, Dochter van *Lubbert*
„ *van Herwen*, medegegeven, aan Lubbert voorsf. weder over-

„ geest;

„ geeft; die Claas voorsf. daar tegen in bezit ſtelt van het alin-
„ ge Erve en Leenguet toe *Hoge Helbergen*, *met zijn toebe-*
„ *hoor*, *an die Velue zijde bij der Ysſelen*, in den Kerſpel van
„ Wijchmond, dat men te leen heit van *Derk van den Walle*;
„ behoudens aan *Peter van Egmond* en *Joncfrouw Agnieſen*
„ *van Herwen ſyne Huisvrouw*, het recht om voorsf. goed
„ weer in te losſen." Voorsf. brief was bezegelt bij *Claas*, Johan en Hendrik van der Capellen gebroederen.

1493 *Claas van den Capellen*, met Jonffer *Margaretha*, zijne Huisvrouw, en zijn Zoon *Gerlach van der Capellen*, verklaaren onder haare Zegels, voor den Scholtus van Zutphen verkogt te hebben $37\frac{1}{2}$ Rhijnſche guldens jaar renthen uit Brekinkweerder tienden, in de Graaffchap Zutphen.

Hij verkoopt aan Evert van Lintelo, twintig mudde Rogge jaarl. erfrenthe uit den Kannenburg. *Uit het M. S. Register der goederen van Heer Florents Huis*, (*Liber Fratrum domus*, *Dominii Florentii*) *te Deventer fol.* 124 *en* 141.

Zijne kinderen bij zijne eerſte Vrouw Johanna Grubbe verwekt, zijn deze:

1 *Lubbe van der Capellen*, trouwde 1487 *Zweder van Warmeloe*, en 1595 *Johan van Vorden.*
2 *Maria*, die ten Man hadde Johan van Gemen.

VIII. 3 Gerlach van der Capellen, 1504 Burgemeeſter te Zutphen. Hij heeft verſcheidene echte en onechte deſcendenten nagelaten, blijkende uit een aantekening geſchreven met de hand van (*Heer Willem van der Capellen Canonicus Zutphanienſis*, reeds vermeld a°. 1636, luidende als volgt:

Genealogia Gerlichr van der Capellen Claas Zoon vurmals Burgemeijſter tot Zutphen.

„ Deze Gerlich van der Capellen Claes Soen Burgemeeſter
„ te Zutphen, hebbende beſlaepen een erklijke Burgers Doch-
„ ter van Deventer, heeſt bij haer gehat een Zoen genampt
„ *Thomas*, gewezen Kerkmeijſter deſer Nieuw Stads Kerke.
„ *Thomas* heeft nagelaten verſcheidene kinderen, ſoo binnen

„ De-

„ Deventer als bijnnen Zutphen gehijlickt. Als under anderen
„ syn Zoene *Gerlich* getrouwt met Marienburg, die welke na-
„ gelaeten heeft Zoenen, als met naemen *Wilhem* (tegenwoor-
„ dig 1636) Stadholder deses Scholtampts. Ende synen Broe-
„ der *Thomas* bynnen Amsterdam getrouwt synde. Die andere
„ kinders van Thomas voorsc. zyn woonafftigh te Deventer,
„ gehijlickt an verschyde parthyen, als aan *Marijenborg*,
„ *Bocholtz* und *Varwers* etc. Deze alle so binnen als buiten
„ Zutphen, vueren haere volle Wapenen, sonder onderscheit. —
„ Noch dezen bovengemelten Gerlich van der Capellen Claas
„ Soen Burgemeister (1504.) heeft by het leeven van syn yrste
„ byslaep getrouwt eene jonge Juffer van den Familie *Borgers*.
„ Waar bij verworven under ander syn Dochter *Cunera*, ge-
„ trouwt met *Jacob van Vyracker*, ende een Soen *Claas* ge-
„ nampt. Nota, desen *Claes* woonende by syn Suster Cunera
„ van Vyracker, heeft beslaepen die Maecht, und die selve
„ thegens Vrunden raid und willen getrouwt; ende sonder eenig-
„ te hijlixmakinge behouden; nalatende *Gerlich* (ongetrouwt
„ gestorven) syne Dogter *Johanna*, getrouwt met *Jan van*
„ *Velen*, und Juffer *Griete* ongetrouwt gestorven."

CAPELLEN TOE RYSSEL.

De nakomelingen van HENDRIK VAN DER CAPELLEN, derde Zoon van Gerlach van der Capellen, Heer van den Dam, Regter van Veluwen, en van Bertha van den Walle, te vinden aan de sesde generatie der Zutphense Linie, en daar uit voortgesprotene branches tot op dezen tijd: als met namen de bezitters van en Heeren *tho Rysel*, *Boedelhoff*, *Esselt*, *Aartsbergen*, *Mervelt*, *Schalkwijk*, *Hagen*, *Berkoude*, *Agterbroek*, *Appeltern*, *Mydrecht*, *Dam*, *Schoonauwen*, *Houten*, *Papecoop*, *Marhulzen*, *Dorth*, *Grimberg*, *Marsch*, *Lathmer*, *Poll*, *Engelenburg*, enz.

VII. HENDRIK VAN DER CAPELLEN, derde Zoon van Gerlach van der Capellen, Heer van den Dam, Richter of Landdrost van Veluwen, en van Bertha van den Walle, te voo-

ren

gen vermeld aan de ſesde generatie der Zutphenſche Linie: alwaar mede aangehaald is een Mageſcheid van 1440. tuſſchen Johan, Derik, *Hendrik*, Willem, Claas en Bertha van der Capellen, echte kinderen Zaligen Gerlachs van der Capellen, waar bij blijkt, dat aan dezen Hendrik is toegedeelt *het Leengoet to Weſel, den Hof toe Loo, dat men te leene holt van Johan van der Capellen to Weſel; voort van zodane ſchult, als onſe gened. Heer Hertoge van Gelre hem ſchuldig is.* enz.

Aan dezen Hendrik van der Capellen, is het recht op de pandſchap zijns Vader Drost of Richterampt van Veluwen afgeſtaan, alzoo aan hem is ten deele gevallen de oorſprongkelijke verpanding van hetzelve, door Hertog Arnolt van Gelre, in 1427. aan zijnen Vader Gerlach van der Capellen en zijne Erven gegeven, waarbij dezen Pandbrief nog bezeten wordt; Gerlach voorsſ. bij zijn afſterven geene meerderjarige Zoons nalatende, moest dit gewigtig ampt, wel door anderen bedient worden: waartoe evenwel zijne Erven naderhand bevoegd waaren, alzoo de inlosſing van 's Hertogs of zijner Erven wegen, nimmer is geſchied. De binnenlandſche verdeeldheden, nijd, en afgunst, hebben bij aanhoudenheid belet, dat een van Gerlachs afſtammelingen in voorsſ. Richterampt herſteld wierde, of ten minſten, dat aan zijn nageſlacht, restitutie der penningen geſchiede; tot een en ander, is dikwils aanzoek gedaan, doch zonder gevolg. En door dien Gerlach van der Capellen Henriks Vader door zijne aanzienelijke bediening van het Richterampt van Veluwen, naar de geſteldheid dier tijden, gewis onder de Ridderen en Knechten van Veluwen heeft moeten compareeren, en dus als een Veluws Edelman en zijne posteriteit als bevoegd tot de Ridderſchap van Veluwen moet gehouden worden; zijn evenwel die Capellens zijne Nakomelingen, trachtende om van het recht tot de Ridderſchap van Veluwen te jouïsſeren, op de onredelijkſte wijze, tot heden, daarvan verſtoken gebleven.

1451 Verkoopen voor den gerichte van Zutphen, *Johan van der Capellen van den Dam, en Margaretha van Leijden*, zijn echte Wijf, *Derk*, *Willem*, en *Claas van der Capellen*, *aan haaren Broeder Hendrick van der Capellen*, haar lieden aandeel in haare huizinge met oeren toebehooren, gele-

gen

gen in de Waterstraat te Zutphen, genaamt die *Capellen Huizinge*.

Hij heeft twee Vrouwen gehadt, de eerste *Anna van Spatn*, en de tweede *Geertruid van Kerpen*, hebbende bij de laaste kinderen verwekt, die dadelijk voorkomen.

Hij sterft 1459.

„ 1459 is Trude Huysfrouwe seligen Henricks van der Ca
„ pellen tot behoef van haaren onmondigen Zoon Gerlach van
„ der Capellen, door Arnt Graaf to Benthem, als Momber der
„ Kinderen van Bronkhorst, beleent met *Emeldinck*, gelegen
„ in Veluwen, Kerspel van Voorst. Hier voor deed Hulde
„ Willem van der Capellen zijn Oom; en waeren beleende man-
„ nen daar tegenwoordig Henrick van Diepenbroek, en Herman
„ van Marhulzen."

„ 1464 hebben Johan van der Capellen (van den Dam) Evert
„ van den Walle, en Dirk van der Capellen als maghen en
„ vrienden van wegen *Gerlichs, Johans ende Beerten, echte*
„ *onmundige Kinderen van Seligen Hendrik van der Capellen*
„ *dem Gott genedig zij*, aan die eene zijde, en Johan van
„ Kerpen, Reijnt van Kerpen, en Andries Creijnck. als maghen
„ en vrienden van wegen *Truden echte Huisfrouwe Seligen*
„ *Hendricks van der Capellen der voorsf. onmundiger kinder*
„ *moeder*, aan die andere zijden, eene mageschеid gemaakt
„ over zodanige goederen, als haar van haaren Zaligen Vader
„ aangeërft zijn: dat goed Emeldink in Voorst. 300. Rhijnse
„ Guldens, leggende in de erfenisen van Johan van Steenber-
„ gen: geheiten die Rosmede, verders der voorsf. Henricks
„ aandeel, aan die erfenisen en renthen in den Lande van
„ Cleve, te Bislick gelegen, ende die alinge Huesinge in de
„ Waterstrate, op den hoek van die veerstige, geheiten *Capel-*
„ *len Huesingen.*" enz. enz.

1495. Heeft Geertruid van Kerpen, Wed. Hendr. van der Capellen, door haaren Zoon, vernieuwt den eet van *Swavink to Rijsen*, in Warnsvelde gelegen, ten Zutphenschen regten.

De

De kinderen van voorsſ. *Hendrik*, en *Geertr. van Kerpen*, waaren deze.

1 *Gerlach van der Capellen*, die volgt.
2 *Johan*, ongetr. geſtorven.
3 *Bertha*, in het Jufferen Klooſter Rondeel te Zutphen.

Capellen. *Kerpen.*
Wallen. *Linteloe.*

VIII. GERLACH VAN DER CAPELLEN *to Rijſſel, en den Hoff toe Empe*, oudſte Zoon van Hendr. en Geertr. van Kerpen zoo gemeld.

1503 Gerlich van der Capellen Henr. Zoon beleent met Swavink to Rijſſel.

Hij behoud het recht op het Rechterampt van Veluwen.

1505 Burgemeeſter te Zutphen.

1507 Heeft Heinriek van Egmont, wegens zijne Dochter Agnes, van het huis Baeck, beleent Geerlich van der Capellen als hulder zijner Huisvrouwe, met die halve Oestergoor, en halve onlanden en ſteenderen.

1519 hebben *Gerlach van der Capellen, Henr. Zoon, en Gerlach van der Capellen, Claes Zoon*, als naeste vrinden en maghen uitſpraak gedaan over differente gerezen tusſchen *Joffer Iden, Wed. Gerlachs van der Capellen en den Dam*, en *Willem van der Capellen, Johans Zoon van den Dam.*

Deze Gerlach van der Capellen, heeft de Cleeſche goederen, tot heden met die Capellen in Cleefsland in gemeenſchap bezeten, veralineert.

1502 Hij had tot Vrouwe *Chriſtina Luijkenſen (van Montfoert)* Dochter van Gerrit Luijkenſen van Montfoort en van Chriſtina van Voorthuizen.

„ *Gerrit van der Capellen in den Dam*, ind *Gerrit Buer*
„ als hijliexluden van wegen *Gerlach van der Capellen Henr.*
„ *Zoon*, aan eene zijde; en Henrick van Eſſen, en Gerrit van
„ Voorthuizen als hijlixluden van Juffer Geertruid Luikenſen,
„ met *Joffer Stine oere Dochter*, hebben een wettig huwe-
„ lijk geſloten tusſchen *Gerlach*, en *Juffer Styne* voorsſ."

Uit

Uit welk huwelijk deze Kinderen zijn voortgekomen. Hij sterft 1532.

1 *Johan*, 1532 na dode zijns Vaders beleent met Rijssel, tuchtigt zijne Moeder, is ongetrouwt gestorven.
2 *Hendrik van der Capellen*, die volgt.
3 *Geertruid van der Capellen*, bezat den Hof toe Empe en Emeldink, trouwde *Thomas van Boerlo*, Burgem. te Zutphen, Zoon van ..... Boerlo, en van N. van Coelsak, zij sterft 1544. hij 1566.

Haare kwartieren zijn deze:

Capellen.	*Luijkensen.*
Kerpen.	*Voorthuizen.*
Wall.	*Stuker.*
Lintelo.	*Berks.*

1545. „ *Thomas van Boerlo* en *Hendrik van der* „ *Capellen met Joffer Jutte zijne Huisvrouwe*, ko- „ pen voor den gerichte van Zutphen, een vierdepart „ van het goed *Hisfink*, een vierdepart van het Ber- „ ger goed op die Veerst, waar van die helft Juffer „ Stine Wed. Gerlachs van der Capellen, Hendr. Zoon „ toekomt, en het vierde part Heer Peter van Steen- „ bergen."

4 *Gerlach van der Capellen*, ongetr. gestorven.

1535 *Dinsdag na den Sondag Cantate*, hebben Heer Herman Barner, Deken te Zutphen, Johan van Voorthuizen, Burgem. Derk van den Walle, en Johan van der Capellen als Maghen, en Vrinden, een magescheid gesloten tusschen *Juffrouw Christina Luijkensen*, Weduwe Zaligen Gerlach van der Capellen Henr. Zoon, ter eenre, *Hendrik van der Capellen*, *Thomas van Burloe*, als in huwelijk hebbende *Joffer Geert. van der Capellen*, kinderen van Gerlach en Juffer Christina voorsz.

IX. HENDRIK VAN DER CAPELLEN *toe Rijsfel*, als Erve zijns Broeders Johan, en daar mede beleent 1533.

1542 Burgemeester: ——— Hoofd der Regering van Zutphen,

phen, heeft zig van den beginne der Spaanſche geweldenarijen, tegen derzelver onderdrukking en overheerſchingen verzet: een ijverig voorſtander van voorregten en vrijheid, zo dat hij goed en bloed tot behoud van 't Burgerlijke en Godsdienſtige, ten besten heeft gegeven.

In een verhaal van die tijden werdt gevonden.

„ *Hendrik van der Capellen toe Rijsſel*, is geweest den „ tijd van veertig jaaren Burgemeeſter te Zutphen, getreden „ zijnde in de voetſtappen zijns Vaders. en andere zijner voor- „ olderen, (alle onder die regeringhe der Herthogen van Gelre „ en Graven van Zutphen) een voorſtander des Vaderlands, „ welke verligt wordende, door die oprechte kennisſe van Gods „ woord, verlaten heeft der Papisten dolinge ende ſuperſtitie, „ zig begevende tot de profesſie van die waare Gereformeerde „ Religie, en heeft met ernst getragt die zelve alomme in de „ Graaffchap intevoeren, ende te gelijk te weeren de tijrannie „ en onderdrukking van vrijheid en privilegien onder den Spaan- „ ſchen Koning; zonder zig daar van eenigzints te laten diver- „ teeren ofte affchrikken: aangezien eenigen zijner Colleguen „ in den Raedt, en veele kwaadwilligen van binnen daar toe „ waaren arbeidende, ende het gewelt van buiten niet zonder „ reden te vrezen was. Ten dezen einde heeft, met be- „ hulp van eenige weinige uit de Ridderſchap, de Unie van „ Utrecht, in de Stad en Graaffchap doen aanneemen, en de „ Gereformeerde Godsdienst publicq doen voortzetten, vinden- „ de zig verlaaten van meest alle zijne Colleguen in den Raedt, „ welke, uit vreze voor den Spanjaardt, uit de Stad waaren „ getrokken; latende den Burgemeeſter Capellen, een tijd „ langh, Stads regerunghe alleen over; weigerende op zijn „ zijn verzoek wederom binnen te komen, is hij genoodzaakt „ geworden, op den gewoonen dag van keure, nieuwe Sche- „ penen, tot zig te verkiezen, nemende daar toe de oldſte en „ voornaamſte Burgeren van de Gereformeerde Religie. Hij „ bracht de Burger Compagnien onder een Hooft, en heeft Mi- „ litie in de Stad genomen tot verzekeringe derzelve. Hij was „ lange ſuſpect bij den Koning van Spangnen, die ook zijne „ goederen geconfisqueert heeft enz. Een jaar naa zijn dood

a°.

„ a°. 1583 wanneer de Stad voor de tweedemaal in handen der „ Spanjaards viel, en dat wel door verzuim, werdt dezelve „ deerlijk geplundert: wanneer mede bij den Vijand gedelibe- „ reert is geworden, om den geſtorven Hendrik van der Capel- „ len optegraaven, en ſyn dode lighaam een ſcandaal aan te „ doen, om reden hij voor Vrijheid en Godsdienst geijvert en „ zigh tegens de tirannie van Koning Philips gekant hadde, dog „ zulks is door zijne Vrunden weerhouden: en hebben zijne „ Vijanden zijne huiſingen gedemolieert, en zijne memorie ge- „ proſcribeert, zoo als uit de historien is blijkende." Zie hier over het geene dadelijk bij de beſchrijving van zijn Zoon Gerlach, zal bijgebragt worden; *als ook voorrede der gedenkſchriften van Jonkheer Alexander van der Capellen, bladz.* 36 *en volgende.*

1576 ondertekende gezegde *Hendrik van der Capellen*, aan het Hoofd der Magiſtraat van Zutphen, met nog twee zijner Bloedverwanten *Johan* en *Evert van der Capellen*, Burgmeeſters te Zutphen te vooren vermelt, waar bij mede voorkomen de Leden der Ridderſchap, waar onder zig bevindt nog een zijner Bloedverwanten *Gerrit van der Capellen in den Dam*, de acte tot aanneeming der Unie met de Algemeene Staaten tegen de Spanjaarden. *Verzameling van onuitgegevene ſtukken door P. Bondam, I. Deel, bl.* 96.

Hendrik van der Capellen heeft twee Vrouwen gehadt. De eerſte *Judith Slindewater*, Dochter van Arent Slindewater en van Margaretha Schimmelpenninck van der Oijen. Zij ſterft 1559.

„ 1543 *Des Donredaghs na Epiphar Domini*, hebben Tho- „ mas van Burloe, Johan van Voorthuizen Gerritsz., Derk „ van den Walle en Gerrit van der Capellen in den dam, van „ wegen *Hendrik van der Capellen* en Coenraad en Jacob Slin- „ dewater gebroeders, Arnt Barck en Andries Kreijnck, in na- „ men van Juffer *Jutte*, echte Dochter zeligen Arents Slinde- „ waters een huwelijk beraemt en geſloten tuſſchen *Hendrik* en „ Juffer *Jutte* voorſ."

De tweede Vrouw was *Anna van Karvenheim*, Dochter van

Zwier van Karvenheim en van Lammerich Gruiters, Weduwe Hendriks van Padevort.

„ 1563 Op den Dinsdag na Ponciani, hebben Thomas van „ Burloe en Derk van den Walle van wegen *Hendrik van der* „ *Capellen* Burgemeester, Steven van Karvenheim en Gerrit van „ der Capellen in den Dam, van wegen Juffer *Anna van Kar-* „ *venheim*, Weduwe Hendriks van Padevort, een wettig hu- „ welijk gesloten, tusschen *Hendrik* en Juffer *Anna* voorsz. „ En is hier bij onder anderen bevoorwaerdt, dat des voorsz. „ Hendriks voorkinderen na der kinderen vrinden en maghen „ goeddunckeu zullen opgevoedt en onderhouden worden, als „ alsulcken kijnderen na oere cunditien ind qualiteit betemet „ ind toebehoert. En hebben Jacob Slindewater, en Peter van „ Aepeltorn als Bloedverwanten van Henricks voorsz. voorkin- „ deren, en op schriftelijk begeeren van Gerlich van der Capel- „ len, Henricks Zoon, des tijds uitlandig wezende, dezen „ hijliksbrief mede besegelt."

Hendrik van der Capellen in 1582. den 26 Octob. in het 66 jaar zijns ouderdoms overleden zijnde, is hij te Zutphen in de groote kerk begraven met deze kwartieren.

Capellen.	*Luijkensen.*
Kerpen.	*Voorthuizen.*
van den Walle.	*Sticker,*
Lintelo.	*Berks.*

Epitaphium in Obitum Nobilissimi Viri D. Henrici van der Capellen Consulis Zutphanienſis prim. à Rutgero Sijburgio positum.

Henricus ut Consul discesit morte Capellus,
Flet schola, flet populus, curia, templa, forum;
Et merito, nam illi non urbs videt ista secundum
Qui possit Patriis utilis esse Focis.
Posthumus in nato, subito ne forte resurgens,
Morte datum Patriæ liniat ipse malum
Jam vero duplici rursum, cum nomine Vivat,
Corpore apud natum, spiritu ad astra dato.

Atque

Atque hoc Phoenicis Veluti de more volucris,
Quæ ſolet ex tepidis Viva redire rogis.
Ut pro decrepitis juvinalia robora præſtet
Et pro Davide, en, mox ſalomona ferat.
Cur ergo extinctum fleo, longe pace quieſcant.
Ipſe Pater Superis Filius ipſe Domi.

Obiit a°. Dmi 1582. 26 Octob. Ætat. 66. Conſulatus 40.

Hendrik voorſ. heeft bij zijne eerſte Vrouw deze kinderen verwekt.

1 *Gerlach van der Capellen.*
2 *Arnt van der Capellen*, ſtudeerende te Zwolle, verdronk 1582. is tot Zutphen begraven met Vaders en Moeders Wapen.
3 *Margaretha van der Capellen*, trouwde 1570 *Jacob Schimmelpenninck van der Oije ten Engelenburg*: Zoone van Alexander Schimmelpenninck van der Oije ten Englenburg en van Agnes van Twikkelo.
4 *Geertruid van der Capellen*, in het Jufferen Klooster Rondeel te Zutphen, ſterft 1603.
5 *Arnolda van der Capellen*, ongetr. geſtorven 1583.
6 *Bertha* in het Jufferen Klooſter Spittaal.

X. GERLACH VAN DER CAPELLEN *toe Rijſſel* en *Boedelhoff*, oudſte Zoon van Hendr. en Judith Slindewaeter zoo genoemt.

1584 beleent met Rijſſel, als Erve zijns Vaders.

1600 Eigenaar van den Huize en Haveſathe den Boedelhof, gelegen in de Graaffchap Zutphen, Kerſpel Warnsvelt, door aankoop van Derk van Iſeren.

1575 Beſchreven in de Ridderſchap des Graaffchap Zutphen.

1580 Raad in den Hove van Gelderland.

1586 Namens de Ridderſchap Gecommitteerde ter vergaderinge der Heeren Staaten Generaal.

1616 Cancelaar des Furſtendoms Gelre en Graaffchap Zutphen.

Deze Gerlach de hachelijke lotgevallen den Vaderlande door het Spaanſche geweld overkomen beleevende, heeft zig altoos met goed en bloed, tegen de onderdrukking en overheerſching van Koning Philips verzet, en door zijne verrigtingen doorſlaande blijken gegeven, dat hij een voorſtander van Burgerlijke en Godsdienſtige Vrijheid was.

's Lands archiven getuigen van zijne verdienſten. Zie hier een beknopt verhaal van een en ander zijn leeven en daden betreffende.

Gerlach van der Capellen is gebooren in jaare 1543. Heeft in zijn jeugd veel gereist. De eerſte gronden der Regtsgeleertheid heeft hij te Keulen gelegd; daarna heeft hij zig in dezelve geoeffend onder den vermaarden *Cujaſius* te Bourges, in Frankrijk. Te Geneve woonde hij de lesſen in de Godgeleerdheid bij onder *Beza*.

Hij bragt ook eenigen tijd door op de Hooge Schoole te Bazel en te Hijdelberg.

Volgens Alva's bevel, was het niemand geoorlooft: buitenlandſche hooge Schoolen, dan Romen alleen te bezoeken.

Hij reisde derwaards, te gelijk de voornaamſte plaatzen in Italiën daar geleertheid en kundigheden te haalen waaren, aandoende.

Van zijne reizen te huis komende, vond hij zijn Vaderland in toeneemende benaauwde omſtandigheden. Hij gaf dadelijk blijken van ijver en moed, om hetzelve van dienst te willen zijn. Die van Zutphen wederom door de Spaanſche woede gedreigd wordende, ſtelden veel vertrouwen in hem, en droegen hem het bevel op over haare Burgereij, 1578. Deutichem door Schenk belegerd wordende, ſteld hij zig aan het hooft van eenige Zutphenſe en Deventerſe Burgers, gevolgd wordende van eenige Staatſche Knechten, ontweldigt de Stad aan den Spaanſchen Bevelhebber Marten Schenk, bezet dezelve, en ſlaat de Spanjaarden op de vlugt.

1580 Bezorgde hij dat Zutphen van bezetting voorzien werd, de beſtierders der Stad waarſchuwende van op hunne hoede te zijn.

Hij werdt in 1580 op de nadere Unie te Utrecht namens de Zut-

Zutphenſche Ridderſchap gezonden: en hielp op voordragen des Prinſen, met de andere Gecommitteerdens, tot de nadere vereeniging; beſluiten, om, de punten begrepen in het affcheid der jongſte Staatsvergadering te Antwerpen, tot ſtand te brengen; voornamelijk betreffende het inſtellen des algemeene Landraads, het bewilligen in den ſtaat van Oorlog, en in den handel met Anjou.

Hij woonde de bijeenkomst te Campen bij, alwaar middelen beraamt werden, om wegens den afval van Rennenberg, ordre op de zaken te ſtellen.

Hier gaf hij zig veel moeite, om de Steden op haare hoede, en veiligheid bedagt te doen zijn: in het bijzonder tegen de verdere onderneeming van Rennenberg.

Hij bezorgde dat 'er twee Regimenten binnen Steenwijk kwamen, dat ſtraks belegert werdt. De Staaten intuſſchen het ontzet van Steenwijk behartigende, wist hij eenig geld en buskruid te bekomen, en deed hetzelve door Norritz in de Vesting bezorgen.

Hattum door verraad in Parma's handen vallende, dreven evenwel de Burgers de Spanjaarden naar het Slot, dat ook eerlang door vijf Vendels uit de Steden Deventer, Campen, Harderwijk en Elburg, onder zijne directie weder bemagtigt werd.

Voorts voorzag hij de Steden der Graaffchap Zutphen, met bezetting en voorraad, enz.

1583 Hoe zeer hij de Regenten en Burgerij van Zutphen hadde aangemaant, om de bezetting te verſterken, en de goede zaak beter te behartigen, werdt de Stad evenwel door Taſſis overrompeld, ten deele door verraad, ten deele door gebrek aan goede wagt. De meeſte Regenten hadden te vooren de Stad verlaten, latende het beſtier derzelve aan zijn Vader Hendrick van der Capellen, een tijd lang alleene over: ook is dezelve bijna een jaar na zijn dood, in 's Vijands handen gevallen.

Hij verzuimde intuſſchen niets, om in deze bedrukte tijden zijn Vaderland voor verdere onheilen te bewaaren. Zijne Vaderlijke Stad was thands in eenen jammerlijken toeſtand: de Spaanſche bezetting kwelde de Burgerij op het hardſte: alle bezettingen en woningen der geenen, die de Staatſche partij hadden

den aangehangen, werden vernielt en verwoest; zijne vaderlijke en voorouderlijke huizingen, ten grondt afgebroken en geslegt, zijne goederen verbeurt verklaart: nauwlijks bleven de beenderen van zijnen Vader ongeschonden.

In den jaare 1585 verzoende zig de Stad met den Koning: Parma zond haar een bepaalden vergifnis brief in Februarij; waarbij zij in haare voorregten herstelt werde, tot weer opzeggens toe; het veranderen der Regeering, welke door de gemeente plag te geschieden, werdt aan Stadhouder en Raaden van Gelderland gestelt: men moest de Roomsche Regenten weer inhaalen. De kerken en kloosters herbouwen. Voorts werden verscheiden persoonen van dezen soen uitgesloten, met namen *Seino van Dorth*, *Gouverneur der Stad Zutphen*, *bij de laaste troubelen*, *Berent Mockink Rentmeester*, *Jacob Plencke Provoost*, *Johan Marienburg*, *Derk Mockink Burgemeester*, HENDRIK VAN DER CAPELLEN *in zijn leeven oldste Burgemeester en Hoofd van de Magistraat derzelver Stede*, *Lombert Louwerman ook Burgemeester*, GEERLICH VAN DER CAPELLEN, SOONE VAN DEN VOORSS. HENDRIK VAN DER CAPELLEN, BIJ TIJDEN DER LAASTE TROUBELEN HOPMAN OVER DE BURGEREIJ; *Jasper Kreijnck*, *Derck van Baer*, *eertijds Landdrost der Graafschap Zutphen*, *Fredrik van Marhulzen*, *Joachim van Lier*, *Dirk van Haeften*, *Schoonzoon van Senio van Dorth*, *Arnt van den Walle Burgemeester*, *Peter Wesel Vleeshouwer*, *Lambert met de Kammen Visscher*, *Hendrik ter Heger*, *Willem Honseman*, *Bernt Vronsink*, mitsgaders de Ministers, Dogmatiseurs, Diaconen, Consistorianten, Schenders van het H. Sacrament des Altaars, Stormers van Kerken, Altaren of Beelden, Moordenaars, Verkragters van gewijde Maagden, en Capiteinen van de voorsf. wederspannige oproerige en Ketters enz. *Bor*, *Nederl. Oorlogen*, *XX. Boek*, *Generale remisfie*, *bl.* 560. (5.) behoudende Parma het uitleggen of matigen van deze Remisfie geheel aan zig.

1586 werd hij afgezonden om te Amsterdam over de Zeezaaken te handelen, wordende die aldaar alleen door Gemagtigden afgedaan. Schoon Leijcester reeds eenige Admiraliteits

teits Collegien had ingesteld, als te Hoorn, Rotterdam en Veere.

Hij bemerkte bij tijds Leijcesters slinksche wegen, en verzette zig gevolglijk tegen dezelven, trachtende op de beste wijze 's Lands vrijheid en voorrechten te handhaven.

1587 is hij met Johan van Arnhem naar Zeeland gezonden, om op Leijcesters toeleg ten nadeele van 's Lands Vrijheid, een wakend oog te houden, en de kleinmoedige, en waggelende aldaar, aan het staan te brengen.

Ook heeft hij, de, ter dezer tijds door Leijcester verwekte troubelen in verscheide plaatsen gestild, schoon de Gemeente door de Geestelijkheid opgerokkend, doorgaande de zijde des Landvoogds hield.

De zaaken der Staaten begonnen in 1591 eene betere gedaante te krijgen: Zutphen was evenwel noch in 's Vijands handen. Maurits vond derhalven geraden de Steden en Sloten langs den IJssel bij den Vijand noch bezet, met meer geweld aantetasten. Tot het uitvoeren dezer onderneminge voegde men den Prinse eenen Raad toe, waarvan hij een Lid was. En terwijl Maurits met het Staatsche Leger in aantogt was, gelukte het den Ridder François Veere, de schantse tegen over Zutphen, bij verrassing inteneemen. Hij raade den Prinse, om zig nu met der haast derwaarts te begeven, gelijk geschiedde; vertoonende zig Maurits daags na het innemen der schantse, op het onverwagtste te Zutphen. De Stad was slegt voorzien, en de bezetting gering: ze werd beschoten en opgeeischt, gevende zig over den 30 Maij 1591. De bezetting bedong den vreijen uittogt, en de Burgerij behoudenis van Privilegien, waartoe hij niet weinig werkzaam was, als Gecommitteerde van wegen de Heeren Staaten in het Leger, te wege brengende, dat de Burgers hunne Privilegien en vreije Keur van de Magistraat behielden, dat bij het Guarnisoen vergeten was; toen heeft hij op last van Prinse Maurits, door de Heeren Staaten hier toe geauthorizeert, met den Cancelier Elbertus Leoninus, de Regeering aldaar besteld en in Eed genomen.

Die van Zutphen ziende zijne vaderlijke huizingen verwoest, boden hem ten dezen tijden aan voor zijne ongemeene trouwe

en ijver, eenige Geestelijke Gebouwen, en wel in het bijzonder het Klooster Rondeel; hij bedankte heusschelijk voor deze blijken van achting en toegenegenheid, zoo als bij zijne Kinderen op herhaalde aanbiedingen, geschied is.

Na de verovering van Zutphen was Maurits bedagt om de Friesche Steden te bezetten; doch onze Gerlach raadde den Prinse op het ernstigste, om alvoorens niets vijandelijks agter te laten: en eerst Deventer aan den Vijand te ontweldigen. Oldenbarneveld ondersteunde dit gevoelen; en Maurits zijnen raad volgende, rukte naar Deventer, daar Graaf Herman van den Berg binnen gebood. Capellen wist behendig verstandhouding in de Stad te bekomen, en bragt twee voornaame Vlugtelingen bij Maurits, uit welke men vernam dat de bezetting oneenig, en de Stad slegt voorzien was. Maurits deed dezelze heevig beschieten, en werd 'er ras Meester van.

1592 door zijn goed beleid, zijn Knodsenburg en andere Forten, door Parma belegert, den Vijand wederom ontweldigt.

1593 Op den Gelderschen Landdag te Arnhem werd ijverig gearbeid, om Bommel, dat zig tot heden, als aan Holland verbonden rekende, weder met Gelderland te vereenigen, Capellen, Varick, met een Burgemeester uit ieder der drie Hoofdsteden, tot dit werk gemagtigd, brengenden hetzelve tot een gewenscht einde. Op zijn aanraden is Brevoort, onder beleid van den Oversten Dorth op de Vijanden verovert.

De Spanjaarden gesterkt door den invloed, die zij op sommige Verraders van het Vaderland hadden, zogten zig intusschen van hem te ontdoen, gaande hunne wraakzugt tegen hem zoo verre, dat hij te Arnhem, gereed zijnde om naar den Raad te gaan; op eene verraderlijke wijze, door eenen Vreemdeling, die heimelijk de Stad was ingeslopen, en daar toe omgekocht, is aangerand en gevaarlijk gewond geworden: voor dood ter aarde vallende, werdt zijne wonde niet buiten levens gevaar bevonden; echter gelukkig herstellende, heeft hij met verdubbelden ijver de belangens van het Vaderland ter herte genomen.

1616 is hij tot Cancelier van Gelderland verkooren.

1618 verzelde hij Prins Maurits naar Nijmegen, rade denzelven

ven tot gematigdheid ; doch de Prins volvoerde zijn voornemen, en veranderde aldaar de Regeering op eene buitengewoone wijze, tegen de oude Conſtitutien en Privilegien der Stad, niet zonder gemor der Gemeente. Maurits deed intuſschen door deze willekeurige daad de Stad overhellen , om met de overige Leden van Gelderland te bewilligen , tot het houden van een nationale Sijnode.

Deze Gerlach van der Capellen heeft in Gelderland overleeft alle die aan het werk der grondlegging van ons Gemeenebest geholpen hebben, en heeft van het begin der troubelen altoos geijvert voor het behoud van Vrijheid en Godsdienst. Hij heeft in zijn leven altijd getracht naar het gemeenebeste , en niet getracht zijn particulier: geen eere nagejaagt, of met eenig Geestelijk goed zig of zijne kinderen, ooit willen verrijken, of beſmetten.

Hij is in den hoogen ouderdom van 82 jaaren, te Arnhem overleden, en te Zutphen begraven ; wordende in de groote kerk aldaar, een gedenkteken ter zijner eere gevonden, met dit Graffchrift.

PIETATE ET FORTITUDINE

A°. Chriſti CIↃIↃCXXV.

Gerlacus a Capelle ſtirpe nobili
Genus ex Clivicis trahens Majoribus
Vir eruditus et peritus et pius
Qui quas pararat artes ingenique vim
Dum marte fœtam et artibus Germaniam
Terram Italamque Galliasque Viſeret,
Primos per annos Geldriæ bono ſibi
Natalis utens aſſerenda pro fide
Et exiguenda oppreſſione exercuit
Patris Secutus Strenui Vestigia
Gradus honoris functus omnes denique
Summi Senatus Præſes annorum Satur
Poſt luſtræ vitæ ſedecim tædæ decem.

Fesſum labore Spiritum reddens Deo,
Corpus reliquit Patriæ Terræ ſinu,
Luctumque remque gloriamque Liberis,
Vale Hospes et mortalitem cogita.

P. M.

D. Gerlaci van der Capellen J. C.
Geldriæ Zutphaniæque Cancellarii
Uxor Liberi Superſtites

M. P.

Zijne kwartieren ztjn deze :

Capellen.	*Slindewaeter.*
Luijkenſen.	*Schimmelpenninck van der Oije.*
Kerpen.	*Vorden.*
Voorthuizen.	*Luir.*

Zijn leven is beſchreven door *P. Gakelius*, *Conrector Zutphanienſis*, (*auctoritate Magistratus*) gedrukt te Zutphen 1626. en herdrukt onder de bijlagen der gedenkſchriften van zijn Zoon *Jonkheer Alexander van der Capellen*, *Heer van Aartsbergen*, *enz.*

Gerlach van der Capellen voorsſ. was getrouwt met *Margaretha Schimmelpenninck van der Oije* tot den Engelenburg, en van Agnes van Twikkelo. Zij ſterft 1633.

„ 1575 den 23 Octob. Hebben Peter van Aepeltorn der rech-
„ ten Doct. Raet. Co. Maj. onzer aller gened. Heeren des Fur-
„ ſtendoms Gelre en Gr. Zutphen, Gerlich van Boerlo, Gerrit
„ van der Capellen in den Dam, en Arent van den Wal, in
„ naame des Erentvesten, Fromen en voorſichtigen Henricks
„ van der Capellen, mit *Gerlich van der Capelle zijn L. Soo-*
„ *ne*, aan die eene, Sempt, Jacob Schimmelpenninnk, Johan
„ van Voërst to Grimbergh, Berend van Beloa, en Evert van
„ Lintelo, van wegen die erentrijcker en deugdſame Juffer Ag-
„ nes van Twickelo, nagelaten Weduwe Z. Sander Schimmel-
„ penninck, met *Juffer Margarieta oere Dochter* mijner Ja-
„ cobs Schimmelpenninck reſpective lieve Moeder en Suster,

aan

„ aan die andere zijde, een wettig huwelijk beraemt en geslo-
„ ten tusschen *Gerlach van der Capellen* en *Juffer Margare-*
„ *tha Schimmelpennincks* voorsf." enz.

Uit welk huwelijk deze kinderen zijn verwekt.

1 *Hendrik van der Capellen*, Heer toe Rijsfel, en Esfelt.

1621 beleent met Rijsfel, bij opdragt zijns Vaders.

1620 Burgemeester te Zutphen, namens Rijsfel beschreven in de Ridderschap der Gr. Zutphen.

1630 is de Ritterzits Esfelt in Cleefland, door zijnen Neve Hugo van der Capellen tot Oosterhuizen en Broekhuizen aan hem afgestaan, waarvan hij ook in 1631 in de Ridderschap des Hertogdom Cleve is beschreven geworden. In de archiven van Cleve wordt aldus gevonden.

„ Den 8 Maart 1641. is Heer Hendrik van der Capellen met de Riddermatige Wapens van

Capellen.	*Schimmelpenninck van der Oije.*
Slindewater.	*Twikkelo.*
Luykenfen.	*van de Luir.*
Schimmelpenn. v. d. Oije.	*Langen.*

„ na inhout van het volgende attest bij de Ridderschap
„ aangenomen:

„ Das oberesthendar agt Quartieren, soo wol ahn
„ Mutter als Vatter Seithen, guete Rittermasfige, wol
„ nach ander gezetze waffen, und niet van Bastardien
„ seyn, sondern dem *Wol Edel gebornen und gestrengen*
„ *Hendrichen von der Capellen zu Rysfel und Esfelt,*
„ *Deputirten zur Vergaderungh der Hohen Mogen-*
„ *den Herren Staten Generaal der Verenigten Ne-*
„ *derlanden*, rechtmasfig competiren; solches wir
„ Ends benente bij unseren Adelichen Ehren und
„ treuen ahn eydes Stat, atteftiren und bezeugen.

„ Ur-

„ Urkundt unſerer unter ſchrift, und angebornen Pit-
„ ſchaften. Geben Embrich de 8. Martii 1641.
(getekend)
Jan van Boeynenburg gent. Honſtein.
H. W. von und zur Hoven.

1648 Gedeputeerde namens Hunne Hoog Mog. om van wegen dezen Staat te ſtaan, over den Doop van een kind van den Keurvorst van Brandenburg: bij welke gelegenheid zijne Ritterzits Eſelt, door gemelden Keurvorst, als Hertoge van Cleve, tot eene Heerlijkheid gemaakt is.

Hij is meermaalen Gekommitteerd geweest ter Vergadering van de Heeren Staaten Generaal, Raad van Staaten enz. en dikwils in gewigtige zaaken en onderhandelingen gebruikt geworden. In 1657 werd hij naar Munſter gezonden, om eene bemiddeling te bewerken over gerezene verſchillen tuſschen de Biſschop en de Stad Munſter enz. Zie *Aitzema Zaaken van Staat en Oorlog*, *VI. Deel*, *bl.* 585, en *V. in Quarto*, *IV. Deel*, *bl.* 78. *fol.* Hij is ongetrouwt geſtorven in den jaare 1659 en te Zutphen begraven.

2 *Alexander van der Capellen*, die aanſtonds zal voorkomen.

3 *Judith van der Capellen*, 1606 trouwde *Lucas van Eſſen*, *Heer tot Vanenburg*, *Helbergen*.
Zoon van Hendrik van Eſſen en Evermoet Voeth. Hij ſterft 1632. Zij 1648.

4 *Alexandrina*
5 *Henrica* } *van der Capellen.*
6 *Agnes*
alle 3 ongetrouwt geſtorven.

1630. 20 Sept. is tuſschen Margaretha Schimmelpenninck van der Oije, Weduwe Zaligen Gerlachs van der Capellen Canceliaar, en haar bovengemelde kinderen een mageſcheid geſloten.

„ Wij Joncker Henrick van Eſſen, Raetsheer deſz Furſten-
„ doms Gelre ende Graaffchap Zutphen, en de Richter tor
„ Arn-

„ Arnhem ende in Veluwen Soem. —— Jo. Diderick van
„ Rhemen, Burgemeeſter der Stad Zutphen, Jo. Herman Schim-
„ melpenninck van der Oije, Burgemeeſter en Ontfanger Gene-
„ raal, reſpectivé der Stad ende Graafſchap Zutphen, ende Jo.
„ Caerl Bentinck mede Raetsheer des Furſtend. Geire ende
„ Graafſchap Zutphen, als naeſte Bloetz. verwanten, en ge-
„ koerene Scheitz Vrienden, bekennen mitz deſen opene brie-
„ ve, dat wij een vriendelijk maechegeſcheit en deugdelycke
„ afdeylinge gemaakt hebben tuſchen die *Wel Edele Joffer*
„ *Margareta Schimmelpenninck van der Oije*, *Weduwe van*
„ *den Zaligen Heer Gerlach van der Capellen*, *in zijn leven*
„ *Cancelaar des Furſtendoms en Graefſchaps.* (voer hoe
„ veele haer Wel Ed. tucht aangaat, die met deze ſcheidinge
„ wordt verſtaan onvermindert te zijn;) en Haer Wel Ed.
„ Soenen en Dochteren, *Jo. Henrick van der Capellen tot*
„ *Eſelt en Rijſel*, *Raedt van State der Vereenigde Neder-*
„ *landen.* *Jo. Alexander van der Capellen ter Budeloff*, *Re-*
„ *kenmeiſter der Vereenigde Nederlanden voorſ.* voor haer
„ zelven, en als Mombaren van haare ongehylickte Susteren.
„ *Jo. Lucas van Eſen*, *als Man en Momber zyner Huisfr.*
„ *Juffer Judith van der Capellen*, voorſ. *Juffer Alexandrina*,
„ *Juffer Henrica*, *ende Juffer Agnes van der Capellen*, aan
„ de eene ſyde. Ende die oock Wel Ed. Jo. Jacob Schim-
„ melpenninck van der Oije ten Engelenburg, Commisſaris van
„ Monſteringhe, en Land-Rentm. Generael der Graeffchap Zut-
„ phen, aan de andere zijde; en dat over het verſterff van haer
„ beider zijds Zal. Beste Vader en Beste Moeder Joh. Hendrik
„ van der Capellen, in zijn leven Burgemeeſter tot Zutphen,
„ en Joffer Judith Slindewater echte Luiden, als mede over
„ het verſterff van den Zal. Heere Cancelaer van der Capellen.
„ desſelfs Susteren Juffer Margrieta in haer leven gehijlicht aan
„ Zal. Jo. Jacob Schimmelpenninck van der Oije, voorſ. Joſ-
„ fer Geerfruid ende Joffer Arnolda van der Capellen, beiden
„ ſonder lijfserven geſtorven. enz.

„ Eerſtelijk die goederen van den Zaligen Heere Cancelaer
„ van der Capellen, nu deszelfs kinderen, ende Jo. Jacob Schim.
„ melpenninck voorſ- elx voor een vierdepart, zijnde tot die

„ twee

„ twee andere vierdeparten beregtigt, die van Buerlo en Ame-
„ rongen, cum ſuis haere neven enz."

CAPELLEN TOT BOEDELHOFF.

XI. ALEXANDER VAN DER CAPELLEN, *Heer van Aertsbergen, Boedelhoff, Mervelt*, enz. tweede Zoon van Gerlach van der Capellen, en van Margarathe Schimmelpenninnk van der Oije, beleent met Boedelhof bij opdragt zijns Vaders, en bij koop bezitter van de Havezaathe Mervelt bij Grol gelegen.

Deze Alexander was een kundig en geleerd Heer: de gronden zijner Letteroeffeningen en Kundigheden heeft hij gelegd op de hooge Schoolen te Leijden, wordende van zijnen ijver en bekwaamheid een opmerkelijk getuigenis gevonden in de Lijkrede die *Gerhardus Johannes Voſſius*, over het afſterven van *Thomas Erpenius* gehouden heeft.

> In Oratione, quam *Gerhardus Johannes Voſſius*, d. 15 Novemb. 1624. Lugduni Batavorum habuit in Obitum *Thomæ Erpenei* Orientalium Linguarum in Academia Leidenſi Profeſſoris, *pag.* 17. hæc leguntur.

„ Inter diſcipulos ejus, quos et multos habuit, et præſtan-
„ tis, eſt nobilisſimus Alexander a Capelle, inclyti Viri Ger-
„ laci a Capelle, Cancellarii Geldriae, proles dignisſima, cu-
„ jus ſingulare ingenium, et incredebilem industriam, eſtimare
„ ex eo licet, quod, qui hiſtoriæ, civili prudentiæ, et juris
„ Studio ſedulo ſe dediſſet, ea minime remittens, ſane non in-
„ termittens, horis ſubſecivis, idque quatuor vel circiter menſi-
„ bus tantam Arabicarum literarum notitiam Comparavit: ut
„ non modo citra vocalium, quas vocant, opem, cuncta lecti-
„ taret, ſed quæcunque communi gentis ejus lingua prodita eſ-
„ ſent, optime intelligeret, belleque interpretaretur."

Vervolgends vreemde Landen bezoekende, heeft hij zig in Frankrijk langen tijd opgehouden.

1624 Beſchreven in de Ridderſchap der Graaffchap Zutphen, namens dezelve Gecommitteerde ter Generaliteits Rekenkamer,

Raad

Raad van Staaten, Staaten Generaal enz. Richter der Stad en Ampts van Doesburg, enz.

Hij is bij aanhoudendheid in 's Lands dienst gebruikt geworden, hebbende onderscheidene aanzienelijke en gewigtige bezendingen bekleed. Zijne ervarendheid, staatkunde en vaderlandsliefde, blijken overvloedig uit *zijne gedenkschriften* in 1778 met eene *Voorrede*, uitgegeven door *Jonker Robert Jasper van der Capellen tot de Marsch.* Zie het Art. AARTSBERGEN.

1626 is hij in den echten staat verbonden met *Emelia van Zuijlen van Nijevelt*, Dochter van Jonkheer Fredr. van Zuijlen van Nijevelt, Heere van Aartsbergen, Berkoude, den Eng, Lid der Heeren Edelen des Lands van Utrecht, en van Anna Uteneng.

Wij Jonkheeren Henrick van der Capellen tot Rijssel, Gedeputeerde des Graaffchap ende Borgemeijster der Stad Zutphen, Luijcas van Esfen Raet in Indien, Jacob Schimmelpenninck van der Oeij ten Engelenburg Commisfaris der Monsteringe, ende Lant-Rentmeijster der Graaffchap Zutphen, en Willem van Steenbergen tot Duijstervoorde, als bloedverwanten en verfochte houwlix frunden uth den naeme van Vrouwe Margaretha Schimmelpenninck van der Oeij, Weduwe van den Wel Ed. Godzaligen Heere Gerlich van der Capellen, in zijn leven Cancelaer des Vurstendombs Gelre en Graeffchap Zutphen, van wegens haar Zoon *Jo. Alexander van der Capellen ter Boelof Bruidegom*; Ende wij Jonckeren Arent van Zuijlen van Nijevelt Heere tot Gerestein, Johan Oem van Wijngaerden, en Johan van Domselaer, van wegens *Joffer Emilia van Zuijlen van Nijevelt Bruijd*, geasfisteert met Joncker Fredrik van Zuijlen van Nijevelt Heer tot 's Heer Aartsbergen, Uteneng, Maerschalk van het Nederkwartier 's Lands van Utrecht haeren Vader, en bekenden een wettig Huwelijk te hebben gesloten tusschen voorn. *Jo. Alexander van der Capellen* en *Joffer Emelia van Zuijlen van Nijevelt*, enz.

Op den Huize Abcoude den 23 *Julij* 1656.

Door

Door dit Huwelijk verkreeg hij de Heerlijkheid en Slot van 's Heer Aartsbergen bij Berg Ambagt gelegen.

Hij is geſtorven den 8 Julij 1656 te Dordrecht, op zijne reijze naar Aartsbergen, en is te Berg Ambagt begraven in de Kapelle behoorende bij het ſlot van Aartsbergen. Zijne Vrouw overleed in 1676 en is bij hem ter aarde beſteld.

Haare beider kwartieren waaren deze:

Capellen.	*Schimmelp. v. d. Oije.*	*Zuijlen van Nijevelt.*	*Uteneng.*
Slindewater.	*Twikkelo.*	*Booth.*	*Seraets.*
Luijkenſen.	*van de Luijr.*	*Toeyt.*	*Renesſe v. Baer.*
Schimmelp. v. d. Oije.	*Langen.*	*Leuwen.*	*Halmale.*

Alexander van der Capellen en Emelia van Zuijlen van Nijevelt voorſ. hebben deze kinderen verwerkt.

1 *Gerlach van der Capellen*, geb. 3 Junij 1617. die volgt. Zie CAPELLEN TOT SCHALKWIJK.

2 *Fredrik van der Capellen*, geb. den 6 Nb. 1629. waarvan na de nakomelingen van zijne oudſte Broeder, zal gehandelt worden.

3 *Alexander*, geb. 4 Feb. 1631. en 1635 geſtorven aan de Peſt, begraven in de Kapelle van Berg Ambagt.

4 *Anna*, geb. 5 April 1632, kort daar aan geſtorven, begraven in de groote Kerk van 's Hage.

5 *Hendrik van der Capellen*, geb. 13 Januarij 1634. in 1659 beleent met Rijsſel, bij diſpoſitie van zijn Oom Hendrik van der Capellen tot Rijsſel en Eſſelt, te vooren vermeld.

Hij was Colonel van een Regiment Voetknegten ten dienſte Zijner Kon. Maj. van Denemarken. Blijft in een duel te Koppenhagen, in den ouderdom van 28 jaaren. Is ongetrouwt geſtorven, komende de Havezathe Rijsſel na zijn dood op zijn Zuster.

6. *An-*

6 *Anna Sophia Frisia van der Capellen*, geb. 27 Oct. 1638. in 's Hage gedoopt, staande over den doop drie Heeren Gedeputeerden van Friesland van wegen dezelve Provintie, en Jonkvrouwe Margriet van Essen tot Vanenburg van wegen der jonggeboorenes Oom Jo. Willem van Lier Ambassadeur in Frankrijk. ——— Zij trouwde in 16.... met *Jo. Philip Otto van Coeverden*, Zoon van Borchard van Coeverden tot Stoevelaar, en van Anna Catharina van Ripperda tot Weldam, Colonel van het Overijsselsch Regiment Infanterij, is tot Bergen in Henegouwen gestorven 1690. en te Gorssel begraven. *Anna Sophia Frisia*, bragt door dode haares Broeder Hendrik, de Havezaathe Rijssel aan haaren gemaal, en dus in den geslachte van Coeverden. Zij hebben verwekt twee Zoonen en eene Dochter *Alexander Hendrik*, en *Borchard Goossen*, *Heijdentrijk van Coeverden*, namens Rijssel in de Ridderschap van Zutphen beschreven.

Beiden ongetrouwt gestorven zijnde; is Rijssel gevallen op haare Zuster *Anna Cornelia Isabella van Coeverden*, die getrouwt is geweest met *Godaart Philip van der Lijnden d'Aspremont*, Zoon van Jasper van Lijnden d'Aspremont, en van *Isabella Bellasis*, Generaal Major van de Cavallerie ten dienste dezer Landen, wiens Dochter *Anna Margaretha Elisabeth van Lijnden d'Aspremont*, na overlijden van haaren Broeder *Jasper Carel van Lijnden d'Aspremont*, die bij zijne Gemalinne *Charlotta Gravinne van Limburg*, *Bronkhorst*, *Stijrum*, geene kinderen verwekte, in 1731. Rijssel aan haaren Gemaal *Fredrik Robert Evert van der Capellen* tot Boedelhoff, en dus weder in dezen geslachte heeft gebracht.

7 *Margaretha van der Capellen*, geb. 7 Octob. 1641. 1674 trouwde zij met *Nicolaes van Liere*, *Heer van Berkoude*, *Oosterwijk*, *&c. beschreven in de Ridderschap van Holland*, *enz.* ten tweeden met *Eustatius van Bronckhorst*, *Heer van Asfenburg*, *Pollen-*

beringh, *Lid der Nijmeegſche Ridderſchap*, *Amptman van Beest en Renoij*. Uit beide deze huwelijken zijn geene kinderen verwekt. Zij verkreeg Aartsbergen bij koop van haaren oudſten Broeder, en Berkoude van haaren eerſten Gemaal; Een en ander heeft zij aan de kinderen van haaren Broeder Fredrik nagelaten. Zij ſterft a°. 1716 en is te Berg-Ambagt begraven.

8 *Godſchalk van der Capellen*, geb. 26 Aug. 1646. jong geſtorven.

Tuſſchen gemelde kinderen is het volgende Mageſcheit gemaakt. „ 1681 den 17 Septemb. op het Slot van Asſumburg, „ hebben *Gerlach Baron van der Capellen* Heer van 's Heer „ Aartsbergen, Schalkwijk en Sinderen, Compareerende wegens „ de Heeren Edelen en Ridderſchappen ter vergadering der Ed. „ Mog. Heeren Staaten 's Lands van Utrecht, Sur-Intendent „ derzelver adelijke Conventen, Raed extraord. in den Hove „ Provintiaal, Watergraaf van de Rivier de Eeme, Hooge „ Heemraad van den Lekkendijk bovendams, etc."

„ *Fredrik Baron van der Capellen*, Heer van Boedelhoff, „ Esſelt en Hagen, ordinaris Gedeputeerde van wegen de „ Heeren Staaten des Furſtend. Gelre en Graaffchap Zutphen &c."

„ *Philips Otto Baron van Coeverden*, *Heer van Rijsſel*, „ en in Claes Wael, Colonel van het out Overijsſelsch Regi- „ ment Infantereij, als Man en Voocht van Vrouwe *Anna So-* „ *phia Baronneſſe van der Capellen*, Vrouwe van Rijsſel en „ in Claes Wael &c."

„ *Euſtatius Baron van Bronckhorſt*, Heere van Asſumburg, „ Pollenbering, Heemskerk, Hoogdorp, Noordorp, Berkoude, „ en den Agterbroëck, Amptman van Beest en Renoij, Deec- „ ken en Kanonijck van het Capittel tot Oorſchot, &c. als „ Man en Voocht van Vrouwe *Margaretha Baronneſſe van* „ *der Capellen*, Vrouwe van Berkoude en den Agterbroek, en „ in Claes Wael &c."

„ Te zamen Erfgenamen zoo van onze wel lieve Ouders als „ van onſen Oom ende Moeijen van der Capellen ende van „ Lennep reſpective goeder geds. geexamineert hebbende der-

„ zel-

„ zelver ſamentlijcke Testamentaire dispoſitien, mitsgaders de „ reſpective inventariſen en beſchrijvingen van alle die goede„ ren en effecten, enz. Genegen zijnde tot ſecuriteit voor ons „ en onze posteriteit opterichten en te maken eene abſolute en „ finale ſcheiding, ſchifting, en deijlinge van die zelve goede„ ren, en manieren hier na volgende, enz. enz."

In teken der waarheid hebben wij dezen met eigene handen ondergetekent, ende aengeborene Adelijke Pitſchaften bekragtigt op den Huiſe en Slot van Aſſumburg, op den 17 Septb. 1681.

(was getekend)

Gerlach van der Capellen. *Fredr van der Capellen.*

1681.

Philips Otto van Coeverden. *E. van Bronkhorst.*

CAPELLEN TOT SCHALKWIJK.

XII. GERLACH VAN DER CAPELLEN, oudſte Zoon van Alexander en Emilia van Zuijlen van Nijevelt, Heer van Aartsbergen, Schalkwijk en Mervelt. Beſchreven in de Ridderſchap der Graaffchap Zutphen, namens de Havezathe Mervelt. Bij zijne admisſie in dezelve heeft hij de volgende deductie doen inſchereren in de Recesſe des Quartiers van Zutphen.

Extract uit het Reces des Graaffchaps Zutphen, van 't gedaene in 't Zutphenſche Quartiers op den Landdach binnen Arnhem, gehouden in Maij, Junio et Julio 1649.

Jovis den 21 *Junij.*

„ Is geleſen eene deductie bij *Gerlach van der Capellen tot Mervelt*, berichtswijze ingelevert, rakende ſyne afkomſte ende aangebooren recht tot die verſchrieving onder die Ridderſchap des Furſtendoms Gelre en Graeffchaps Zutphen, bij hem gederiviert uitten *Ouden Adelijken Geſlachte* VAN DER

CAPELLEN, (geleeft hebbende omtrent die jaaren onſes Heeren Jeſu Chriſti 1300.) Deſcendenten ende Verwanten naegelaten heeft, die zig verſpreidt hebben in den Lande van Cleve, Marck, Munſter, Collen, en in den Furſtendom Gelre ende Graaffchap Zutphen, die in de Vergaderingen van die Ridder-maetigen aldaer geadmitteert en verſchreven zijn geweest, vertoonende daar bij, dat Hertog Willem van Gelre; *Johan van der Capellen*, noemt *ſynen Lieven Knape, en in gelijkheit ſtelt van andere Ridderen en Knechten*, bij brieven onder het Seegel uitgegeven in den jaaren 1391 en 1399. en dat *Gerlich Soene van Johan van der Capellen in ſyn leven was geweest Drost ende Richter van Veluwen*, en daer nae Pandholder in den jaare 1426. en onder andere Kinderen naergelaten hadde, *Johan* ende *Hendrick*, ſucceſſeuren, zoo van 't Huis den Damme, door die linie van *Johan* tot op *Gerrit Johan van der Capellen*, in zijn leven Litmaat dezer Ridderſchap; als van de Pandſchap an het Drostampt, 't Huis tot Empe, ende andere goederen, gementioneert in Mageſchijt van den jaare 1440. door de Linie van *Henrick* geweest *Overgrootvader van Gerlach van der Capellen toe Rijsſel*, in zijn leven Cantzelaer', tot op hem vertoenden, alle echt ende recht gebooren, ſonder dat iemant van deſelve ſyn angeboeren recht oeit verlooren, ofte verwerekt hebben: en is hyr by verſocht, dat eenige ſtukken ende extracten in de voornoemde deductie aangeroert, in des Quart. Receſſe mogen worden geregistreert."

Pro vero extractu

(was getekend) *H. A. Toe Water, Secretaris.*

Deze Gerlach, was ook Richter des Ampts en Stad van Doesburg.

De Ridderſchap der Graaffchap met den aankleven van dien verlatende, is hij als *Heer van Schalkwijk* beſchreven geworden in het Lid der Heeren Edelen en Ridderſchappe 's Lands van Utrecht den 23 Julij 1667. en heeft aldaar uit dien hoofde verſcheidene Ampten en Commisſien bekleedt.

1655 in Septemb. trouwde hij met *Margaretha Johanna van Lijnden*, eene Dochter van Jaspar van Lijnden, Heer van Mijn-

Mijnden, Loosdrecht, en van Theodora van de Vecht, Vrouwe van Hoeſlaken, Gereſtein, enz.

Hij ſterft den 31 December 1685. Zij in 1695. en tot Schalkwijk begraven.

Zijne kwartieren zijn deze:

Capellen.	*Zuijlen væn Nijevelt.*
Schimmelpenninck v. d. Oije.	*Uten Eng.*
Slindewater.	*Booth.*
Twikkelo.	*Seraets.*
Luijkenſen.	*Foeijt.*
van de Luir.	*Renesſe van Baer.*
Schimmelpenninck v. d. Oije.	*Leuwen.*
Lange.	*Halmale.*

Uit voorſ. Huwelijk zijn deze Kinderen verwekt.

1 *Steven Frederik van der Capellen*, geb. 24 Januarij 1663, die aanſtonds volgt.

2 *Theodora*
3 *Amelia* } *van der Capellen.*
4 *Antonia*

alle 3 ongetrouwt geſtorven.

XIII. STEVEN FREDERIK VAN DER CAPELLEN, Zoon van Gerlach, en Margaretha Johanna van Lijnden.

Heer van Schalkwijk en Mijdrecht.

Als Heer van Schalkwijk beſchreven in de Ridderſchap 's Lands van Utrecht den 11 Maart 1691, en heeft namens dezelve verſcheidene bedieningen en Commisſien bekleedt.

Hij trouwde den 24 Maij 1696. *Digna Eliſabeth Booth*, Dochter van Cornelis Booth, Heer van Mijdrecht, Raadsheer in den Ed. Hove 's Lands van Utrecht.

Hij ſterft 1707. 25 Maij en tot Schalkwijk begreven.

Zijne 16. Kwartieren waaren deze.

Capellen.	*Lijnden.*
Zuijlen van Nijevelt.	*van de Vecht.*
Schimmelpenninck v. d. Oije.	*Amſtel.*

Uten Eng.	*Zuijlen van Nijevelt.*
Slindewater.	*Besten.*
Booth.	*Waal van Vijanen.*
Twikkelo.	*Tzendoorn.*
Seraets.	*Weerdenburg.*

Uit dit Huwelijk zijn voortgekoomen deze kinderen.

1 *Gerlach Fredrik van der Capellen*, geb. 26 Feb. 1697, die volgt.

2 *Alexander Hendrik van der Capellen*, geb. 26 Junij 1700. *Heer van Schalkwijk*, Houten en het Gooij, als *Heer van Schalkwijk* beschreven in de Ridderschap van Utrecht, en heeft uit dien hoofde verscheidene charges bekleedt, is ongetrouwt gestorven 1740.

3 *Evert Cornelis van der Capellen*, geb. 29 Maart 1709. na doode zijns Broeders Heer van Schalkwijk, Houten en 't Gooij.

Was eerst Lt. Colonel van een Regiment Infanterie, naderhand als *Heer van Schalkwijk* beschreven in de Ridderschap 's Lands van Utrecht, hebbende namens dezelve verscheidene commissien bekleedt.

Sterft ongetrouwt 1759 en tot Schalkwijk begraven.

XIV. GERLACH FREDRIK VAN DER CAPELLEN, Heer van Mijdrecht, oudste Zoon van Steven Fredrik van der Capellen, en Digna Elisabeth Booth.

Namens de Edelen Geeligeerde Raad in het eerste Lid van Staat 's Lands van Utrecht bekledende uit dien hoofde verscheidene charges.

Hij trouwde eerst met *Eleonora Constantia van Wooswijk* tot Papecoop en Diemerbroek, uit welk huwelijk een Zoon met namen:

1 *Steven Fredrik van der Capellen*, Heer van Papecoop en Diemerbroek, die in 1759 ongetrouwt is gestorven.

Gerlach Fredr. voorschr. trouwde voor de tweedemaal met *Catharina de Leuw*, waar bij deze kinderen zyn geprocreëert.

1 *Da-*

1 *Daniel Cornelis van der Capellen*, Heer van Mijdrecht en Schalkwijk.
Maarschalk van Eemland 1758. ongetrouwt
2 *Gerlach Theodorus van der Capellen*, die volgt.
3 *Antony Louis van der Capellen*, na dode zijns oudste Broeders Heer van Papecoop en Diemerbroek; Hij trouwde 1760 *Elisabeth Jacoba van Itterſum* Dochter van Willem van Itterſum tot Oosterhoff en van Margaretha Isabella van der Capellen tot Appeltern. Hij sterft 1767. zonder kinderen natelaten en te Arnhem begraven.
4 *Emerentia Cornelia van der Capellen*, trouwde 1761 met *Godard Philip Cornelis Theodorus van der Capellen*, tot Dorth, die vervolgens zal voorkomen.

XV. GERLACH THEODORUS VAN DER CAPELLEN, tweede Zoon van Gerlach Fredrik, en Catharina de Leuw.
Heer van Schonauwen, Houten en 't Gooij.
Beschreven in de Ridderschap 's Lands van Utrecht.
Gedeputeerde ter Admiraliteit te Amsterdam.
Hij trouwde in 1764 met *Fredrica Johanna Ivoy*.
Uit welk huwelijk tot heden geene kinderen zijn verwekt.

Volgen nu de Nakomelingen van FREDRIK VAN DER CAPELLEN, *tweede Zoon van Alexander van der Capellen, Heer van Aartsbergen, Boedelhoff en Mervelt, en van Emelia van Zuijlen van Nijevelt.*

CAPELLEN TOT BOEDELHOFF.

XII. FREDRIK VAN DER CAPELLEN, tweede Zoon van Alexander van der Capellen, Heer van Aartsbergen, Boedelhoff en Mervelt, en van Emelia van Zuijlen van Nijevelt.
Heer van den Boedelhoff, Esselt en Hagen.
1662 beschreven in de Ridderschap der Graafschap Zutphen als Heer van den Boedelhoff, President der Gedeputeerde Staaten van gemelte Graafschap.

Hij trouwde in 1660. 20 Junij *Judith Armgardt van der Scheuren*, Dochter van Hans Chriſtoffel van en tot Scheuren, en van Elſabé Margaretha van Baer tot Slangenburg.

Door welk Huwelijk hij na doode zijns Vrouws Broeder Fredrik van der Scheuren tot Hagen, beſchreven in de Ridderſchap der Graaffchap Zutphen, de Havezaat de *Hagen* verkreeg.

Hij ſterft den 26 Sept. 1706, oud 77 jaaren.

Zij den 11 Febr. 1716, beiden begraven te Gorfel.

Zijne kwartieren zijn deze:

Capellen.	*Zuijlen van Nijevelt.*
Schimmelpenninck v. d. Oije.	*Uten Eng.*
Slindewater.	*Booth.*
Twikkelo.	*Seraets.*
Luijkenſen.	*Foeijt.*
van de Luijr.	*Renesſe van Baer.*
Schimmelpenninck v. d. Oije.	*Leuwen.*
Langen.	*Halmale.*

Uit voorſ. Huwelijk zijn verſcheidene kinderen verwekt.

1 *Emilia van der Capellen*, geb. 23 April 1661.

2 *Elſabé Margaretha*, geb. 28 Aug. 1662.

3 *Hendrietta Agnes van der Capellen*, geb. 7 Sept. 1663. alle drie in hoogen ouderdom ongetr. geſtorven.

4 *Alexander*, geb. 24 Sept. 1664, den 15 Febr. 1665 geſtorven.

5 *Alexander van der Capellen*, geb. 15 Januarij 1668. die volgt.

6 *Catharina Agnes van der Capellen*, geb. 31 Maij 1669. ongetr. geſtorven.

7 *Hans Chriſtoffel van der Capellen*, geb. 1670. 15 Julij waarvan agter de nakomelingen van zijn oudſten Broeder zal gehandelt worden.

8 *Agatha van der Capellen*, geb. 16 Augustus 1671, trouwde eerst *Herman Schimmelpenninck van der Oije* tot de Clouzen en Langen, beſchreven in de

Rid-

Ridderſchap van Zutphen, Scholtus van Lochum enz. en ten tweede *Luther Hendrik Walraven van Keppel*, Colonel van een Regiment Cavallereij, in dienst van dezen Staat, enz. Zij ſterft 1731. en tot Zutphen begraven. Uit beide deze Huwelijken zijn geene kinderen voortgekomen.

9 *Gerlach van der Capellen*, geb. 28 Aug. 1672. jong geſtorven.

10 *Fredrica Wilhelmina van der Capellen*, geb. 21 Febr. 1674. ongetr. geſtorven.

11 *Fredrik Benjamin van der Capellen*, geb. 11 Nov. 1677. Capitein ter Zee, en van eene Compagnie Infanterie, Ridder der Duitſche Orden te Utrecht. Sterft ongetr 1727. en tot Gorſel begraven.

12 *Anna Theodora van der Capellen*, geb. 1680. en ongetrouwt geſtorven 1745.

XIII. ALEXANDER VAN DER CAPELLEN, oudſte Zoon van Fred. v. d. Capellen, en Judith Armgardt van der Scheuren, Heer van Boedelhoff, Aartsbergen, Hagen en Eſſelt. Verkreeg Aartsbergen door donatie van zijn Moeij de Vrouw van Berkoude.

1691 als *Heer van Hagen*, beſchreven in de Ridderſchap der Graafſchaps Zutphen, na zijn Vaders dood als Heer van den Boedelhoff.

Richter der Stad en Ampts van Doesburg.

Burgemeeſter aldaar.

Preſident der Gedeputeerde Staaten der Gr. Zutphen.

1711 Gedeputeerde te Velde.

1720 Scholtus binnen en buiten Zutphen.

Gecommitteerde in de Staaten Generaal, Raad van Staaten, Admiraliteit van Amſterdam enz.

Curator der Provintiale Academie tot Harderwijk.

Hij trouwde eerst met *Sophia Margaretha Catharina van Wylich*, Dochter van Johan Albrecht van Wijlich, Heer tot Boetzelaer, Kervenheim, Leuwen, Ruwill, en van Anna Catharina van en tot den Boetzelaer; waar bij geene kinderen

heeft verwekt; en ten tweeden 1709. 3 Januarij nam Hij tot zijne Echtgenoote *Johanna Maria van Heeckeren*, Dochter van Robert van Heeckeren tot Enghuizen, en van Willemina Cecilia van Keppel tot Camperbeek. Hij sterft 1730 in den ouderdom van 63 jaaren: en is tot Gorsel begraven.

Zijne kwartieren zijn deze:

Capellen.	*van der Scheuren.*
Zuijlen van Nijevelt.	*Baer.*
Schimmelpenninck v. d. Oije.	*Quadt van Lanskroon.*
Uten Eng.	*Ripperda.*
Slindewaeter.	*Gelder van Aerssen.*
Twikkelo.	*van en tot Eltz.*
Booth.	*Ripperda.*
Seraets.	*Heijden van Utenbroek.*

De Kinderen bij zijne laatste Vrouw verwekt zijn deze:

1 *Fredrik Robert Evert van der Capellen*, geb. 24 Febr. 1710.

2 *Maria Antonetta Walburg van der Capellen*, geb. 1712.

1733. 20 Januarij Chanoinesse in het Adelijke Stift Bedber te Cleef, naderhand getrouwd met Willem Henrick van Rouwenoort tot den Ulenpas en Hunderen, een Zoon van Henrick van Rouwenoort tot den Ulenpas, en van Gijsberta Schimmelpenninck van der Oije tot Hunderen. Zij sterft in den jaare 1757.

Welker nakomelingen nog in leven zijn.

3 *Elbert Antonij Gerrit van der Capellen*, geb. 1723. Was Vendrig in het Regiment Orange Gelderland: benoemt als Capitein van eene Compagnie in het Regiment van Randwijck, terwijl de Hollandsche Armee om de streek van Dietz in het Nassauwsche gecampeerd lag, kreeg de Kinderziekte en komt aldaar te sterven ongetrouwt 1745, in het 22 jaar zijns ouderdoms.

XIV. Fre-

XIV. FREDRIK ROBERT EVERT VAN DER CAPELLEN, oudſte Zoon van Alexander, en Johanna Maria van Heeckeren, zoo even gemelt. Heer van den Boedelhoff, Rijsſel, Dam, Berkenwoude en den Agterbroek.

1732 als Heer van den Boedelhoff beſchreven in de Ridderſchap van Zutphen.

1742 Ordinaris Raedt in den Hove van Gelderlandt.

1750 Scholtus binnen en buiten Zutphen, Ordinaris Gedeputeerde der Graaffchap en Gecomm. tot beneficeering van den Neder-Rhijn en IJsſel.

In 1744 heeft hij bij koop het oude Stamhuis den Dam wederom in dezen geſlachte gebragt.

1731. 17 Julij is hij in den Huwelijken ſtaat getreden met *Anna Margaretha Eliſabeth van Lijnden d'Aspremont*, Dochter van Godert Philip van Lijnden d'Aspremont tot de Plak en Rijsſel, Generaal Major van de Cavallerie, en Ritmeeſter van een Compagnie Gardes te Paard, ten dienſte dezer Landen, en van Anna Cornelia Iſabella van Coeverden tot Rijsſel. Deze Godart Philip van Lijnden d'Aspremont, was een Zoon van Jaspar van Lijnden d'Aspremont tot de Plak, Major en Ritmeeſter van de Gardes du Corps van den Prinſe van Orange, die in 1669 is geſtorven, en van Iſabella Bellaſis. Anna Cornelia Iſabella van Coeverden was een Dochter van Philips Otto van Coeverden, Colonel van een Regiment Infanterei, en van Anna Sophia Treſia van der Capellen tot Rijsſel, hier vooren vermeld; zoo dat *Fredr. Robert Evert van der Capellen*, met zijn Vrouw *Anna Margaretha Eliſabeth van Lijnden*, den Huize en Havezaathe Rijsſel, wederom in dezen geſlachte heeft gebragt.

Hij ſterft den 28 Julij 1755 aan de Kinderpokjes, oud 46 jaaren.

Zijne Douariere is heden nog in leven.

Zie hier hunne zestien kwartieren.

Capellen.	*Heeckeren.*	*Lijnden.*	*Coeverden.*
Scheuren.	*Keppell.*	*Bellaſis.*	*Capellen.*
Zuijlen van Nijeveld.	*Torck.*	*Bronkhorst.*	*Ripperda.*

Baar:

Baar.	*Keppel.*	*Thienen.*	*Zuijlen v. Nijevelt.*
Schimmelp. v. d. Oije.	*Lijnden.*	*d'Atſelaer.*	*Itterſum.*
Uten Eng.	*Arnhem.*	*Aſewyn.*	*Vos v. Steenwijk.*
Quad v. Lanscroon.	*Mulert.*	*Zegers v. Waſſenhoven.*	*Schimmelp. v. d. Oije.*
Ripperda.	*Cocq van Delwijnen.*	*Borſelen.*	*Uten Eng.*

Uit voorſ. huwelijk zijn deze kinderen verwekt.

1 *Alexander Hendrik van der Capellen*, geb. 24 Maij 1732. die aanſtonds volgt.

2 *Godart Philip Cornelis Theodorus van der Capellen*, geb. den 1 Julij 1733.

1759 bij koop Heer van Dorth, Berkoude en Agterbroek.

1753 Burgemeeſter te Zutphen, Gecommitteerde ter vergadering van Hun Hoog Mogende.

1760 Commis Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Namens Dorth Admisſibel in de Ridderſchap der Graaffchap Zutphen.

Gecomm. ter beneficeering van den Neder-Rhijn en IJsſel.

Curator der Gelderſche Academie te Harderwijk.

1760 trouwde hij met *Emerentia Cornelia van der Capellen*, Dochter van Fredr. Gerlach van der Capellen, Heer van Mijdrecht, en van Catharina de Leuw, hier voren vermeld.

Hij ſterft den 1 Maij 1779, oud 46 jaaren, te Gorſel begraven, zonder bij zijn Echtgenoote, die nog in leven is, Kinderen te hebben verwekt.

3 *Luthera Anna Agatha van der Capellen*, geb. ....., in 1743. Chanoneſſe in der Adelijke Stiften Bedber te Kleef, en ter Hunnep. Zij trouwde in 1755 met *Coenraed Willem van Haerſolte*, Heer van Staveren en Zwaluenberg, beſchreven in de Ridderſchap van Velu-

wen,

wen, Ridder en Commisfaris der Duitſche order enz. Een Zoon van Antonij Zwier van Haerſolte, Heer van Staveren, Elſen, Bredenhorst, Zwaluenburg enz. en van Anna Conradina van Dedem ; uit welk huwelijk elf nog in leven zijnde kinderen verwekt zijn. Zij ſterft 1770 en te Elſpeet begraven.

4 *Fredrik Benjamin van der Capellen*, geb. den 7 Febr. 1739. Na de nakomelingen van zijn ouder Broeder.

5 *Robert Jasper van der Capellen*, geb. 30 April 1743. Agter de nakomelingen van zijn oudſte Broeder.

6 *Alexander Philip van der Capellen*, geb. 5 Febr. 1745. Van hem zal na zijne ouder Broeders gehandelt worden.

7 *Anna Cornelia Iſabella van der Capellen*, jong geſtorven.

8 *Carolina Albertina van der Capellen*, geb. Maij 1748. Chanonesſe in het Adelijk Stift Bedber te Kleef, nog ongetrouwt.

XV. ALEXANDER HENDRIK VAN DER CAPELLEN, oudſte Zoon van Fredr. Robert Evert, en Anna Margaretha Eliſabeth van Lijnden. Heer van Boedelhoff, Dam en Marhulzen.

1754 als Heer van den Dam beſchreven in de Ridderſchap der Graafſchap Zutphen.

1749 Burgemeeſter te Doesburg, Gedeputeerde in de Generaliteits Rekenkamer en in den Raad van Staate.

1756 Ordin. Raad in den Hove van Gelderland.

1780 Richter der Stad en Ampts van Doesburg.

Hij trouwde in 1755 *Reinira Adolphine Charlotte van Nagel*, Dochter van Jacob Hendrik van Nagel tot Ampſen, en Marhulzen, en van A. D. C. A. van Heiden tot Ootmarſum.

Waarvan deze Kinderen:

1 *Anne Willem Carel van der Capellen*, geb. 1756. ſterft 1764 den 24 Febr. te Gorſel begraven.

2 *Fre-*

2 *Fredrica Everdina Anna*, geb. den 8 Meij 1759. trouwde Meij 1782 met *Evert Jan Benjamin van Golſtein*, Heer tot Vanenburg en Appel, beſchreven in de Ridderſchap van Veluwen, enz. een Zoon van Philip Hendrik van Golſtein tot Grunsvoort en Appel, en van Margaretha Judith van Eſſen tot Vanenburg.

3 *Henrietta Conſtance Willemina van der Capellen*, geb. den 18 Sept. 1766.

4 *Fredrik Robert Godert Cornelis van der Capellen*, geb. 22 Febr. 1766.

5 *Charlotte Louiſe*, geb. 7 Feb. 1768.

6 *Fredrik Johan Benjamin*, geb. 6 Maij 1770.

7 *Louiſe Luthera Carolina*, geb. 13 Febr. 1774.

XV. FREDRIK BENJAMIN VAN DER CAPELLEN, derde Zoon van Fredrik Robert Evert, en Anna Margaretha Eliſabeth van Lijnden, zoo even vermelt.

Heer van Rijsſelt, beſchreven in de Ridderſchap der Graafſchap Zutphen, 1761 Burgemeeſter te Groenlo.

Naderhand 1779 Burgemeeſter te Zutphen, ordinaris Gedeputeerde der Graafſchap.

1766. 6 April trouwde Hij met *Iſabella Johanna Bentinck*, Douariere van Peter van Voorst tot Grimberg, Dochter van Hendr. Adolph Bentinck tot Beverfunde, en Mechtelt Anna van Welvelde tot Diepenbroeck.

XV. ROBERT JASPAR VAN DER CAPELLEN, vierde Zoon van Fredr. Robert Evert, en Anna Margaretha Eliſabeth van Lijnden. Heer van de Marsch, Lathmer, enz.

Was eerst 1767 Capitein van eene Compagnie Dragonders in het Regiment van Bijland.

1771 beſchreven in de Ridderſchap der Graafſchap Zutphen, als Heer van de Marsch.

1780 Verkoopt hij de Lathmer aan den Hertog van Courland, en in dat zelve jaar verkrijgt hij door koop den Engelenburg.

1769 trouwde hij met *Sara Jacoba van den Velde*, Dochter

van

van Pieter van den Velde, Raad van Neerlandsch Indiën, en van Clasina Helena Coop van Groen, uit welk huwelijk deze kinderen zijn verwekt.

1 *Fredrik Robert Evert van der Capellen*, geb. 6 Maart 1771, en gestorven 2 Nov. 1775. te Zutphen in de groote kerk begraven.
2 *Petronella Helena Clasina van der Capellen*, geb. 17 Maij 1772.
3 *Alexander Hendrik Godard Philip van der Capellen*, geb. 23 Oct. 1773.
4 *Cornelia Gerardina van der Capellen*, geb. 27 Maart 1775.
5 *Frederica Roberdine Everdine van der Capellen*, geb. 30 Julij 1776.
6 *Frederica Anna Luthera*, geb. 12 Dec. 1777. gest. Octob. 1778.
7 *Fredrik Robert Evert Gerlach van der Capellen*, geb. 3 Junij 1780.
8 *Fredrik Benjamin Alexander Philip*, geb. 17 Nov. 1781.

XV. ALEXANDER PHILIP VAN DER CAPELLEN, jongste Zoon van Fredr. Rob. Evert van der Capellen en van Anna Margaretha Elisabeth van Lijnden.

Heer van Berkoude en Agterbroek.

Colonel van de Cavallerie ten dienste van den Staat.

Eerste Lieutenant van het Esquadron Guardes du Corps van Zijne D. H. den Heere Prinse Erf-Stadhouder.

Den 16 Nov. 1773 getrouwt met *Maria Taets van Amerongen*, eene Dochter van Gerard Godard Taets van Amerongen, Heer van Oud Amelisweerd, en van Anna Susanna Hasselaar.

Waarvan deze Kinderen.

1 *Willem van der Capellen*, geb. 15 Dec. 1774.
2 *Anna Margaretha Susanna Luthera van der Capellen*, geb. 27 Julij 1776.

3 *Godart Alexander Gerrit Philip van der Capellen*, geb. 15 Dec. 1778.

4 *Fredrica Marie Isabella Benjamina van der Capellen*, geb. 8 Sept. 1780.

Volgen nu de Descendenten van HANS CHRISTOFFEL VAN DER CAPELLEN, tweede Zoon van Fredrik van der Capellen tot Boedelhoff, en van Judith Armgard van der Scheuren.

XIII. HANS CHRISTOFFEL VAN DER CAPELLEN, tweede Zoon van Fredrik van der Capellen tot Boedelhoff, en van Judith Armgard van der Scheuren.

Heer van Appeltern, Altforst en Hagen.

Hij heeft van zijne jeugd af, den krijgsdienst gevolgt: in de oorlogen gekwetst wordende, heeft hij naderhand niet meer gedient. Lt. Colonel van de Infanterie, gestorven 1739 en te Appeltern begraven. Hij is getrouwt geweest met *Ermgarda Louise Sweerts de Landas*, Dochter van Jacob Ferdinand Sweerts de Landas, Vrijheer van Oijen en Landschadenhoff, en van Elisabeth van Els. Door dit huwelijk, heeft hij Appeltern en Altforst, gelegen in Maaswaal, verkregen.

Hij heeft bij zijne Vrouw drie Kinderen verwekt.

1 *Fredrik Jacob Derk van der Capellen*, geb. 1710. die volgt.

2 *Jaspar Gerrit van der Capellen* die volgt, Heer van Hagen, Major van een Regiment Infanterie ten dienste dezer Landen. Sneuvelt ongetrouwt, in de Battaille van Racoux 1745.

3 *Margaretha Isabella van der Capellen*, trouwde *Willem van Ittersum*, Heer van Oosterhoff, beschreven in de Ridderschap van Overijssel. Zij sterft 1754.

XIV. FREDRIK JACOB DERK VAN DER CAPELLEN, oudste Zoon van *Hans Christoffel*, en *Ermgarde Louise Sweerts de*

de Landas. Heer van Appeltern, Altforst, Boelenham, Hagen, enz.

Major van de Infanterie.

Ampts Jonker en Heemraad des Ampts van tusschen Maas en Waal.

Hij trouwde den 17 Januarij 1741 met *Anna Elisabeth van Basseun*, Dochter van *Derk Reinier van Basseun* en van *Johanna van Wyhe tot Echtelt.*

Hunne zestien kwartieren zijn deze:

Capellen.	*Sweerts de Landas.*	*Basseu.*	*Wijhe.*
Scheuren.	*Els.*	*Roper.*	*Deelen.*
Zuijlen v. Nijevelt.	*Lopes de Villanova.*	*Brienen.*	*Brederode.*
Baar.	*Lijnden.*	*van der Hatert.*	*Broekhuizen.*
Schimmelp. v. d. Oije.	*Hoefnagel.*	*Halmale.*	*Wijhe.*
Uten Engh.	*Landas.*	*Lijnden.*	*Riemsdijch.*
Quad v. Lanscroon.	*Buchel.*	*Paijne.*	*Appelthorn.*
Ripperda.	*Eck.*	*Smullingh.*	*de Cock, v. Opijnen.*

Hij sterft den 1 Januarij 1780. Zij den 18 December 1758. Zijn beiden te Arnhem, in de groote Kerk begraven.

Nalatende deze Kinderen:

1 *Johan Derk van der Capellen*, geb. den 2 November 1741. die volgt.

2 *Gerarda van der Capellen*, geb. 3 October 1746. en gestorven den 3 December daar aan.

3 *Derk Reinder Christoffel*, geb. 11 Junij, en gestorven den 26. 1758.

XV. JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN, Heer van den Pol, Appeltern, Altforst en Hagen. Eerst als *Heer van den Bredenhorst*, en vervolgens als *Heer van den Poll*, beschreven in de Ridderschap van Overijssel.

1766. den 4 Junij, trouwde hij met *Hillegonda Anna Bentinck*, Dochter van Willem Hendrik Bentinck, Heer van Werkeren, Wittenstein en Anem, en van Elisabeth van Dedem, Dochter van het Huis de Gelder.

Waarvan eene Dochter:

Anna Elisabeth van der Capellen, geb. den 20 Maart 1767.

De Geslachten hier vooren gemeld aan den HUIZE VAN DER CAPELLEN *door Huwelijk vermaagtschapt, zijn deze:*

Amelunxen, Asscheberg, Baexen, Balderick gent. Barick, Bar, Barner, Barck, Basfen, Bentinck, up den Bergen zu Ripshorst, Blitterswijck, Booth, Boerlo, Brienen, van den Broel gent. Plater, Bronckhorst, Broekheze, Calchum gent. Leuchtmar, Coeverden, Diepenbroeck, Dobbe van Lier, Doornick, Egeren, Epsendorff, Esfen, Eten, Gemen, Golsteyn, de Gruijter, Grubbe, Haesten, Haersolte, van der Haer, van en zu Hamme, Haver zu Nierhoven, Havkensched, van der Heyden gent. Rijnsch, Heeckeren, Herwen, Hoemen, Honnepel, van der Hoeven, Hijsfelt, Ingenhaven, Iseren, Ittersum, Ivoij, Keppel, Kerpen, Kervenheim, Kerkering, Ketgen, Leijden, Leenw, Lier van Oosterwijk, Lintelo, Loe, Lonsart, Luijkensen, Linden, Marhulzen, van der Marsch, Nagel, Oppendijke, Putzelen, Ransdorff, Rees, Ripperda, Rouwenoort, van der Ruir, de Ruijter, Schaap, Schel gent. Vijtinchoff, Schimmelpenninck, Schimmelpenninck van der Oije, Swartz gent. Hijntz, Slindewater, van der Scheuren, Spaen, Steenbergen tot Nijenbeek, Steenderen, Sweerts de Landas, Taets van Amerongen, Vaest van Kaldenhaven, Vanevelt, Veer, Velen van den Velde, Vlooswijck, van der Voorst, Vorden, Voorthuizen, Vijracker, van den Walle, Warmeloe, Weze, Wittenhorst, Woningen, Wijlich, Zuijlen van Nijevelt, Zwaefken.

Na-

Namen en Geſlachten, voorkomende onder de KWARTIEREN, *der Heeren en Vrouwen van dezen Geſlachte, hier vooren bijgebracht.*

Amſtel van Mijnden, Appelthorn, Arnhem, Aſewijn, d'Atſelaer, Barick, Baer, Brabeek, Bentinck, Berks, Besten, Bellaſis, up den Bergen zu Ripshorst, Blitterswijk, Bodelswing, Boekhorst, Borſelen, Booth, Bronckhorst, Bruggeneij gent. Hazenkamp, Brienen, Brederode, Broekhuizen, Buchel, Calchum gent. Leuchtmar, Cock van Delwijnen, Cock van Opijnen, Deelen, Diepenbroek, Dudink zu Altenhagen, Eck, Els, Enghuizen, van en zu Eltz, Epſendorff, Ertsbeke, Ermel, Foeijt, Frentz, Freijz, Gelder, Gelder van Aersſen, de Gruijter, Grüter, van der Haer, Halmale, van der Hatert, Harkenſched, Heeckeren, Heijden, Hirtz, Hoëvel, Hoemen, Hoefnagel, van der Hoeven, Honnepel, Horst, Huls, Hunſelaer, Hijsfelt, Ingenhaven, Itterſum, Iſeren, Keppel, Kerpen, Keſſel, Langen, Landas, Leefdaele, Lembeeck, Leeuwen, Leijte, Lintelo, Lopes de Villanova, Lijnden, Luijkenſen, Luijr, Mengerinck, Merwijck, Morrien, Mulert, Paijne, Putſelen, Quad van Lanskroon, Renesſe van Baer, Ringelenberg, Ripperda, Riemsdijck, Roper, Seraets, van der Scheuren, Schimmelpenninck van der Oije, Schonebeek, Schonevelt gent. Graesdorp, Slindewater, Sobbe, Stael van Holtſtein, Stecke, Sticker, Smullingh, Sweerts de Landas, Thienen, Torck, Twikkelo, Uten Engh, Valcke, van der Vecht, Virmund, Vos, Vos van Steenwijk, Voërst, Voorthuizen, Waal van Vijanen, Wambach, Weze, Weerdenburgh, Westerholt, Wenge, Wittenhorst, Wijhe, IJzendoorn, Zegers van Wasſenhoven, Zuijlen van Nijevelt.

Het WAPEN van den Huize VAN DER CAPELLEN *is d' azur à la croix ancrée d'argent, au desſus du bras droit, une Chapelle ou Egliſe d'or. (Een blaauw veld, in het zelve een zilver geankert Kruis, boven den rechter arm van het zelve eene goude Kapelle of Kerkje.*

Volgends medegedeelde Berichten.

Zo veele bladen als hier van dit vermaard geslachte beschreven zijn, zouden wij 'er, en zelfs nog meer kunnen volmaken, als wij, zo als wel vereischte, melding wilde maaken, en uitwijden in den lof, die alle rechtaarte Nederlanders verschuldigd zijn aan de in dezen tijd zo zeer beroemde en uitmuntende mannen, de *Hoog Edelen en Hoog Geborene Heer Jonker* ROBBERT JASPER VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, enz. enz. enz. en dien zo Edelen voorstander der Vrijheid den *Hoog Edelen Hoog Geborene Heer Jonker* JOHAN DERK VAN DER CAPELLEN, *Heer* TOT DEN POLL, enz. enz. enz. de laatstgemelde op de voorenstaande Geslachtlijste. Dan, dit werk tot geen lofverkondigend Tafreel geschikt zijnde, zullen wij ons daarvan onthouden, en alleen eene aanwijzinge doen uit publieke stukken van dezen tijd, waaruit het onpartijdig, onbaatzuchtig, *mensch* en *vaderlandlievend karakter* dezer Edele voorstanders der Vrijheid, door onze Lezers zelven zal kunnen worden opgemaakt, en hier toe zullen wij ons bedienen, van die zo veel gerucht gemaakt hebbende *stukken* en *beschei-den*, als tot de zaak van de laastgemelde behooren, en in eenen *Bundel*, onder den tijtel, *aan de Nakomelingschap*, *enz.* te *Leiden* zijn in 't licht gebracht, in gr. 8°.

't Eerste stuk dan, dat ons van dit *uitmuntend* LID DER RIDDERSCHAP VAN OVERIJSSEL, en *Edelen Regent* te voren komt, is deszelfs *ADVIS* over de *Augmentatie der Land- en Zee-magt*, gegeeven den tweeden Sept. des jaars zeventien honderd en drie en-zeventig. Dat zo als het zelven werd afgegeeven, veel gerucht maakten, om reden, dat zijn *Hoog Edelen* daarin niet alleen verschillende in gevoelen was met zijn *Mede-Regenten*, maar ook, met die van Zijne Doorl. Hoogh. den Heere Erf-Stadhouder, maar dat hij als een vrijgeboren Nederlander, als Lid van een vrije Staatsvergadering, zijne gedachten hoe veel ook verschillende met de zo evengenoemden, VRIJuit en onbewimpeld aan den dag bracht; als vertoonende op gronden, die naar 's mans edele denkwijze, onwrikbaar waren, dat de voorgeslagene vermeerderinge der *Landmagt*, van geen effect ter beveilinge van de Republiek konde zijn, noch geen de minste *influentie* konde hebben op de gul-

gulde *Neutraliteit*, noch op meer andere bijgebrachte noodzaaklijke vereischtens, als, daar zijn *het verminderen der Nationale Schuld; herstel der Koophandel en Fabrieken, noch op den bloei der Landhouw, enz.* dringende daarentegen met een recht Patriottischen ijver aan, *tot herstel der Marine*, en wel op eene wijze dat de *Commercie* steeds de nodige *protectie*, en de Zeelieden de gelegenheid mogten erlangen om zig te *prefectioneeren* in hun *metier*, enz. stellende zig echter niet tegen het geen waarop voorheen ten aanzien tot de vermeerderinge der Landmagt geinsteert is, maar dat men ook moest insteeren, dat *in 't Militaire de Inboorlingen*, zo in *hooge* als *mindere bedieningen*, de *Preferentie* zullen genieten boven de *Vreemdelingen*, enz.

Het tweede stuk behelst het *ADVIS* van de *Heer* TOT DE POLL, *over het verzoek van Zijne Groot-Brittannische Majesteit, tot het leenen der Schotsche Brigade, om dezelve geduurende de tegenwoordige Troubelen, naar America in hoogst deszelfs dienst en soldy te doen overgaan*, enz.

Nadat de *Heere van der Capellen* in dit zijn niet min berucht *Advis* getoond had dat het doen overgaan van Troupes van den Staat, in dienst en soldij van eene andere Mogendheid, volgends zijne gedachte, voor de *Republiek* van dit gewigt was, dat hij liefst schriftelijk zijne gedachten aan Hun Ed. Mog. wilde mededeelen, met die *Reserve*, dat dit zijn *Advis*, in de *Notulen* der *Provintie van Overijsel* mochte worden geinsereert. Zo verklaarde zijn Hoog Geb. zig van begrip te zijn, *dat, Troupes te leenen aan eene Mogenheid, om zig daar mede te redden, uit de brouillerien eenvoudig niet anders is*, dan deel in dezelve te neemen, partij te kiezen, en zig zelven in gevaar te stellen, enz. Ten tweede, *dat de staat waarin de Republiek zig bevind, en waarin dezelve gebragt is, door de magtige invloed van sommigen, en door de blinden ijver van anderen*, niet te redden is, dan door een stipte Neutraliteit, in alle oneenigheden, die in Europa voorvallen; *dat alle propositien aan die steen moeten getoest worden*, na deze en volgende vooraffpraak zegt Zijn Hoog Geb.:

„ Het vuur, dat in America brandt, is zeer geschapen om „ geheel Europa, dat bovendien vol brandstoffen is, in vlam te „ zetten. Heeft men Zijner Majesteit van Engeland hulpe aan- „ geboden ? den Amerikaan zal die van een andere zijde ook „ niet ontbreeken. De grootheid van Engeland, tot welker „ opbouw wij, zonder éénig Nationaal voordeel, zonder éénige wedervergeldinge, onzen welvaart, zo ONVERANTWOORDELIJK verspild hebben, en waardoor de zogenaamde Balans van Europa, die stroomen bloeds heeft gekost, zo „ GEHEEL is verbroken, dat men dit Rijk thans eene Monarchie ter zee ziet oefenen, die geduchter is, dan 'er ooit „ ééne was, die grootheid ziet het Huis van BOURBON, en „ allen, die de vrijheid van Europa en van den Koophandel „ wenschen, met geene onverschilligheid aan. Het zal meer „ dan waarschijnlijk, zijnen slag ter bekwaamer tijd waarneemen, om des te gewisser te treffen. En wat zal dan het gevolg zijn ? Geen ander Ed. Mog. H. dan ons, als weleer „ wederom ingewikkeld te vinden, in eenen verderslijken Oorlog, met één onzer magtigste nabuuren, die door wederzijds „ belang, onze NATUURLIJKE VRIEND is, en niet anders „ kan wenschen, dan dat 'er steeds zulk ééne *neuteraale*, en „ door den *Koophandel bloeijende Republiek*, als deze, aanwezig zij, die voorzien van een genoegzaam aantal Schepen en „ eene bekwaame *Zeemagt*, om denzelven te beschermen, in „ tijden van Oorlog, zijne anders gestremde Commercie en Zeevaart, met wederzijds voordeel, kan voortzetten."

Schoon deze redenen zijn H. Ed. genoegzaam scheenen te klemmen, zo bracht hij 'er echter nog andere niet min dringende bij.

En vroeg wat voordeel de Republiek uit de leening der Troupen te wagten had? Wat voordeel dezelve ooit uit de naauwe verbintenissen met Engeland getrokken had? Welke vergeldinge men ooit, voor het verleenen van de trouwste bijstand, zo menigvuldig bewezen, ontvangen had? Beantwoordende dit, zo als niet anders beantwoord kan worden, met NIETS, NIETS, NIETS. En ging daarop over tot het trouwloos schenden der plegtigste verbonden, het ontnemen van het sober

voor-

voorrecht van *Vrij Schip*, *Vrij Goed*, en toonde daarbij aan de onbeſtaanbaare handelwijze der Engelſchen. Toonende verder aan, het haatelijke dat 'er in geleegen was, dat Troupen van den Staat zouden gebruikt worden *tot demping van het geen ſommigen eene* REBELLIE *der* COLONISTEN *in* AMERICA *gelieven te noemen*. Dan hier toe zag zijn Hoog Ed., volgends zijne eigen woorden: *liever Janiſſaren dan Troupes van eenen* VRIJE STAAT *huuren*.

„ Om alle deze, zo hij meent, meer dan overtuigende rede-
„ nen; als ook om dat hij vreest, dat deze *Ceſſie* van *Trou-*
„ *pes*, t' eeniger tijd op de eene of andere wijze tot eene *Aug-*
„ *mentatie* aanleidingen zouden kunnen geeven, van welken
„ hij daaglijks vreemder wordt. naar mate dat het gedrogt der
„ zogenaamde *Militaire Jurisdictie in Civile zaaken en ge-*
„ *meene misdaaden*, die een *imperium in imperio*, oprech-
„ tende, de *adminiſtratie* der *Juſtitie* ſtremt; zelfs in nabuu-
„ rige Monarchien, althans in Engeland onbekend is; waarover
„ reeds in de voorige Eeuw, als over een ſchadelijke nieuwig-
„ heid bitter geklaagd is, en die in deze Republiek voorzeker
„ niet BEHOORDE genoemd te worden, meer veld wint, en
„ ongevoelig meer en meer die weinige zwakke banden ont-
„ knoopt, waarmede het gewapend deel onzer Natie, met het
„ ongewapende nog *eenigſins* is vereenigd, en welke het eerst-
„ genoemde nog éénig afhangelijkheid van, en onderwor-
„ penheid aan zijne Burgerlijke Overheden kunnen doen onder-
„ houden." Om alle welke reden Zijn H. Ed. zig dan genood-zaakt vond, voor *ADVIS* uittebrengen.

Dat het belang aan onze Republiek in 't gemeen en van deze Provintie (Overijſſel) *in 't bizonder, deze* Ceſſie *van* Troupes *nog vorderende nog toelaatende, en dezelve bovendien niet kunnende geſchieden zonder eene hardheid te doen aan Lieden, die ons nooit hebben misdaan, het verzoek van Zijne Groot-Brittanniſche Majesteit, voor als noch niet behoord te worden* geaccordeert.

Sluitende in de hoope, dat zijne *Negative ſtem*, in de *Concluſie* zodanig zal *influeeren*, en van zo veel effect zijn, als overeenkomſtig is met het geen in ſoortgelijke gevallen, in H.

Ed. Mog. vergadering van ouds gebruikelijk was geweest. Dit *ADVIS* werd naderhand door de Heer VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL schriftelijk overgegeeven, *met verzoek dat hetzelven in de notulen mogte worden geinsereerd, en hield zig voorts zijne nadere aantekeningen tegen voorschrevene Resolutien nog gereserveerd.* Het welke aan Zijn H. Ed. volgends *Extract uit het Register der Resolutien* van *Ridderschap* en *Steden van Staaten van Overijssel.* Gedagt. *Campen* 16 Dec. 1775.

WERD GEACCORDEERT.

In het volgende jaar, en wel op den veertienden Maart, werd volgends Extract uit gemelde Resolutien, te *Zwolle* bij meerderheid besloten, schoon veele Leden bij 't nemen van die Resolutie *absent* waren: het bovengemelde *ADVIS* van den zestienden December en op dien dag in de Notulen geinsereerd, *uit dezelve te ligten, en aan hem Heere* VAN DER CAPELLEN *wederom uittegeeven met* PERMISSIE, *om daarvoor een ander te mogen* substiteeren, *waarbij alle aanstootelijkheden zijn agtergelaaten, als mede al het geen tot het onderwerp ten tijde der* deliberatie *voorgesteld, niet* direct *behoord: wordende verders goedgevonden mede uit de* Notulen *te ligten, al het geen daar toe betrekkelijk is*, enz.

De reden, en bijzondere Consideratien, die Ridderschap en Steden daar toe permoveerde, waren volgends de woorden van het zelve *Extract*, om de *onvoegzaame expressen*, welke daarin gevonden worden.

Ik vermeete mij niet, om over het zonderlinge deser gebeurtenisse te oordeele of eenige reflectien te maaken, dat men die *onvoegzaame expressien*, eerst zo lang daarna ontdekt heeft, en toen noch buiten staat schijnt geweest te zijn, om aantetoonen, waarin dezelven hebben bestaan; wij laaten de beslissing daarvan over aan het oordeel van 't Publiek, en gaan voord met den Lezer te berichten wat daarop verder is voorgevallen.

Op dien zelfden dag (14 Maart 1776) voor dat de Resolutie nog genomen was, om was het mogelijk, dien slag voortekoomen, werd door den *Heer* TOT DEN POLL, bij geschrifte

ge-

gedaan eene Propositie aan het Corps der Heeren van de Ridderschap van *Overijssel*, van den volgenden Inhoud:

EDELE MOGENDE HEEREN!

„ *Vermids 'er onder alle de Voorrechten en Privilegien, die de Edelen dezer Provintie van hunne Voorouders hebben ontvangen, geen is, dat in gewigt en waarde vergeleken kan worden bij dat* GROOTE, *dat de grondslag is van alle overige, van namelijk, overal ter Staatsvergadering, voorkomende zaaken,* VRIJ *en onbelemmerd, het zij mondeling, het zij schriftelijk, te mogen* adviseeren, (*wordende als door eene bijlage beweezen, met het bijgevoegd Extract uit de Resolutie van* H. Ed. Gr. Mog. *de Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, van den* 26 *Aug. tot den* 11 *Octob.* 1586.) *de uitgebrachte* adviseen, *naar beste kennis, met reden te mogen bekleden, en van dezelve al zulk gebruik te mogen maken, als niet aanloopt tegen 't geen elk Lid, bij zijn* admissie *in de Regeering bezwooren heeft: En de ondergetekende niet zonder vreeze is, dat het* Rapport *door de* Heeren Gecommitteerden ter Besoignes van de Financien, *zo over den inhoud, van des ondergetekenden* advis *in de zaake der* Schotsche Brigade, *als over het drukken daarvan, zou kunnen uitgebracht worden, aanleiding zou kunnen geven, tot* deliberatien, *die deze onze onschatbaare, en eens verlooren zijnde,* onherstelbaare *voorrechten van heel nabij zoude kunnen raaken, zo neemt hij de vrijheid, ja, vindt zich verplicht UEd. Mog. voorteslaan, of UEd. Mog. niet zoude kunnen goedvinden, dat uittebrengenen* Rapport *overteneemen en ter* deliberatie *van het* Corps *der Ridderschap te brengen, alvorens 'er bij Ridderschap en Steden* finaal *over worde* gereselveerd."

(was get.)

J. D. VAN DER CAPELLEN.

Na het voorleezen dezer Propoſitie, verliet de Heer VAN DER CAPELLEN, onder verklaaring van daar toe ongehouden te zijn, de vergadering, ſchoon de vergadering echter van oordeel was, dat zulks de plicht van zijn *Hoog Welgeb.* was. Weder binnen geroepen zijnde, werd aan hem zijne Propoſitie te rug gegeeven, en door den Preſident, bij monde aangezegd: *dat 'er niemant van de Leden was, die niet met even zo veel* ZELE, *voor de belangen en voorrechten van het Corps was aangedaan, als Zijn Ed., en dat dus de propoſitie, waar bij Zijn Ed. de overige Leden van nalatigheid in dezen ſcheen te inſimuleeren, niet te pas kwam, en dat Hij daarenboven in zijne eigene zaak geen Propoſitie kon doen.*

Waarop kortelijk door Zijn H. Ed. geantwoord werd: dat hij geene intentie hadde om de Leden hier van verdacht te maaken, en ook niet konde zien dat zulks in zijne Propoſitie opgeſloten was; dat hij in alle gevalle geen BESCHULDIGER was, en daarom in de zaak zeer wel, als Lid der Regeering, eene Propoſitie meende te kunnen doen. Verklaarende voor dat Hij de vergadering verliet, met korte doch verſtaanbaare woorden: *Dat, indien hij recht hadde, van daar te adviſeeren, niemand* EENIG RECHT *kon hebben, om zijne Adviſen tegen zijnen wil, wederom uit de Notulen ligten; dat hij niet meer vrijheids gebruikt hadde, dan de diſeuſſie van de zaak requireerde, en dat, indien iemand over dat Advis iet tegen hun mogt te eiſchen hebben, die hem daarover voor zijnen competenten Rechter kon aanſpreeken: dat hij zelfs, indien Hij iet met dezelve mogt misdaan hebben,* GEENE GRATIE MAAR RIGEUR VAN JUSTITIE VERZOGT, JAA, DAT HIJ ALS DAN, ECLATANT MOGT WORDEN GESTRAFT. De Reſolutien genomen zijnde, wilde zijn Hoog Ed. zijn *Protest* tegen dezelve *reſerveeren*, doch Hem werd geantwoord, *dat hier geen Protesteeren te pas kwam.*

In het volgende jaar weder een andere zaak ten voorſchijn gebracht wordende, waarin zijn *Hoog Geb.* meenden, en ten duidelijkſte aantoonden, dat ten aanzien der begeeving der *Provinciaale Commisſien*, gehandeld werd, *ſtrijdende met het Reglement op de Regeering van 1675 en 1748*, zo addresſeerden zig

Zijn

Zijn Hoog Geb. eerst per *Misfive* aan Zijne Doorl. Hoogh. op den 19 Feb. 1777, in welke *Misfive* Zijn H. Ed. aan dien Vorst het gebrekkige onder het oog bracht, doch waarop hij geen antwoord bekwam; genoegzaam denzelven inhoud werd door Zijn Hoog Ed. bij wijze van *Memorie*, op den 25ſten van gemelde maand, aan Vergadering van Ridderſchap en Steden voorgeleezen, met verzoek, dat dezelve mede in de Notulen van de Provincie mogt worden geinſereert, om ten allen tijden tot zijne openlijke decharge te mogen dienen. De vergadering op dit laatſte pooint geen Reſolutie neemende, zo werd ter inſtantie daarvan, door Zijn H. Ed. op den 27 Maart een mondeling vertoog deswegens gedaan, welke gevolgd werd door eene nadere Memorie, doch beiden vruchteloos, en het liep aan tot den 12den April, wanneer in de vergadering te *Deventer*, door de Heeren de *Drosten van Twente*, en andere Hunner Ed. Mog. Gecommitteerden tot de zaaken van de *Financie* ingevolge, en ter voldoeninge van derzelver *Reſolutie Commisſioriaal* van den 25ſten Febr. als geexamineerd hebbende de Memorie door den *Heere* VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL, *concerneerende het formeeren van nominatien, tot de vacante Commisſien enz.*; en die van den 27ſten Maart, over het al of niet *Inſereeren* van de eerstgemelde Memorie in de Notulen, werd geoordeeld van dat *gewigt* en *delicateſſe* te zijn, dat dezelve een naauwkeurig en omzichtig onderzoek verdienen, van *adviſe* zoude zijn, dat in afwachting van het nader rapport, door Hun Heeren Gecommitteerden te doen, en waar toe zij zig op het volgende Reces van den Landdag, in de maand October gehouden zullende worden, zullen zoeken in ſtaat te ſtellen, de voorſchr. eerſte *Memorie*, in conformiteit van het verzoek door den Heere van VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL gedaan, zou behooren te worden geinſereerd in de Notulen van Ridderſchap en Steden enz. Waarop dan ten zelven dagen gereſolveerd werd, de voorſchreven Memorie in de Notulen van dien dag te *Inſereeren*.

Op den 24 Octob. 1777 gaf Zijn Hoog Ed. deze navolgende Memorie aan H. Ed. Mog.

„ De

„ De ondergetekende geduurende de *deliberatien* over de *Memorie* die hij, in qualiteit als Lid van Staat over het handhaven van het Reglement op de Regeering dezer Provintie, en dus niet over zaken die zijn Perſoon, Goederen of Bedieninge raaken, heeft ingeleverd, ondervonden hebbende, dat de vergadering in 't begrip ſcheen te zijn, als of hij ondergetekende verplicht ware zich geduurende die *deliberatien* te *abſenteeren*, daar nogthans in 't Reglement op de Regeering, (van het jaar 1605) Art. 4. niets gevonden wordt, dat zodanige ſustenue zou kunnen wettigen, vermids de verplichting tot het verlaaten der vergadering, aldaar alleen bepaald wordt, *tot zulke Leden derzelven, die in eenig Militair of Politieke bedieninge zijn.*"

Verklaarende verder bij die zelve *Memorie* gezind te zijn, zig te houden aan de Generaale order van Regeering, in zo ver als die door elk onderhouden wordt; doch dat hij niet gezind was eenen anderen voet te volgen, dan door alle zijne Mederegenten gevolgd werdt, enz.

Welke Memorie weder geſteld werd in handen van bovengemelde Heeren Gecommitteerdens, om na gedaane examinatie, Ridderſchap en Steden, van derzelver Advis en conſideratien te dienen.

Het Rapport over eerstgemelde Memorie, contradictoir zijnde tegen, en ſtrijdende met de denkbeelden van den Heere *van der Capellen*, werd na gehoudene Deliberatie, door alle Leden overgenomen

Daags daaraanvolgende (25 October) werd ter Vergadering van H. Ed. Mog. geleezen en overgegeeven, *Memorie* en *Propoſitie*, gedaan door de Heeren *Drosten van Twente*, en in de Notulen geinſereerd, zijnde het extract daarvan van den volgenden inhoud:

„ Vermids de Heer VAN DER CAPELLEN heeft kunnen goedvinden, om een reeks van ſtukken, Propoſitien en Reſolutien, van Ridderſchap en Steden, door den druk gemeen te maaken, niettegenſtaande dezelve nog in Deliberatie bij R. en S. zijn, en van ſodanigen aart, dewelke het intrinſique der Re-

Regeering concerneeren, ſo vind zig de ondergeſchrevene genoodzaakt, aan R. en S. voortedraagen, of het niet de decencie en order van Regeering vorderden, dat 'er een noodzaaklijke bepaaling, hoe ſeer alle vrijheid, daaromtrent, niet geheel behoefden te worden benomen, wierde beraamt, en de Leden onder een bepaalde verpligting, na de conſtitutie der Regeering gebragt."

(was get.)

HEIDEN HOMPESCH.

Welke Propoſitie mede ten zelven einden geſteld werd in handen van bovengemelde Gecommitteerden.

Dan, alle deze zaaken waren niet te rekenen, bij de verſchillen, ontſtaan in de zo veel gerucht gemaakt hebbende kwestie, over de DROSTEN DIENSTEN, waarover wij op de behoorlijke plaats, in een bijzonder Art. zullen handelen. Dit overblijfzel der *Slavernij*, allermeest gehaat in een *Vrij Land*, en onder een *Vrij Volk*, hebben (dit zeggen wij 'er hier van) tot eer van 't Volk, ten nutte van 's Lands Ingezetenen, wij mogen beleven, dat als een gedrochtelijk monſter, in *Overijſſel* verdelgd is geworden.

Tot hier toe hebben wij de *Edelen van der Capellen* beſchouwd als REGENT, doch in zijne beruchte Memorie van den 13 April 1778, heeft Zijn H. Ed. zig aan de gantſche Republiek vertoond, als een Menſchenvriend. Dan dezelve te breedvoerig zijnde om hier geplaatst te kunnen worden, zullen onze Leezers ons ten goede houden, dat wij de gevolgen daarvan alleen hier ter nederſtellen.

Na de overgave van dezelve werd goedgevonden, de Memorie te ſtellen in handen van de Heeren *van Pallandt*, tot *Beerſe*, *Bentinck*, tot *Diepenheim*, *Sloet*, tot *de Haere*, en *S. de Schepper*, *A. Veſtrinck* en *P. T. Golts*, reſpective Burgemeeſteren der Steden *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle*, welke verzogt en Gecommitteerd zijn geworden, om dezelve nader te examineeren, en daarbij tevens te onderzoeken, of 'er ook eenige TAXTATOIRE TERMEN, tegens vorige Leden dezer Ver-

ga-

gadering in werden gevonden, en van alles de vergadering rapport te doen.

De Heeren Gedeputeerde der Stad *Zwolle* hebben geinhereerd derzelver aantekening, en in de reserves op deze materie gedaan, neemende voorschrevene Memorie over, mogende lijden dat dezelve dien onverminderd worden Commissioriaal gemaakt, staat bij het bovenstaande aantemerken, dat bij absentie des Heeren *van Haere*, bij onpasselijkheid des Heere *Vestrinck*, en bij het overlijden des Heeren *Golts*, de bovenstaande Commissie werd aangevuld met de Heeren *Sloet van Plattenburg* en *Lemker van Breda* en *Grever*, beide respective Burgemeesteren der Steden *Kampen* en *Zwolle*. Aan welke Gecommitteerdens dan ook, de *Bijlage* op gemelde *Memorie*, ingeleverd door Zijn H. Ed. den 21 Octob. werd ter hand gesteld. Wij zullen geen gewag maaken van het *Advis* van den 23sten van die maand, door Hoog gemelde Gecommitteerd, ten aanzien van de *Drostendienſten* ingebracht, welk stuk de Gecommitteerden bij hun Advis hielden te zijn afgedaan. Maar het Advis ten zelven dage ingebracht, en de Memorie van den Heer *van der Capellen tot den Poll*, en dus Zijn Hoog Geb. in Persoon betreffende, kunnen wij niet stilzwijgende passeeren, te meer wijl uit dit Advis de haatlijkste en bijna ongehoorde gevolgen ontstaan zijn, zullende ons echter maar tot het rapport zelve bepaalen, zijnde geweest als volgd:

De Heeren Gecommitteerden hebben ter vergadering gerapporteerd, *dat hun daarbij*, (namelijk in de examinatie der berugte Memorie) *tot hun* leedwezen, *is voorgekomen, en bevonden hebben de gemelde* Memorien *en het zogenaamde* Vertoog, *daarbij vervat, te zijn zamengesteld uit* ALLERLEI TAXATOIRE EN TEN EENEMAALE ONGEMESUREERDE EXPRESSEN, *waaruit het voor moet komen geen goede intentie te hebben gehad, ten minſten* NOOIT *konde ſtrekken, om een zaak te* redressceren, *gesteld al eens voor een* moment, *dat 'er eenige* abuisen *in plaats hadden, neen, maar veel eerder om was het mogelijk*, oproer, *onder den gemeenen man te verwekken, en dezelve aftetrekken van de gehoorzaamheid aan hun-*

hunnen wettigen Souverain verſchuldigt, zo als zulks nog te meer ſchijnt te moeten voorkomen uit de wijzen van handelen in dezen door den Heere VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL, *gehouden met derzelver eerſte* Memorie *of* Vertoog, *voor dezelve ter Vergadering van Ridderſchap en Steden over te geeven, te laten drukken, en ter gelyker tijd, ja op het zelve* moment *als daarvan de* Propoſitie *ter Vergadering van Ridderſchap en Steden deed, door de Boekdrukkers te laaten uitgeeven en* divulgeeren, *behalven dat'er ook nog in ſommige* diſtricten dezer Provintie, exemplaaren *zijn gevonden, om aan dé Zetters of Volmagten* franco *te worden ter hand geſteld, en dat zij Heeren derhalven van* Adviſe *zoude wezen,* „ *dat* „ *Ridderſchap en Steden zulks geenzints ongemerkt zouden* „ *kunnen of mogen* paſſeeren, *maar daar over hun uiterſte* „ indignatie *aan den Heere* VAN DER CAPELLEN TOT „ DEN POLL *met nadruk zouden behooren te betoonen en* „ *zodanige* meſures *nemen, waardoor diergelijke* ONBETA- „ MELIJKE EN TUMULTEUSE *handelwijzen voor het* „ *toekomende worden* geprevenieert."

In de daarop volgende *Deliberatie* werd van dezen Raad zodanig gebruik gemaakt, als ter verwondering van de gantſche Republiek geſtrekt heeft. Enkel verzette zig de Stad *Zwolle*, tegen de genomene Concluſie, dan niet tegeſtaande de Proteſtatie dier *Stad*, werd verder goedgevonden en ook daadelijk te werk geſteld, om aan den Heere *van der Capellen tot den Poll* te doen *injurgeeren*, „ het op den 13den April jongſtle- „ den overgegeven *Vertoog over den Drostendienſten* weder na „ zig te neemen, met betuiging van deszelfs *Leedwezen* over „ de TAXATOIRE EXPRESSEN in het zelve voorkomende „ niet alleen, maar ook over het laaten drukken en verſpreiden „ van hetzelve, met beloſte van zig daarvan in het toekomende „ zorgvuldig te wagten, en dat de Griffier zal worden verzogt „ ſtaande de Vergaderinge, hiervan aan den Heer *van der Ca-* „ *pellen* voornoemd, kennisſe te geven, en deszelfs mondeling „ *Declaratoir* hier op datelijk te vernemen, en dat inval de „ Heer *van der Capellen* voornoemd konde goedvinden, aan

„ de-

„ deze *zagte* en *inſchikkelijke* handelwijze van Ridderſchap en „ Steden niet te voldoen, als dan door Hoogstdezelve zodani„ ge nadere Reſolutie behoorden genomen te worden, als zui„ len vermeinen te behooren."

Waar tegen die van *Zwolle* als vooren mede hebben geprote. ſteert, enz.

Het antwoord dat de Griffier aan de Vergadering bracht, behelsden:

Dat hij voorſchreven Reſolutie aan den Heer *van der Capellen* voorn. hebbende gecommunieert, verzogt had: *Extracten van beide voorſchreven Rapporten en de Reſolutien daarop gevallen, met tijd om zig daarop te declareeren tot morgen.* Aan welk verzoek door hoog gemelde Vergaderinge voldaan werd, met vrijheid om zig daarop den volgende dag mondeling te verklaaren.

Zijn Hoog Geb. bleef ook niet in gebreeken, van op den 24ſten October te verklaaren, *dat daar men zig van geen misdaad bewust, geen berouw, geen leedwezen, geen ſchuldbekentenis kan plaats hebben*, doch dat overtuigd zijnde, zig zelve zoude veroordeelen, en meerder ſatisfactie geeven dan gevorderd was enz. Doch Ridderſchap en Steden geen genoegen in gedaane Declaratie van Zijn Hoog Geb. neemende, vorderende een Catagorisch antwoord, beſtaande in JA, of NEEN, waar van de Griffier andermaal verzogt werd, zulks zijn Hoog Geb. te Communiceeren, en daarop deszelfs antwoord te vraagen. Dat verricht wordende, zo *Perſiſteerde* Zijn Hoog Geb. bij zijn voorſchrevene *Declaratie*. Waarop dan gereſolveert werd, den *Advocaat Fiscaal van Zalland* te qualificeeren en te gelasten, om tegen den Heer *van der Capellen tot den Poll*, voor de Hooge bank van Juſtitie dier Provintie te procedeeren, wegens DE TAXATOIRE en ONGEMUSEERDE EXPRESSEN, en het doen drukken en divulgeeren van dezelve, met *inthimatie* aan den zelven Heere *van der Capellen tot den Poll*, om zig tot UITDRACHT VAN ZAAKEN UIT DE VERGADERING VAN RIDDERSCHAP EN STEDEN TE ONTHOUDEN, verder, dat die zaak, zo ras doenlijk zou worden

ten

ten einde gebracht, en dan een korte manier van Procedeeren zal worden voorgeschreven, enz.

De Heeren Gedeputeerden der Stad *Swolle*, het antwoord van den Heer *van der Capellen*, en de Propositie van de Heeren van de Ridderschap, en beide Steden, *Deventer* en *Kampen*, geadopteert, hebben verzocht, uitstel, om de Resolutie van de Heeren hunner Principaalen te verstaan, protesterende als voor-ren, enz. En bij dit protesteerend Lid dezer Vergadering, voegden zig mede de J. A. G. DE VOS VAN STEENWIJK, *Drost van Vollenhoven*, verklaarende zo als Zijn Hoog. Ed. ten einde toe heeft blijven verklaaren, zich met het gevoelen der meerderheid van Heeren Leden, niet slegts heeft kunnen confirmeeren, maar zelfs alleen gedreven door een betamelijke zucht tot conservatie van de goede ordere en van de administratie van onpartijdige Justitie zich verplicht geacht, om daar tegens, zonder echter hier door iemand ten Waereld, veel min één éénig Lid der Vergaderinge omtrent deszelfs denkwijze over deze zaake, hoe zeer ook van de zijne verschillende, in eenig opzichte te taxeeren te moeten protesteeren. Dan niettegenstaande dit manlijk Protest, te meer te wardeeren, om dat de handelwijzen van de Heer *tot den Poll*, ter vernieting van de *Drostendienften*, strijdende waren met de personeele belangens van Zijn Hoog Ed. Gestr. niettegenstaande de tegenkanting van de Stad *Zwolle*. Ja niettegenstaande de verschillen, die hier uit naderhand onder de Leden dezer Staatsvergadering ontstonden, deze zo ongehoorde Resolutie, zo als dezelve door de meest kundige in de Republiek genoemd werd, was genomen, en werd zonder 'er iets van af te wijken, in allen deelen gevolgd, blijvende Zijn Hoog Geb. in weerwil van alle zijne onvermoeide pogingen, om de Leden der Ridderschap tot andere gedachten, ware het hem mogelijk geweest te brengen uit de Hoog aanzienlijke Vergaderingen geweerd. Zijnde van geen het minste effect, alle Zijn Hoog Geb. verdere Memorien Requesten, zo aan Ridderschap en Steden, als aan Zijne Doorluchtige Hoogheid, alle zo wel als de overige, schriftuure hier toe betrekkelijk te vinden in de hier voor gemelde verzameling van stukken. Niet alleen dat deze van het geen het min-

ſte effect waren, tot de *readmiſſie* van Zijn Hoog Geb., maar zelfs had Zijn Hoog Geb. het in de maand van April des jaars 1782 daarmede noch zo verre niet kunnen brengen, dat men ten Proceſſe gekomen was, of dat 'er met dezelve een aanvang gemaakt werd. Beſchuldigende de meergelde Steden *Deventer*, *Kampen* en *Zwolle*, welke de zaak bij minnelijker wegen gaarne beſlist gezien hadden, (en waartoe door Zijn Hoog Geb. alles wat met deszelfs eer beſtaanbaar was, ook meer dan eens had aangeboden) de Leden van de Ridderſchap (waarvan 'er reeds vijf tot andere gedachte gekomen waren) van deze vertraaging, daar dezelve volgends (de eigen woorden der gemelde Steden) zonder reden al te verhaast met het neemen van de Reſolutie, tegen Zijn Hoog Geb. waren te werk gegaan. De Leden van de Ridderſchap, ſtelden de ſchuld daar van op rekening van den Heer *van der Capellen* voornoemd. En als men nagaat de verſchillen die van tijd tot tijd langs hoe heviger onder de Leden van deze aanzienlijke Staatsvergadering werden, zou men zig niet behoeven te verwonderen, als de zaak van Zijn Hoog Gebooren nog in dien zelve ſtaat was, zo niet de *Meente* te *Zwolle* deze zaak ernſtig had beginnen bij de hand te neemen, en de Burgerij dier Stad in de maand van September, en naderhand door Requesten bij de Hoog Achtb. Magiſtraat te inſteeren, en te verzoeken tot de Readmiſſie van Zijn Hoog Geb. en afſchaffing der *Drostendienſten*, waarin dezelve door die van *Deventer* en *Kampen* gevolgd werden, welke bedrijven der Zwolſche Burgerij door de *Meente* krachtdadig ondersteund waren geworden, en zo niet, bij de drie meergemelde Steeden zig vervoegd had, den Hoog Ed. Heer Drost van *Palland van Zuithem*, welke mede ten ſterkſte in de maand October aandrong, op deze twee voornaame zaaken, en waarmede Zijn H. Ed. geen minder lof verdienden, als de hiervoorgemelde Drost van *Vollenhoven*. 't Antwoord van de Ridderſchap hierop was, *dat dezelve niet ongenegen was, om eene Commiſſie te benoemen, die over de zaak van de Heer* VAN DER CAPELLEN *zoude decideeren, en dat zij de* AL *of* NIET *afſchaffing der Drostendienſten, wel door een onpartijdig Gerechtshof wilde laaten onderzoeken.* Dan de Steden daar-

daarmede geen genoegen neemende, werd Zijn Hoog Geb. op den 27ſten van de gemelde maand October gereadmitteerd, waarmede de afſchaffing der Drostendiensten verkocht was. Ridderſchap ſtemde mede in de readmisſie van Zijn Hoog Geb., onder bepaaling echter, dat Ridderſchap en Steden terſtond de (ſedert nu vier jaaren) bedreigde proceduuren zoude ondernee-men. Dan ook tot dit concept konde de Steden, die verklaard hadden geene actie tegen den Heer *tot den Poll* te hebben, niet overgaan, eisſchende de Readmisſie, met afzien en zonder voorbehouding van eenige Proceduuren. Bij de Steden voegden zig mede de Hoog Ed. Drost van *Yſselmonde*, bepaalende zig echter, dat de Heer VAN DER CAPELLEN zouden gereadmiteert worden, met voorbehouding van elks actien en pretenſien. De Gezwoorene van de drie Steden, om de zaak niet langer ſleepende te houden, weigerden voor dat dezelve was afgedaan, hun conſent in zekere voorgeſlagene Petitie.

Waarop dan eindelijk de Ridderſchap van Overijſsel, op den 31ſten October, de Reſolutie naamén, om aan den Heer *van der Capellen tot den Poll* te doen Declareeren, „ dat Heeren van de Ridderſchap kunnen en mogen lijden, dat het proviſioneel decreet van ſecluſie van Hem Heere *van der Capellen tot den Poll*, als mede de tegens Hem gedecerneerde Procedure, vervat bij Reſolutie van Ridderſchap en Steden van den 14den October 1778, van nu af aan en met 'er daad ceſſeeren, en bûiten effect en vervolg worde geſteld; echter onder deze wel expreſſe conditie: dat de Heer *van der Capellen*, het door hem gedaane declaratoir van den 26ſten October 1778, zal moeten extendeeren tot de voorige Heeren Drosten en Regenten der Provinciaale Regeeringe. En werd de Griffier gelast, om deze voorſchreeven Reſolutie aan den Heer *van der Capellen* voornoemd per extract te overhandigen, en deszelfs antwoord daarop te vraagen, ten einde daarna door Hun Ed. Mog. zodanige meſures zullen konnen worden genomen, als vermeenen zullen te hooren."

Het antwoord van Zijn Hoog Geb. beſtond in deze volgende bewoordingen.

„ Het doet mij leed, dat de Heeren van de Ridderschap, door de hitte van hun misnoegen tegen mijn persoon tot demarches vervoerd zijn geworden, die zij naderhand zelve zullen afkeuren. Mijne Readmisfie is mij eene zeer onverschillige zaak. Ik hebbe in de Regeering nooit eigen voordeel GEZOGT OF GENOOTEN, en zoek het 'er ook noch niet in; ja zelfs heb ik in 1778 geheel in 't begin der tegenwoordige oneenigheden onder 's hands aangeboden gehad, tot voorkoming van derzelver verdere voordgang, eene regeering die ik reeds moede was, VRIJWILLIG te verlaaten, en mijn Heer, konde ik zulks aan de Natie, die mij met zo vele en zo openlijke blijken van goedkeuring vereert, en luidkeels tot de regeering roept, *verantwoorden*, ik zoude mij, ik betuige 't, als nog gaarne van dien last ontdoen, en GOD danken, dat ik tot mijne voorige rust mogt wederkeeren. Declaratien te doen, ten einde ter vergadering van Ridderschap en Steden te worden gereadmiteerd, en daardoor mijne feitelijke ontzetting te Justificeeren, is iet daar ik nooit toe zal koomen. Toen die declaratien, welke ik voorheen vrijwillig deed verworpen werden, heb ik die te rug genomen; ze zijn dus niet meer aanwezig. Dit is aan de Heeren van de Ridderschap bekend."

„ Eene pligtmatige kennisgeeving aan de wetgeevende magt, van een misbruikt toevertrouwd gezag, kan nooit eene injurie zijn, inzonderheid niet in mijn geval, die zelfs een Lid dier wetgeevende magt ben, terwijl ik tevens op de Predecesfeuren van de Heeren van de Ridderschap, wegens mijne Vrouw en Dochter, die meer dan een Drost onder haare voorouders tellen, zelfs mede zo naauwe betrekking hebben, dat ik vertrouwe, dat de Heeren van de Ridderschap bij nader reflexie wel zullen wille gelooven, dat ik nooit voorgehad hebbe, iemand hunner te injureeren, gelijk ik verklaare bij deeze."

Be-

Bekennende zijn Hoog Geb. nader, dit bovenstaande mondeling antwoord, aan den Heer *Putman* op den gemelde 31sten October gegeeven te hebben, en was get.

J. D. VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL.

Naauwlijks drie kwartier uurs verloopen zijnde, kwam den Heer Griffier andermaal bij Zijn Hoog Geb., leggende Zijn Hoog Geb. ter tekening te vooren, een Declaratoir, woordelijk genoomen uit het laatste gedeelte van bovengemelde antwoord van Zijn Hoog Ed., met bijvoeginge, dat de Heeren van de Ridderschap begreepen, dat de præmisſen van hetzelve geene betrekking hadden op het Slot, en gevolglijk zoude worden weggelaaten.

Waarop Zijn Hoog Geb. aan Hem Heer Griffier verzogt, aan de Heeren te raporteeren:

„ Dat het Hem onmooglijk was, daarin eenige verandering te maaken, dat die præmisſen zo naauw waren verbonden met de Concluſie, en zo veel betrekking hadden op zijne omſtandigheden, als ook op de aan hem zoo even medegedeelde Reflectie van Ridderſchap, dat het een niet kon worden afgeſcheiden van het andere, en dat zijn antwoord zo moest blijven, als Hij het aan Zijn Wel Ed. had gedicteerd."

Op den eerſten van de maand November, deed de Ridderſchap eene breedvoerige Reſolutie leezen, waarin die Heeren eindelijk finaal, tot de Readmisſie ſtemden.

Wordende Zijn Hoog Ed. Hoog Geb. na het doorſtaan van zo veel verdrietlijkheden, en na eene ontzetting van vier jaaren, wederom op eene honorable wijze ter *Vergadering van Ridderſchap en Steden, der Staaten van Overijſſel* HERSTELD. Zo manlijk, zo ſtandvastig Zijn Hoog Ed. zig in de hier gemelde gebeurtenisſen gedragen had, zo edelmoedig, zo nedrig gedroeg zig Zijn Hoog Geb., op het ogenblik dat Zijn Hoog Geb. door den Griffier op dien zelven dag werd bekend gemaakt, dat Zijn Hoog Geb. VOLKOMEN HERSTELD *was*,

en verzocht werd ter Vergadering te compareeren. Verre van zig te verheffen, of zig door een groote menigte van Ingezeten met gejuich naar de Vergadering te doen geleiden: verkoos hij in tegendeel, om in de eerstvolgende Vergadering zitting te neemen, antwoordende aan den Heer Griffier, *dat Hij als verschreeven Edelman, even als voorheen de Landdagen zoude bijwoonen.* Dan de Steden drongen 'er op, dat Zijn Hoog Wel Geb. terstond verzogt zoude worden te compareeren: waarop *Zijn Hoog Wel Geb. de Heer Baron* BENTINCK *tot Werkeren* verzogt werd, om Zijn Hoog Geb. de Edelen van den POLL aftehaalen, met wien dan deze groote VAN DER CAPELLEN, door het huis van de Secretaris van *Zwolle*, in een steegje uitkomende, en gemeenschap met het Stadhuis hebbende, zijne luisterlijke intrede in de Vergadering deed. Welke gebeurtenis terstond door de gantsche Republiek met de grootste blijdschap vernomen, en bijzonder in de Overijsselsche Steden werd kenbaar gemaakt.

Zie hier het hoofdzaaklijke, betreffende dezen zo zeer beruchten als alom beminden Edelman. De meerdere bijzonderheden zijn te vinden in de meergemelde *Bundel van Authentike Stukken*; in de *Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken*; enz. Buiten het Boek, CAPELLEN REGENT, behooren verder zo tot de zaak van Zijn Hoog Ed., als tot het verhaal der in Overijsel afgeschafte Drostendiensten: *Bedenking van Frank en Vrij; drie Brieven over de Drostendiensten, door een Heer uit Twente; Antwoord op dezelve. Vrijmoedige en Zedige Aanmerkingen op het Vertoog van den Heere J. D. van der Capellen. Rechtsgeleerd Instructoir Advijs, in de zaak vnn J. D. v. d. Capellen. Rechtgeleerde Oudheidkundige Proeve over den Oorsprong der Drostendiensten enz. Brief van een Heer uit Leeuwaarden, aan zijn Vriend in Holland enz.* Verder eenige van Dichtstukken.

Deze gebeurtenisfen met oplettendheid nagaande, zal men zig niet allen verwonderen over het standvastig gedrag van den Heer VAN DER CAPELLEN TOT DEN POLL, in de Provintie van Overijsfel, maar men zal zig nog meer verwonderen, dat alle deze wederwaardigheden Hem in hooge persoon aangedaan,

geen

geen afschrik hebben veroorzaakt, om als een Vrij geboren Edelman in Gelderland, voor het belang der Republiek, voor de rechten des Volks, zig in de bresse te stellen, en openlijk uittekomen; te meer als die wederwaardigheden geleden worden, door een' nabestaanden, door een' bloedvriend, zo als uit de *Geslacht-Lijst* gebleeken is, dat de Edele CAPELLEN's TOT DE MARSCH en TOT DEN POLL zijn. Dan, deze al niet in staat geweest zijnde, om den Hoog Wel Geb. Heer R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH enz. in zijne plicht als Regent te doen aarzelen, is gebleeken in derzelver Memorien, Protesten en andere Staatsverrichtingen, waarvan wij ten bewijzen van 's mans edele en in Staatzaaken doorknede denkwijze, alleen twee of drie stukken zullen ten voorschijn brengen.

Waarvan het eerste is:

PROPOSITIE *van Jonkheer R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH, bij gelegenheid van het verzoek des* KONINGS VAN FRANKRIJK, *tot het doen van eene Negotiatie van vijf Millioenen Guldens, onder Guarantie van dezen* STAAT, *ter Staatsvergadering gedaan op den Ordinairis Landdag te Arnhem, den* 20 *October* 1781, *en den* 25*sten derzelfde Maand in den Recesse des Quartiers van Zutphen geinsereert.*

EDELE MOGENDE HEEREN!

„ De vervroeging van deze Landelijke Vergaderinge dienende, om in navolging der overige Bondgenooten, met verhaasting aan het verzoek des Konings van Frankrijk Uw Ed. Mog. toestemming te geeven, tot het doen van eene Negotiatie van vijf Millioenen Guldens, onder Guarantie van dezen Staat; doet mij, met een ieder, wien den bekommerlijken toestand des Vaderland ter harte gaat, vieriglijk wenschen, dat men eindelijk bij ons zal begrijpen, en overtuigd worden, dat het meer dan tijd is, dat van de zijde dezer Republiek, beantwoord worde aan

de menigvuldige aangebodene, en reeds door ons ondervondene blijken van genegenheid van het Franſche Hof, gepaard met eene meer dan apparente bereidwilligheid tot het ſluiten van eene naauwe Alliantie met dit Gemeenebest, zo nodig om op eene overeenſtemmende wijze, eenen voor al, voor ons zo willens gedugten Vijand, met viguëur te kunnen beſtrijden, en tot reden te brengen."

„ U Ed. Mog. is bekend, door welke listen en cabales de ons altoos nijdige Britten geſlaagt zijn, om dezen Staat zo door hunnen verraderlijken invloed van binnen, als door hunne trouwlooze aanvallen van buiten op den oever van een bijna onherſtelbaar bederf te brengen; zonder dat wij, daar wij de onheilen, die hunnen toeleg ons berokkende, voorzagen, bij tijds bedacht zijn geweest, om, bij den voor dezen Staat zo natuurlijken, zo nodigen Bondgenoot, den Koning van Frankrijk aan te houden, om zig met ons tegen een en den zelfden Vijand te vereenigen. Een onvergeeflijk verzuim, een directie die nimmer te verdedigen is, en die gewis ſpoedig redres vereischt. Een redres Ed. Mog. Heeren! dat de Natie met ongeduld te gemoet ziet; op dat alsdan met de daad moge blijken, dat geene middelen verwaarloosd worden, om de ſnode aanſlagen van een altoos dreigende Vijand te verijdelen. Reeds meer en meer de bittere gevolgen van dezen rampzaligen oorlog ondervindende, zo geeft een inſolente behandeling van zaken aan een Volk, dat goed en bloed tot behoud van het Vaderland veil heeft, reden tot misnoegen. Wie durft ontkennen, daar het water tot aan de lippen gekomen is, dat deze Natie niet bevoegd zou zijn van haare Repreſentanten, van U Ed. Mog. te eisſchen, dat zonder uitſtel, zonder tijdverzuim, eer het te laat is, kragtdadige maatregelen genomen mogen worden, om zo door hulp van buiten, als door een eensgezind en kloekmoedig beleid van binnen, den loop van eenen zo geduchten Vijand te ſtuiten, en dus doende bij tijds noch voor te komen, dat Vrijheid, Voorſpoed en Welvaard niet voor altoos van ons wijken."

„ Daar U Ed. Mog. doorgaands gewoon zijn de andere Bondgenooten voor te ligten, zo geeve ik in conſideratie, of U Ed. Mog. daarom niet zouden kunnen goedvinden, om namens deze

Pro-

Provintie op het nadrukkelijkſte bij de Bondgenooten alle mogelijke inſtantien te doen, en op de beste en gepaste wijze trachten te bewerken, dat hoe eer hoe beter eene Alliantie met Frankrijk geſloten, en van ſtonden aan eene welmeenende ſchikking met Zijne Aller-Chriſtelijkſte Majeſteit; voor de aanſtaande Campagne gemaakt worde."

„ Niemand Uwer Ed. Mog., zal de dringende noodzakelijkheid zulker meſures kunnen lochenen, zonder dezelve loopen wij gevaar, onzen zieltogenden Handel en Scheepsvaart, misſchien voor altoos te verliezen: Onze bezittingen in de Oost- en West-Indiën meer en meer een prooij en verwoestinge onzer Vijanden te zien worden: En dezen echter zijn de Zuilen van ons Staatsgebouw, de Bronnen van onzen Welvaardt; deze vallende en uitdrogende, wordt den ondergang van ons Gemeenebest onvermijdelijk."

„ Daar het dan van zelve ſpreekt, dat wij met de Vijanden van onzen Vijand moeten medewerken; zo geeve ik U Ed. Mog. al verder in ſerieuſe overweging, of het voor dezen Staat niet geraden is, de voor ons zo welmeenende, zo nodige, en zo voordeelige aanbiedingen en uitnodigingen der dertien Amerikaanſche Provintiën aantenemen. Geene inſchikkelijkheid, geene laffe toegevendheid voor Engeland, kan ons thands weêrhouden, om de onafhanglijkheid niet te erkennen van een Gemeenebest, dat zig naar ons roemrugtig voorbeeld Vrijgevogten heeft, en nog ſteeds bezig is, om zig der dwinglandij van onzer beider Vijand manmoedig te onttrekken. Wat weêrhoud ons dan, om ons met dit deugdzaam en magtig Volk, dat ons gewis boven andere eerbiedigt, en blijken van toegenegenheid geeft, op het naauwſte te verbinden? Hoe veel verſchild in dezen ons gedrag, van dat onzer Voorvaders, die overtuigd van de noodzakelijkheid van met de Vijanden van onzen Vijand zamen te ſpannen, dadelijk met de Portugeezen, zo dra zij tegen Spanje waren opgeſtaan, eene lijn ttokken."

„ Wie bezeft niet, dat het aangaan van deze betoogde en zo hoog nodige verbonden met de Vijanden van onzen Vijand, zijne woede ras zou ſtuiten, en voorzeker eene algemeene, en als dan voor ons honorable Vrede verhaasten. Het is mijn pligt

rondborſtig tot U Ed. Mog. te ſpreeken, als overtuigd zijnde, dat eene aanhoudende te leurſtelling in deze billijke verwachting des Volks, deszelfs misnoegen en opmerkelijken agterdogt, ſteeds zal doen toenemen."

„ En waarlijk Ed. Mog. Heeren! is het die geduldige Natie, die na zo veel goeds en bloeds, tot heden vruchteloos opgebragt en verſpild te hebben, wel kwalijk te nemen, dat zij rekenſchap wegens 's Lands beſtier vordere? dat zij aandringe, dat onderzoek geſchiede naar de oorzaaken des bederfs. Een wantrouwend misnoegen is algemeen, wie ſiddert niet voor de akelige gevolgen van zulk een aanhoudend gemor! Hoort men niet van groot en klein zeggen: Is het niet opmerkelijk, dat na zedert jaaren herwaarts, bijna onnomelijke ſchatten tot den aanbouw van Schepen opgebragt te hebben, evenwel onze Marine, niet toereikende heeft kunnen worden, om onze Commercie en Navigatie te beſchermen; en dat doorgaands onze Scheepsmagt, met de jammerlijkſte gevolgen, of te veel verdeelt, of niet in ſtaat was, om onzen Vijand naar behooren het hoofd te kunnen bieden. Is het de Natie niet geoorloofd te klagen, dat men dezelve de nodige protectie voor eenen uitgeſtrekten, en volgends de Tractaaten geöorloofden Handel, heeft geweigert: Met dien gevolge, dat de Noordſche Mogendheden ongenegen om aan Engeland toegeevend te zijn, hunnen Handel en Zeevaart, op de ruine van de onzen, vrij en onbelemmert voortzetten en verzekeren? Verdient het geene reflectie, dat wij het grootmoedig aanbod eener Gewapende Neutraliteit niet dadelijk hebben aangenomen, en dat wij eerst zeven maanden daarna, toen het te laat was, nuttelooze Deelgenoten van hetzelve zijn geworden."

Deze en meer andere grieven geeven de Natie ſtof tot klagen. Het is waar, men heeft aan dezelve toegezegd een onderzoek, naar de oorzaaken van de verregaande traagheid, en ſlaphartigheid in de beſcherming van het Vaderland tegen een geduchten en activen Vijand. Is aan deze beloften naar behooren voldaan? word 'er thans met meer ernst gewerkt, om met den nodigen ijver dien hatelijken Vijand te konnen beſtrijden? en worden de gevaarlijke gevolgen van zijn in en uitwendig woelen, naar be-

behooren tegengegaan ? En hoe zeer men ten vollen overtuigd is, dat het niet aan goede wil van de HEEREN STAATEN VAN HOLLAND, veel min aan die van de Stad van AMSTERDAM gehapert heeft, om ons *Zeewezen* in den vereischten ſtaat van tegenweer te brengen ; blijft het echter voor als noch de vraag, of het wel genoegzaam uit de overgegevene rapporten blijkt, dat geene der differente Admiraliteits Collegien, in gebreke zijn gebleven, om de Marine van den Staat, ieder naar rato van het Departement, zedert den ontſtaanen Oorlog, in die ſituatie te brengen, dat zij met effect tegen den Vijand had kunnen ageeren ?"

„ Eindelijk Ed. Mog. Heeren! wordt niet door geheel Nederland aan den aanhoudenden invloed, die de Heer Hertog VAN BRUNSWIJK, Veldmarſchalk van dezen Staat, op den Geest van den Heer ERF-STADHOUDER heeft, de voornaamſte oorzaaken van 's Lands ongeval en rampen toegeſchreeven ? Blijft de Natie niet meer en meer aandringen, dat de Hertog verwijderd worde ? Is de afkeer en haat tegen dien Prins niet zo verre gevorderd, dat eene voorzichtige Staatkunde vereischte, dat aan de ſtemme des Volks gehoor gegeeven werdt ? en wel dies te meer, wijl gemelde Hertog zig tot heden voor die Natie, van het geene hem door onderſcheidene Notable Leden der Unie, zo openlijk te laste gelegd wordt, niet heeft gezuivert. Kan die Natie zig vergenoegen met de vrijſpreeking des Hertogs; door HUNNE HOOG MOG. op zulk eene onbeſtaanbaare en illegaale wijze gedaan? Kunnen de juſtificatoire Reſolutien van ſommige der Bondgenooten dien Heer van den opgelegden blaam, voor de Vierſchaar des Volks ontheffen? Wie zou durven affirmeeren, dat in deze zaak allezints naar de order en conſtitutie der Regeering is gehandelt ? Is het gedrag in dezen van de Gecommitteerdens dezer Provintie ter Generaliteit niet ten hoogſten reprehenſibel ? en wel zo, dat ik vertrouwe dat U Ed. Mog. in het vervolg, tegens zulke overſchredingen der palen van het aan hun toevertrouwd gezag, krachtdadig zullen waaken."

„ De klachten en ongegronde vorderingen des Hertogs, hadden nimmer een onderwerp van de Deliberatien der STAATEN

DE-

DEZER PROVINTIE moeten worden; en niettegenstaande de Posteriteit zal het naauwlijks gelooven, heeft men kunnen goedvinden, zonder voorafgaand onderzoek, of men hier toe bevoegd was, dan niet, op den 21 Juli dezes jaars, eene voor den Hertog allezints vleiende en justificatoire Resolutie, bij meerderheid van stemmen te neemen: eene Resolutie Ed. Mog. Heeren! strekkende, om de loffelijkste pogingen voor 's Lands behoudenis van notable Leden van het Bondgenootschap, in een ongunstig daglicht te stellen: Pogingen echter die volkomen door den tijd hunnen wel verdienden roem zullen wegdragen; en die, zo als het zig gunstig laat aanzien, meer en meer staan ondersteund te worden."

„ Door dit vooruitzicht blijft 'er noch hoope tot redding over: en zullen eensgezindheid en goede trouwe, daar U Ed. Mog. gewis met mij om bidden, in ons Gemenebest herleven, dan dient voorzeker de oorzaak, die zulks belet, den algemeenen steen des aanstoots, tegens welke eene ten top gereezen afkeer plaats heeft, uit den weg geruimd te worden En in de daad, daar de Hertog, die men zulk eene diepe Staatkunde toeschrijft, licht kan bezeffen, dat zijne tegenwoordigheid wel verre is, van dienst aan den Lande te kunnen doen, is het te verwonderen, dat die Prins op het voorbeeld van andere Staatsmannen, niet voor lange aan 's Volks wille en begeeren voldaan heeft."

„ Het is de gevoeligste aandoening over den jammerlijken toestand des Vaderlands Ed. Mog. Heeren! die mij aangezet heeft, om U Ed. Mog. een en ander voor oogen te houden: in een vast vertrouwen, dat U Ed. Mog. met de andere Bondgenooten zullen concurreren, om met verdubbelden ijver de verdere progressen van binnen en buitenlandsch geweld te keer te gaan, en om aan eene verongelijkte en onderdrukte Natie, die door het gemis van de oorzaaken van haar bestaan en welvaart, raadeloos is geworden, eene billijke Satisfactie te geeven, door dezelve in staat te stellen, om het vervallene te herstellen, en geleden hoon te wreeken; waar toe het bij dezelve noch aan goede wil, noch aan moed, zo als noch onlangs roemruchtig gebleeken is, zal mangelen."

„ Om

„ Om dan voorſz. oogmerken naar behooren met het beste gevolg te bereiken, ben ik van gevoelen, dat om de aangetogene gewigtige Motiven, van wegens dezen Staat, op de beste en gevoeglijkſte wijze, en met den meesten ſpoed, arrangementen van wederzijdſche beſcherming, en Tractaaten van Vriendſchap worden bewerkt en geſloten met den Koning van Frankrijk en met het Gemeenebest der dertien Amerikaanſche Provintien, als het eenige middel, gepaard met onze eigene welmeenende poogingen, om den Vijand te dwingen tot het maaken van een ſpoedige en voor ons honorable Vrede, tot het achtervolgen van dezelve en tot het herſtellen van het door denzelven zo ſchandelijk geſchonden recht der Volkeren."

„ Ik twijfele niet, of U Ed. Mog. zullen deze mijne Propoſitien, als onderwerpen Hunner Deliberatien waardig achten, waaraan ik dezen gevolglijk eerbiedig ſubmitteere."

„ En dewijl het mij niet onverſchillig is, Ed. Mog. Heeren! welk een vonnis U Ed. Mog. de Natie en de Poſteriteit, over mijn doen en denkenswijze in deze tijdsomſtandigheden zullen vellen, zo verzoeke ik dat deze mijne Propoſitien, woordelijk in den Receſe dezes Kwartiers, mogen werden geinſereert."

RESOLUTIE *der* STAATEN *van de Graaffchap* ZUTPHEN.

Saturdag den 27 October 1782.

„ Bij Haar Ed. Mog. nader in overweeging genomen zijnde, dat *R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH*, ter gelegenheid van het overgeeven en voorlezen van zijn Advis, den 25ſten dezer alhier in den Receſe geïnſereert, iterativelijk verzocht was van de Inſertie van dien te willen afzien, immers daar uit ommitteeren eenige Perioden, dewelke Haar Ed. Mog. bedenkelijk voorkwamen, en over ſommige van welke men vermeende, bij voorige Landdelijke beſluiten, reeds gereſolveert te wezen; en dat Zijn Ed bij de extenſie van dat Advis perſisteerende, Haar Ed. Mog. over zulks het zel-

zelve voor Zijne particuliere veranwoordinge hadden gelaten; hebben Haar Ed. Mog. om reden haar daar toe moveerende, al nu goedgevonden, daar van alhier de nodige aantekening te maaken; blijvende aan ieder Lid wijders gereserveerd, om daar omtrent zodanige nadere Annotatie te doen, als zullen vermeenen te behooren."

De tweede in de maand Februarij 1782. Zijn Hoog Geb. zig op eene extra ordinaris Landdag bevindende, die uitgeschreven was om te Delibereeren over het al of niet evacueren der Vesting *Namen*, enz. Den *Edelen Baron* merkte bij gelegenheid van het ontruimen der Barriére Steden aan:

Dat, hoe zeer Hij van gedachten was, dat den Staat zig gelukkig moest achten, van zich van den last eener chimerique Barriére verlost te zien, voor welke men zeker zo veel goeds en bloeds niet zou gespild hebben, zo niet het nutteloze van dezelve had kunnen voorzien; Hij evenwel met alle weldenkende Nederlanders, bejammeren moet, dat dit Gemeenebest, voor dezen geëerd en ontzien, thans doorgaansch met eene onverschilligheid behandeld werd, die de laagte, daar men in gezonken was, maar al te veel te kennen gaf; en hier uit, zo men op onze gesteldheid geliefde te letten, vervolgde de Heer VAN DE MARSCH, *kon opmaaken, waaraan het toe te schrijven was, dat de Republiek haare Digniteit had verwaarloost: dat die tegenwoordig door geene Armee van 60 of 70 duizend Mannen was te bewaaren geweest, maar wel door een Vloot in Zee van 90 of 100 Oorlogschepen: dat was de eenigste voormuur tot behoud van de Republiek, en daardoor alleen kon dezelve eenen luisterlijken en gerespecteerden invloed in 't Politiek Sijstema van Europa hebben en behouden. Intusschen vleide Zijn Hoog Ed. Geb. zig, dat Zijne Keizerlijke Majesteit zig voorzeker, met die aandoening en menschlievenheid, dien Vorst zo eigen bij den gedaanen voorslag aan Hun Hoog Mog. tot het evacueeren der Barriére Steden zal herinnert hebben de essentieele en getrouwe diensten, door de-*

ze

ze Republiek aan Oostenrijk beweezen, te gelijk met de daar uit gevolgde wederzijdsche Tractaaten; waarom men moet vastſtellen, dat die weldoende Vorst, het beter met dit Land zal voorhebben, dan men zig op dit oogenblik zou kunnen voorſtellen, enz.

En als het derde, voegen wij hier bij dit volgende:

ADVIS *van Jonkheer R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH.*

Edele Mogende Heeren!

„ Daar wij in deze dagen, de Vrijheid, de Voorrechten, en het Alvermogen van het *Bataafſche Volk* hulde doen, door gehoor te geeven aan deszelfs ſtemmen, die eenpaarig, met zo veel nadruk geroepen heeft, en noch ſteeds roept, dat dit Gemeenebest, de Onafhanglijkheid onzer Vrijgevochtene *Amerikaanſche Broeders* erkenne, en dat met dezelven mogen vastgeſteld worden, maatregelen, ter bevordering van onzen onderlingen Welvaart: en tot verzekering eener Vrijheid, wederzijdsch door dapperheid en onverzaagtheid tot ſtand gebracht, ten affchrik van alle dwingelanden, die de geheiligſte Rechten der Volkeren met voeten treden."

„ Over dit gelukkig evenement, Ed. Mog. Heeren! verblijde ik mij met alle welgeaarte *Nederlanders:* en ik bewondere te gelijk in dit beſtier van zaaken, hoe dat de God onzer Vaderen, bij wien overheerſching des Volks een gruwel is, in deze dagen een oog van goedgunſtigheid op *Nederland*, — op het geheele menschdom geſlagen heeft."

„ Daar wij, daar alle Volkeren der Wereld, noch zo kort geleeden, gedreigd werden, om voor de alleenheerſching over de Zeeën van den hoogmoedigen *Brit* te moeten bukken: eene alleenheerſching meer te dugten, dan eenige andere, die immer ontworpen is geweest; ſtaan wij op dit oogenblik verbaasd, als reeds de jammerlijkſte gevolgen van dien gevaarlijken toeleg ondervonden hebbende, dat een Volk, dat zig verre boven het overige gedeelte des menschdoms rekent, dat die hoog-

moe-

moedige *Britten*, aan eene Natie, door hen zo gehaat, zo dikwils gevloekt, en zedert meer dan twee eeuwen onderdrukt; dat zij aan die *Nederlanders*, welken zij vermeenden bij alle gelegenheden, zelfs door eenen ten onzen verderve geschikten Gezant, door de bitste en hoonendste taal, die noch in onzer aller geheugen is, ongewroken te kunnen beledigen; dat zij, zeg ik, nadat zij ons op de verraderlijkste wijze hebben aangevallen en geplundert, tegenwoordig aan deze Republicq den Vrede aanbieden, als beducht zijnde voor eene rechtvaardige wraak, die wij, tegen haare verwachting, in staat zijn, om hen, zo dra wij de wapenen, die de Voorzienigheid ons toereikt, eens naar behooren aanvatten, op het gevoeligste te doen ondervinden."

„ Wij zijn verplicht, Ed. Mog. Heeren! de stemme des Volks wederom te eerbiedigen: deze roept ons toe: — geene afzonderlijke Vrede, geene Wapenstilstand, geene Vernieuwing van voorgaande Verbonden, met een Vijand, die dezelve nooit geacht, en altoos op het willekeurigste geschonden en verkracht heeft."

„ Dit is de taal van onze weldenkende Landgenooten: den voorslag door de Ministers van Haare Rus-Keizerlijke Majesteit, onlangs aan dezen Staat gedaan, steunende op de declaratie dien aangaande van het tegenwoordig Ministerie in *Engeland*, om ons in dit tijdstip afzonderlijk met onzen Vijand te verzoenen, of om ons, in een stilstand van wapenen met denzelven in te laaten, is onaanneemelijk: zo dat een en ander, op eene met de digniteit van de Republicq overeenkomende wijze, moet worden van de hand geweezen."

„ 's Konings nieuwen Staats-Raad in *Engeland*, is te veel verlicht, om zig te kunnen voorstellen, dat deze Natie uitzinnig genoeg zou zijn, om zig door zulk een lokäas te laaten verkloeken; veel eer denke ik, dat men door deze avances aanleiding tracht te geeven, om op de mogelijkheid eener algemeene Vrede te denken."

„ Intusschen is het onverdraagelijk, dat ons door dien zelfden in het naauw gebrachten Vijand, eene Vrede wordt aangeboden, met het genot van eene Vrije Zeevaart, even als of het

het van denzelven afhing, om ons iets, dat wij met alle Volkeren in het gemeen bezitten, te geeven of te onthouden."

„ Dit Gemeenebest is in ſtaat, om dien Verbondbreker te doen gevoelen, dat zij haare rechten door de kracht van haaren arm kan ſtaande houden: den *Brit* heeft het meermaalen ondervonden, dat hij andermaal ſiddere voor de Vlag van dezen Staat!"

„ De belangen van het Vaderland, van gantsch *Europa* vorderen daarom, dat wij ons, ten minſten geduurende de aanſtaande campagne trachten te wreeken: en onzen erfvijand doen ondervinden, dat hij ons niet ſtraffeloos op de laagſte wijze heeft mogen onderdrukken."

„ De Natie is gevolglijk berechtigd, om alle verbonden met zulk een Volk afteкeuren: Zij is te wel onderricht, om niet te begrijpen, dat de vernieuwing van die van 1674 en 1678 onnodig, ondienſtig, gevaarlijk is. —— De tijd is gebooren, Ed. Mog. Heeren! om door gepaste maatregelen en repreſailles, het vernederende, het drukkende van die haatelijke, en voor de Commercie en Fabriquen van dezen Staat, zo ruineuſe navigatie acte te doen ophouden."

„ Boven en behalven deze Motiven, zijn 'er noch andere, die ons verplichten om de *Engelſche* voorſlagen te verwerpen: en om geene afzonderlijke Vrede met het Rijk van *Groot-Brittanje* te maaken."

„ U Ed. Mog. gevoelen, dat ik hier beooge de uitmuntende, de ſterkſte blijken van toegenegenheid, welke deze Republicq, op de edelmoedigſte wijze van Zijn Aller-Christelijkſte Majeſteit ondervonden heeft."

„ Daar wij nu vastgeſteld hebben, om met de Vijanden van onzen Vijand, ter zijner verdere vernedering zaamen te ſpannen, kunnen wij hem geene Vrede toeſtaan, dan overeenkomſtig met onzen natuurlijken Bondgenoot, en niet anders, dan wanneer het zal blijken, dat hij buiten ſtaat gebracht is, om voortaan met ons en andere volkeren, naar willekeur te kunnen handelen."

„ Dat wij van den oever des verderfs, waarop wij door de uit- en inwendige verraderlijke ſtreeken van dien haatelijken Vijand gebracht waaren, gered zijn, hebben wij, naast God,

niet aan ons zelven, maar wel aan den Koning van *Frankrijk* te danken."

„ Dat het gedrag van dezen Staat, dan voortaan gevestigd blijve op de grondbeginsels van dankbaarheid en erkentenis!"

„ Groot is de verplichting van dit Gemeenebest aan dien menschlievenden Koning! hoe zou het met onze Volkplantingen, hoe zou het gevolglijk met dezen Staat gesteld zijn, zo wij van *Fransche* hulp ontbloot waaren geweest! —— Het is die zelfde machtige Nabuur, Ed. Mog. Heeren! welke onze Vaderen, toen zij met het *Spaansche* juk worstelden, heeft helpen verlossen, die in deze dagen onze halzen, zonder dat wij het ons in den beginne scheenen te bekreunen, van dat der *Britten* heeft bevrijdt. —— Op het gevoeligste, op het dankbaarste aangedaan, verwagten onze Medeburgers, dat dit Gemeenebest zig tegenwoordig op het naauwste verbinden met een welmeenend Volk, dat ons bestaan en voorspoed ter harte neemt: —— met eene Mogendheid, die beter voor ons zorgt, dan wij zelven doen, met eenen natuurlijken Bondgenoot, die in deze dagen, zo als bij de uitkomst blijkt, niets dan het geene tot ons eigen behoud en voordeel moest strekken, van ons gevordert heeft."

„ Het is de stemme der geheele Natie, het geroép en begeeren van een wel onderrichte Gemeente, die, Gode zij dank! gezonde denkbeelden van haaren toestand heeft, die met reden vuurig verlangt om te zien, dat zonder langer uitstel de beloofde maatregelen met den Koning van *Frankrijk* voor de aanstaande Campagne van onze zijde, met allen ernst ter uitvoer gebragt worden: —— Zij vleit zig, en is verbleid van in dit oogenblik een blijk van welmeenendheid gezien te hebben, van met der haast eens naar behooren te zullen ontwaar worden, dat van het goed en bloed, dat zij, zo aanhoudend, gewillig, tot behoud van het lieve Vaderland heeft opgebragt, en nog geduldig veil heeft, dat van een en ander, zeg ik, eens een ijverig, goed en nuttig gebruik gemaakt worde; hier door alleen moet dit Gemeenebest staan of vallen. Zonder Handel, zonder Scheepvaart, zonder Visscherijen, zonder Volkplantingen, naar behooren beschermd, zijn wij spoedig te niet. —— Wel voor-

voorziene Oorlogſchepen en Vlooten kunnen ons behouden daar door alleen kan *Nederland* welvaaren, en deszelfs bijna verdoofden luister doen herleeven."

„ Zo dra eene welbeſtierde en welmeenende activiteit in het beraamen van offenſive en defenſive maatregelen tegen onzen Vijand, zal komen te blijken, zullen weltevredenheid, genoegen en welvaart onder ons herleeven. — Dus doende kunnen de gegronde grieven en billijke klachten van een zo treffend verongelijkt Volk, uit den weg geruimt worden."

„ Vrije Menſchen erkennen geen willekeurig beſtier: — een knellend juk is en blijft ſteeds onverdraaglijk voor de vrijgevogtene halzen onzer Medeburgers: het behoud van het Vaderland kan noch mag hun niets verſchuldigd zijn. —— Het geroep van dit vrije Volk, niet dat van een dol en opgerokt gemeen, maar de ſtemme van het beste gedeelte der Natie, vorderde nimmer iets onredelijks."

„ Dat wij hier op onzen aandacht vestigen, Ed. Mog. Heeren! en dus doende aan onze Ingezetenen, die hunne zaak aan onze zorge hebben toebetrouwt, trachten genoegen te geeven."

„ Om hier aan te voldoen, ben ik van gevoelen, dat U Ed. Mog. Gecommitteerdens ter Generaliteit behoorden te worden geauthoriſeert, om namens deze Provintie ter tafel van HUN HOOG MOG. te declareeren, dat om de hier vooren aangetogene redenen, deze Republicq geen ſtilſtand van wapenen, geene afzonderlijke vrede, door *Engeland* aangeboden, kan aanneemen; tevens met eene heuſche verklaaring aan Haare Rus Keizerlijke Majesteit, dat de Republicq gereed is om mede te werken tot het herſtellen der rust in *Europa*, zo dra zij zal overtuigt zijn van de mogelijkheid om van haaren Vijand te erlangen reparatie van zo veel hoons, en vergoeding van zo veel ſchadens: ——— dat zij geene vrede kan aanneemen, dan overeenkomende met haare waare belangen, en te gelijk met die van haar Bondgenooten, met welke zij plechtige engagementen heeft gemaakt, om den gemeenen Vijand op eene glorieuſe wijze tot reden te brengen."

„ Voorts, Ed. Mog. Heeren! diende de Republicq van nu af aan bedacht te zijn, van zig nergens intelaten, dat bij eene

eventueele algemeene Vrede, aanleiding zou kunnen geeven tot herſtelling van voorgaande Verbonden met het Rijk van *Groot-Brittanje*, een Rijk dat geen Tractaaten met ons gemaakt heeft, dan om des te gemakkelijker pretexten te hebben, om ons te kunnen mishandelen. —— Waartegen het van eene volſtrekte noodzakelijkheid is, dat dit Gemeenebest zig, op allerlei wijzen de goede dispoſitien des Konings van *Frankrijk* trachtte ten nutte te maaken, om zo doende een altoosduurende vriendſchap en goede verſtandhouding met dat Rijk op de welmeenendſte gronden te vestigen, als het eenigſte middel, om onze Conſtitutie, onze Vrijheid, Aanzien en Welvaart, tegen alle verraderlijke geweldenarijen onzer Vijanden te beveiligen, en voor verderen indracht in dezelven te bewaaren."

„ Dus doende en vereenigt met een machtig Gemeenebest, dat zig het voortduuren onzer Vrijheid zal laaten geleegen leggen, zal het vrije *Nederland* uit de laagte, daar het door den verraderlijken *Engelſchen* invloed, als in gezonken was, met aanzien verrijzen."

„ Vereenigd met een machtig Rijk, dat zig van den beginne der Republicq als onzen natuurlijken Bondgenoot heeft gedragen; en welkers Vijandſchap ons door de *Engelſchen*, altoos op onzen ondergang bedacht, berokkend is geweest, vereenigd met eene Mogendheid, die onze waare grootheid op alle wijzen bevordert, die in ſtaat is, om ons van de landzijde, daar deze Provintie zo veel aangelegen is, Ed. Mog. Heeren! voor alle verderffelijke invallen te bewaaren, en waar toe onze Armee nimmer toereikende kan zijn. Daar nu de vermeerdering onzer Landmacht, welkers voornaamſte beſtier meer aan Vreemdelingen, dan aan Inboorlingen toebetrouwt wordt, niet dan drukkende, niet dan gevaarlijk voor ons Gemeenebest is: hebben wij zo veel te meer redenen, om altoos op het welmeenendſte met *Frankrijk* eene lijn te trekken: met een Rijk, dat, zo dra het van onze goede trouw en oprechte dankbaarheid blijken zal zien, dezen Staat, buiten twijfel op de best edelmoedigſte wijze zal voorkomen en behandelen."

„ Al het geene ik tot UEd. Mog. geſprooken hebbe, is overeenkomende de ſtemme des Volks. —— Alvoorens ik uit-

uitſcheide, kan ik mij niet weerhouden hier bij te voegen, dat onze Ingezetenen ſteeds blijven verwachten, dat eens zal komen te blijken, waaraan en aan wien toeteſchrijven is de langduurige traagheid en werkeloosheid, welke, hoe zeer men ook een ſchijn van activiteit heeft trachten te vertoonen, tot eene eeuwige ſchande voor dit Gemeenebest, hebben plaats gehad, in het beraamen en executeeren van de nodige meſures, om bij tijds eenen woedenden Vijand met vigueur te keer te gaan, en zijnen reeds maar al te veel gelukten toeleg te voorkomen. — De Natie is berechtigt om te eisſchen, dat hun goed en bloed voortaan niet nutteloos verſpild worden."

„ De Natie vordert met recht, Edele Mogende Heeren! dat met alle mogelijken ernst naar de oorzaak van 's Lands ongeval de rigoureuste perquiſitien gedaan worden, om, zo doende, te ontdekken de verkeerde, verraderlijke, en ter kwaader trouw gegeevene raadgeevingen en gepleegde malverſatien van onze inwendige Vijanden, opdat derzelver invloed en voortgang geſtuit, verijdeld, ja zelfs dat de zodanigen, die getracht hebben dit Land ten val te brengen, en die daarom met den billijken haat der Natie als overlaaden zijnde, zig voor de vierſchaar des Volks niet hebben weeten te zuiveren, zonder aanzien van perſoonen mogen geſtraft, of ten minſten uit het midden van dezen Staat verwijderd worde."

„ Waar tegen U Ed. Mog. gaarne met mij zullen toeſtemmen, dat het te wenſchen waare, dat, om aan de aequiteit, aan de billijke verwachting van gantsch *Nederland* te voldoen, eerlijke welmeenende, doch verongelijkte Leden der Regeering ten dienste van het Vaderland herſteld werden."

„ U Ed. Mog. begrijpen, dat ik hier onder anderen in 't bijzonder bedoele een ſchreeuwend voorval in eene nabuurige Provintie, een gebeurtenis zonder voorbeeld in een Land, daar recht en gerechtigheid diende plaats te hebben, en waar aan wij ons, Ed. Mog. Heeren! om der gevolgen wille, moeten laaten geleegen leggen, ik meen het feitelijk ontzetten van een Lid der Ridderſchap, in de Provintie van *Overijſſel*, (die geene onderdrukking van het nuttigſte gedeelte der Maatſchappij heeft kunnen dulden) door eene meerderheid van ſtemmen,

zonder forme van Proces, en dus in het oog der Wereld, zonder misdaad."

„ Ik hebbe de eer, dit mijn Advijs, aan U Ed. Mog. welmeenende en Vaderlandlievende Conſideratien te ſubmitteeren: met verzoek dat het zelve, aangezien de aangelegenheid der zaaken daar in voorgedragen, tot mijne verantwoording bij een Volk, welkers rechten ik ſteeds zal verdedigen, in den Receſe van dit Kwartier, mag worden geïnſereert."

R. J. VAN DER CAPELLEN TOT DE MARSCH.

Zijnde de overige ſtukken, waarin geen minder trouw, geen minder Vaderlandschliefde, noch onverſchrokken moed, tot voorſtand van 's Volks, en dus van 't algemeen belang, doorſtraalen, te vinden in *de Nieuwe Nederlandſche Jaarboeken*, en andere publieke Staatspapieren.

CAPITANEUS, (*Petrus*) een Zeeuwsch Edelman, en teſſens een beroemd Geneesheer en Wiskunstenaar; hij werd na de voleindiging zijner ſtudiën te *Valencijn* tot Doctor verklaard, en daarna te *Rostok* en *Koppenhagen* tot Hoogleeraar in de Geneeskunst, en tevens Lijf-Arts van den Koning: hij overleed in het jaar vijftien honderd vijf-en-zeventig, in den ouderdom van vijf-en-veertig jaaren.

Zie L. DE RUE *Geletterd Zeeland*, p. 148.

CAPPIDÉS, (*Stauriënſis*) dus genaamd naar zijne geboorteplaats *Staveren*, alwaar hij omtrent het jaar negen honderd twintig de Priesterlijke waardigheid bekleed heeft; ook wordt hij gehouden voor den Autheur van de levensbeſchrijvingen der *H. Lebuinus*, *Otgerus*, *Plechelmus* en *Odulphus*, als ook van de geſlachtrekeningen der Vorsten en Hertogen van *Friesland*, alle welke ſchriften, met de bibliotheek, te *Staveren* voornoemd, door een ongelukkigen brand vernield zijn geworden; men vindt 'er die zijnen lof boven verdienſten uitmeeten; doch mannen van een gezonder oordeel, en wel voornaamlijk *U. Emmius*, houden hem voor een groot fabelſchrijver.

Zie

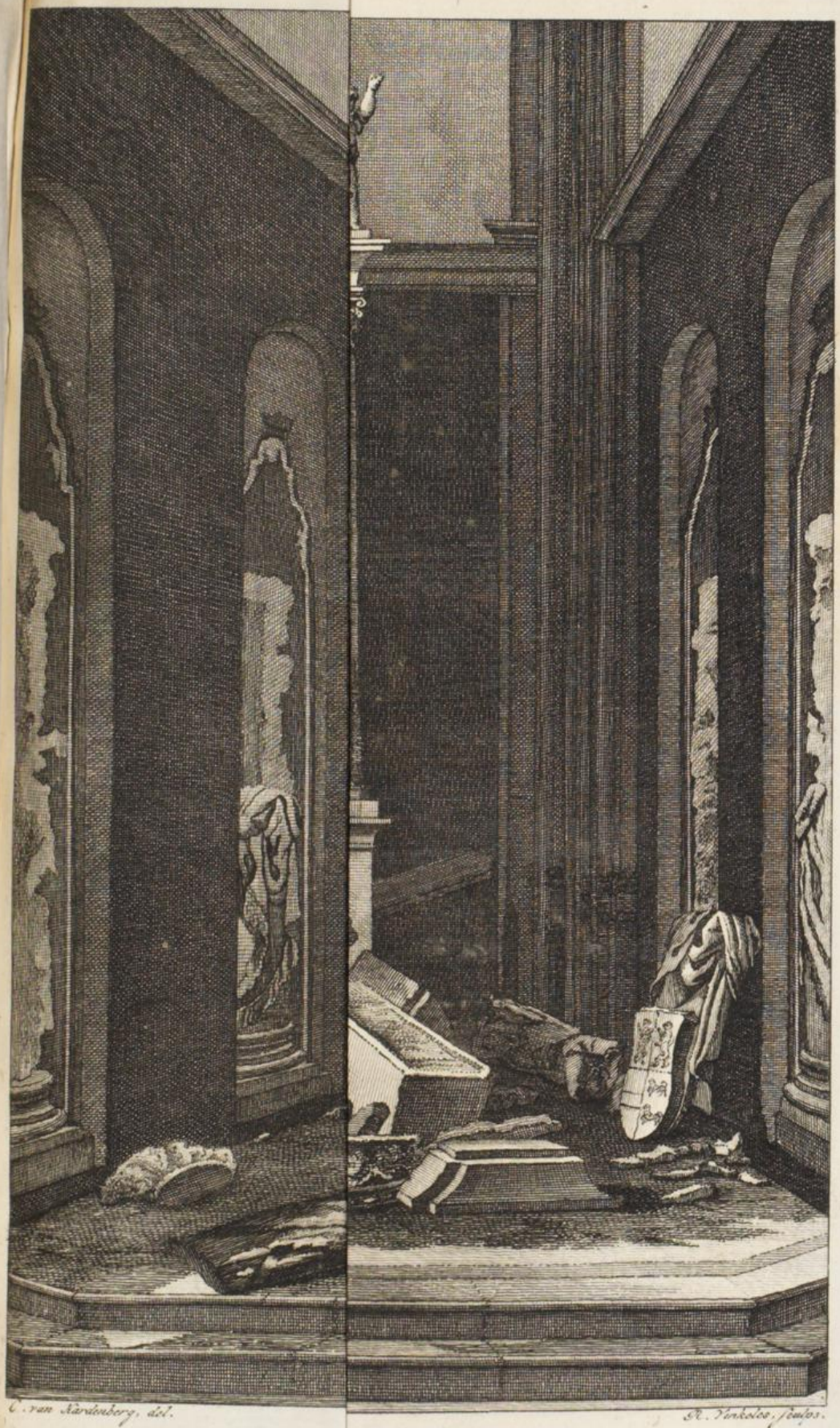

C. van Nardenberg, del. R. Vinkeles, fculps.

AFBEELDING van den MARAFTOMBE, van wijlen de Hoog Edelgeboore Vrouwe, ANNE VAN GULIK GEGESTEIN &c.&c.&c. Zoo als het in de KERK der Stad UTRECHT.

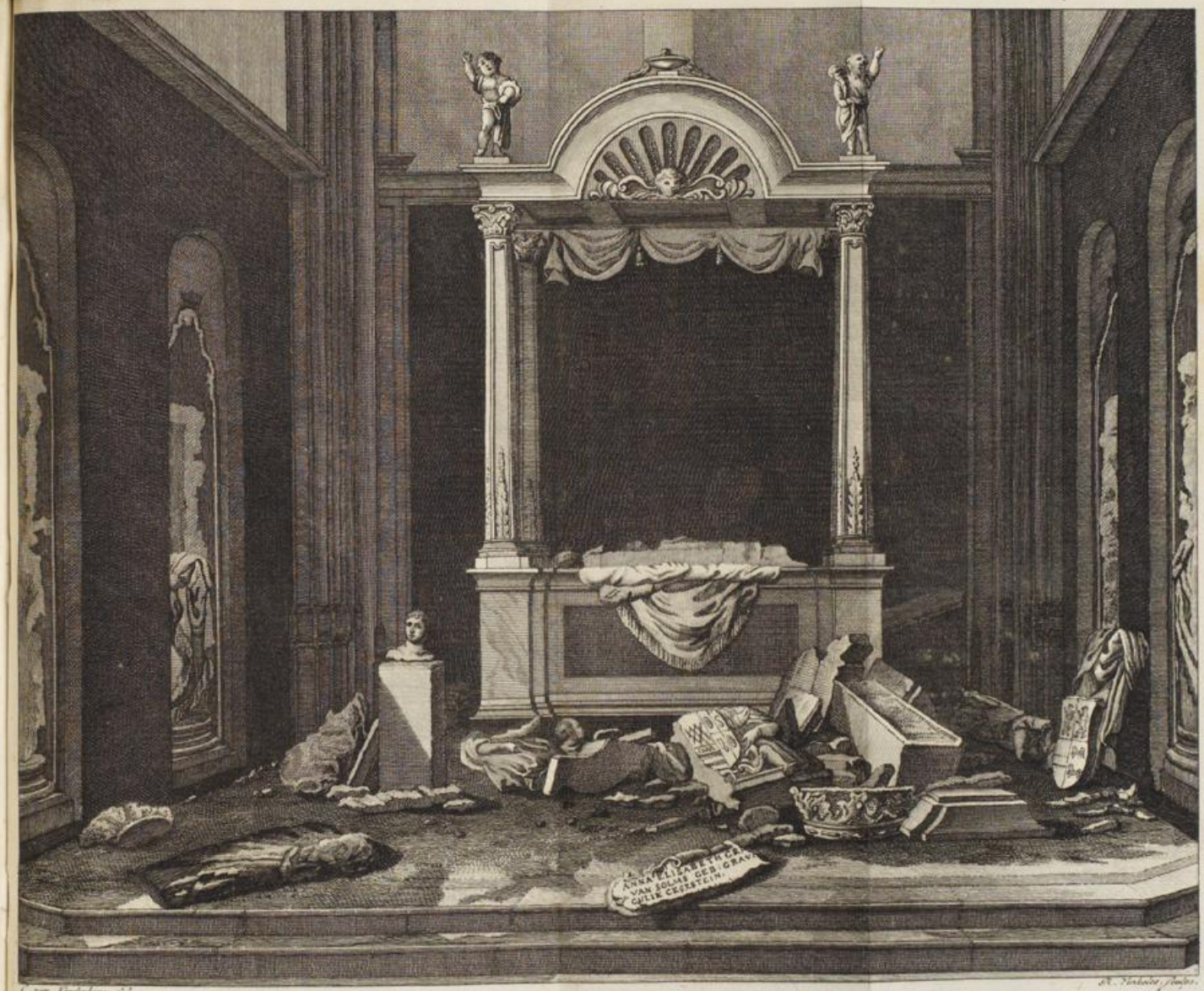

C. van Sandenburg. del. W. Verbeek fculpt.

AFBEELDING van den MOEDWIL, gepleegd aan het STOFFELIJK OVERSCHOT, en de GRAFTOMBE, van wijlen de Hoog Edelgeboore Vrouwe, ANNA ELISABETH, GRAVINNE VAN SOLMS, geboore GRAVINNE VAN CULIK GEGESTEIN &c.&c.&c. Zoo als het zich in Ruine vertoonde in de maand Feb. 1795. in de DOMSKERK der Stad UTRECHT.

Zie S. Petri, Vossius, Emmius, *Oudheden van Friesland*, I. Deel, bl. 484 en 493.

Capres, (.....) wordt mede gesteld onder de Tekenaars van 't verbond der Edelen, en schoon men hem bij den Heer *te Water* niet gemeld vindt, plaatst *Wagenaar* hem echter onder dezelven: ook komt hij voor onder die helden, welken zig in het begin van 't beleg van *Haarlem*, in het jaar vijftien honderd twee-en-zeventig, aan der Staaten zijde bevonden; vier jaaren laater werd hij, benevens den Graaf van *Egmond*, en den Heer *van Goignies*, te *Antwerpen* gevangen genomen, en naar het Slot gevoerd. In vijftien honderd negen-en zeventig, gevoegde hij zig bij de misnoegden, dat is, bij hen die zig tegen de Gendsche bevrediging stelden, om welke tegentegaan, hij zig met de Burggraaf van *Gend*, en andere zelf bij ondertekeninge verpligt had.

Zie van hem Bor en Wagenaar, doch zijne bedrijven zijn onbekend.

Capueel, (*Engelbertus*) een vermaard Jesuit, in *Zeeland* geboren, overleed den twee-en-twintigsten Mei, zeventien honderd drie-en-dertig.

Zie la Rue *Geletterd Zeeland*, p. 148.

Caputis, (*Nicolaas de*) werd na *Johannes den Derden*, de XLVI, in den rang der Utrechtsche Bisschoppen, wordende door de wandeling genoemd, Proost van *Deventer*. De twisten die toen plaats hadden, worden als de oorzaak opgegeeven, waarom hij deze waardigheid in het eerste jaar na zijne aanstelling weder afstond, wordende echter vervolgends tot Bisschop van *Vercelle* verheven, en kort daarna in het jaar dertien honderd vijftig, werd hij door *Clemens den Zesden*, Priester-Kardinaal gemaakt. Te *Perusse*, in *Italiën*, heeft hij een Collegie voor Studenten, zo in de God- als Rechts-geleerdheid gesticht, en rijklijk begiftigd, onder voorwaarde, dat twee jongelingen, uit het Sticht van *Utrecht* of van *Deventer*, aldaar zouden worden aangenomen en onderweezen: Hij is te *Rome* overleeden in 't jaar dertien honderd agt-en-zestig.

Zie *Batavia Sacra*, II. Deel p 333. enz.

CARACENA, (*Don Louis de Benevides, Markgraaf van*) Na in het jaar zestien honderd agt- en vijftig, *Don Jan van Oostenrijk*, van de heerschappij der Spaansche Nederlanden ontslagen was, werd *Caracena* in 't volgende jaar, op naam des Spaanschen Konings, bij voorraad, in het gebied als Landvoogd aangesteld; dan, de stilstand van wapenen die hij voor eenige weeken wist te sluiten, tusschen de Franschen en Spanjaarden, en de daarop volgende *Pijreneesche Vrede*, waarbij *Frankrijk* in het bezit van een groot gedeelte van *Artois*, *Henegouwen*, *Luxemburg* en *Vlaanderen*, gesteld werd, was oorzaak dat weinig of niets door hem in de Spaansche Nederlanden verricht is geworden.

Zie AITZEMA, IV. Deel, p. 329. enz.

CAREL, zie van Keizers, Koningen en andere voornaame mannen van dezen naam, op Letter K.

CARAUSIUS, geboortig uit het *Gooiland*, en volgends *S. van Leeuwen*, Admiraal van Keizer *Maximianus*, was omtrent het jaar twee honderd en tagtig zeer beroemd ter zee: bij gemelden Keizer in ongunst geraakt zijnde, begaf hij zig naar *Brittanniën*, en maatigde zig aldaar het hoogste gebied aan, ja wierp zig zelfs als Keizer op; doch wij zouden hem liever houden voor een Gelderschman, genaamd *Caraus*, waarvoor de Romeinen *Carausius* geschreven hebben. Men weet uit de geschiedenissen van dien tijd, dat 'er onder de regeering van *Diocletianus* en van *Maximianus* groote beroerten in het rijk ontstaan waren, en dat hij, als Zeevoogd, de Vlaamsche kusten bewaarde tegen de invallen der Franken en Saxers: ook dat hij groote overwinningen en buit op hen behaalden, vermits hij magtig door de Bataviſche volken ondersteund werd, waarvoor hij hun echter een gedeelte van de buit moest afstaan: doch dit kon hij te ligter doen, vermits hij geen de minste rekening aan de Romeinsche Stadhouders deed, noch iets in de schatkist van het rijk bragt; het welk dan ook de oorzaak was dat de Stadhouder beval, hem omtebrengen, en dat hij, dit ontwaar wordende, de vlucht, zo gezegd is, met de geroofde goederen naar *Brittanniën* nam. *Deocletiaan* elders de handen vol hebbende, gaf hem

hem geduurende den tijd van zeven jaaren gelegenheid, aldaar zijn rol te ſpeelen. *Maximianus*, die tot medegenoot van het rijk was aangenomen, zond *Conſtantinus Clorus* tegen hem, doch hij wist zig zo wel te verdedigen, dat beide de Keizers zig gedwongen vonden, een verdrag met hem aantegaan, en hem als Keizer of Koning in 't bezit van *Engeland* te laaten; tot dat hij na verloop der gezegde zeven jaaren, door één zijner huisgenooten, *Alectus* genaamd, vermoord werd, deze zig het oppergezach aangemaatigd hebbende, werd drie jaaren daarna door *Aſclepiadores*, de overſte der Lijfwachten, mede omgebragt, en na hem kwam het gewest van *Brittanniën* weder onder de magt der Romeinen. Behalven de gemelde ontrouw, door *Carauſius* ten aanzien van 't rijk gepleegd, werd hem nog ten lasten gelegd, dat hij aan de Frankiſche en Saxiſche Roovers eene vrije doortogt in de landen, en ook het gebied van het rijk vergund; dat hij denzelven hunne gemaakte buit ontweldigd, en dien voor zig behouden had.

Zie VAN LEEUWEN *Bat. Ill.* fol. 379. PONTANUS *Gelderſche Geſchiedenisſen*, II. Deel, fol. 20. COEFFETÆU *Romeinſche Historien.* SCHOTANUS *Chronijk van Friesland*, fol. 29.

CARIGNAN, (*Thomas, Prins van*) Broeder des Hertogs van *Savoijen.* De dood van de Infante *Iſabella Klara Eugenia*, overleeden des nachts tusſchen den eerſten en tweeden December des jaars zestien honderd drie-en-dertig, maakte eene groote verandering in den ſtaat der *Nederlanden;* want de aangevangene onderhandelingen tot een nieuw beſtand, werden daardoor te ſpoediger afgebroken, en de Landen haar in ſchijn afgeſtaan, keerden, vermits zij zonder kinderen overleed, en moest overlijden, aangezien zij vóór het aangaan van haar huwelijk met den Aartshertog *Albertus*, onvruchtbaar gemaakt was, weder tot de Spaanſche kroon. Koning *Philips de Vierde* had reeds drie jaaren vóór haaren dood, order op de regeeringe der *Nederlanden* geſteld, en tot Regenten benoemd den Aartsbisſchop van *Mechelen*, den Hertog van *Aarſchot*, den Graaf van *Tillij*, *Don Charlos de Colonna*, en den Markgraaf

van *Antoina*. Dan, in dien tusschentijd *Tillij* overleeden, en *Aarschot* naar *Spanje* getrokken zijnde, moesten twee anderen de plaats van deze vervullen, waartoe dan werden aangesteld de Graaf van *Feria*, en de Markgraaf van *Fuentes*; en buiten die zond *Philips* met het begin van het jaar zestien honderd vier-en-dertig, ook dezen Prins van *Carignan*, die met zijn' broeder den Hertog van *Savoije* op dien tijd in onmin was, verbeeldende zig den Hertog, als zijnde een zusters zoon van de overledene Infante, eenig recht op de landen te hebben. Prins *Thomas* bevond zig in 't volgende jaar te veld, onder bevel van den Kardinaal Infant, zijne last bestond, om de Franschen den aftogt te beletten, doch hij werd door de Fransche en Staatsche troupen, in 't land van *Luxemburg* geslagen, en naar *Namen* terug gejaagd. Van dien tijd af, tot op 't jaar zestien honderd agt-en-dertig, vindt men weinig van hem gemeld, maar in dat jaar werd hij door gemelden Kardinaal Infant eerst naar *Duinkerken*, en daarna naar *St. Omer* gezonden, welke Stad door hem met duizend man versterkt werd, ook noodzaakte hij met *Piccolomini* de Franschen tot de opbreeking van 't beleg, na zij vruchtloos zes weeken daarvoor gelegen hadden; zijnde dit bedrijf ook het laatste van aanbelang, dat door hem in de *Nederlanden* verricht is.

Zie *Gedenkschriften van* AUBERY, p. 356. AITZEMA, II. Deel, p. 273, 535.

CARIOVALDA, een der Bataviſche Veldoverſten, die door ſommigen ook wel den naam van Koning (ſchoon ten onrechte, gelijk wij reeds meermaals hebben aangemerkt) gegeeven wordt: hij was de opvolger van *Veromerus*, die omtrent den tijd waarmede de jaartelling der Christenen een begin neemt, geleefd heeft. De dappere *Cariovalda* ſneuvelde in den ſtrijd tegen de *Cheruſcen* agttien jaaren daarna. Zijnde de ſlag waarin hij het leven liet, allernadeeligst voor de Batavieren, die door hunne vijanden in een bosch gelokt waren: deze held zig langen tijd met de grootſte moed verdedigd hebbende, beval de zijnen, met alle magt op de vijanden aantevallen, en hij zelfs deed een' inval op de dikſte drom, ſtrijdende als een Leeuw, dan door een menigte van pijlen gewond, viel eerst zijn paard, en daarna hij

hij zelf, met veele Edelen der Batavieren. *Tacitus* noemt hem *Dux Batavorum*, *Hertog der Batavieren*.

Zie TACITUS *Jaarboeken*, II. Boek. *Historien*, II. Boek. v. LEEUWEN *Bat.* fol. 673. VAN DER HOUVE *Handv. Chronijk*, II. Deel, fol. 39. die dezen ſtrijd ſtelt op het jaar 16.

CARLIER, (*Louis*) volgends *Carpentier*, afkomſtig uit een Edel Kamerijks geſlacht, van welken naam 'er ook in *Holland* bekend geweest zijn, die onder de Vasſalen van *Holland* behoorden. Deze Edele voorſtander der vrijheid, die mede onder de Tekenaars van 't Verbond der Edelen behoord heeft, werd met zeventien van die getrouwe voorſtanders, op last van *Alba*, te *Bruſſel* onthalsd, op den eerſten Junij des jaars vijftien honderd agt-en-zestig. In het bekende *Antwerpſche Chronijkje* werd hij enkel genoemd *Lowijs*, *Cancelier van Camerijk*. De geleerde *Te Water* oordeelt dat hij, zo al niet de broeder, ten minſten een ſtamgenoot geweest is van *Jan Carlier*, die door de Waalſche Hervormden te *Antwerpen* was afgevaardigd, om met den Prins van *Oranje*, wegens de Godsdienstoefeningen in onderhandelinge te treeden.

Zie TE WATER, II. Deel, bl. 318.

CARLO, (*Gaspar van der Noot, Heer van*) mede een der getrouwſte Voorſtanders der Vrijheid, waarvan hij bij de volgende gebeurtenisſen doorſlaande blijken gaf: 't was de Heer van *Carlo*, die met den Heer van *Reſoir*, mede afkomſtig uit den huize *van der Noot*, na den gelukkigen veldſlag bij *Heiligerlee*, in het jaar vijftien honderd agt-en-zestig den aanſlag ſmeedde om den Hertog van *Alba* te ligten, waartoe zij zig den tijd, geduurende de vasten, als den Hertog naar het klooster *Groenendaal*, bij *Bruſſel*, vertrokken was, meenden ten nutte te maaken. *Carlo*, als een Monnik gekleed, begaf zig, om, zo hij voorgaf, den Hertog te ontwijken, in het gemelde klooster, verwachtende aldaar een bekwaame gelegenheid: en om den aanſlag te volbrengen, waren 'er zes of zeven honderd paarden beſteld, die zig in de nabuurſchap onthielden, en buiten dien vijf honderd man voetvolk aangenomen, die, in en om *Bruſſel* op hun-

hunne hoede moesten zijn ; dan het ongeluk wilde dat onder die menigte zig een verrader bevond, die kort voor den aanſlag, dezelven aan den Heere van *Liques*, die hij voorheen gediend had, kenbaar maakte, blijvende als toen niet lang voor *Alba* verborgen. De Verrader wist echter niemand te noemen, die kennis van den aanſlag had, dan zijn' Hopman, die weleer als Ruiter onder de benden van den Graave van *Egmond* gediend had; deze gevat zijnde, ſtond manlijk alle folteringen, en zelfs den dood door, zonder iemant te beklappen ; en dus bleef *Carlo* voor het gevaar dat hem dreigde, beveiligd, en in ſtaat nadere blijken van zijn zucht voor de vrijheid te geeven, voornaamlijk in het beleg van *Haarlem*, alwaar door den Heer van *Batenburg* hem als een dapper man, het bevel betrouwd was over zes honderd Ruiters, zeven Veldſtukken en vier honderd Wagens met krijgs- en mond-behoeften ; doch de ongelukkige uitſlag van deze onderneeming kostelijk niet alleen aan een groote menigte dappere mannen, maar ook aan den Heer van *Carlo* het leven. Zie verder van hem op het Art. NOOT. (*van der*)

Zie VAN METEREN, III. Boek, fol. 50. IV. Boek, fol. 80.

CAROLINA WILHELMINA, Prinſes van *Oranje* en *Nasſau*, dochter van wijlen Prins *Willem den Vierden*, en van Haare Koninglijke Hoogheid *Anna*, Kroonprinſesſe van *Groot-Brittanje*, geboren te *Leeuwaarden* den agt- en twintigſten Februarij des jaars zeventien honderd drie- en- veertig, en ter gemelde plaatſe den tienden Maart gedoopt, hebbende tot gevader wijlen *George den Derden*, Koning van *Engeland*, en tot meeters de Koninginne Douriere van *Pruiſſen*, haare oudmoei, en *Louiſa van Heſſen Kaſſel*, Douariere van *Orange* en *Nasſau*, haare grootmoeder. Wanneer wij tot het Art. van Zijne Doorl. Hoogh. WILLEM DEN VIERDEN zullen gekomen zijn, zullen wij bijbrengen die ſtukken, welken betrekking hebben tot den opdragt van het Erf-Stadhouderſchap, zo in de manlijke als vrouwlijke linie, afſtammelingen van dien Vorst zijnde. Kortlijk zullen wij 'er hier van zeggen, 't geene betrekking tot deze Prinſes heeft. Eene der voorwaarden waarop de opdragt geſchiedde, was, dat wanneer gemelde Zijne Hoogheid eenen

Zoon

Zoon naliet, dat na des Prinſen overlijden, op dien, die waardigheden zouden overgaan, en die mede overlijdende, op de volgende manlijke afſtammelingen, en bij gebreke van die, op deszelfs Erfdochter van 't huis van *Oranje*, en derzelver manlijke ſpruiten, bij opvolging; doch zo de tegenwoordige Heer Erf-Stadhouder kwam te overlijden zonder kinderen verwekt te hebben, dat dan deszelfs zuster, de Prinſes *Carolina*, zijne plaats zoude vervullen: echter met deze bepaalinge, *dat het zelve geen plaats zoude hebben, dan alleen in geval, zij, en derzelver vrouwlijke afſtammelingen, met bijzondere toeſtemming der Staaten, kwam te trouwen met een' Prins, belijdenis doende van de waare Chriſtelijken Hervormden Godsdienſt, ſodanig als die in de openbaare kerken dezer Landen geleerd word, en niet bekleed zijnde met de Koninglijke of Keurvorſtlijke waardigheid.* Men weet dat in het jaar zeventien honderd negen- en- vijftig (volgends het geene wij op 't Art. ANNA, *Gouvernante der Nederlanden*, gezegd hebben) den Heere *Karel Chriſtiaan*, Prins van *Naſſau Weilburg*, geſprooten uit de Naſſauſche linie van *Walram*, doende belijdenis van den Lutherſchen Godsdienst, een aanzoek deed tot een huwelijk met deze Prinſeſſe, en dat wijle Haare Koninglijke Hoogheid daarvan bij Misſive, aan de Staaten der bijzondere Provintiën kennisſe gegeeven, en derzelver toeſtemmingen daarop verzocht had.

Deze Prins bereikte op den zestienden Januarij des gemelden jaars den ouderdom van drie- en- twintig jaaren; was ſedert eenigen tijd in dienst van den Staat, en bevorderd tot den rang van Generaal- Major, midsgaders Colonel en Capitein. Daags voor het overlijden van gemelde Vrouwe Gouvernante, gaf dezelve bij Misſive kennisſe aan de Staaten, van haare toeſtemming tot deze echtverbintenis, gedateerd 11 Januarij 1759: in welke Misſive onder anderen geleezen wordt: *'t welk een en ander ons gepermoveert heeft ons mondelijk conſent daar aan te geeven, en in gevolgen het* Diploma *van U Ed. Groot Mog. in dato zestien November zeventien honderd zeven- en- veertig U Ed. Groot Mog. gantsch vriendelijk te verzoeken, het voorſchreven huwelijk, met de Approbatie van U Ed. Gr. Mog. te ho-*

honoreeren; en wel inzonderheid ten deze effecten, dat de kinderen, die uit hetzelve huwelijk zouden mogen geboren worden, opgevoed wordende in de Gereformeerde Religie, en op hun tijd daarvan Professie doenden, zullen blijven Jouissceren van de rechten en prerogativen, aan hen, in dat cas, bij het voorgemelde Diploma gegund; en dewijl het ons tot een verdubbeld genoegen zoude strekken, dit voorgenoome huwelijk hoe eerder zo beter te zien voltrekken, verzoeken wij U Ed. Gr. Mog. insgelijks op het genegenste, die goedheid te willen hebben, om de deliberatien hierover te verleenen, waarover wij ons op eene bijzondere wijze aan U Ed. Mog. zullen verpligt houden.

Deze Misfive was wel bij de Staaten der Provintien ontvangen, maar was bij allen niet van eenerlije uitwerking. Die van *Overijssel* stelden dezelven in handen van hunne Gecommitteerden, en geduurende dezen met het onderzoek daarover bezig waren, zonden die van *Gelderland* hunne toestemming, bij Misfive aan den Heere Hertog van *Brunswijk Wolfenbuttel*, als Voogd over de onmondige kinderen. Bij de Provintie van *Holland* en *Westfriesland*, werd de gemelde Misfive bij alle de Leden copielijk overgenomen, om daarop het goedvinden van de Heeren hunne Principaalen te verstaan; en alschoon de Ridderschap en de meerderheid der Steden zig voor het huwelijk kwamen te verklaaren, kon men, doordien eenige Steden daaromtrent min gunstig dachten, de zaak tot geen eenpaarig besluit brengen: inmiddels gaven die van *Zutphen* mede hun consent: zo ook die van *Zeeland*, welke reeds daags te vooren daartoe beslooten hadden, en daags daaraanvolgende kwam het gunstig besluit van *Overijssel*; dat van *Groningen* den tienden Februarij, van *Friesland* den negentienden van die zelfde maand, van de Stad *Utrecht* den zeventienden April, en van de Heeren *Geeligeerdens* van die Provintie den volgenden dag, doch van de *Ridderschap* alleen met die bepaalinge, dat het huwelijk van Haare Hoogheid, met een' Prins, belijdenisse doende van de *Augsburgsche Confessie*, in het vervolg in geene Consequentie zou kunnen worden getrokken, en dat de kinderen daarvan in de *Gereformeerde Kerke* zouden worden opgebragt.

De

De Ridderſchap vond echter in de toeſtemminge zwaarigheid, die ze onder anderen op deze wijze te kennen gaf, zeggende: „ dat de Heeren Edelen zig door de heiligſte banden en verbintenisſen verplicht vonden, tot het naauwkeurig nakomen en helpen maintineeren, van 't reglement op de erflijke ſucceſsie geëmaneert, waarbij het hierboven bijgebrachte van den 16den Nov. 1748, en van het beraamde 10 Januarij 1748, vooral in aanmerkinge kwam, dat het bekend is, dat de hooggemelde Heer Prins van *Naſſau Weilburg*, belijdenis doende van de *Augsburgſche Confeſſie*, en derhalven, indien Zijne Hoogheid niet kon goedvinden, alvoorens profeſſie te doen van de publieke Godsdienst dezer Landen, het van de Heeren Edelen met geen billijkheid kon gevergd worden, dat dezelve in 't voorgenomene huwelijk zouden conſenteeren, in effecte, als bij het bovengemelde verzoek van Haare Koninglijke Hoogheid aan de Heeren Staaten is voorgedragen."

„ Dat wel ter wegneeminge van deze zwaarigheid, als een gereed middel, voor handen ſchijnt te zijn, dat de drie Leeden van Staat zig onderling en eenpaarig van den Eed op 't voorſchreven Reglement, voor zo verre dit point aangaat, ontſlaan, en vervolgends ten faveuren van dit gemelde huwelijk dispenſeeren, van de clautele der ſucceſsie, onder proteſtatie van *prejudice* en *non conſequentie* voor het toekomende."

„ Doch dat de Heere Edelen bedenkende met hoe veel omzigtigheid het gemelde reglement is beraamd, en hoe alle mooglijke voorzorge voor deszelfs beſtendigheid is gebruikt, en dat het tegenwoordig geval het eerſte is, waaromtrent de Clautele van dat reglement van Applicatie zijn, zij niet dan met aandoening kunnen reflecteeren op de onvoordeelige denkbeelden, welke aan 's Lands Ingezetenen, door het voorſz. middel van dispenſatie werkſtellig te maaken, zouden gegeeven worden van de prudentie hunner overigheid, in het neemen van derzelver ſtandvastigheid, in het handhaven der beſluiten, die op 's Lands welzijn eene onmiddelijke betrekkinge hebben, en op welker welberadenheid en onveranderlijkheid, het allerſterkst betrouwd behoorden te worden."

„ Dat het voorſz. reglement niet gearresteerd is, dan met rij-

rijpe raade, overleg en goedkeuringe van wijlen Zijne Hoogheid, glor. ged. dien het kennelijk is, dat geene gelegenheid ontbrooken heeft, om uittewerken, dat in plaats van de woorden:"

„ *Van de waare Chriſtelijke Gereformeerde Religie,*
„ *zodanig, als die in de publieke kerken dezer Lan-*
„ *den geleerd word:*

„ *In het zelve geſteld waren, of te doen ſtellen* DIE VAN
„ DE PROTESTANTSCHE RELIGIE."

„ Dat derhalve niet te twijffelen is, of die Vorst, in Nederland geboren, en in de openbaare Gereformeerde Godsdienst opgevoed, heeft, om pieuſe redenen, en om dat zulks dienſtig voor den Staat en nuttig voor de belangens van zijn Huis, geoordeeld en begeerd, dat de gemelde Clautele in het reglement zo en niet anders zouden worden geſteld, als dezelve gevonden worden, daar in geſteld te zijn; en dat die zelve Vorst, zig verlaatende op den eed, door de Regenten, van alle de Provintien gedaan, het ſterflijke heeft afgelegd, in een billijk vertrouwen, dat de Heeren Staaten hetzelven in allen deelen en dus ook in dit point, naauwkeurig zoude nakoomen en maintineeren, aan welk billijk vertrouwen weinig zouden voldaan worden door het middel van dispenſatie."

„ Dat daarenboven dit reglement is aantemerken als een eeuwigduurende grondwet der regeeringe van den Lande, waarvan op geenerhande wijze, in eenig point, zonder het gantſche reglement te verzwakken, kan of mag worden afgegaan, en dat een dispenſatie van een van deszelfs clautelen, en dat bepaaldelijk in 't eerſte geval, dat hetzelve had moeten opereeren, alle de overige clautelen noodzaaklijk moeten doen vervallen, en zelfs de geëtabliſeerde ordre van ſucceſsie op losſe ſchroeven ſtellen, waarvan de gevolgen ten hoogſten gevaarlijk zijn, beiden voor den Staat en het Stadhouderlijke Huis."

„ Dat men te vergeefsch zig hier tegen zoude meenen in zekerheid te kunnen ſtellen, door eene plegtige proteſtatie van *non præjudice*, of *non conſequentie* voor het toekomende, al-

zo

zo de geringſte ervaarenheid in zaaken van regeeringe overtuigend leert, dat, wanneer onder dusdanige proteſtatien eens van deze of geene reſolutie is afgegaan, het niet zelden gebeurt, dat het ons gegeeven voorbeeld, onder dergelijke proteſtatie, zo menigmaal wordt gevolgd, dat de geheele reſolutie ten laatſten krachteloos, en de proteſtatie eene ijdele ceremonie word."

„ Eindelijk, dat het onzeker zijnde, of de manlijke Descendenten, welke uit dit huwelijk zouden mogen geboren worden, ooit in het geval zullen komen, van volgends de order, bij het meergemelde reglement anderzints bepaald, tot de ſucceſſie in het Stadhouderſchap geroepen te kunnen worden, het ten hoogſten onvoorzigtig zouden zijn, uit voorzorge voor zo een onzeker geval, attentie te geeven aan de beſtendigheid van een wet, in welker onveranderlijkheid de Provintien en het Stadhouderlijk Huis zo een important belang heeft, te meer daar het voorſz. geval komende te exſteeren, de Heeren Staaten alsdan daaromtrent zodanig zullen kunnen voorzien, als ten meesten nutte van den Lande bevonden zal worden te behooren, zonder nodig te hebben toevlugt te neemen tot het middel van dispenſatie van het tegenwoordig reglement."

„ Dat derhalven de Heeren Edelen en Ridderſchap dit alles rijpelijk hebbende overwoogen, van advis zijn, dat de Heeren Staaten, zo veel en naar vermogen te voldoen, aan de begeerte van wijlen Haare Koninglijke Hoogheid, als om alle mooglijk genoegen te geeven, aan Mevrouwe de Prinſeſſe *Carolina*, en uit aanmerkinge van de voortreffelijke qualiteiten, van den Heere Prinſe van *Naſſau Weilburg*, het voorgemelde huwelijk behooren te approbeeren, en daar in te conſenteeren, zo als de Heeren Edelen en Ridderſchap hetzelve approbeeren en conſenteeren bij dezen, ten dien effecte, dat de manlijke Deſcendenten, welke uit hetzelve huwelijk zullen geboren worden, zullen worden opgevoed in de waare Christelijke Gereformeerde religie, zodanig als die in de kerken dezer Landen geleerd word, en op hun tijd daarvan profeſſie doende, zullen blijven jouiſſeeren van de rechten en prerogativen, bij hun Ed. Groot Mog. Reſolutie van den 10 Januarij 1748 gegund,

alles echter onder deze nadrukkelijke voorwaarden, dat het gemelde effect alleen zal plaats hebben, ingeval Hoog gemelde Heere Prinſe van *Naſſau Weilburg* zouden mogen goedvinden, alvooren dit huwelijk voltrokken worde, profesſie te doen van den Hervormden Godsdienst, zo als dezelve in de publieke kerken dezer Landen word geleerd, doch zo gemelde Heere Prinſe daaromtrent difficulteert, dat in dien gevalle het voorſz. reglement op de Erfſtadhouderlijke ſucceſſie in 't Stadhouderſchap, op den 10den Januarij 1748 gearreſteerd, volkomen en in zijn geheel zal blijven, en midsdien nooit geallugeerd worden ten behoeven van de manlijke Deſcendenten, welke uit dit huwelijk zouden mogen geboren worden."

Het geene door de Hollandſche Steden, *Haarlem* en *Dordrecht*, tegen het huwelijk werd ingebragt, kwam genoegzaam met het bovengemelde door de Ridderſchap van *Utrecht*, in alles overeen, beroepende die twee Steden zig mede op de meergemelde grondwet. *Delft* bragt naderhand, op den 10den van Junij, een plan ter faciliteering van de deliberatie, op het verzoek en de Misſive van Wijlen H. K. Hoogh. ten voorſchijn: waarin onder andere gezegd werd, „ dat met relatie tot het tweede lid van het verzoek, gelet zijnde op de difficultatien, bij verſcheiden Leden gemoveerd, met opzichte tot het geſtatueerde van 17 Nov. 1747, en zulks uit hoofden van de religie, waarvan hoogstgemelde Heere Prinſe profeſſie doet;"

Door de Heeren van de Ridderſchap en verdere hunner Ed. Gr. Mog. Gecommitteerdens, tot het groot Beſoigne zal worden overgelegd en overwogen, hoedanige voorziening in tijd en wijlen, bij een extraordinaire diſpoſitie van Hun Ed. Gr. Mog. uit derzelver ſouveraine magt en authoriteit, tot maintien van de vastgeſtelde regeeringsvorm, en ten faveure van het manlijk oir, uit het voorſz. huwelijk te procereeren, zouden konnen en behooren te worden gedaan, en de vergadering daarop gediend, van derzelver Conſideratien en Advis, blijvende niet te min het geſtatueerde, bij de opgemelde Reſolutie in volle kracht, tot dat door Hun

Ed.

Ed. Groot Mog. dienaangaande nader zal worden gedisponeerd.

Doch de Leden die zwaarigheid in de toeſtemming maakten, oordeelden bij hunne beſluiten te moeten blijven, en gelastten hunne gevolmagtigden dit plan ter Staatsvergaderinge afteſlaan: waarop dan, nadat vijf Provintien, gelijk wij gezien hebben, daarin op het voorſtel van wijlen de Vrouwe Gouvernante hadden geconſenteerd, terwijl in de twee andere Provintien ſommige Leden zwaarigheid maakten, naamlijk in die van *Holland* en *Utrecht*. Hunne Hoogheden beſloten, om echter met de voltrekking van hun huwelijk, na bekomene toeſtemming van *Zijne Groot-Brittanniſche Majesteit*, en Haare Hoogheid, de Prinſesſe Douariere van *Oranje*, en verdere Voogden, voordtegaan, van welke bekomene toeſtemminge de Hertog van *Brunswijk Wolfenbuttel*, op den twaalfden Februarij zeventien honderd en zestig, mondling aan den Preſident van H. Ed. Gr. Mog. kennisſe gaf, en bij Misſive aan de Staaten der bijzondere Provintien; zo als vier dagen daarna mede door Zijne Hoogheid den Prins van *Nasſau Weilburg* geſchiedde, zijnde in laatstgemelde Misſive den dag daar toe bepaald, naamlijk den vijfden Maart. Op het mondling bericht van den gemelden Hertog, namen de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland* dan eindelijk het volgende beſluit: *En voorts gelet zijnde dat echter bij de meeſte Bondgenooten inclinatie word betoond, om het voorſz. huwelijk zijn voortgang te doen hebben;* IS, *om aan derzelver inclinatie, zoo veel mooglijk te gemoed te koomen, goedgevonden en verſtaan te verklaaren, zo als Hunne Ed. Gr. Mog. verſtaan en verklaaren bij deezen, dat zij den voortgang en de voltrekking van voorſz. huwelijk zullen aanzien zonder zig daar tegens te oppoſeeren, behoudens nogthans dat hier door niet zal mogen worden verſtaan eenigzints gederogeerd of eenige de minſte attentie te zijn gegeeven aan meergemelde Reſolutie van den* 16 *Nov.* 1747. *welke H. Ed. Gr. Mog. als eene onverbreeklijke grondwet van den Staat, allezints pretendeeren te houden in haar geheel.* Ook verleenden dezelfde Staaten dispenſatie van het gaan der hu-

welijksgeboden: op den zelfden dag volgde mede de toeſtemming op dit huwelijk, door de Staaten Generaal, welken beſlooten een aanzienlijke bezending door Gecommitteerden te doen, zo bij Haare Hoogheid de Prinſesſe *Carolina*, als bij den tegenwoordigen Heer Erfſtadhouder, om dezelven met het voorgenomene huwelijk geluk te wenſchen, doch de Heeren Gedeputeerden, van wegens *Holland* en *Westfriesland*, reſerveerden om zig daags daaraan nader te verklaaren, en de Heeren Gedeputeerden van *Utrecht* verklaarden daartoe ongelast te zijn. Gemelde Commisſie werd echter, buiten die van *Holland* en *Utrecht*, volbragt. *Gelderland*, *Zeeland*, *Friesland*, *Overijsſel* en *Stad en Lande*, gaven zig veel moeite om de twee Provintien mede in haar gevoelen te doen ſtemmen: *Utrecht* hield zig bij zijne eens genomene reſolutie, en die van *Holland* bij hun gezegde, *dat zij het zouden aanzien.* Den bepaalden dag van den vijfden Maart daar zijnde, werd het hooge huwelijk met een groote pracht en luister, overeenkomſtig den Staat der Perſonaadjen, in *'s Hage* voltrokken, zonder echter de toeſtemming van *Holland* en *Utrecht*, op die wijze zo als het door wijle de Vrouwe Gouvernante verzocht was, verkreegen te hebben.

In *Holland* waren 'er vóór,

de *Ridderſchap.*	en tegen,	*Dordrecht.*
Delft.		*Haarlem.*
Leiden.		*Amſteldam.*
Gornichem.		*Gouda.*
Schoonhoven.		*Rotterdam.*
Hoorn.		*Schiedam.*
Edam.		*den Briel.*
Monnikkendam.		*Alkmaar*, en
Medenblik, en		*Enkhuizen.*
Purmerend.		

welke laatstgenoemde negen Steden van begrip waren, dat de Reſolutie van den zestienden November zeventien honderd zeven-en-veertig, niet gedoogde het huwelijk met die uitwerking, aan

aan te zien, of toeteſtemmen zo als de goedkeuring daarop verzocht was ; doch daar het huwelijk van den Heere Erfſtadhouder, en de kinderen daaruit voortgekomen, waarſchijnelijk aan die van de Prinſesſe *Carolina* geen gelegenheid zullen geeven, om aanſpraak op de aanzienlijke waardigheid te maaken, ſtappen wij af, van 't geene daaromtrent verder is voorgevallen : zullende de kinderen (uit dit huwelijk geboren, en tegenwoordig met derzelver hoog aanzienlijke ouderen in *Naſſau* hun verblijf houdende) verder op 't Art. NASSAU WEILBURG gemeld worden.

CARPENTIER. (*Pieter*) Schoon men weinig of geene berichten van zijn eerſten leeftijd weet, zo vermoedt men echter dat hij een Amſteldammer van geboorte is ; doch daar hij, tot manlijke jaaren gekomen zijnde, den rang en waardigheid van Gouverneur Generaal van *Neerlands Indiën* bekleed heeft, verdient dat hier gemeld wordt, op wat tijd en langs welke wegen hij tot die hoogte is geklommen, en hoe hij zig daarin gedraagen heeft. Dat hij echter een man van geene geringe afkomst geweest is, zou men mogen beſluiten, vermits hij als Opperkoopman met het ſchip de *Getrouwheid*, in het jaar zestien honderd zestien, naar de *Indiën* de reis aannam: daar zijnde, werd hij twee jaaren daarna door den toenmaaligen Gouverneur Generaal *Jan Pieterſe Koen*, benoemd tot ordinaris Raad en Directeur Generaal van den handel op *Amboina*, waarin hij zig met de grootſte bekwaamheid, en ten nutte voor de Maatſchapij gedroeg. Aanmerkelijk was het tijdſtip zijner eerſte regeeringe als Gouverneur Generaal, wegens de zo veel geruchts gemaakt hebbende zaak, door de Engelſchen de *Amboinſche Moord* genaamd ; eene gebeurtenis, die, zo in de *Indiën*, als in *Europa*, eene groote tweeſpalt tuſschen de Engelſchen en Hollanders veroorzaakte ; blijvende de eerſte, te hoofdig van te willen erkennen, dat hunne Landsgenooten de ſmeeders waren van den moord, gepleegd aan de Hollanders, en dus ook weigerden, dat dezelve maar verdienſten geſtraft konden worden : zie hier hoe de zaak aan den dag kwam ;

Een *Japoneés*, wiens onbeſcheidene nieuwsgierigheid hem

verdacht gemaakt had, was oorzaak van de ondekkinge: na men zig van hem meester gemaakt had, bekende hij in zijn verhoor, dat de Soldaaten van zijne Natie, welken in dienst der *Hollanders* waren, beslooten hadden zig meester van de fortres te maaken, door de *Engelschen* daartoe omgekocht zijnde, aan wier Comptoir zij nu al bij de drie maanden geweest waren, om over den tijd en wijze te raadpleegen: Op dezegedaane bekentenis werd terstond bevel gegeeven om de *Japoneezen* te ontwapenen, en gevangen te neemen; alle de gevangenen bekenden de zaak, zonder in iets te verschillen: verder werd door hunne algemeene bekentenis voor een zekere zaak van waarheid bevonden, dat *Gabriel Twerson*, Opperkoopman, en meer andere *Engelsche* bedienden hen hadden overgehaald, om de hand te leenen tot het verrasen van het Fort, met verder aanwijzinge van den beraamden tijd en plaats; ook bekenden zij, verscheidene gesprekken gehouden te hebben met *Abel Price*, een Engelsch Wondheeler, die toen in hechtenis zat wegens wanbedrijf, waaraan hij zig had schuldig gemaakt: deze werd ook gehoord tegen elf *Japoneezen*, en zijne bekentenis bevestigde die van de voorigen.

Twerson, die den aanlegger van dit gesmeed verraad was, werd gedagvaard om voor den Raad te verschijnen, welke hem beval alle de zijnen te doen komen, en deze verscheinende, werden den een voor den ander vastgehouden, doch *Twerson* werd in zijn Comptoir, dat hem tot gevangenis diende, bewaakt. De zijnen zochten eerst te ontkennen, doch de bekentenis der *Japoneezen* hoorende, als ook die van *Price*, verklaarden zij allen eenpaarig, dat tegen den eersten Jannarij van het jaar zestien honderd drie-en-twintig, bijna alle de Engelsche Commiesen van de Comptoiren buiten *Amboina* gelegen, daar gekomen zijnde, *Twerson* hen in zijn vertrek had doen bij een komen, en gezegd had, dat hij aan hun een zaak van gewigt had voortedraagen, doch wijl 'er den hals mede gemoeid zou kunnen zijn, hij hun dezelve niet dan onder een eed kon vertrouwen, doende hun zweeren op het Euangelie: na dit gedaan was, verklaarde hij kans te zien, zig van het Fort *Amboina* meester te maaken, en opening gedaan hebbende, van

de

de middelen, welken hij dacht met hoop van een goeden uitslag te kunnen in 't werk stellen, waren 'er eenige van die zaamgekomene, die hem te gemoed voerden, dat de *Engelschen* veel te zwak waren om die onderneeming te beginnen; waarop hun *Twerson* berichtte, dat alle de *Japoneesen*, die de wacht op het Fort hadden, in zijn belang waren; dat die zig bij hem zouden voegen, en mede op het onverwachts de *Hollanders* zouden overvallen, op een tijd als de Gouverneur van de hand was: ook zou hij zo lang toeven, tot dat 'er schepen van hunne Natie op de rede van *Amboina* zouden zijn, niet alleenlijk om hun geduurende den aanval van het noodige te voorzien, maar ook om door het scheepsvolk hun getal te doen vermeerderen, en op gelijke wijze zou hij zorg draagen, om alle de Commiesen der bijzondere Comptoiren met hunne bedienden en slaaven tot zig te ontbieden, waarmede hij zig verzekerd hield, volks genoeg te hebben, moetende de tegenwoordig zijnde zig maar in staat stellen, om hem bijstand te doen, vermits hij de middelen wel vinden zou, om zijn oogmerk te berijken; de Inwooners van *Louthou* waren mede gewonnen, en zouden ten bestemden tijde met hunne *Korakoren* komen opdaagen.

Twerson vervolgends voortgaande tot de orders die men in acht te neemen had, zeide verder, dat de *Japoneezen* die in het Fort dienden, zorg moesten draagen, dat 'er twee van hun op ieder Bastion waren, de anderen moesten op de zaal blijven, om den Gouverneur in het oog te houden, en zo hij tegenwoordig mogt zijn, het tijdstip om hem aftemaaken wel waar te neemen, waarop men zig van de Bastions moest meester maaken, de *Engelschen* 'er binnen laaten, en zo veel *Hollanders* ombrengen als noodig was, om hun allen tegenstand te beletten, en de overigen gevangen neemen.

Alle de goederen van de *Hollandsche Compagnie* zou men tot buit maaken, en ze verdeelen tusschen de *Engelschen* en *Japoneezen*, nadat elk der laatste vooraf een som van duizend reaalen van agtten na zig zou genomen hebben; dat voords alzulke Burgers, welken zig niet zouden willen onderwerpen, doodgeslagen, of in hunne familie en goederen vervolgd zouden worden; dat wel de tijd tot den aanslag niet ten naauwsten bepaald

was, maar dat de zamengezworenen wel dra bij den anderen hadden kunnen komen, om denzelven nader te bepaalen, en verdere maatregelen te neemen, enz.

Men zond eenige Leden van den Raad van *Amboina*, om *Twerſon* te verhooren, welken hem afvroegen wat hem tot deze zo haatelijke zamenzweering bewoogen had? Hij antwoordde, *de eerzucht en hoop op winst.* Verder begeerde ze van hem te weeten, voor wien de eer en het voordeel zouden geweest zijn, en op wiens naam hij zig meester van 't Fort zou gemaakt hebben: zijne verklaaringen gaven te kennen, dat, zo zijn ontwerp gelukt was, hij daarvan aanſtonds kennis zou gegeeven hebben aan de *Engelſchen* op *Bantam*, hun om hulpe verzocht hebben, en die hem gezonden zijnde, zou hij het Fort daadlijk in handen der afgezondenen geſteld hebben, om 'er in naam van de *Engelſche Compagnie* bezit van te neemen: bijaldien die zig met de zaak niet had willen inlaaten, zou hij getracht hebben het Fort voor zig te houden, en zig door een verbond met de Eilanders verzekerd hebben.

De verhooring afgeloopen zijnde, beklaagde de Gouverneur zig ten uitterſten over de onmenschlijkheid, waarmede men voorneemens geweest was hem en de overige *Hollanders* omtebrengen, voerende aan *Twerſon* te gemoed, of nu deze wrede voorneemens, de belooning waren voor al de aan hem betoonde achting? of niet zijne ondankbaarheid te verſoeijen was, en of alle braave lieden daar geen affchrik van moesten hebben? *Twerſon* beantwoordde dit met een zwaare zucht, zeggende: *behaagde het Gode, dat de zaak te herdoen ware, ik zoude 'er mij niet inſteeken, zo als ik nu gedaan heb:* welke verhooring en bewijzen van berouw, gedagtekend was 9 Maart des gemelden jaars, juist den dag die tot de uitvoering beſtemd was: het getal van hun die bekend hadden, beſtond in elf *Japoneezen*, veertien *Engelſchen*, en één *Portugeesch*, die Capitein over de Hollandſche Slaaven was, ieder in 't bijzonder had de bekentenis ondertekend, en het grootſte gedeelte van hun werd ter dood veroordeeld.

Zeven *Engelſchen* van *Amboina* in *Europa* te rug gekeerd, gaven daarvan gantsch andere verklaaringen, ten voordeele van de

de hunnen, doch de rechtvaardigheid van de zaak der *Hollanderen* vereischte geen andere bewijzen. Het verhaal waarvan het hoofdzaaklijkſte boven gemeld is, was niet zo haast in *Holland* door den druk gemeen gemaakt, of het zelve werd in *Engeland* verboden, en een ſcherp tegenſchrift kwam aldaar weinige dagen daarna ten voorſchijn.

De Algemeene Staaten zochten volgends hunne voorzichtigheid, de verwijdering die hier uit tusſchen de beide Natien zou kunnen ontſtaan, weg te neemen; ook dachten dezelven daarin geſlaagd te zijn, door middel van de ſluiting van een nieuw verdrag van Bondgenootſchap met Koning *Karel den Eerſten*, doorgaands het verdrag van *Southampton* genaamd, en dat getekend was den zevenden September zestien honderd vijf-en-twintig: in welk verdrag een artijkel was, waarbij in het gemeen alle brieven van ſchaêverhaaling tegen de wederzijdſche Bondgenooten werden opgeheeven: doch twee dagen laater herriep de Koning hetzelve, door eene tegenbetuiging ten voordeele van de Engelſche Compagnie der *Oost-Indiën*, bepaalende den tijd van agttien maanden, om binnen denzelven de voldoening te erlangen, welke zij was eiſchende voor de ſchaden en overlast bij haar geleeden door de Hollandſche Maatſchapij op *Amboina* en elders, zo wel aan deze als aan geene zijde der linie: veele jaaren verliepen 'er, eer deze verſchillen beſlist waren; in *Holland* had men alle de Raaden van *Amboina* opontboden, om zig te komen verantwoorden, doch de *Engelſchen* vertraagden het onderzoek bij de hunnen van tijd tot tijd, dus werden de zaaken van *Amboina* niet eerder beſlist, dan met het eindigen van den oorlog in het jaar zestien honderd vier-en-vijftig: en toen men meende dat alles daarmede beſlecht en afgedaan was, maakten de *Engelſchen* weder nieuwe zwaarigheden over de uitvoering van de zaaken bij den vrede bepaald, en hielden dus de oneenigheden gaande tot op den vrede van *Breda*, geſloten in het jaar zestien honderd zes-en-twintig. Alle de ſtukken hier over gewisſeld vindt men bij *Aitzema* en anderen; doch laat ons nu zien wat uitwerking deze zaaken in de *Indiën* hadden, en wel ten aanzien van de *Indiaanen*: dezen, wel voorziende dat uit het gebeurde eenen oor-

log tusschen de *Engelschen* en *Hollanders* zouden ontstaan, vleiden zig, daarbij middel te zullen vinden, om alle banden van verbondsvereeniging te kunnen verbreeken, en bijzonder waren dit de gedachten van de volken, die het naast bij *Amboina* woonden: dezen verzuimden niets om zig de verwijdering tusschen de twee Europeaansche Natiën ten nutte te maaken, beroovende en vermoordende de Compagnies Dienaars, en bragten de *Engelschen* alle voordeel toe, verkoopende aan die, strijdende tegen de gemaakte verdragen, de Kruidnagelen tot hooge prijzen. Vruchtloos waren de poogingen van den Gouverneur van *Amboina*, om hierop voldoening te krijgen, daar zij zelfs geen schijn maakten van zijne klagten te willen hooren: en niet voor in het jaar zestien honderd vijf-en-twintig, vond men middel, door de aankomst van de Nederlandsche Vloot, deze volken te beteugelen.

De Heer *Carpentier*, die met het jaar zestien honderd drie entwintig den bovengemelden Heer *Koen* in de waardigheid van Gouverneur Generaal gevolgd was, had geduurende zijne regeering wel geene nieuwe Landen aangewonnen, maar had met vlijt en oordeel, de bezittingen van de Maatschapij in staat gehouden, verzekerd tegen allen aanval, en den koophandel groot voordeel aangebragt. Na bekomen verlof van zijn ontslag, kwam hij in het jaar zestien honderd agt-en-twintig in 't Vaderland, met vijf rijk geladen schepen, verkrijgende van de Maatschapij uit aanmerking van gedaane diensten, behalven zijne bezolding, een geschenk van tien duizend guldens, een gouden Keten en Medaille ter waarde van twee duizend guldens, een Degen van vier honderd, en de betaaling van vier duizend guldens, die hij van de Compagnie te vorderen had.

In de maand October van het volgende jaar, werd hij gekozen tot Bewindhebber van de O. I. Maatschapij, ter Kamer *Amsteldam*, welke aanzienlijke post hij nog veele jaaren bekleed heeft, zijnde eerst overleeden op den vijfden September van het jaar zestien honderd negen-en-vijftig: in het eerste jaar van zijn Bewindhebberschap (1629) werd hij als Mede-Gevolmagtigde naar *Engeland* gezonden, ter bemiddeling van de hiervoor gemelde Amboinsche verschillen: staande dat hij zig

aldaar

aldaar bevond, werd door de Heeren Bewindhebberen op 't sterkste bij hem aangehouden, om zig weder als Gouverneur Generaal naar de *Indiën* te begeeven; doch hoe veel roems hierin voor hem ware, bedankte hij echter voor het aanbod.

Zie VALENTIJN en 't *Leven van Carpentier*, en het XXste Deel der *Historische Reizen*, alwaar men ook zijne afbeelding vindt.

CARTESIUS, anders DES-CARTES (*Renatus*): was geboortig uit *Frankrijk*, en opgevoed in de schoole der Jesuiten: hij onthield zig een groot deel zijns levens in de *Nederlanden*, op het huis *Endegeest*, alwaar hem van zijne tegenstrevers, waaraan het hem zo min als andere geleerden ontbrak, werd nagegeeven, dat hij, zo al geen ongodist, ten minsten een man zonder godsdienst was, doch zij moesten echter erkennen, dat hij een verstandig Wijsgeer, en uitneemend groot Wiskunstenaar was. Zelfs verhaalt men dat hij weigerde zig met godsdienstige onderzoekingen te willen bezig houden, antwoordende, naar men zegt, aan zekeren Predikant te *Deventer*, die hem hierover onderhield, spottender wijze: *Ik heb de Religie van mijnen Koning*. Om zig befaamd te maaken, was hij onophoudelijk bezig om eene vernieuwde wijsgeerte ten voorschijn te brengen; welke arbeid terstond van een groote menigte van schrandere en weetgierige verstanden werd toegejuicht, doch ook te gelijk veele twisten in de Nederlandsche Kerken, en op de Hooge Schoolen verwekte, doordien 'er waren die de Theologie wilden schikken naar deze nieuwe wijsgeerte, daar anderen, gekluisterd aan hunne denkwijzen, zig met drift daar tegen verzetteden. Ook waren 'er die ondekten dat de leering van *Des Cartes* niet nieuw was, en dit erkenden hij naderhand zelf, zeggende: *dat, het geene hij voortbragt, reeds door* Democritus *was ter baane gebragt*. In het algemeen wordt hij gehouden voor een ondermijner der wijsbegeerte van *Aristoteles*, welke toen alom geleerd en gevolgd werd: 't is bekend dat zijne wijsgeerte, na dat de proefondervindelijke Philosophie in *Engeland*, *Frankrijk* en de *Nederlanden*, meer geoefend is geworden, minder voorstanders heeft gevonden. Zijne grootste voorstanders in *Neder-*

land

land waren *Coccejus* en deszelfs navolgers, waarvan 'er veelen waren die in de wijsbegeerte alles buiten hem verworpen. Geduurende dat hij, van woonplaars veranderd zijnde, zig in *Noord Holland* onthield, deed hij verscheidene reizen naar *Frankrijk*, ter vermeerderinge zijner kundigheden: vervolgends is hij door de vermaarde Zweedsche Koninginne *Christina*, genoodigd naar *Stokholm*, om met andere geleerden, de geleerdheid die aldaar in verval was, te herstellen: *Cartesius* aan dat verzoek voldoende, bleef bij haar tot het einde van zijn leven in groote achtinge. Dit flonkerlicht der geleerdheid is opgekomen in den *Haag van Touraine*, den een- en- dertigsten Maart vijftien honderd zes- en- negentig, en ondergegaan te *Stokholm*, den eersten Februarij van het jaar zestien honderd vijftig. Bij zijn afsterven is opmerkelijk, dat hij, zwaar van de pleuris aangetast zijnde, niet wilde toestaan, volgends het gemeene gebruik ter geneezinge dier kwaale, dat hem een ader geopend werd, zeggende *dat zulks strijdig was met zijne Philosophische gronden*, waarop dan ook de dood, volgends de uitspraak der Geneesheeren, volgde. De gemelde Koningin deed zijn graf met een loflijk grafschrift versieren: in het jaar zestien honderd zeven- en- zestig, werd zijn gebeente op verzoek van Koning *Lodewijk den Veertienden*, naar *Frankrijk* gevoerd, en aldaar in de maand Augustus, in de kerk van *St. Genoveva* bijgezet, alwaar zijn overschot dan ook weder op nieuw een uitmuntend grafschrift van den Heere *Chanut*, met wien hij in zijn leven drokke briefwisseling gehouden had, is vereerd geworden: zijne werken, die ten deele in 't Fransch, en ten deele in 't Latijn door hem geschreeven, en gedeeltelijk in 't Fransch en Nederduitsch, doch geheel in 't Latijn gedrukt zijn, komen ons voor onder de volgende tijtels: *Meditationes de Prima Philosophia &c. Principia Philosophia. Dissertatio de Methode Dioptrice Metora. Tractatus de Passionibu Animæ. Epistolæ, 3 vol. Geometria. De Homine, & de formatione Foetus, cum notus* Schuijl *& de la Forge. Opuscula Posthuma Phijsica & Mathematica. Mechanica. Regulæ ad derectionem ingeria de generatione animalium. Compendium. Musicæ:* 's mans afbeeldzel staat op onderscheidene wijzen in prent uit.

CAR-

CARVO, van deze plaats wordt nergens anders bij de ouden gewag gemaakt, dan alleenlijk in de Reisbeschrijvingen, die daarvan tevens de waare standplaats aanwijzen. In het werk, bekend onder den naam van *de Reizen van Antoninus*, wordt *Carvo* gesteld op vijf en een halve gemeene duitsche mijlen beneden *Herenatium*, of *Arenacum*, (*Arnhem*): in de *Augsburgsche Reiskaart* van *Putingerus*, drie en een vierde gemeene duitsche mijlen beneden *Castra Hercules*; zo dat, als men langs den oever van den *Rhijn* alle de bogten omgaat, *Castra Hercules* drie uuren gaans beneden *Arenacum* ligt, dewijl hetzelve drie en een vierde mijlen boven *Carvo* is; Dat nu de reisbeschrijvers aldus langs den oever rondgaan, blijkt overvloedig uit de tusschenwijdte der plaatsen, die laager liggen; want de eene zegt dat *Lugdunum* van 't *Prætorium Aggrippinæ* af is een halve mijl, dat is twee duizend schreden: 't *Prætorium* van *Matilo*, een uur gaans, dat is drie duizend schreden: *Matilo* van *Albiniana* een en een vierde mijl, of vijf duizend schreden, waaruit een ander twee en een halve mijl, of tien duizend schreden optelt; doch bijaldien men recht toegaat, en de bogten niet omtrekt, zal men van *Lugdunum* af, tot aan *Albiniana* niet meer hebben, dan twee mijlen of agt duizend schreden. Insgelijks zijn 'er van *Arenacum* tot aan *Castra Hercules*, langs de kromme draaijingen van de rivier, bijna twee en een halve mijlen of drie uuren gaans, dat is bijna negen duizend schreden; hier van daan tot aan *Carvo* drie en een vierde mijlen, of dertien duizend schreden, en in 't geheel vijf en een halve mijlen, of twee-en-twintig duizend schreden: maar indien men den weg recht toe neemt, zal men tusschen de verste plaatsen naauwlijks vier en een vierde mijlen, dat is zeventien duizend schreden hebben. *Carvo* was dus ter plaatse alwaar ten dezen tijde *Rawijk* is, zijnde de romp van een oud Slot, dus genaamd naar een nieuwe doch onvoltrokken graft: indien men eenige reden van de naamsverandering moest geeven, zou mij allerbest gevallen, dat, daar men in oude tijden een kleine gruppel of sloot, volgends de landtaal, een *Karve* noemde, dienstig om het water uit de rivier te lijden, 't welk men naderhand een graft heette, en bij de *Batavers* een wijk genaamd

naamd werd, die, om dat dezelve nieuw en onvoltooid bleef, den naam van *Rawijk* gekreegen heeft: dan daar wij de gelegenheid zeer wel aangeweezen hebben, zal 't onnoodig zijn, op den naam eenige zinſpeelingen te maaken. Geheel en al zijn zij het ſpoor bijſter, die de Stad *Grave*, liggende buiten de grenzen van het *Batavisch Eiland*, aan de linker oever van de *Maas*, omtrent vier en een vierde mijl, of zes uuren gaans van *Arenacum*, tot dit *Carvo* willen maaken, en zulks om geene andere reden, als om dat de benaamingen eenige overeenkomst hebben, 't welk bij hen van dat gewigt is, dat zij alle moeiten aanwenden, en de landpaalen verzetten, om deze verkeerde mening te doen ſtand grijpen; want bijaldien men de gelegenheid der plaatſen aan den klank en het geluid moet toetzen, dan is het te verwonderen, dat zij wegens nog veel grooter overeenkomst van geluid, niet liever *Karpen*, *Karvendonk*, of *Karverheim*, in 't nabuurig *Kleefsland*, of *Kerverland*, beneden *Woerden*, op het gemelde Eiland liggende, verkoozen hebben: even als *Miræus* en *P. Heuterus*, die van *Castro Herculis*, *Erkelens* of *Arkel* gemaakt hebben, welken zo ver van elkander liggen, als de gantſche omtrek van het *Batavisch Eiland*, op de kaart aangeweezen: ieder die het zekere boven het waarſchijnelijke wil ſtellen, kan ligtlijk zien, dat alles wat in de hier bijgebragte aantekeningen ſtaat, niet buiten de grenzen van 't Eiland moet gezocht worden. Wat nu aangaat de natuur of eigenſchap der plaats, daarvan is niets met zekerheid te zeggen, aangezien men niet kan bepaalen, of het een Schans, Dorp, Voorraadhuis of Stad, een Pleisterplaats of Herberg geweest is.

Zie M. Alting *Not. Germ. Inf.* p. 27. *De Vet. Belg.* Lib II. Cap. 6.

Caselius, (*Johannes*) geſproten uit een vermaard geſlacht in *Gelderland*, naamlijk uit het adelijke huis *Caſsels*, waaruit zig *Gothardus Magnus*, ten tijde van *Sigismund*, heeft beroemd gemaakt. De Vader van dezen was *Mathias Caſelius*, die wegens de beroerten zijn vaderland verliet, en te *Gottingen* ſtierf, aldaar werd hem dezen zijnen zoon geboren, in vijftien honderd drie-

drie-en-dertig; hij ſtierf als Doctor in de Rechten te *Helmſtad*, den negenden April zestien honderd dertien.

CASEMBROOT. Zie op letter K.

CASPINGIUM, dezen naam is men alleenlijk verſchuldigd aan de Reiskaart van *Putingerus*, te gelijk met de gelegenheid van de plaats, waarin echter de Plaatſnijder een' misſlag gehad heeft, dewijl hij tusſchen de pleiſterplaats (*Manſio*) van *Nijmeegen*, aan de twaalfde mijlſteen, en *Caspingium*, van den weg die aan den overkant langs den oever van den *Rhijn* loopt, *Grinnes* heeft ingevoegd, welke plaats, gelijk uit *Tacitus* blijkt, naar de andere zijde overgebragt moet worden: als wij dan *Grinnes* (*Rheene*) met zijn zes duizend ſchreden, hiervan hebben weggenomen, komen 'er agttien duizend ſchreden, dat is vier en een vierde mijlen of zes uuren gaans, tusſchen de pleiſterplaatſen, genaamd de twaalfde mijlſteen, en *Caspingium*, die recht op de zee aanloopt, naamlijk bij *Asperen*, een ſteedje, weleer behoorende onder de heerſchappij en het geſlacht van *Arkel*, behoudende nog vrij wat van den voorigen naam; want het was eene zeer oude wijze van de Germaniſche Volken, bij die van *Zwaben*, *Beijeren*, en andere nabuurige Volken aan den *Donauw*, nog in gebruik, om zeer dikwijls blaazingen aan de woorden te voegen, meest verdubbeld, en zo hard, dat zij voor hen, die Latijn ſpraken, en nog ſpreeken, bijna onuitſpreekelijk waren. Zij hadden de gewoonte, om deze blaazing der naamen, door verzetting van eenige letteren, veel verſchillende te maaken: tot een voorbeeld hiervan dient *Ludovicus* en *Lotharius*, *Hlodovicus*, *Hlotharius*, *Chlodovicus*, *Chlotarius*, en men moet denken, dat op gelijke wijze gehandeld is met het woord *Asperen*, het welke zij ook *Hasperen*, *Casperen* en *Chasperen*, hebben uitgeſproken; van welke laatſte de *Romeinen* hun *Caspingium* gemaakt hebben, daar bij voegende den uitgang *Ingen*, dat door gantsch *Duitschland* van een gemeen gebruik is: dit *Asperen* nu, gelegen aan de *Linge*, zijnde een traagloopend riviertje, dat een en een vierde mijl hier van daan bij *Gorſchem* in de *Waalſtroom* valt, wordt ook door anderen, en

wel

wel door *Junius* in zijn *Batavia*, *Gaspera* genaamd. Zie de beschrijving van ASPEREN in ons *Vierde Deel.*

Zie M. ALTING *Not. Germ. Inf.* p. 1. p. 28.

CASSANDER, (*Georgius*) geboortig in *Vlaanderen*, een man alom beroemd wegens zijne gemaatigdheid in zaaken van den Godsdienst, waardoor hij niet alleenlijk in groote achting was bij Keizer *Maximiliaan*, maar ook daarom van Prins *Willem den Eersten*, aan wien hij als zodanig door den Graaf van *Hoorn* was aanbevolen, geliefd werd; zo dat hij hem tot Lid van den geheimen Raad zocht te bevorderen, bevlijtigende *Cassander* zig tot het einde van zijn leven, om de kerklijke twisten, door minzaame redenen te beslisfen: zijn leven, dat hij met zwaare lichaamlijke ongemakken doorbragt, eindigde hij te *Keulen*, in het jaar vijftien honderd zes-en-zestig, alwaar hij door zijnen vriend *Cornelus Gualtherus Wouters*, met een heerlijk graffchrift vereerd werd. De Roomschgezinden deeden zijne boeken verbieden, doch vijftig jaaren na zijn overlijden, zijn dezelven bij elkander op nieuw uitgegeeven. *Brandt* in zijne *Hiſtorie der Reformatie*, in 4to, maakt in het 1. Deel, bl. 261, 286, 287, 417 en op meer andere plaatsen gewag van hem, ook vindt men aldaar zijn afbeeldzel.

CASSANDRIA, of *Retranchement*, een Dorp in *Staats-Vlaanderen*, aan den oever van 't *Zwin*, nabij het Dorp *Kadzant:* voorheen was dit door twee schansen gedekt, die ter wederzijden van hetzelve waren opgeworpen, en den naam van *Oranje* en *Nassau* hadden; doch deze werken zijn vóór het jaar zeventien honderd zeven-en-veertig geslecht, en men bediende zig daarna van een oorlogschip, om den mond van het *Zwin* te bewaaren; men heeft aldaar een Gereformeerde Kerk, die door een' Predikant bediend wordt.

CASTERCHEM, de oude naam van *Castricum*, Dorp in *Kennemerland*, waarvan op dat Art. zal gesproken worden.

CASTERLE, bij *Breda.*

CAS-

CASTERLE, bij den *Bosch* in *Kempenland*. Zie letter K.

CASTRA HERCULIS, de legerplaats van *Hercules*. Onder de zeven steden van den *Rhijn*, van welken Keizer *Julianus* de omgeworpene vesten met 'er haast weder heeft laaten opmaaken, noemt *Ammianus Marcelinus*, de Stad die het laagste lag, *Castra Herculis*, waarvan niemant ooit vóór hem gemeld had, dus men niet weet, wie die *Herculis* mag weezen, die voor de verwoesting, de eerste stichter daarvan zou geweest zijn. De Boeren die aan den slinker oever van den *Rhijn* woonen, ter plaatse daar deze oever uitloopt naar de *Drusiaansche Grift*, verhaalen, uit overleveringen van hunne voorouderen, dat *Tiberius*, *Drusus* broeder, eene sterkte bij hem gebouwd heeft, die hij dien zelfden naam gegeeven heeft, welke het Eiland *Melite* of *Maltha* heeft. Op het Art. BURGINATIUM, is voldoende beweezen dat deze Burgt geleegen heeft op het *Batavisch Eiland;* want het begin van de *Drusiaansche Grift*, is net zo veele schreden van *Nijmeegen*, als men op de reiskaart van *Putingerus*, die Stad van *Castra Herculis* gesteld vindt, naamlijk agt duizend schreden: met die twee vastigheden, liggende op den kant van den *Rhijn*, oordeelde *Julius Cæsar* het gemelde Eiland tegen de aanvallen der *Cauchers*, *Saliërs* en andere volken genoegzaam beveiligd te zijn, en om die reden deed hij ook de overigen, die ten tijde van *Tacitus* meer benedenwaards lagen, weder opbouwen, te meer, op dat, toen de vrede met de *Friezen*, die langs den *Rhijn*, van daar tot aan de *Noordzee* woonden, bestendig zouden zijn, en aan wien hij dan de bescherming van den oever van den *Yssel* gerust kon overlaaten, en op dat geene anderen, schoon zij al overgetrokken waren, echter niet tot aan het Eiland, dat de grenspaal van het Rijk was, zouden kunnen komen. *Alting* is van oordeel, dat *Cluverus* zig al te veel vrijheid heeft aangemaatigd, met de reiskaart op twee plaatsen, tusschen *Nijmeegen* en *Leijden*, te willen verbeteren: hij staat toe, dat 'er een misslag begaan is, vermits het uit *Tacitus* ten klaarsten blijkt, dat het Vlek *Grinnes*, aan den dijk van *Drusus* gelegen heeft, die langs den *Rhijn* liep, en dus noodzaakelijk moet gebragt worden aan den weg die langs den oever van den *Rhijn* loopt: verder

toont hij aan, dat in deze reiskaart twee wegen worden aangetekend, loopende alleen door het *Batavisch Eiland*; dat *Cluverius* geweldig mistast, als hij alle de gemelde plaatsen in eene zelfde orde schikt, en wel zo buitenspoorig, dat hij somtijds over de grenzen der *Batavieren* heen springt, zig laatende misleiden door de gelijkheid der naamen, 't geen, gelijk wij zo even op het Art. CARVO hebben aangetoond, meermaals geschied is: dat hij zig ook misgaan heeft in het afmeeten der tusschenwijdten, vergeetende de kromten der rivieren. Verder meent *Alting* dat weleer de legerplaats (*Castra*) en het steedje *Hercules*, geweest is het thans genaamde *Malburg*.

CASTRA ULPIA, van deze plaats spreekt *Alting* mede breedvoerig, en toont aan dat dezelve verscheidene benaamingen gehad, en niet aan de *Maas*, maar aan den *Rhijn* gelegen heeft, en volgends *A. Marcelinus*, tusschen *Niveſium* (*Nuis*) en *Quadriburgium*; of volgends het Reisboek van *Antonijn*, tusschen *Vetera* (*Santen* of *Xanten*) en *Burginatium*; doch *Ptolomeus* stelt *Castra Ulpia* tusschen *Batavorum* (*Batenburg*) en *Colonia Agrippinenſis* (*Keulen*), en wel vijftig duizend schreden, dat is twaalf en een halve mijlen van de eerstgenoemde plaats, en een-en-veertig duizend schreden, of tien en een vierde mijlen van *Keulen*; *Tacitus* telt zestig duizend schreden van *Aria Uriorum* of *Bonna* (*Bon*), het welk elf duizend schreden, dat is twee en drie vierde mijlen boven *Keulen* ligt, en tusschen *Vetera* en *Gelb*, zo dat 'er tusschen deze plaats en *Keulen* maar negen-en-veertig duizend schreden zouden zijn, dat is twaalf en een vierde mijlen; maar dit en meer andere verschillen, die men in de reiskaarten en boeken vindt, doen oordeelen, dat omtrent de waare gelegenheid van de plaats geen twijfeling zijn kan; want dat deze plaats, genaamd *Castra Ulpia* of *Vetera*, zekerlijk gelegen heeft, vijftig duizend schreden, of twaalf en een halve mijlen boven *Batavodurum* of *Batenburg*.

Tacitus zegt, dat *Augustus* de eerste grondlegger 'er van geweest is, als ook dat 'er twee legerplaatsen door hem zijn gemaakt, voor twee keurbenden, de eene op een heuvel, en de an-

andere op de vlakte, om door het krijgsvolk, daar in winterlegeringe zijnde, *Germanien* te bedwingen en in teugel te houden; dat deze legerplaats, zo als meer anderen, langs den *Rhijn* gemaakt waren, zelfs bij het leven van *Augustus*, den naam van *Vetera* (dat is *oude legerplaats*) hebbende: het blijkt ook uit zeer oude en echte ſtukken, dat voor den nederlaag van *Varus*, de agttiende en negentiende keurbende, aldaar overwinterd hebben; van de agttiende heeft men te *Vetera* een uitmuntend graffchrift opgericht, en wel ter eere van een voornaam hoofd dier keurbenden, welke daarop ſtaat, verſierd met zijne krijgsſieraadjen, naamlijk, de ijkeloofs of burgerkroon, de halsketen, de behangzels, de armringen, de onbeſlagen piek of ſtaf, het vaandel, enz. Deze ſteen is langen tijd, en wordt mogelijk nog bewaard te *Bergen-daal*, een zeer aangenaame plaats niet verre van *Kleef:* de afbeelding van dezelve vindt men bij *Alting*, Part I. p. 25. met dit onderſchrift:

M. CÆlio T. F. LeM. BoNo o. LEG. XIIX. ANN. LIII.

CIDIT. BELLO. VARIANO. OSSA. NFERRE. LICEBIT.
P. CAELIUS T. F. LEM. FRATER. FECIT.

Hoc est:

Marco Cælio Titi Filio Lemoniâ [tribu] Bono Nomine Primô et Legato Legionis Duode vigeſimæ, Annorum quinquagentatrium.

Cecidit bello Variano. Oſſa
inferre Licebit Publius Cælius Titi filius
Lemoniâ [tribu] Frater fecit.

Van de negentiende keurbende getuigt *Tacitus*, dat die in den zelfden oorlog van *Varus* geſneuveld is, en ook haaren Arendſtandaart verlooren heeft, dien *Cæzar Germanicus* naderhand heeft wedergekreegen, waarop de geleerde ſchrijver oordeelt, dat zekere oude verzen zinſpeelen, door *Cluverius* aangehaald: doch te gelijk verwerpt hij eene inſcriptie, waarin van de vijf-

de keurbende gewaagd wordt; om dat deze *oude legerplaats* (*Castra Vetera*) vóór de belegering van dezelve, door *Claudius Civilis* nooit is aangevallen, en dat zij in het eerst dapper door het krijgsvolk verdedigd is, doch niet van de negentiende, maar van de vijfde en veertiende keurbenden, zo dat men niet hier, maar ver hier van daan, ter plaatse daar *Quintilius Varus* zijne legerplaats heeft gehad, alwaar zes jaaren daarna *Cæzar Germanicus*, de beenderen dier keurbenden heeft doen begraaven, alwaar men dus haar grafplaats zoeken moet. Verder bewijst ons de geleerde *Alting*, dat de onderveldheer *Mumius Lupercus* het bewind gehad heeft over het winterleger van de twee keurbenden te *Vetera*, en dat die, in het begin van den oorlog, onder aanvoering van *Civilis*, het Steedje, dat niet ver van de legerplaats gebouwd was, afgebroken heeft, verſterkende daarentegen de borstweering en verſchanſing der legerplaats, daarin leggende de vijfde en veertiende keurbenden, die, na dat zij de ſtormen van *Civilis* manlijk hadden afgeweerd, door honger geprangd zijnde, zig ſchandelijk overgaven, dewijl zulks de meeſte van hun het leven gekost had, na dat de legerplaats op eene wreede wijze geplunderd was; dat, na het eindigen van den oorlog, de Stad en Legerplaats waarſchijnelijk weder opgebouwd zijn; ten minſten vóór dat *Trajanus*, van *Nerva*, tot Landvoogd naar *Germanien* gezonden was, van welke bekend is, dat hij geene andere dan Nederrhijnſche ſteden weder opgebouwd heeft; dat *Trajanus*, Keizer geworden zijnde, aldaar twee nieuw opgerichte keurbenden gelegd, en die beiden naar zijnen naam genoemd heeft, als de eene de *Trajaanſche*, en de andere de *Ulpiſche*, van welke de eerſte, die te vooren *Secunda* werd genoemd, te *Antunnacum*, vijf mijlen boven *Bon*, en de andere, eerst genaamd *Triceſima*, te *Vetera* gelegd is: derhalven is de toeſtand van deze plaats, die ten huidigen dagen nog waardig is in acht genomen te worden, dusdanig geweest, dat niet verre van de legerplaats een ſteedje gelegen heeft, en de legerplaats van de eene keurbende op eenen heuvel, en de andere, gelijk gezegd is, op een vlakte: deze Stad wordt nu, uit hoofde van de treffelijke kerk, (*ad Sanctos Martyres*) aan de H. Martelaaren toegeweid, *Santen* of *Xanten* genaamd; echter zijn 'er

zo

zo veele oude gedenkſtukken niet, dan in de legerplaats. Omtrent een vierde van een uur van daar, verheft zig een heuvel, zo zachtkens, dat men dezelve naauwlijks gewaar wordt, doch loopt bij den *Rhijn* ſtijl af, en wordt *Vorſtenberg* genaamd, hebbende voorheen den naam van *Variſchenberg*, dat is, *Berg van Varus*, volgends de giſſing van *Pighius:* aan den voet van den heuvel, naar 't Noorden, is een diepe vlakte, die door menigvuldige overſtroomingen van de rivier, gemeenlijk vol modderig water ſtaat, en daarom van *Tacitus* en anderen een poel, of broek genaamd wordt; want eigenlijk gezegde broeken, moeren of veenen, heeft men daaromſtreeks niet meer, en zo 'er al ooit eenige geweest weezen, moeten dezelven reeds voor lang verteerd zijn: aan den zuidkant nu is het tweede gedeelte van de legerplaats, op den vlakken grond geweest, alwaar, de *Rhijn* den oever allengskens inſlokkende, zeer veele oudheden zijn ondekt geworden, die zo klaar aanwijzen, dat hier langen tijd de legerplaats van de dertigſte Ulpiſche keurbende (*Leg. XXX Ulpiæ*) geweest is, dat men aan het verhaal van *Ptolomeus*, nog aan het *Reisboek*, niet twijfelen kan. De Duitſchers hebben deze plaats *Berthem* genaamd, als of men zeide *Verthem*, dat is volgends *Pighuis*, *Vetrum ſitus*, het *heim*, of *hiem*, dat is, *'t oude leger*, in welk woord zij de letter *R* verzet hebben, zo als in meer woorden gebruikelijk is, gelijk zij ook de *V* als een *B* in hunne taal uitſpraken, 't geen *Alting* uit verſcheide inſcriptien beweezen heeft; inſcriptien die op het gezegde *Bergendaal* lang bewaard zijn, en door de krijgshoofden der dertigſte keurbenden, te *Vetera* geſteld waren: dus, volgends *Alting*, dit *Castra Ulpia*, niet in 't land of op het eiland der *Batavieren* geweest is, maar wel ter aangewezene plaatſe.

Zie TACITUS, CLUVERIUS en ALTING.

CASTRE, (....., *Heer van*) een befaamd Hollandsch krijgsman, ten tijde van Keizer *Karel den Vijfden*, die zig ook van hem bediende in verſcheidene gelegenheden, onder anderen vindt men hem gemeld in het jaar vijftien honderd twee- en-twintig, met *Schenk*, en den Heere *van Waſſenaar*, als ijverig

bezig om de Friesche Steden, die nog in de magt der Gelderschen waren, ten voordeele van den Keizer te bemagtigen; ook bewerkten zij dat *Friesland* geheel en al aan hem onderworpen geraakte: dan, hoe zeer hij daarbij geijverd had, toonde hij echter, drie jaaren laater, geen slaaf van 's Vorsten begeerte te zijn; zeggende ronduit op de algemeene dagvaart, alwaar door de Landvoogdes werd voorgeslagen, om buiten de bede ook volk aan te neemen, om in staat te zijn den Gelderschen het hoofd te kunne bieden, daar toe magt noch bevel te hebben: wat diensten hij echter den lande gedaan heeft, blijkt, daar de Stadhouder, de Graaf van *Hoogstraaten*, aan de Staaten een geschenk verzocht, voor de getrouwe diensten, door den Heer *van Castre*, als Capitein beweezen; doch *Castre* wilde niet dat men 'er van sprak, voor en aleer de Staaten in de gevorderde bede bewilligd hadden. De Graaf van *Hoogstraaten*, die, als Stadhouder van *Holland*, liever zijn verblijf aan het Hof van de Landvoogdesse, dan in de Hollandsche Steden hield, voorgeevende aldaar van meer nut te kunnen zijn, had in het jaar vijftien honderd zeven-en-twintig, den Heer *de Castre* als Onderstadhouder aangesteld, welke in die hoedanigheid, sterke klagten inbragt over den slechten staat van tegenweer, waarin hij de Hollandsche grenzen vond: zijnde zijne commissien gedagtekend den derden September des gemelden jaars, volgends aanwijzing van het repertorium der Plakaaten bl. 17, alwaar hij *Castro* genoemd wordt: hij bekleedde echter die waardigheid slechts een korten tijd, want op den dagvaard die gehouden werd te *Delft*, den dertienden Maart des volgenden jaars, verklaarde men den Heer *van Castre* onbekwaam om zijn ampt langer te bedienen: den Stadhouder, wien niet onbekend was, dat *Castre* niet alleenlijk in ongunst der Staaten, maar ook in den haat des volks was, scheen niet ongeneegen om hem van zijn Capiteins ampt e doen verlaaten, en de verkiezing van eenen anderen te stellen in de magt der Staaten, die den Heer *van Bailleul*, getrouwd met eene dochter van den Heer van *Wassenaar*, daar toe verkoozen: *Hoogstraten* verklaarde daarmede genoegen te neemen, zullende, zo hij voorgaf, alleenlijk de Landvoogdesse daar over schrijven, en den gemelden Heer *Bailleul*, om zijne jong-

De Kerk te CASTRIKUM van achteren en op haer Rechter zyde, in Noort kennemerlant.

Vuë de l'Eglise de CASTRICUM par derriere du Coté droit en Nordkennemerland.

2

De Kerk te CASTRICUM van achter. De Kerk te CASTRIKUM van achter.
Regter zyde, in Noort kennemerland. Rechter zyde, in Noort kennemerland.

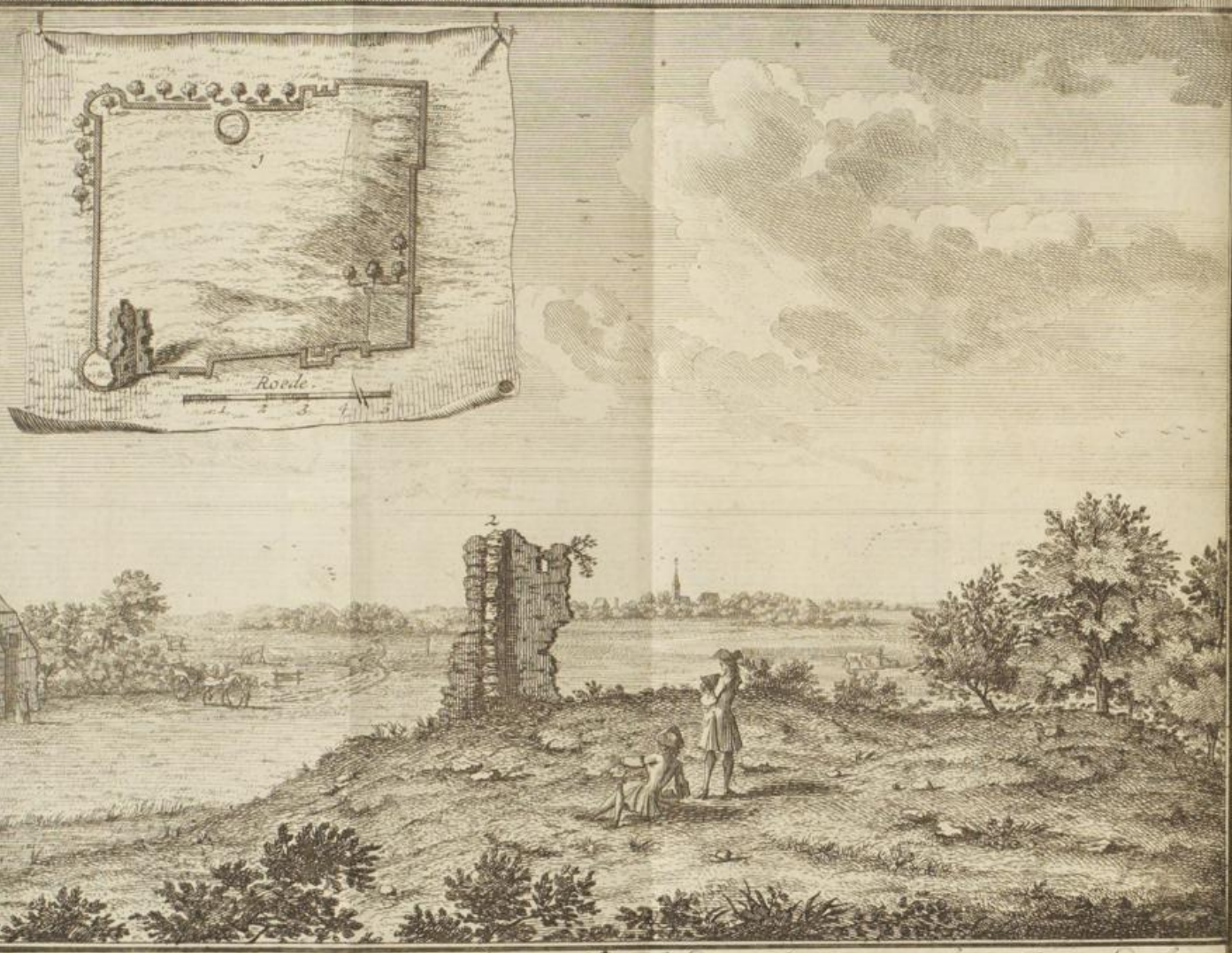

De (1) Gront Slaa en't (2) overgebleven Muurwerk van het Huis te Kastrikum of Kronenburg in Kennemerlant.

Plan ou (1) Terrain avec les (2) Ruines de la Murailles de la Maison de Castricum ou Cronenburg en Kennemerland.

1

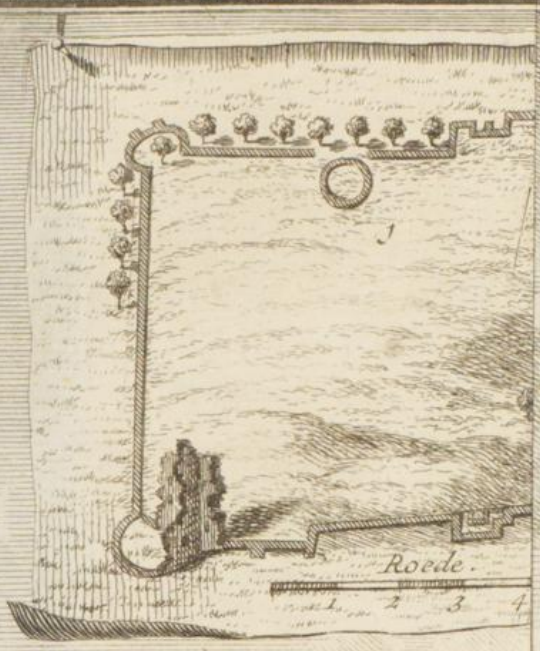

De (1) Gront-Slag en't (2) overs (2) Ruïnes de la
van het Huis te Kastrikum de Castricum en
Kennemerlant. rland.

51

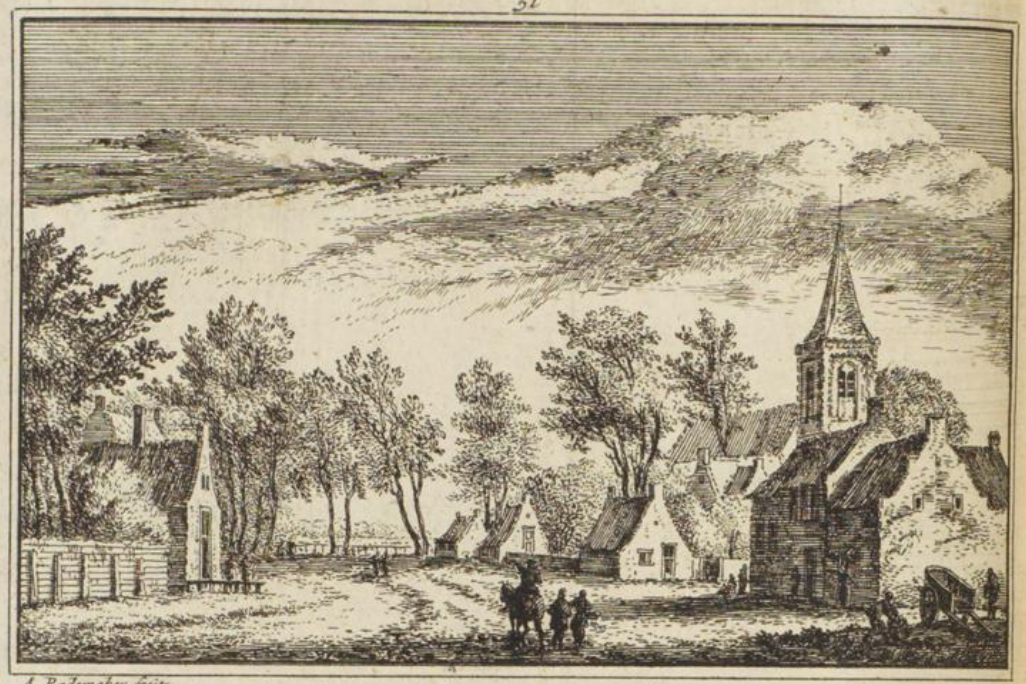

A. Rademaker fecit

KASTRICUM 1622.

52

A. Rademaker fecit

De KERK tot KASTRICUM.

jongheid en onkunde van 't Land, eenen raad toevoegen: doch toen 'er kort daarop last van 't Hof kwam, om *Castre* als Capitein van het voetvolk nog in dienst te houden, en *Bailleul* flechts over eenige paarden te ſtellen, was de zaak geheel van gedaante veranderd; want toen verklaarde de Graaf *van Hoogſtraten*, *dat* Castre (*dien hij, tot zijnen afhangeling gemaakt had*,) *zo wel als hij, den Keizer zoude dienen, zo lang het Zijne Majesteit behaagen mogt; dat* Bailleul, *volgends 't gevoelen van zijn eigen vader, den Heer* van Lingen, *te jong en te onervaaren was, om Kapitein van* Holland *te zijn; dat men over* Castre *klaagde, doch hem, den Stadhouder, veelligt ruim zo zeer op het oog hadt: dat hij echter het Land gewigtige diensten gedaan had, en niet dan met ondankbaarheid was beloond, en wel voornaamlijk door de Amſteldammers, die den vijand, de Gelderſchen, in* Utrecht *leeftogt toevoerden vijandelijke goederen langden, en de ſpot met de Keizerlijke gemagtigden dreeven.* Dan dit betrof *Amſteldam* alleen niet, *Leijde* klaagde mede over de ſchending haarer Privilegien, zeggende dat de Capitein *Hansken van Tiben*, onlangs krijgsvolk in de Stad gezonden had, om naar Utrechtſche goederen te zoeken, en reden te vraagen van het ſpijzigen van den vijand. *Bailleul*, ſchoon door de Staaten benoemd, mogt echter geen Capitein zijn: *Castro* bleef het evenwel ook niet, want de Graaf van *Rennenberg* werd in zijne plaats geſteld.

CASTRICUM, *Kastricum*, ook *Castercum*, en van ouds *Casterchem*, *Castichem* genaamd, een Dorp en Heerlijkheid in *Holland*, onder *Kennemerland* behoorende. Het Land tuſſchen *Egmond* en *Castricum* is zo men wil het laagſte van gantſch *Holland*. Als in voorige tijden de felle ſtormen, de zee over de dijken joeg, plagten deze landen meest altijd onder water te geraaken; kort vóór het jaar 1100 ontſtond 'er eene geweldige haat tuſſchen die van *Egmond* en *Castricum*, bij dergelijke gelegenheid: de Egmonders maakten een zeer zwaaren dijk, om dat hunne landen laager dan anderen lagen; vreezende dus, en niet zonder grond, voor een geheele overſtrooming; dan de zee door dien dijk geſchut, overſtroomde in den volgenden win-

ter al het Land van *Castricum*, ſpoelende veele huizen om ver: de inwooners waren als woedende tegen die van *Egmond*, en vernielden den dijk; doch de wind die het water afkaatſte, verſchoonde daardoor de Egmonders, 't welk de Monnikken aldaar voor een mirakel uitbazuinden, en de eer daarvan ſchreeven zij toe, aan de beenderen van *St. Adelbert*: kort daarna werd de dijk hermaakt, en *Adelbert*, Abt van *Egmond*, deed een graft graaven, om de kracht der golven daardoor te breeken en aftekeeren, dat al weder tot nadeel van die van *Castricum* uitviel, welken toen, vrij ſterk in magt en rijkdom zijnde, met een deel gewapend volk uitvielen, om den Abt daarin te verhinderen, die, op hunne aankomst, met de zijnen de vlucht nam; doch eenige geraakten in handen van de Castricummers, en welken het met den dood moesten bekoopen; het einde van dezen twist vindt men niet gemeld. Dit Dorp, benevens de Heerlijkheid, is mede in oude tijden vermaard geworden door één' der Heeren daarvan, *Bruijn* genaamd, die ten tijde van *Floris den Vetten*, met een groot aantal van den Hollandſchen Adel, door de Friezen is verſlagen geworden, om of nabij het Dorp *Schoorl*. Onder de giftbrieven der Hollandſche Graaven, vindt men 'er één waarbij Graaf *Dirk de Vijfde*, in het jaar duizend drie-en-tagtig, de gift van eenige goederen onder *Casterkum* gelegen, door zijnen grootvader *Arnout* aan de Abdij van *Egmond* geſchonken, bevestigt. *Melis Stoke* verhaalt ons ook, dat *Sivaart*, zoon van Graaf *Arnout*, eerſte Heer van *Brederode*, een dochter van deze plaats trouwde.

Wat betreft de gelegenheid van *Castricum*, het paalt met deszelfs Ambacht ten noorden aan *Bakkum*, ten oosten aan *Limmen* en *Uitgeest*, ten zuiden aan *Heemskerk*, en ten westen met de duinen aan de *Noordzee*. De grootte des Dorps is afteleiden uit het getal der huizen, dat in den jaare 1749 bevonden werd te zijn honderd en negen, en één molen. De kerk geeft haare oudheid te kennen door het jaartal, boven den ingang geplaatst, zijnde 1219, deze wordt bediend door één' Predikant, die onder de clasſis van *Haarlem* behoort; doch de Roomschgezinden maaken 'er verre de meeſte bewooners uit. *Castricum* en *Heemskerk* zijn langen tijd onder één' Heer vereenigd geweest,

weest, zo in het geslacht van *Heemskerk*, als in dat van *Assendelft* en *Renesse*, tot dat het door koop is overgegaan aan den Burgemeesterlijken stam van *Geelvink*, waaraan het als nog behoort, hebbende de Heer *Johan Geelvink* het recht van aanstelling van één' Schout, vijf Schepenen en één' Secretaris: nabij dit Dorp ziet men de schraale overblijfzels van het huis *Kroonenburg*, mede *Castricum* genaamd.

CASTRICUM, of *Castricom*, (*Andries Dirksz. van*) Pastoor van *St. Pancras* kerk te *Enkhuizen*, werd in het jaar vijftien honderd vijf-en-zestig, na hij zig in zijne predikatien, als ook in eenige geheime bijeenkomsten, tegen de leer des Pausdoms had verzet, door *Rudolf Strakmans*, Deken van *West-Friesland*, in persoon gedagvaard, en na verscheenen te zijn, in een besloten kamer in gevangenis geleid, met oogmerk om de proceduuren tegen hem ten sterksten voordtezetten; doch eenige burgers van *Enkhuizen*, begaven zig naar *Hoorn*, en verlosten hem, waarover zij in het volgende jaar, volgends vonnis van Schepenen, beslagen werden in een boete van zeventien pond. *Castricum*, die de vlucht naar *Embden* genomen had, werd door bezorging van *Coolthuin*, in 't jaar vijftien honderd zes-en-zestig, de eerste Predikant te *Enkhuizen*, welke gemeente hij echter nog een tijd verlaaten moest: in 't jaar vijftien honderd zeventig, werd op last van den Schout, zijne moeder *Trijn Jansz* gevangen genomen, ter oorzaake dat de Schout beweerde dat zij met haaren zoon, den nieuwen Predikant, conventiculen gehouden had; doch de Schout zijne beschuldiging met geen behoorlijke bewijzen kunnende staaven, werd de oude vrouw, door Schepenen, kosten schade-loos ontslagen, en gevonnisd om vóór zonnen-ondergang, op pœne van zwaarder straffe, de Stad te verlaaten. Bij het overslaan der Stad, tot 's Prinsen zijde, was *Castricum* de eerste, die in de kerk, daar hij voorheen Pastoor geweest was, den godsdienst, naar de wijze der Hervormden verrichtte, hebbende tot medearbeider zekeren *Richard Klaaszoon*, mede van *Enkhuizen*.

Zie BRAND *en* CENTEN *Hist. van Enkhuizen*, bl. 121, 122, 123,

128. 135 en 136. BRANDT *Hist. der Reform.* I. Deel, bl. 251, 252, 335, 344 en 511.

CASTRICUM, (*Pancras van*) geboortig van *Alkmaar*, werd Penſionaris te *Groningen*, en daarna Raadsheer in den hoogen Raad van *Holland:* door hem is in 't latijn geſchreeven een zeer naauwkeurigen naamrol van alle de Hollandſche, Zeeuwſche en Stichtſche Schrijvers die echter niet gedrukt is. *Van der Woude*, in zijn *Chronijk van Alkmaar*, ſtelt 's mans overlijden op het jaar zestien honderd twintig.

CASTRO, (*Nicolaus de*) anders gezegd *Verburch*, geboortig van *Leuven*, en dus een Brabander zijnde zijn vader in de Stad zijner geboorte Pedel, of Deurwaarder van de Hooge Schoole aldaar, waardoor aan hem ſchoone gelegenheid verſchaft werd tot de ſtudie, waaraan hij zig met alle vlijt en naarſtigheid overgaf; hij werd eerst Licentiaat in de Godgeleerdheid, daarna Overſte van het Collegie van *Buslidius*, welk Collegie geſticht was, om de jeugd in de drie geleerde taalen te doen onderwijzen: niet lang daarna werd hij Kanunnik van *St. Mariaas* kerke te *Utrecht*, en niet van *St. Jans* kerke, zo als door *Havenſius* en *V. Andreas*, verkeerd geſteld wordt: te *Utrecht* zijnde, werd hij door Koning *Filips* gemagtigd, om de nieuwe gezindheden, die in *Holland* gekomen waren, uitteroeijen, en bij de ſcheiding van de kerk van *Middelburg*, van die van *Utrecht*, en de oprichting van de eerſte tot het Bisdom, onder het Aartsbisdom van *Utrecht*, werd *de Castro* door den gemelden Koning tot Biſchop van *Middelburg* benoemd: de toeſtemming van den Paus hierop gevolgd zijnde, aanvaardde hij in het jaar vijftien honderd zestig die waardigheid, wordende door den Aartsbiſchop van *Mechelen*, en den Kardinaal *van Granvelle*, op den 26ſten December des jaars vijftien honderd tweeën-zestig gewijd, en den 4den Januarij des volgenden jaars te *Middelburg* hoogſtaatelijk ingehaald: na de bezitneeming van dezen nieuwen zetel, was hij ijverig bezig met het vervolgen en ſtraffen van die geenen, welken anders dan de Roomschgezinden dachten, waarmede hij aanhield tot aan zijnen dood, die

voor-

voorviel den vijfden Julij des jaars vijftien honderd vier-en-zeventig, wordende in 't Choor der Abtdijkerke te *Middelburg* begraaven, hebbende vóór zijnen dood, bij uitterſten wille, en met toeſtemminge van zijn Capittel, één' der vermaardſte Monnikken, *Johan van Strijen* tot zijn' opvolger, zo in de beſtuuringe der Abtdije, als in het Bisdom, benoemd, die echter het bezit daarvan nimmer verkreegen heeft, vermits dit zo wel als meer andere der nieuwe Bisdommen, kort daarna weder is vernietigd geworden.

Het is maar al te zeker, en 't wordt zelfs door verſcheidene eerlijke en oprechte Roomschgezinde Schrijvers, als een onwrikbaare waarheid erkend, dat door de onkunde; het ongeregeld en aanſtootelijk gedrag van veele geestlijke perſoonen; het lichtvaardig veilen en verkoopen der Aflaatbrieven, en meer andere onbehoorelijke misbruiken, in de Roomſche kerke van tijd tot tijd ingeſloopen, aan een ontelbaar aantal menſchen, die liefde en achting voor de deugdzaame wetten van den Christelijken Godsdienst hadden, dagelijksch gelegenheid verſchaft werd, om te haaken naar, en zig zelven als aantebieden tot het bevorderen van eene algemeene Kerkhervorming, en verbeteringen in het gedrag der Kerkendienaaren; dan, dat de onkunde, die tot een ſteunpilaar van de Roomſche Kerk geworden was, niet toeliet dat deze weldenkenden op eene zachte wijze, zonder eene openbaare en nimmer te heelene ſcheuring, hun oogmerk zouden bereiken; dat zij daardoor in de noodzaakelijkheid gebragt zijn geworden, om door anders te leeren en te prediken, die ſteunpilaar, zo veel hun mogelijk ware, te ondermeinen; dat zij van de domheid, en het ergerlijke leven der zogenaamde geestlijken, langs hoe grooter afkeer krijgende, ſtellingen omhelsden van andere mannen, die zig reeds in *Zwitſerland* en *Duitschland* van de Roomſche Kerk hadden afgezonderd; dat deze nieuwe leerwijze in de *Nederlanden* zo veel invloeds had, dat ook aldaar veelen, niet uit haat, maar uit overtuiginge van hun geweeten, de Roomſche Kerk verlaaten hadden: het ontbreekt ook aan geene Schrijvers van die zelfde Kerk, welke manlijk hebben ſtaande gehouden, dat de ſtrenge bloedplakaaten van Keizer *Karel den Vijfden*, alles waren, behalven de rechte mid-

de-

delen, om de afdwaalende leken te overtuigen, en weder tot de ſchoot der Kerke te rug te brengen: ook zijn 'er die zig met drift verzet hebben tegen de handelwijs van *Filips*, omtrent de invoeringe van de nieuwe Bisdommen, waarvan *Middelburg* 'er één was, zijnde *de Castro* de perſoon die 't zelve bekleedde: hoe *Filips* daaaomtrent dacht, wat reden hij voorgaf daar voor te hebben, zijn door ons bijgebragt in het VI. Deel van dit werk, op het Art. BISDOMMEN, bl. 589. De plechtigheden waarmede de aanſtelling van *de Castro* verzeld was, zijn omſtandig beſchreeven door den Heer *Quintijn Weijtſen*, ordinaris Raadsheer in den Hove van *Holland*, gemagtigde des Konings van *Spanje*, tot het invoeren van *de Castro* in zijn nieuwe Bisdom, welk naauwkeurig en leezenswaardig verhaal, met alle de bijlaagen daartoe behoorende, te *Leiden* in 1757 in gr. 8° bij *P. van der Eyk* is uitgegeeven, en met recht als één der authentike ſtukken, behoorende tot onze Vaderlandſche Geſchiedenisſen moet worden aangemerkt.

CASTRO. (*Jacobus de*) Zie op het Art. BOSIUS (*Jacob*), VII. Deel, bl. 859.

CATHARINA *van Kleef*, en andere vermaarde vrouwen van dezen naam, op de letter K.

CATHIUS, (*Arnoud*) een Nederlandſche Jeſuit, geboortig van *Leeuwaarden*, alwaar hij de Godgeleerdheid leeraarde, wordende vandaar tot Hoogleeraar te *Antwerpen* beroepen; vervolgends tot Paſtoor van 't Collegie te *Roermond*, hij overleed op den dertienden December zestien honderd dertig, in den ouderdem van vier- en- vijftig jaaren.

CATIVULCUS, die ſommigen voor *Kattenwald* houden, en geſteld wordt onder de Bataviſche Vorsten te behooren, en die naar men zegt Koning was over de helft van het land der *Eburonen*, zijnde een gedeelte van het tegenwoordig *Kleefs Gelder* of *Gulikerland*. Deze *Cativulcus* ontſloeg zig van het jok der Romeinen, en bleef tot aan zijnen dood hun vijand, ſtaande het getrouw gebleven deel onder bevel van *Ambiorix*: deze door

door hem opgezet zijnde om eenen veldslag te waagen, doch te rug blijvende, en op zig zelven door ouderdom te veel verzwakt, om den last des oorlog te torschen, of zig met de vlucht te redden, vervloekte *Ambiorix*, en daarna bragt hij zig zelven met vergif om, gebruikende daartoe een *Taxis* of *Yfenboom*, welke *Galliën* en *Germaniën* in menigte voortbragt.

Zie J. CÆZAR *Gallische Oorlogen.*

CATS, ook wel *Cat* genaamd, is tegenwoordig een tamelijk groot Dorp en Heerlijkheid in *Zeeland*, *Bewester Schelde*, hebbende eenige straaten en een bekwaam hoofd, *Catshoofd* genaamd, en de *Schelde* tegen de *Keten* uitschietende: in voorige tijden stond aldaar een zwaar Kasteel, dat door de Zee geheel vernield is. Ten zuiden van *Oud* en *Nieuw Noord-Beveland*, is in het jaar zestien honderd agt-en-zestig de bedijking geschied van de *Nieuwe Catspolder*, *Nieuwe Cats* genaamd, zijnde groot honderd zeven-en-zestig gemeten en zeven-en-veertig roeden lands; het heeft Kerk en Predikant, en behoort onder de clasis van *Walcheren*. Voorheen was dit een Stad, hebbende Heeren van dien naam. *Melis Stoke* maakt van dit *Cats* of *Kats* reeds gewag op het jaar dertien honderd: de laatste keer dat het door de zee overstroomd werd, was in het jaar vijftien honderd twee-en-dertig: aldaar is ook Burgemeester geweest *Lieven van Cats*, Ridder, in het jaar 1385, 1388, 1390, 1392; en in 1396 was de Zoon van *Renger van Cats*, Heer van *Cats*, *Catshoek*, *Oud* en *Nieuw Cats*, enz. Het geslachte van

CATS, is van zeer oude tijden af één der voornaamste van *Holland* en *Zeeland*, en altoos in groot aanzien geweest. Men leidt deszelfs oorsprong af van de *Catten* (*Hessen*), die men als de eerste bevolkers dezer Landen houdt: door de afstammelingen van die allereerste *Catten* werd de bovengemelde Stad *Cats* in *Zeeland* op *Noord Beveland* gebouwd. De eerste die uit dezen stam bekend is, was *Gisbertus van Welle*, die geleefd heeft ten tijde van Graaf *Floris*, bijgenaamd *de Vette*, en gestorven is in 't jaar elf honderd drie-en-twintig. *Gozewinus*,

Vrij-

Vrijheer van *Cats*, was (1223) eerste Edele van *Zeeland*, vertoonende alleen de Ridderschap dier Provintie. *Nicolaas van Cats*, voerde (1270) den tijtel van *Vrijheer van Cats*, *Catshouk*, *Oud* en *Nieuw Cats*, *Catsrak*, *Emelisse* en *Welle*, *van het Eiland Duiveland*, *en 't Land van Cadzand*, *Osendrecht*, *Boerepas*, *Lopik*, enz.: deze was ook Gouverneur van Graaf *Floris*, Heer van de Steden *Gouda* en *Schoonhoven*, enz. Uit het voorgemelde ziet men, dat 'er behalven *Cats* en *Cattendijke* nog meer andere plaatsen in *Zeeland* geweest zijn, die de geheugenis der *Catten*, in hunne natie in deze gewesten levendig hielden, als *Oud Cats* enz. in *Zeeland*; in *Holland*, *Catwijk*, *Catswoude*, *Catdijk*, enz. en hier uit zou men met de jonge *Douza* ook wel mogen gissen, of de Zeeuwen niet mede onder de Batavieren behoord, en uit een zelfd volk afkomstig waren; ten minsten men zou zonder te ver van het spoor te dwaalen, kunnen gelooven, dat een gedeelte der *Catten* ook *Zeeland* bewoond hebben, welk laatste echter minder tegenstand zal vinden, dan wel het eerste. De Heer *W. te Water* zegt ons in zijn *Adelijk Zeeland*, dat in het wapenboek van den Heer *van Tienhoven* enz. te vinden zijn twee geslachten van *Cats*, het eene genaamd *met de zwarte Kat*, voerende tot wapen *een zwarte Kat op een goud veld*, reeds voor lang uitgestorven, voerende den naam van bovengemelde Heerlijkheid: het andere heeft den naam van *Weldamme*, voortijds een Parochie in 't Eiland *Schouwe*, de oudste daarvan word *Willeman van Weldamme* genoemd (1300), een ander van dien naam was Ridder (1380), Houtvester van *Holland* (1393), en Baljuw van *Amstelland*; hebbende de afstammelingen na hunne goederen de naamen aangenomen van *Cats van Sijmonskerke*. Zie bl. 109, 110, 111, 173 en 174.

Cats, (*Klaas*, of *Nicolaas van*) wiens tijtels als Vrijheer wij boven gemeld hebben, maakte zig in den tijd van de oproeren der *Kennemers*, en hunne zamenzweering ter verdelging van den Hollandschen Adel, berucht: deze oproerige hoop vertoonde zig mede voor *Utrecht*, en strooide zo veel kwaad zaad onder de Burgerij, dat die haare Regeering uitdreef,

en

en hun tegen wil en dank der andersdenkenden binnen liet, welken daar zo lang vertoefden, tot *Sweer van Boſichem*, met de uitgedreevene Ballingen voor de Stad kwam, dezelve overrompelde, de uitgedreevene herſtelde, en de muitelingen verbande, welken ter ſluip weder binnen gekomen zijnde, andermaal een oproer ſtichtten: dan, om dat in zijn beginzel te ſmooren, vertoonde Heer *Klaas van Cats*, zig, als Voogd over den onmondigen Graaf *Floris*, met vijf honderd mannen voor de Stad, overmeesterde de poort, en beval aan de twistende partijen de wapenen neder te leggen, 't welk uit vreeze door hen verricht werd, zijnde zij beiden onkundig of hij gekomen was, ten bijſtand van den Adel of van 't Gemeen, en wel overtuigd dat de zijde die hij koos verwinnaar zou zijn; de rust in de Stad werd door hem herſteld met het uitbannen van meer dan veertien honderd, of zo anderen zeggen twee duizend Burgers, alle welke gebeurtenisſen voorgevallen zijn tusſchen den jaare twaalf honderd agt en-zestig en één-en-zeventig. Zo men zig niet vergist, heeft deze Heer *Nicolaas Cats*, eenen zoon gehad,

CATS (*Gijsbert*) genaamd, die mede als zijn vader, een treffelijk voorſtander van den Adel was. Deze *Gijsbert Cats* had ten huwelijk eene dochter van *Hubert den Derden*, vijfden Heer van *Cuilenburg*.

Zie de *Holl. Chronijk.* Vossius *Jaarboeken.*

CATS, (*Balduinus*) broeders zoon van *Judocus Cats*, geboren te *Gorcum*, was meester in de kunsten en *Licentiaat* in de Godgeleerdheid te *Leuven*: eerst was hij Pastoor te *Sparwoude*, en na meer andere kerklijke waardigheden bekleed te hebben, werd hij na den dood van *Leonardus Marcus*, Deken en Vicaris van het kapittel van *Haarlem*. Meer dan eens is hij om zijn uitmuntend charakter aangezocht de Bisſchoplijke waardigheid te aanvaarden, en onder anderen in het jaar 1637; doch *la Torre* daar toe aangeſteld zijnde, ſtond hij over desdelfs wijding: ook ſtond hij naderhand op de lijst, met die, welke de Paus als Wij-Bisſchoppen benoemde, zelfs werd hij in 't jaar 1655 door *Alexander den Zevenden*, tot Aarts-Bisſchop ver-

verkoozen, dan door brieven en hulp van goede vrienden; verschoonde hij zig, en in zijne plaats werd *Z. du Mez* aangesteld: deze vijf jaaren daarna overleden zijnde, werd *Cats* andermaal verkoozen, wordende te *Keulen* den negenden September zestien honderd twee-en-zestig gewijd; doch de oude man al te zeer verslagen over den last, zijnde beter bekwaam een Convent van Maagden te bestieren, dan een groote Kerk, is 'er terstond onder bezweeken, kwellende zig zodanig, dat hij krankzinnig werd, en te *Leuven* den agttienden Mei van het volgende jaar overleed: op zijn grafzerk aldaar leest men:

De Doorl. en Hoogw. Heer Balduinus Cats, Aartsb. van Philippen, en Pausf. Vikaris in de Vereenigde Nederlanden, Ob. 18 Maij MDCLXIII.

CATS, (*Mattheus*) of gelijk hij zig zelven in 't Latijn noemde *Felisius*, was afkomstig uit het Adelijk geslacht van *Cats* in *Zeeland*, hij bekleedde bij zijn overlijden de waardigheid van Provinciaal der Minderbroederen in *Nederland*, en overleed te *Leuven* den vijfden Maart vijftien honderd zeven-en-tagtig; hebbende in 't Latijn geschreven eene *Chatholijke opheldering over de tien Geboden*, en *opheldering en over de Christelijke onderwijzinge*, beide gedrukt te *Antwerpen* 1575.

CATS, (*Jacob*) geboren te *Gorcum*, een Leuvens Godgeleerde, was eerst Pastoor te *Aalsmeer*, daarna te *Gouda*, en eindelijk te *Utrecht*, alwaar hij in 't jaar zestien honderd twaalf gestorven is.

Zie *Oudheden van Utrecht.*

CATS, (*George van*) Heer van *den Koulster* bij *Heiloo*, zoon van *Theophilus Cats*, en van *Maria de Bie*, dochter van *George de Bie*, Thesaurier-Generaal van de *Vereenigde Nederlanden*, en van *Maria van Almonde*, werd de tiende Heer van *Schagen*, aangezien na den dood van *Willem van Schagen* die Heerlijkheid in het jaar zestien honderd agt-en-vijftig, verkocht was voor twee honderd drie-en-zestig duizend guldens: deze

Heer

Heer van *Schagen* had ter vrouwe *Justina van Nasſau*, eene dochter van *Justinus van Nasſau*, natuurlijke zoon van Prins *Willem den Eerſten*, die in zestien honderd vijf-en-twintig Gouverneur van *Breda* was, uit welk huwelijk van *George van Cats* en *Justina van Nasſau* zijn voordgekomen één zoon en vier dochters. *Van Cats* deed te *Schagen* in de Herberg *de Roode Leeuw*, (den 11 Julij 1675.) de Heerlijkheid ter verkoop opveilen, en dezelve werd gemijnd en getrokken voor honderd zes-en-vijftig duizend guldens, door *Cornelis Gortmolen*, doch bij openbaare verkooping, in *'s Hage* den vier-en-twintigſten Januarij zestien honderd zes-en-zeventig, viel dezelve aan *Floris Karel van Beijeren*, Graave van *Warfuſe*, en Heer van *Goudriaan*, voor de ſomma van honderd zeventig duizend guldens.

CATS, (*Jacob*) Ridder, groot Rechtsgeleerde, Staatkundige en Dichter: een man, volgends het getuigenis van *Valerius Andreas*, *wiens volgeeſtige en zoetvloeijende verſen, bij geleerden en ongeleerden, bij hooge en laage ſtandsperſoonen, en zelfs bij den gemeenen man, overvloedig bekend zijn:* hij had, zegt die Schrijver verder, *alle bevalligheden naar ziel en lichaam, en was door zijn groot oordeel en kloeke ſtandvastigheid, als geboren tot de beſtuuring van het gemeenebest.*

Cats werd geboren den tienden van de maand November des jaars vijftien honderd zeven-en-zeventig, te *Brouwershaven*, uit aanzienlijke ouders, zijnde zijn vader aldaar een lid der regeeringe: hij was, gelijk hij zelf zegt, het vierde kind van zijne ouders, doch had zijne moeder vroeg verlooren: na derzelver dood hertrouwde zijn vader met een Walſche vrouw, door welk tweede huwelijk hij, benevens drie andere kinderen, bij een' oom van 's moeders zijde opgevoed werd; deze beſtelde hem te *Zierikzee* ter ſchoole, bij eenen *Diderik Kemp*, alwaar de eerſte lust tot de edele dichtkunst in hem ontſtoken werd: verſcheidene verſen in de latijnſche taale gemaakt hebbende, kreeg hij meer ſmaaks in zijne vaderlandſche Zeeuwſche ſpraak; vier jaaren te *Zirikzee* doorgebragt hebbende, vertrok

hij naar *Leiden*, oefende zig aldaar in de wijsbegeerte, rechtsgeleerdheid en griekſche taale, in welke laatſte hij zo verre vorderde, dat hij 'er verſen in maakte: zijne ſtudiën aldaar voleind hebbende, begaf hij zig volgends de gewoonte van dien tijd, naar *Orleans*, alwaar hij tot Doctor in de rechten verklaard werd; ter volmaakte leeringe van de franſche taal, zocht en verkreeg hij toegang tot het gezelſchap der Juffers, die hem aldaar veel aangenamer en bevalliger voorkwamen, dan in *Zeeland*, ja dezen behaagde hem zo verre, dat hij op eene der Orleanſche Dames verlieſde, en hij zou, zijne begeerte gevolgd hebbende, zig met haar in den echt verbonden hebben, dan zig zijne reislesſen te binnen brengende, overwon hij zig zelven, en trok van *Orleans* naar *Parijs*; door zijnen Oom werd hem echter belet, zijne lust te voldoen, om ook *Italiën* te bezien, bij zijne terugkomst zettede hij zig in *'s Gravenhagen* neder, oefende zig aldaar met grooten ijver in de pleitzaaken, meest onder het opzicht van den Advocaat *Cornelis van de Pol.* De Steden *Zirikzee* en *Brouwershaven* verſchaften hem ſtoffe in overvloed, om zijne bekwaamheid in die wetenſchap te toonen: beſtaande zijn eerſte verrichting in het vrijpleiten van de pijnbank, door het Hof van *Holland* geeischt omtrent eene vrouw van toverij beſchuldigd; een zaak in die tijd niet ongemeen, ſchoon zeldzaamer dan voorheen.

Onder deze verrichting ontdekte zig aan hem een voorwerp, waarmede hij vóórhad zig in den echt te begeeven, dan in de uitvoering van dit oogmerk werd hij verhinderd door een hevige en aanhoudende derdendaagſche koorts, die met al de wetenſchap der medicijnmeeſteren den ſpot dreef; deze kwaal bijna zeven maanden gedraagen hebbende, beſloot hij van lucht te veranderen, en begaf zig uit *'s Hage* naar *Engeland*, alwaar hij een gantſchen zomer bleef, en zig van een vermaard Geneesheer, *Butler* genaamd, bediende; doch ook al de vlijt en kunst van dezen vruchtloos zijnde, moest hij, na de hooge ſchoole van *Cambridge* en *Oxford* bezocht te hebben, zig, nog door de zelfde kwaal gedrukt, weder naar zijn vaderland begeeven, hebbende dus bij die reis niets gewonnen, dan

dat

dat hij *Engeland* gezien, en de taal geleerd had. Te rug gekomen zijnde, verrichtte hij als Advocaat eene opmerkelijke zaak, pleitende van den dood vrij een jongman, die een booswicht vermoord had, om reden, dat die zijn vader in het water had willen smooren. Op eene zonderlinge wijze geraakte de Ridder *Cats* tot voorige gezondheid: na alle middelen om van de koorts verlost te worden te vergeefsch beproefd te hebben, ging hij over tot den raad van een zogenaamden Alchimist, die hem door het gebruik van een poeder, gemengd in Rijnsche wijn, tot voorige gezondheid herstelde: op aanhouden zijner vrienden verliet hij 't Hof van *Holland*, en zettede zig te *Middelburg* neder, alwaar hij, zo door het uitvoeren van veelvuldige processen, bijzonderlijk in zaaken de Commissievaart betreffende, een groote roem verkreeg: staande die bezigheid begaf hij zig in het huwelijk met Jonkvrouwe *Elisabeth van Valkenburg*, welke, schoon te *Antwerpen* geboren, toen te *Amsteldam* haar verblijf had.

Den aanvang van het beruchte twaalfjaarig bestand, (*Treves*), in het jaar zestien honderd en negen, gaf hem gelegenheid, om, met hulpe van zijnen broeder, de wijlanden of polders, die sedert dertig jaaren door den oorlog bedorven en onder water gezet waren, weder te bedijken, droog te maaken en te bebouwen, waarvan hij, geduurende het bestand, groote voordeelen genoot, leidende in dien tijd een rustig en aangenaam leven op zijn landgoed *Grijpskerke*, een Dorp niet verre van *Middelburg*, alwaar hij ook ter zijner uitspanninge eenige zijner dichtwerken zamengesteld heeft.

Het bestand in zestien honderd een-en-twintig geëindigd, en den oorlog op nieuw aangevangen zijnde, leed *Cats* onnoembaare schade, vermits veele zijner nieuw bedijkte landen, of gorsen, om den vijand afbreuk te doen, weder onder water gezet werden; hij, die het algemeene belang boven zijn bijzonder stelde, troostte zig echter zulks gewilliglijk: sterker trof hem het verbeurd verklaaren zijner landen die nog onbeschadigd gebleeven waren, vermits hem dezelve van de zijde der vijanden, zelfs geduurende de *Treves* toegekend waren: ter voorkominge van de schade, die hem daardoor stond te worden

toegebragt, zig in den *Haag* bevindende, werd hem door Curatooren van 's Lands Hooge Schoole, het Hoogleeraarschap in de rechten te *Leiden* aangeboden: bezig zijnde met zig daarop te beraaden, droeg men hem te *Middelburg* het ampt van Pensionaris op, ook werd hij tot Ouderling der kerke aldaar genomineerd zijnde het eerlijk en rechtzinnig gedrag van onzen Ridder, oorzaak dat hij in *Zeeland* bemind en geacht was.

Twee jaaren daarna werd hij tot Raadpensionaris der Stad *Dordrecht* verkoozen, 't welk hem niet weinig moeite koste, eer hij, zo ten opzichte van zig zelven als van zijn huisgezin daartoe besluiten kon; eindelijk liet hij zig evenwel overhaalen om dat ampt te aanvaarden: in het jaar zestien honderd vijf-en-twintig, werd hij aangesteld tot Curator van Leidens Hooge Schoole, een ampt, dat hij, volgends zijne eigene betuiging veele jaaren met groot vermaak waargenomen heeft.

Den oorlog tusschen *Engeland* en *Spanje* gaf toen, gelijk nu, gelegenheid, dat de koophandel en scheepvaart der Nederlanderen, door de Engelschen groot nadeel werd toegebragt: om, ware het mogelijk, den vrijen vaart op de *Middellandsche Zee* te behouden, beslooten de Staaten in het jaar zestien honderd zeven-en-twintig, den Ridder *Cats* naar *Engeland* te zenden, met last, om op de best mogelijkste wijze, vergoeding van schade te vorderen: hij vertrok in den aanvang des gemelden jaars, en vertoonde aan den Koning, *hoe deszelfs Onderdaanen, sedert eenigen tijd, in zee deeden strijken, al wat hun ontmoete; hoe zij vrije en onvrije goederen aantastten, goederen van vrienden na zig namen, om dat dezelve gevonden werden bij die van vijanden, en zelfs die op neuteraale havens voeren, of die vrijbrieven van den Prinse van* Oranje *hadden, of brieven van deze of gene Stad hadden, niet ongemoeit lieten, en ook schepen aantastten, die de Duinkerkers hadden laaten passeeren, van al het welke hij herstel verzogt;* overrijkende tevens een ontwerp van verdrag, ten aanzien van de zeevaart, waarbij alles geschikt was, ter voorkominge van verdere oneenigheden: dan, alle zijne verrichtingen waren vruchtloos, vermits het belang van *Engeland*, met *Spanje* in oorlog zijnde, en op het punt staande van met *Frankrijk*

te

te breeken, vorderde, den koophandel der Nederlanderen, zo veel te bezwaaren als mogelijk was, dekkende deze hunne afgunst, onder bezwaaren, gezocht in het gebeurde te *Amboina*, (zie het verhaal daarvan, hiervoor op het Art. CARPENTIER,) dus de Heer *Cats* eerlang terug keerde, zijnde zijn Ed. echter in *Engeland* niet alleenlijk met veel achting ontvangen, en een eerlijk affcheid gegeeven, maar ook verkreeg hij van den Koning de Ridderlijke waardigheid. In *Holland* terug gekomen zijnde, werd hem door zijne vrienden aangeraaden, in het Britfche rijk eenige vette gronden te bedijken, dat hem echter niet dan veel arbeid, ongemak en verdriet veroorzaakte, wordende het laatfte nog vermeerderd door het affterven zijner huisvrouwe, na een huwelijk van vijf-en-twintig jaaren, welk verlies hem zodanig ter harte ging, dat, wanneer zijne vrienden of anderen een tweede huwelijk aangingen, hij geduurig met een nieuwe rouw over haar in zijn gemoed beftreeden werd, dus hij zijne echtgenoote niet alleenlijk innig betreurde, maar zelfs nog leevende in het graf tot haar naderde, om haaren asch met traanen te befproeijen, bij welke verrichting hij telkens aan haar ftoflijk deel beloofde, nimmer een tweede huwelijk te zullen aangaan: zij was, zegt hij: *een godvruchtige en verftandige vrouw, die haar huisgezin naar eisch wist te beftieren, ja met één woord een fpieget van de trouw!*

In dit huwelijk had hij verwekt negen kinderen, zo zoonen als dochters, van welke laatften hij 'er twee in het leven gehouden heeft, *Anna* en *Elifabeth*, zijnde de eerfte gehuwd geweest met *Cornelis van Aarfen*, Heer van *Wernhoud*, Drosfaart van de Stad en Baronnij van *Breda*, en de tweede met *Cornelis Musch*, Heer van *Waalsdorp*, Griffier van H. H. M. de Heeren Staaten Generaal der *Vereenigde Nederlanden*.

Het gewigtige ampt van Raadpenfionaris van *Holland*, in de maand September des jaars zestien honderd negen-en-twintig, door den dood van *Anthonij Duijk* opengevallen zijnde, bleef onvervuld tot in de maand Maart of April des jaars zestien honderd een-en-dertig: men hield zig langen tijd bezig met het opftellen van een berichtfchrift, en dit gereed zijnde, werd 'er echter nog weinig drifts getoond om de openftaande plaats te

vervullen: sommige Leden wilden gaarne den Dordrechtschen Raadpensionaris *Cats* daar mede bekleed zien, doch anderen werkten sterk om de Rekenmeester hunner Stad, de Heer *Paauw* te doen verkiezen, brengende als een bezwaar tegen *Cats* in, dat hij een Zeeuw was: zij arbeidden ijverig om te bewerken dat geen dan een geboren Hollander, tot Raadpensionaris moest verkoozen worden, bedienende zig van het gedrag der Zeeuwen, die onlangs verklaard hadden, dat een Hollander onbekwaam was, om dat ampt in hun gewest te bekleeden; om een eind daarvan te maaken, werd beslooten, desaangaande ieder zijne vrijheid te laaten: men formeerde dan een Nominatie, waarop gesteld werden *Paauw*, *Cats*, en de Raadsheer *Rocus van den Honaart*: Prins *Fredrik Hendrik* verklaarde deze voor bekwaame mannen, en liet de keuze aan de Staaten. *Cats* deed ter Staatsvergadering een openlijke verklaaring, dat hij na die zo zwaare bediening niet gestaan had, gelijk hem werd nagegeeven; en schoon zulks hem niet van zijne vrienden beroofde, werd echter de Heer *Adriaan Paauw*, Heer van *Heemsteden*, als de meeste stemmen hebbende, in de maand April des gemelden jaars gekoozen: deze nam dat ampt waar tot in het jaar zestien honderd zes-en-dertig, in welk jaar de Heer *Cats* met ëenpaarige stemmen, in de plaats van *Paauw* gekoozen werd. Bij 't aanvaarden van die waardigheid, verklaarde hij nogmaals, op geenerleije wijze daarnaar gestaan te hebben, en verzocht verder, dat de Staaten, volgens hunne gewoone goedgunstigheid, hem, na het eindige van zijn vijf jaarigen dienst, van eenen anderen bekwaamen staat wilden voorzien; ook had hij eenige bedenkingen op zijn berichtschrift, welken hij nu of ter gelegener tijd, met vereischte eerbiedigheid begeerde te mogen openen, om daarop der Staaten bericht te ontvangen: men beloofde hem, na het eindigen van zijnen dienst, een plaats in den Hoogen Raad; en voor zijne wedde als Raadpensionaris, werd hem toegelegd twee duizend guldens 's jaars, wordende deze beloften bij de wederaanvaarding van zijnen dienst in 1641 en 1646, telkens vernieuwd: zo men begeerte heeft te weeten, hoe de Ridder zelf 't gemelde ampt beschouwde, men hoore wat hij daarvan zegt in *zijn tagtig jaarig leven*, volgends den *vijfden druk*:

' bladz.

bladz. 167.

De ſtaat gaf mij de magt om voor te mogen ſtellen,
En op den Lantdag zelfs de ſtemmen op te tellen,
En na dat ieder Lidt zijn reden hadt geuyt,
Ten dienſte van het Lant, te maaken het beſluyt,

bladz. 169.

Een ampt van deſen aart is vol geſtaâge ſorgen,
Vol aanſpraaks, vol gewoels, ook in den vroegen morgen:
Dit vind ik aldermeest, wanneer men aan den Staat
Al wat tot vreede dient moest brengen in beraat,
Wat vond ik daar een ſwier van ongebaande wegen,
Waardoor men ſtont te gaan, al was het ongelegen!
Hier was een driftig zant, en daar een harde klip
En dickmaal rees 'er ſtorm te midden in 't Schip.

bladz. 172.

Kon best op deſen ſtroom met grooten aandagt zeylen,
Want op een harde kust daar moet men dikmaal peylen,
Al wie bezijden af ging treeden op de ree
Die gaf zijn ſwakken voet ten besten aan de zee,
De winden bliesen hart en maeckten groote baren,
Bij mij en was 'er nooit ſoo hollen zee bevaaren:
Maar noch ik kwam 'er uit, doch door mijn wijsheyt niet,
't Was Godes Vadergunst die mij ten besten riedt.

In deze zo aanzienlijke als gewigtige post was het dat hij, in het jaar zestien honderd agt-en-dertig, bij de plechtige deputatie, aan *Maria de Medicis*, moeder des Konings van *Frankrijk* enz. toen Haare Majesteit in den *Haag* kwam, als de mond der Staaten, het woord voerde, om de Vorſtin naar tijds gelegenheid te begroeten; gelijk hij ook de Koningin van *Engeland*, zo van wegen de Staaten Generaal, als wegens de Staaten van *Holland*, in het jaar zestien honderd twee-en-veertig verwelkomde.

In de Lente van het jaar zestien honderd vijf-en-veertig, de Heer van *Duivenvoorde*, groot Zegelbewaarder van *Holland*,

overleden zijnde, werden de twee groote Zegels, door de Staaten in handen gesteld van den Raadpensionaris *Cats*, die sedert dit hoogaanzienlijk ampt bekleedde: ook werd hij ten zelfden tijde aangesteld tot Stadhouder van de Leenen, twee ampten, die meest altoos door een zelfden persoon bekleed worden. Toen in zestien honderd twee-en-veertig Prins *Fredrik Hendrik van Oranje* overleden was, (hebbende voor zijn afsterven de Staaten door den Raadpensionaris doen bedanken, voor de eer die hij en de zijnen tot hier toe van hem genooten hadden, met bijvoeging, dat hij het Land getrouwlijk gediend had, doch niet meer vermogt; dat hij het Land, Gods Kerk, en zijn eigen Huis en Maagschap den Staaten aanbevolen liet,) werd hij in de Stadhouderlijke waardigheid gevolgd, door zijnen zoon Prins *Willem den Tweeden*, bij wiens inhuldiging de Heer Raadpensionaris eene plechtige redevoering in het Hof van *Holland* deed: hij bekleedde een voornaamen rol, bij de gewigtige gebeurtenis in het jaar zestien honderd vijftig, naamlijk den aanslag van Prins *Willem den Tweeden*, op *Amsteldam*: waarop de Heer *Cats*, als dichter, doelt, als hij in de bovenbijgebragte versen zegt:

De winden blieſen hart en maeckten groote baren, enz.

en geen wonder, dat hij verslagen was, toen gemelde Prins hem belastte de Staaten van *Holland* aan te zeggen: *dat hij het slegt gedrag van eenige Gemagtigden ter dagvaart, die tweedracht zaaiden tusschen de Steden en Gewesten, niet langer konde verdraagen, zes van de voornaamste in hegtenis had doen neemen, ten deezen einde naar den* Haage *ontbiedende vijf Colonels Compagnien, en de wachten van 't Hof verſterkenden, daarbijvoegende, dat Hij Graaf* Willem, *Stadhouder van* Friesland, *met een goed getal Paarden en Knechten afgezonden hadt om* Amsteldam *in te neemen, en dat hij nog dien zelfden dag derwaarts dagt te gaan, niet twijfelende of het krijgsvolk was 'er reeds binnen.* Op deze boodschap was de Heer *Cats* zo ontzet, dat de Prins, om hem te gemoet te komen, zelf het schrijftuig bij der hand haalde, om de naa-

naamen der gevangene Heeren aantetekenen: dus de dichter te recht mogt zeggen:

Bij mij en was 'er nooit soo hollen zee bevaaren;

en niet alleenlijk bij hem, maar niemant zijner voorzaaten had gezien, of durven vermoeden, dat een Stadhouder van *Holland* zig op zodanige wijze meester zou gemaakt hebben van de Leden van Staat, en zig van de wapenen van den Staat zou bediend hebben, om die ten nadeele van het Land te gebruiken. *Willem de Tweede* kort na dit beruchte geval overleden zijnde, opende de Raadpensionaris die vermaarde groote Staatsvergadering met eene plechtige redenvoering, en sloot dezelve met eene treffelijke en zinnebeeldige rede: *De kerk ter zijde de Hofzaal*, zeide hij, *verstrekte tot een zinnebeeld van 't geene 'er ten opzigte van den Godsdienst besloten was. De opgang naar de gewoone vergaderplaats der Algemeene Staaten, kon de vaststelling der Unie vertegenwoordigen. De toegang naar de Pleitrolle van den Hove, moest de schikkingen omtrent de Rechtsoeffening in gedachten brengen. De ingang der Reken- en Leen-Kamer, herinnerde de schikking omtrent de Geldmiddelen, en de gehoorzaamheid der Leenmannen, en andere Onderzaaten van den Staat. De Vaandels, Wimpels en Kornetten, waren natuurlijke afbeeldzels van het geene in krijgszaaken besloten was. Eindelijk kon het dak der Zaale, gemaakt van een soort van hout, waaraan*, zo men zeide, *geene Spinnekoppen duuren konnen, noch gevonden worden, in gedachten brengen, wat 'er was vastgesteld, tegen zulke Rechters en Regenten, die zig zouden laaten omkoopen; of gelijk vuile spinnekoppen, hunne netten wijd en zijd uitzetten, om iet te vangen.* Welke zinnebeeldige rede ons den smaak en denkwijze van dezen Staatsman doet kennen: kort na het scheiden van deze groote vergadering, vond de Heer *Cats* raadzaam, zig van dit gewigtige ampt te ontslaan, waarbij wij niet kunnen nalaaten aantetekenen, dat hij na bekomen ontslag, in de vergadering der Staaten van *Holland*, op zijne knieën viel, God dankende dat Hij

hem in zijne gewigtige bediening zo veele jaaren bewaard had, doende daarna zijne dankbetuiging aan de Staaten, voor de aan hem beweezene gunſten: hij behield echter de waardigheden van *Groot Zegelbewaarder* en *Stadhouder van de Leenen*: ook bediende de Staaten zig van hem, tot het buitegewoone Gezantſchap naar *Engeland*: welk Gezantſchap buiten hem, ter beſlisſinge van de op nieuw ontſtaane oneenigheden, met dat Rijk, bekleed werd, door den Heer *Gerard Schaap* en *Paulus van der Perre*. In het Britſche Rijk geland zijnde (1652), deed hij aldaar, ſchoon toen reeds bijna vijf-en-zeventig jaaren bereikt hebbende, met eene helder en levendige ſtem, eene zeer ſierlijke Latijnſche redenvoering, bevattende den inhoud van zijnen last.

Na zijne terugkomst verſlag van zijne verrichting gedaan hebbende, gaf hij zig aan zigzelven en het beſtuur zijner zaaken over, en wendde alle vlijt aan, tot den opbouw van zijn zo zeer geliefd buitenverblijf, *Zorgvlied* genaamd; te meer te bewonderen, vermits hij het ſchraale duin in een der aangenaamſte buitenplaatſen veranderd had; hij koos dit verblijf tuſſchen het Vorſtlijk *'s Gravenhage* en het Visſchers Dorp *Scheveningen*, ter eindiging zijner dagen: zijne veelvuldige dienſten aan den Staat beweezen, deed hem op zijn verzoek, om zig en zijn gezin door twee Leeraars in den Godsdienst te laaten onderwijzen, wel ras verlof verkrijgen.

Ontheven van alle Staatszorgen, genoot hij dan die rust, waarnaar hij zo langen tijd getracht had, doch zonder ledig te zijn, vermaakende zig met planten en ſnoeijen, of met dichten van leerzaame en Godvruchtige onderwerpen, genietende onder die voor hem zo aangenaame bezigheid, de eer van bezocht te worden door de aanzienlijkſte van den Lande.

Ook had hij in zijn verblijf het vermaak, van een veertiental nakomelingen, kinderen uit zijne dochters voordgekomen, rondsom zig te zien: omtrent twee jaaren voor zijnen dood, onthaalde hij aldaar op eene zeer heuſche en bevallige wijze, de 's Gravenhaagſche Kerkleeraars, benevens die tot zijn huisgezin behoorden.

Eindelijk lag hij op een Godvruchtig ſterfbed, het arbeidzaame

zaame leven af, op den twaalfden van de maand September, zestien honderd zestig, in den ouderdom van twee-en-tagtig jaaren, negen maanden en drie-en-twintig dagen.

Ruim tien jaaren voor zijn dood, was door hem reeds aangemerkt, dat niemant van zijn ſtam tot zijnen ouderdom (72 jaaren) gekomen was; dat zijn vader agt kinderen had nagelaaten; dat zijne vrouw het agtſte kind was uit haar vaders huis, maakende dus vijftien zielen, die hij alle overleefd had. Het lijk van dezen vermaarden man, werd, volgends zijn begeerte, bij den avond, zonder veel omſlags, van *Zorgvlied* naar *'s Gravenhage* gevoerd, beſtaande de rouwſtatie alleenlijk uit agttien koetzen, en veertig toortſen: hij werd bij zijne overledene huisvrouwe in de *Kloosterkerk* bijgezet, in welke Kerk in het jaar veertien honderd vijftig, door *Jacob Cats*, Heere van *Cats*, *Catshoek*, *Oud* en *Nieuw Cats* en *Catsrak*, Heer tot *Simons Have* en *Brouwershave*, Raadsheer in den Hove van *Holland*, en deszelfs Gemalin *Margreta Oem van Wijngaarden*, eene Kapel gefondeerd en geſticht is: in gemelde Kapel zijn begraaven *Barbera Cats*, Nonne, dochter van *Jacob Cats* voornoemd, (1629); *Charlotta Tuyl van Serooskerke*, gehuwd geweest zijnde met *Abel Cats van Bruelis*, obiit 1606: (1634) *Catharina van Cats*, getrouwd met *Jan van Heſſe*, Heer van *Piershil*, en (1635) *Willem Cats*.

Dan, de Ridder *Cats* en *Eliſabeth Valkenburg*, ſchijnen mij toe in een ander graf begraaven te zijn: uit het voorgaande ziet de Lezer ook, dat door den Schrijver of Schrijvers van de *Levensbeſchrijving van eenige voornaame meest Nederlandſche Mannen en Vrouwen*, uitgegeeven bij *P. Conradi* en *F. van der Plaats*, 1774. in het 1. Deel, bl. 32. ſpreekende van Juffrouw *Anna Maria Schuurman*, een groote misſlag begaan is, daar 'er gezegd wordt: *Zij was nog geen veertien jaaren oud, toen zij door den Heer* J. Cats, *Raadpenſionaris van Holland, ten huwelijk wierdt aangezogt, welke onderhandeling egter, ſchoon dezelve al vrij verre gevorderd ſchijnt geweeſt te zijn, ik weet niet om welke redenen, is afgebrooken, en Juffrouw Schuurman heeft na dien tijd niet tot het huwelijk kunnen beſluiten, maar is tot haaren dood ongehuwd gebleeven.*

Die

Die zelfde Schrijver zegt, dat Juffrouw *Schuurman* geboren was in het jaar 1607, dus zou de verkeering van den Heere *Cats* met haar geſchied zijn in het jaar 1620, in welk jaar *Jacob Cats* niet alleenlijk den ouderdom van drie-en-veertig jaaren berijkt had, maar zelfs reeds met gemelde zijne huisvrouw getrouwd was: welke misſlag wij ons verpligt achtten hier aantewijzen.

Wat de perſoonsverbeelding van den Heere *Cats* betreft, hij was een achtbaar man, kloek, ſchoon, welgemaakt en reizig van lichaam, vrolijk en vriendelijk in zijnen omgang, ſierlijk en vaardig van ſpraak: hij was zeer wel onderweezen in de rechten, wetten en gewoonten van het Vaderland en andere Landen, hij kende verſcheidene taalen, als de *Latijnſche*, *Franſche*, *Italiaanſche*, *Engelſche*, *Hoog-* en *Neder-duitſche*: zijn afbeeldzel gaat op onderſcheidene wijze in prent uit. Geduurende zijn leven, is hij in het koper gebragt als Raadpenſionaris en Curator van de Leidſche Academie, door *du Bordieu* en *Natalis;* op den ouderdom van 75 jaaren, door *Miereveld* en *Delphius*, en op die zelfden ouderdom na *Miereveld*, door *van Daalen*, na denzelven door *Munniks* en *Mozijn*: op de prent, verbeeldende het ſterfbedde van Prins *Fredrik Hendrik* in 1647, en op den ouderdom van 77 jaaren, door *A. v. d. Venne* en *Mozijn*.

Wij vinden ons verpligt, ten ſlot van dit Art. nog iets van zijne ſchriften en derzelver uitgave te zeggen. Volgends het getuigenis van *G. Brandt*, werd de Heer *Cats* gehouden voor den Schrijver van eenige aanmerkingen over den *Staartſter*, verſcheenen in het jaar zestien honderd agttien, welk geſchrift bevat eenige verſen, met goedkeuringe van de Heeren Staaten van *Zeeland* gedrukt in het jaar 1619, onder den tijtel van *Aanmerkingen op de tegenwoordige Staartſter, en op den loop dezer tijden, zo hier als in andere Landen, met aanwijzing van de rechte wetenſchap, om alle tekenen des Hemels, en vreemde geſterntens, wel en loffelijk uitteleggen, alles tot een Nieuwe Jaars gift, alle rechtzinnige verſtanden toegeeigend*, in 4to. Dit werkje zijnde een eerſteling van des Dichters ver-

nuft,

nuft, ſchoon toen reeds een-en-veertig jaaren oud, is zeer zeldzaam, en bij zijne dichtwerken niet te vinden.

De echte drukken der werken van den Ridder *Jacob Cats*, zijn in bijzondere ſtukken in 4to, ſtaande zijn leven, in, deze orde uitgegeeven:

1 *Emblemata*, of *Zinnebeelden*, met de
2 *Maagdenplicht* en *Herdersklacht*, beide te Middelburg 1618.
3 *Zelfsſtrijdt*, Middelburg. 1620. Vermeerderd 1621.
4 *Mannelijke Achtbaarheid*, Middelburg 1622.
5 *Huwelijk*, Middelburg 1625. Zijnde deze vijf door hem geſchreven op zijn buitenhuis *Grijpskerke*, waarvan men de afbeelding vind in de *Herdersklacht*.
6 *Proteus*, of *Zinnebeelden*, veranderd in *Minnebeelden*, Rotterdam 1627.
7 *Spiegel van Ouden en Nieuwen Tyd*, 's Hage 1635.
8 *Trouwring*, Dordrecht 1634.
9 *Ouderdom* en *Buitenleven op Zorgvlied*; *Hofgedachten*; *Mengeldichten*; *Invallende Gedachten op voorvallende Gelegenheden*; *De Koninglijke Harderin Aspaſia*; *De Huwelijks Fuik*; *Doodkist voor de Levendigen*; *Zamenſpraak tuſſchen de Dood en een Oud Man*; *Zamenſpraak tuſſchen de Ziel en 't Lichaam*; *Tachtigjaarig Leven*, *en Huishouding op Zorgvlied*. Dezen zijn zamengeſteld, na hij zig van zijne Staatsampten ontſlagen had, en zijn, vijf jaaren daarna (1646), bijeen gedrukt, te *Amſteldam*.

Daarna berijmde hij zijne *Gedachten*, of *Slaapelooze Nachten*, waarvan de eerſte druk geſchiedde te *Bruſſel* 1689.

Reeds één-en-tagtig jaaren oud, voleindde hij de beſchrijving van zijn eigen leven, waarvan het handſchrift onder zijne vrienden bleef berusten, tot in 't jaar 1700, wordende toen eerst in folio gedrukt, tien jaaren daarna in 8vo, en in 4to is het tot heden toe niet anders gedrukt, als te *Leijden* 1732 en 1769.

Alle

Alle zijne werken bijeen, behalven de *Staartſter* voornoemd, en dit laatſte in 4to, te *Dordrecht* 1659, en te *Amſteldam* 1661 en 1665.

In folio zijn dezelven wel zesmaal gedrukt, als 1655, 1658, 1665, 1700, 1712 en 1724, waarvan de vierde druk voor de beste gehouden wordt, behalven de eerſte druk, zijn alle de andere met eenige vermeerderingen voorzien, die anders nooit gedrukt zijn.

In 12vo of wel meest in 8vo zijn 's mans werken menigvuldigmaalen gedrukt en herdrukt, zo in zijn leven als daarna, ook vindt men nog eenige Lofdichten (op boeken van anderen) hier en daar verſpreid: de werken van *Cats* dan, zijn afzonderlijk, op verſcheidene tijden, en in alle formaaten zo menigvuldig herdrukt, dat 'er ten dien opzichte onder de Nederlandſche Schrijvers misſchien nooit een wedergaê van te vinden is: zij zijn zelfs ten deele in 't Latijn, Fransch, en geheel in het Hooogduitsch vertaald en gedrukt; een lot zeker, dat maar weinige Nederduitſche Autheurs te beurt valt, en waaruit men de goedkeuring ook van andere Natien kan opmaaken.

Dan hoe zeer *Cats* den algemeenen roem ook hebbe weggedraagen, zijn 'er echter gevonden, die 'er vrij wat ſtofs van berisping in meenden te ontdekken: onder de menigvuldige Lijkdichten op dezen gadeloozen man gemaakt, heb ik, ten bewijze van mijn gezegde, ergens een gevonden zonder naam, in de gedaante van een graffſchrift, doch dat eer den naam van een lasterſchrift verdient, als zijnde van dezen inhoud:

Hier onder legt een Man, een Man die in zijn leeven,
Heeft, ik en weet niet wat, ik weet niet wie geſchreeven;
Maar des al niet te min, wat dient 'er meer gezeid?
't Is RIDDER JACOB CATS, *die hier begraaven leidt.*

Dan, de maaker daarvan heeft klaar getoond, dat hij een dier laage zielen was, welken om ſommige ſtopwoorden, als ook om de middenſnede der verſen, zig niet ontziet dezen lofwaarden man zijne ſchriften te beſpotten; ſchriften die volgends

gends het bovengemelde getuigen, bij lieden van eene betere denkwijze altoos in achting geweest zijn en blijven zullen, en door hen die Nederduitsche versen leezen, zullen kunnen verstaan worden: dan 'er zijn meer van die onbekwaame en onkundige bespotters en verachters van eens anders werk, die niet in 't oog houden, in wat tijden of gelegenheden deze of geene werken gemaakt zijn: van *Cats* kan men zeggen, dat hij geleefd en geschreeven heeft in eene eeuw, waarin de Nederduitsche Taal- en Dicht-kunst, verre was, van volmaakt te zijn, en waaraan in deze onze dagen, hoe zeer reeds verschillende, echter nog aanhoudend beschaafd en verbeterd wordt: met reden vraagt men aan zulke onkundige berispers, waar tot heden toe Dichters gevonden worden, die hunnen leeftijd nuttiger doorbragten, dan vader *Cats* gedaan heeft? waar vindt men 'er één die hem in zinrijkheid evenaart? waar één die leerzaamer en van algemeener nut is? waar één, van wiens werken de roem zo lang zal stand houden, den grooten *Vondel* uitgeslooten? wij eindigen dan dit Art. met de woorden van *Jeremias de Dekker:*

Cats brengt door zijn gedicht,
Meer blinden tot het licht,
Meer dartelen tot schaamen,
Dan alle Dichters t'saamen.

CATSWOUDE, een Dorp in *Waterland.* Zie CATWOUDE.

CATSZAND, of *Cadzand.* Zie KADZAND. (*Land en Eiland*)

CATTEN, *Catti*, een volk dat in de bevolking dezer Republiek, in of omtrent het gewest, nu het Graafschap *Hessen*, hun verblijf had. Deze ondernamen, het zij dat zij zig ten aanzien van de uitgebreidheid huns Lands, te veel vermenigvuldigden, of dat zij oneenig onder elkander waren, of mogelijk door de lust om nieuwe woonplaatsen te bezitten, waartoe die Natie zo wel als hunne nabuuren zeer genegen was,

voor

voor een groot gedeelte den *Rhijn* aftezakken, en bezit te neemen van een onbewoond, en aan niemand in eigendom behoorend Eiland; welke bezitneeming ons algemeener bekend is, onder de benaaming van de aankomst der Batavieren hier te Lande; wanneer men zegt: *Vrije Volken, bezit neemende van een Vrij Land, aan niemand behoorende, hebben volgends de regelen van 't natuurlijke recht, den grond gelegd tot eene Vrije Republiek.* Dit Eiland, dan genoemd het *Batavisch Eiland*, werd van wederzijden door twee armen van den *Rhijn*, en van vooren door de *Noordzee* omvangen. Op het Art. BATAVIEREN, hebben wij hier van reeds het noodige gezegd: tot het voornaamste dat hier wel diende bijgevoegd te worden, heeft men weinig zekerheids, al wat 'er van geweeten wordt, en van geweeten kan worden, moet *Tacitus* ons leeren, van wien wij ons op het voorgemelde Art. ook bediend hebben. Uit het bovengemelde ziet men echter ten klaarsten, dat zij, die bezit van deze Landen, of van het Eiland namen, geene *Batavieren*, maar een gedeelte van de Natie der *Catten* waren; en dat de naam van *Batten* of *Batavieren*, niet beter is afteleiden, dan van den aart van het Land dat zij in bezit namen, dat is van *Batauwe*, nu de *Betuwe*, dat is *beter Land*, in tegenoverstelling van de *Valouwe*, *Veluwe*, dat is *Schraalland*, dat voegzaamer en met de waarheid meer overeenkomende is, dan zig bezig te houden met de dromerijen van *Bato*, die men wil dat hun Vorst en Leidsman geweest zij, en na wien zij dus ook genoemd zouden weezen. Min zekerder dan dit, is het, of deze *Catten* afkomstig van de *Skyten*, dan wel van een ander volk was; schoon ik om verscheidene redenen geloove, dat het zo is, als mede dat dezen langen tijd voor de aankomst der *Catten*, dit Land bewoond hebben, en door de gevolgen van den *Cimberschen Vloed* genoodzaakt zijn geworden dezelve te verlaaten: de gelegenheid om dit nader te zien, zal ons geboren worden, op het Art. CIMBEREN: even onzeker is het op wat oort deze volken alhier zijn aangeland: het denkbeeld echter dat het verste van de waarheid af is, is dit, naamlijk dat zij zig te scheep begeeven hebbende, in het *Flie* zouden geland, en van daar den *Yssel* opgevaaren zijn; uit welke

losse

losse stelling, die van *Deventer* echter hebben opgemaakt, dat eenigen van die volken, aldaar geland, zig neergezet zouden hebben, en de plaats *d'Avontuur* (naderhand veranderd in *Deventer*) genoemd hebben; maar geen de minste schijn van waarheid vindt men daarvoor in het verhaal van *Tacitus*.

Wat aangaat den tijd, deze moet geweest zijn met den aanvang der regeeringe van *Julius Cæzar*, of even te vooren, want die, in 't verhaal zijner oorlogen van deze Landen gewag maakende, spreekt 'er van als eerst onlangs bevolkt; dus stelt men het doorgaansch, en niet zonder grond, geschied te zijn tusschen de zestig en honderd jaaren vóór de geboorte van 's werelds Heiland: de gedachten van hun, die dit stellen geschied te zijn onder de regeering van Keizer *Nero*, zijn zo ver bezijden de waarheid, dat het der moeite niet waardig is, hen te wederleggen, daar gemelde *J. Cæzar*, die langen tijd voor *Nero* regeerde, zulks genoegzaam wederlegt, schoon het evenwel niet onmogelijk is, dat ook onder *Nero*, meer anderen herwaards gekomen zijn: daar zijn 'er die *Nijmeegen* voor hunne Hoofdstad houden, anderen neemen 'er *Wijk te Duurstede* voor: wat *Nijmeegen* betreft, zulks zou mogelijk zijn, dan wij houden het liefst met hun die *Batenburg* voor de Hoofdstad der *Batavieren* naamen: ook is het niet onwaarschijnelijk dat *Castra Hercules*, eene sterkte, alwaar in latere tijden *Knodzenburg* gebouwd is, door hun is aangelegd.

Dan, niet alle de *Catten*, die hunne woningen verlaaten hadden, zetteden zig op het Eiland neder: een gedeelte van hun trok hooger op, naar het *Land van Luik*, nabij hunne oude vrienden, de *Tongeren*: een ander gedeelte begaf zig naar den benedenkant des Eilands, alwaar zij zig ter nedersloegen: gantsch onkundig zouden wij van dat alles zijn, indien *Julius Cæzar*, *Plinius* en *Tacitus*, geene melding van hun gemaakt hadden: hun naam is tot op dezen dag onder ons bekend, uit de benaaming van verscheidene plaatsen, nog in wezen, als in *Holland*, *Catwijk op Zee* en *op den Rhijn*, *Catdijk* bij *Delft*, *Catten* bij het *Flie*; *Catwouden* in *Zeeland*, *Cats*, *Cattendijk*, *Catshoek*, *Catsrak*; *Catszand* of *Kadzand* in *Vlaanderen*, *Cattenbroek* in 't *Sticht*; voords nog *Catwijk* in 't Graafschap

Kuik, *Catzenellebogen* in de *Weetrau*. De uitgebreidheid en grootte dezer Natie, vertoont *Zeilerus* ons, als hij zegt, dat ze een veel grooter Land, dan eenige andere Duitsche volken bezeten hebben; want zij besloegen dat gedeelte van *Germanië*, daar tegenwoordig *Thuringen*, *Hessen* en *Grubenhagen* ligt, als mede de helft van *Paderborn*, 't gebied van *Fulda*, een aanzienlijk deel van *Frankenland* enz. *Tacitus* maakt meer dan eens gewag van hunne dapperheid, en in het verhaal van de oorlogen der *Batavieren*, hebben wij gezien, welke noodige vrienden, en gevaarlijke vijanden zij voor de *Romeinen* waren: *Cluverius* wil bovendien al het geene *Cæzar* van de *Zwaaben* geschreven heeft, op deze volken toepassen; waarin hij echter het spoor bijster is, zijnde daarin misleid door *Strabo* en *Dionisius Cassius*. Zie verder wat hunne zeden, gewoonten, enz. betreft, het Art. BATAVIEREN, en de Schrijvers daarbij aangeweezen.

CATTENBROEK, eene Heerlijkheid, behoorende onder het Overkwartier van *'t Sticht*, liggende onder *Montfoort*, en grenzende ten noordoosten aan *Breeveld*, en ten zuidwesten aan *Linschoten*, het ligt rondom in eene Kade, beslaande vier honderd zeven-en-tagtig morgen: in dezelve is mede een Buurt van dezen naam. In het jaar zeventien honderd zes-en-vijftig, werd met deze Heerlijkheid, als ook met de *Uiterdijken* en *Mastwijk*, verlijd, de Heer *Jan Cornelis d'Albaing*, Heer van *Ciezenburg*.

CATTENDRECHT, of *Catendrecht*, het uitterst rechtsgebied, onder de hooge Vierschaar van de *Landen van Putten*, tusschen *Charlois* en *Ysselmonde*, aan de nieuwe *Maaze*, zijnde naar derzelver grootte beslaande honderd en vijf morgen, en drie honderd vier- en- negentig roeden lands, voorzien met een aanzienlijk aantal huizen, die op de jongste verpondingslijst op één- en- vijftig gesteld waren; aan het tolhuis aldaar is een veer van pontschuiten, die van *Cattendrecht* op *Rotterdam* vaaren; en wijl daar 'er geene kerk is, behooren de Ingezetenen onder *Charlois*: de eigendom van deze Ambachtsheerlijkheid behoort gedeeltelijk

lijk aan de Stad *Rotterdam*, en gedeeltelijk aan de erfgenaame van Juffrouw *Johanna Douw*, die mede deel aan de verpachting hebben, zo van de Tienden, als van het gemelde Veer- en Tol-huis.

CATTENDIJK, een Dorp en Ambachtsheerlijkheid in de Provintie van *Zeeland*, *Bewester Schelde*, op het Eiland *Zuid-Beveland*, bijna drie kwartier uurs van het Dorp *Wemeldingen*, en één uur gaans ten oosten de Stad *Goes:* dit Dorp, schoon klein, heeft echter een fraai en luchtig kerkje, dat door zijn eigen Predikant bediend wordt: de Heerlijkheid strekt zig meest zuidwaarts in de lengte uit, naar het binnenste van het Eiland, tot digt aan het Dorp *Kapelle:* in het jaar zeventien honderd zeven-en-veertig telde men in het Dorp en de Ambachtsheerlijkheid, niet meer dan drie-en-twintig huizen; de Heerlijkheid, waarvan Mr. *Alexander Johan Hieronimus Huisſen*, Burgemeester der Stad *Middelburg*, Heer is, bedroeg schotbaar land veertien honderd en drie gemeeten en zes-en-tagtig roeden: voorheen was alhier een monnikeke klooster, naar het welke de binnendijk aan de westzijde, nu geslecht, den naam van *Monnikendijk* had.

CATSWOUDE, of *Catwoude*, een Dorp in *Hollands Waterland*, hebbende al voor veele jaaren aan het Baljuwschap *Blois* of *Beverwijk* behoort, doch naderhand is het door koop van de Graaflijkheid, een eigendom der Stad *Edam* geworden. Volgends *van der Houve*, is deze naam mede oorspronglijk van de *Catten*, tot welk gevoelen wij eer zouden overhellen, dan tot de gedachten van *Soeteboom*, die den naam zegt afkomstig te zijn, van de meenigte van *Muiskatten*, die zig in het woud en daaromtrent onthielden, welke gedachte mogelijk ontleend is uit het wapen van *Catwoude*, zijnde *een Kat in een' Boom*. De omtrek van de Ban en Polder van *Catwoude*, beslaat zeven honderd en drie morgen en zeven-en-twintig en een halve roeden; men schat het getal der huizen aldaar op agt-en-dertig: ten aanzien van het rechtsgebied, behoort het ten deele onder *Edam*, en ten deele onder eene bijzondere regeering, die het op zig zelf heeft.

CATWIJK, in het Graaffchap *Kuik*, was in oude tijden de paal of landfcheiding der *Batavieren*; de naamsoorfprong is dezelfde met die van *Cattendijk*, *Cattendrecht*, *Catwijk*, enz.

CATWIJK OP DEN RHIJN, dus genaamd, om dat de *Rhijn* weleer zijnen loop daar voorbij had, welke alleenlijk door een vreeslijken ftorm geftopt is: op dit overheerlijk Dorp, 1857 roeden van *Leiden*, over den weg van *Rhijnsburg* gerekend, wil men dat *Brinio*, der Friefen Veldheer, zijn leger in orde bragt, om den aanval te doen op de twee Romeinfche fterkten, *Roomburg* en *Brittenburg*; dan, of dit *Catwijk* en *Catwijk aan Zee*, toen reeds dien naam hadden, is onzeker: in dit net bebouwde Dorp telt men agttien ftraaten, waarvan 'er verfcheidene door hooge linde- en ijpe-boomen belommerd worden: de *Rhijn* doorfnijdt het Dorp met een tamelijke breedte, langs eenen weg, die met eene reeks van fierlijke lindeboomen en fchoone huizen bebouwd is; onder de laatstgenoemden munt uit dat van den Heere van beide de *Katwijken*, tot Zijn Hoog Ed. verblijf aangelegd. Over deze rivier is in het jaar zestien honderd zes-en-zestig, door Vrouwe *Maria van Reigersberge*, weduwe van wijlen den toenmaaligen Heere *Willem Baron van Liere*, Heer van beide de *Katwijken*, eene fchoone fteene brug gebouwd, praalende met de wapenen dezer aanzienlijke geflachten: voorheen was 'er eene houten brug, en nog vroeger moest men met een pont over den *Rhijn* derwaards vaaren; hoewel zulks al voor de tijden van Vrouw *Ada* moet geweest zijn; want onder haare regeering wordt in de oude Hollandfche Chronijk reeds gewaagd, van eene brug over den *Rhijn*, waarop de Kennemers zig tegen den zegenvierenden Graaf *van Loon*, uit nood moesten te weer ftellen; dezelve ftortte door de groote menigte volks in, waardoor 'er veele in den *Rhijn* verdronken: dit verhaal ftrookt met dat van *Melis Stoke* en *W. Procurator*, fchoon deze beiden den naam van *Catwijk* niet noemen, maar fpreeken van een brug over den *Rhijn* bij *Leiden*. In het jaar zestien honderd vier-en-negentig is 'er nog eene brug gemaakt over het kleine water, op den weg tusfchen *Katwijk* en *Valkenburg*.

De

(Pag. 37.

Pag. 37.

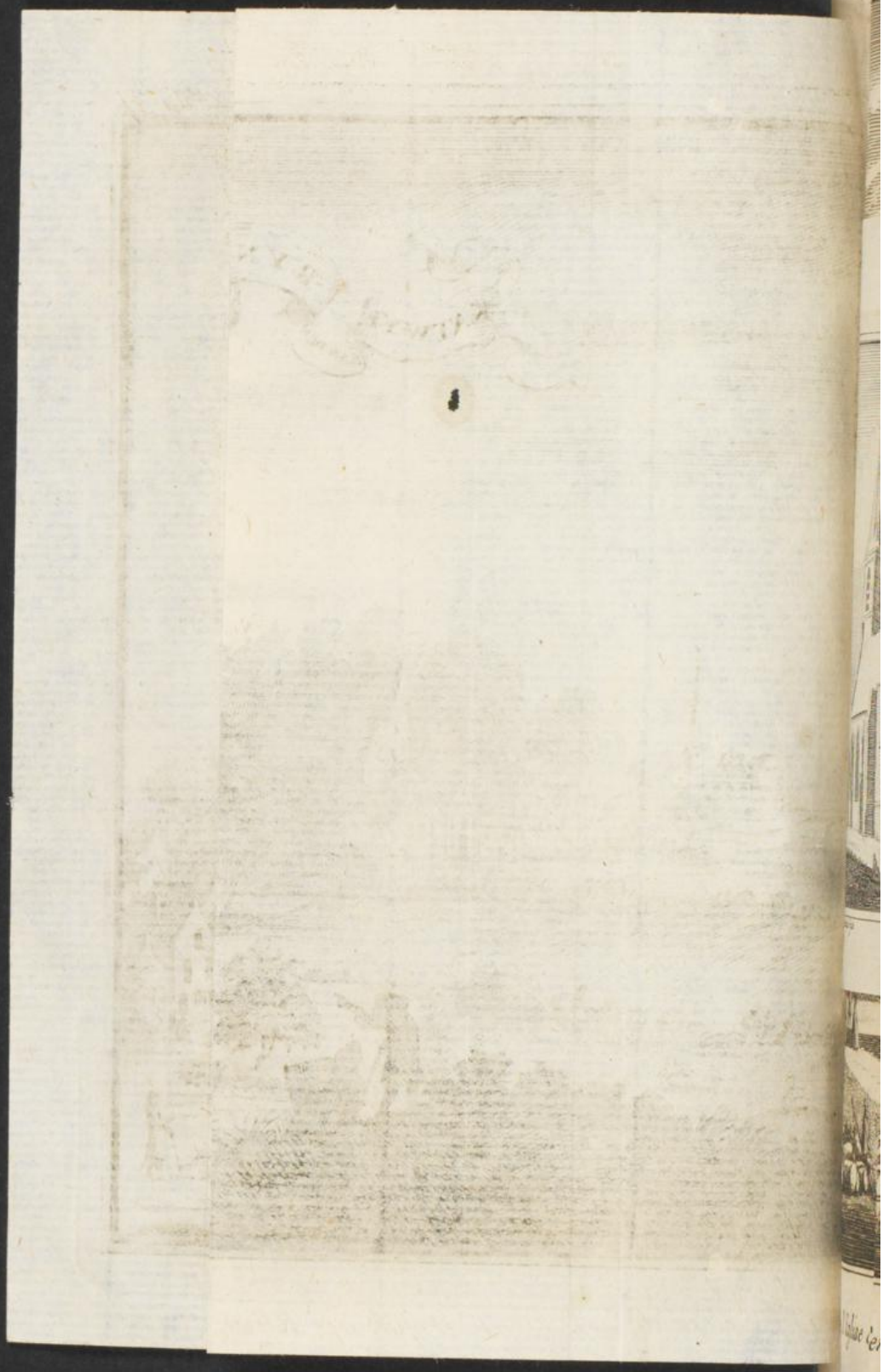

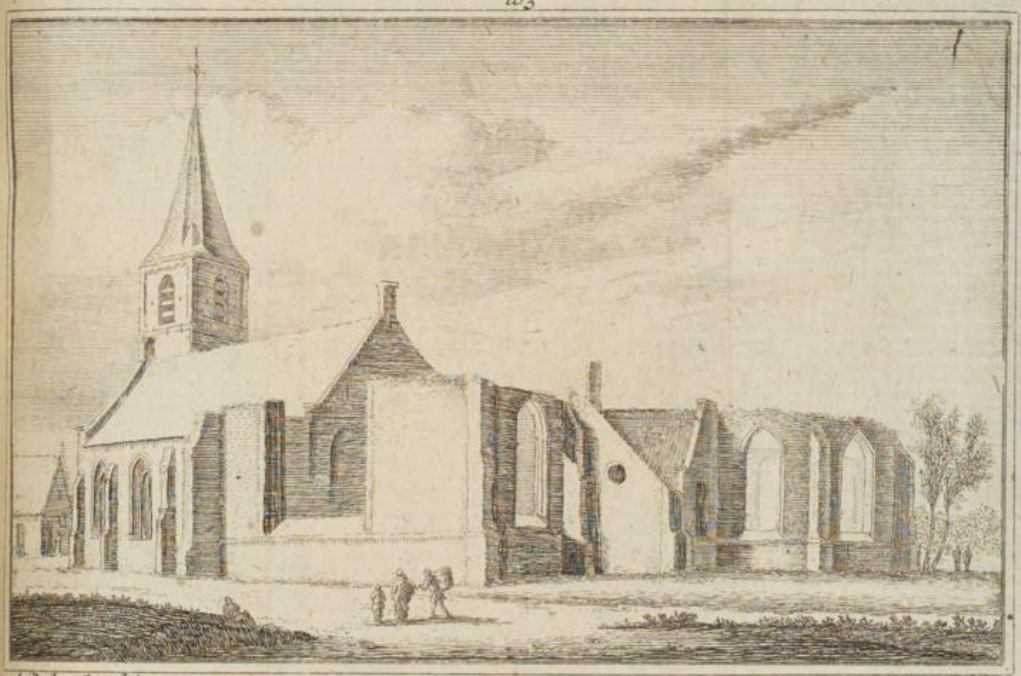

A. Rademaker fecit 1643

KATWYK op ZEE

ë de l'Eglise de erk tot Katwyk op Rhyn.

Vuë de l'Eglise de Catwyk sur Rhin.

Gesigt van de Kerk tot Katwyk op Rhyn.

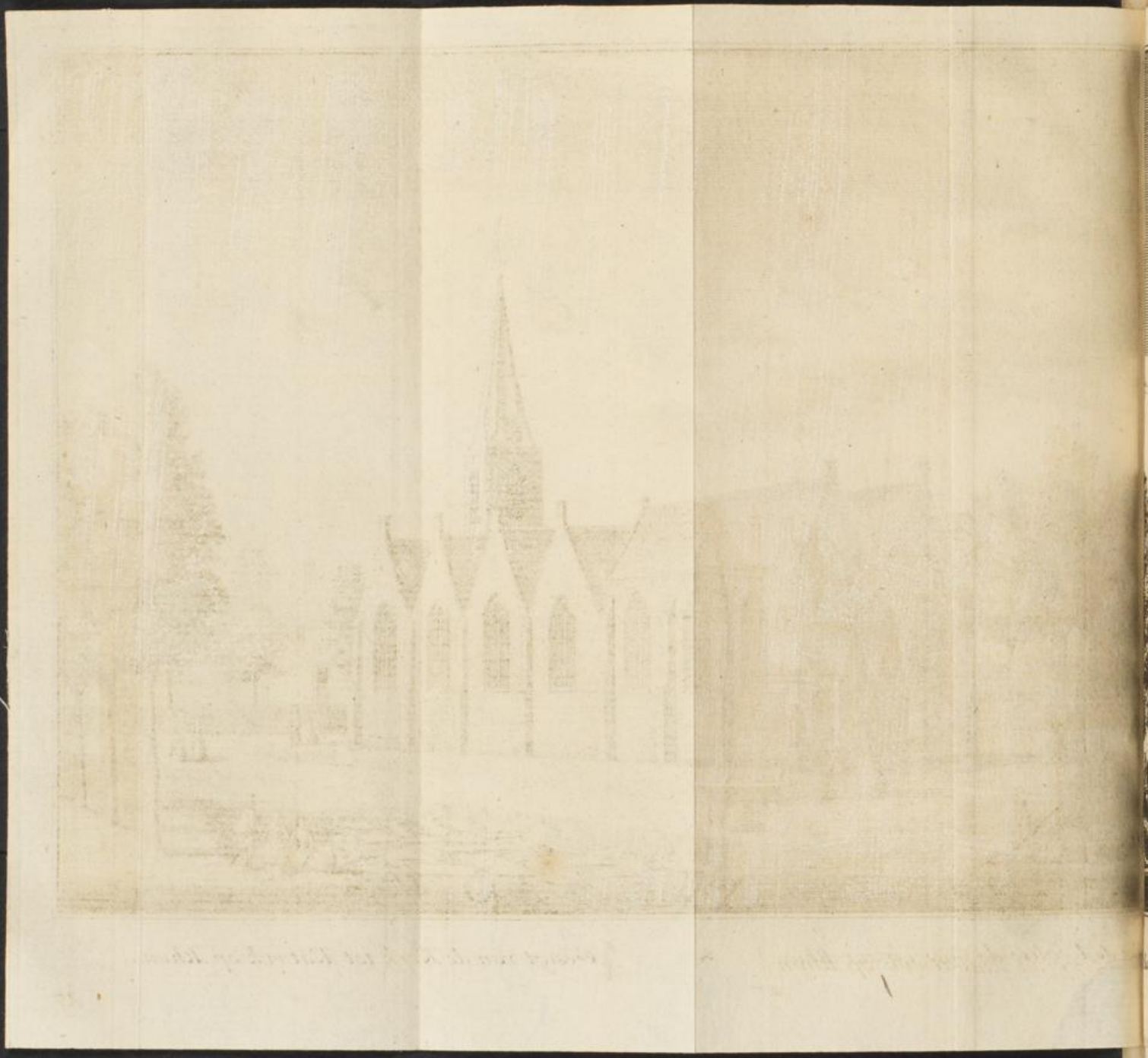

ië le long du Rhinatwyk op Rhyn.

Vuë le long du Rhin a Catwyk sur le Rhin.

Rhyn gesigt tot Katwyk op Rhyn.

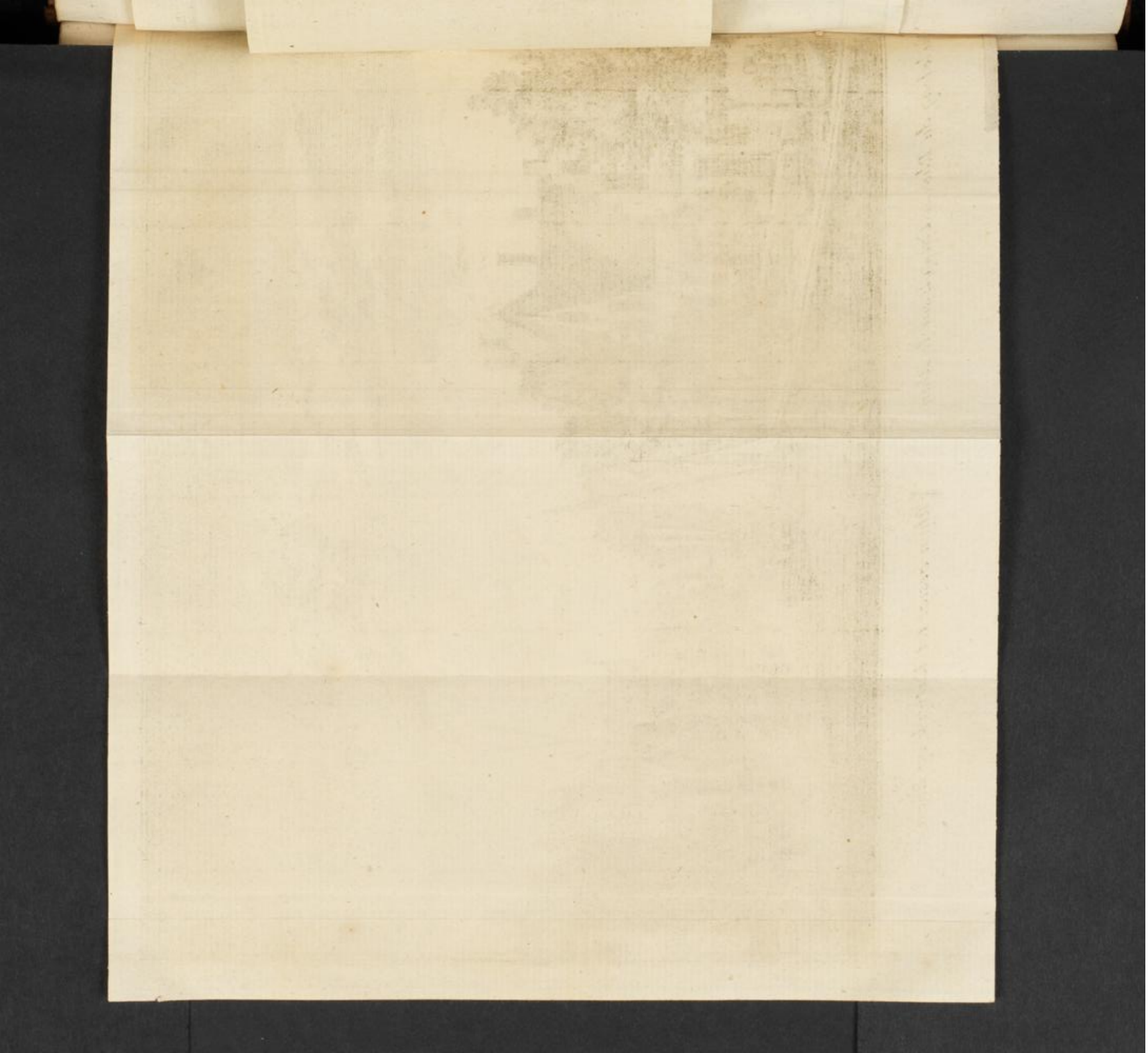

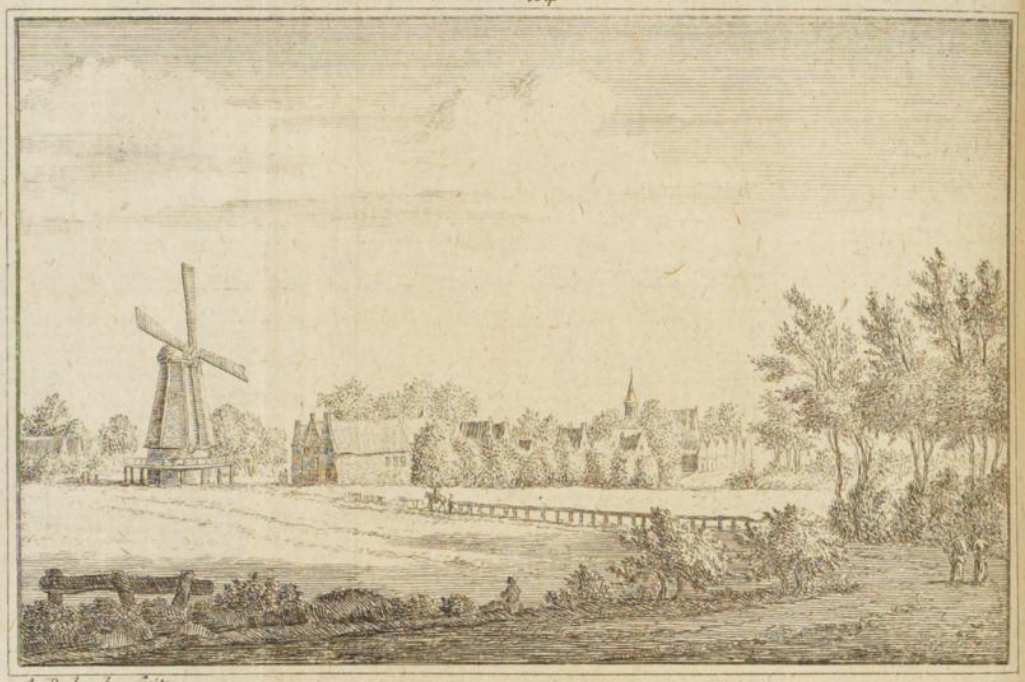

A. Rademaker fecit

KATWYK op RYN.

I. v. Solingen Fec.

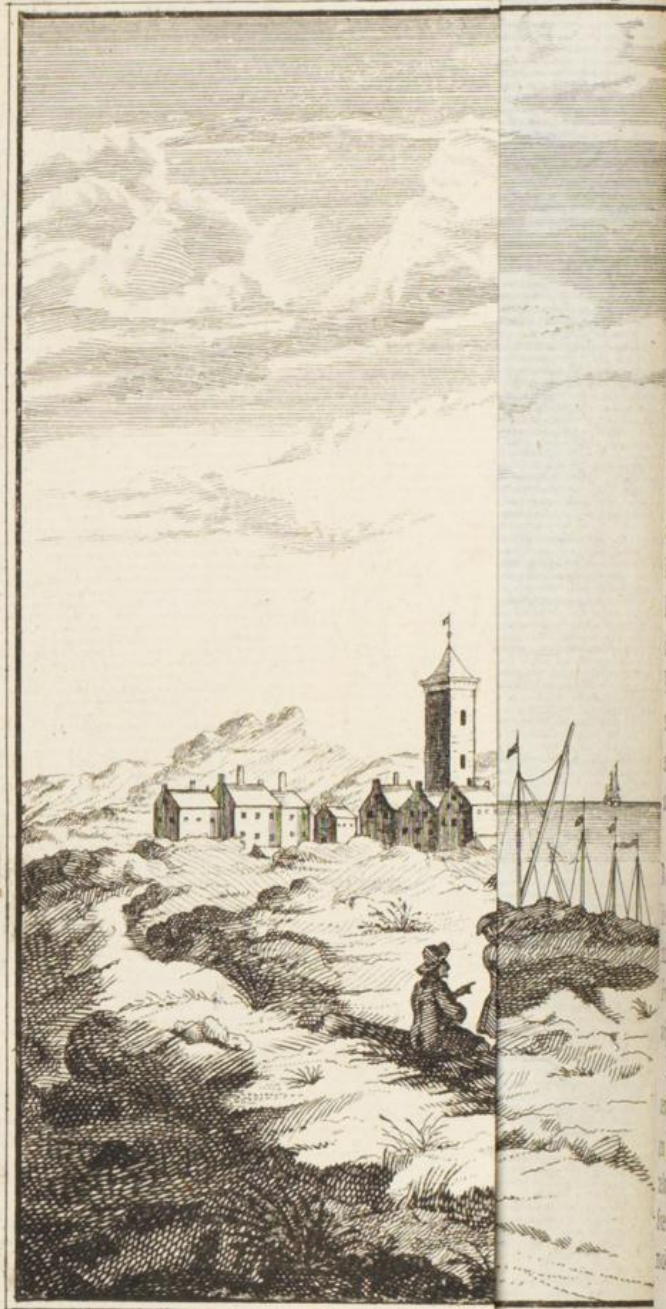

J. v. Solingen Fec.

De kerk, waarvan de ſtichtingstijd onzeker is, heeft een fraaije ſpitſe toren, die echter veel van zijne voorige hoogte verlooren heeft, zijnde het muurwerk met een houtene leuning omgeeven; een kleiner torentje, dat op het midden der kerk pleeg te ſtaan, is in 1682, om deszelfs bouwvalligheid geheel afgebroken: aan het einde van het choor ziet men de prachtige graftombe der Heeren en Vrouwen van de beide *Catwijken*. Voor de hervorming, ſtond de begeeving van het Pastoorsampt dezer kerk, aan de Ridders van de Duitſche orde, die 'er nog tegenwoordig eenen Commandeur aanſtellen, ſtaande de begeeving van het Leeraarsamt thans aan den Heere dezer plaats: de Commandeurs voornoemd, hebben alleen de tienden over *Catwijk* in erfpacht behouden, en de plaats van hun verblijf aldaar draagt nog den naam van *Het Commandeurs Hof*. Na de invoering der Reformatie, werd de kerk van *Catwijk op den Rhijn*, met die van *Catwijk op Zee* en *Valkenburg*, bediend door denzelfden Predikant, welke onder de clasſis van *Leiden* en *Neder-Rhijnland* behoort; naderhand met *Valkenburg* alleen, en ſedert het jaar 1619 op zig zelve; het beſtier der kerk, zo ten aanzien van doopen, begraaven, luiden der klokken enz. ſtaat aan vier Kerkmeeſteren.

Onder de publieke gebouwen munt aldaar uit het Raad- of Rechthuis, pronkende aan de gallerij met een voorgevel, en klok; het tweede dorpsgebouw is de Waag, verder het Gasthuis, dat mede tot een Proveniershuis gebruikt wordt. Prins *Fredrik Hendrik van Oranje* in 1644 Heer van beide de *Catwijken* zijnde, deed 'er eene Bank van Leening oprichten.

Het beſtaan en de handteering dezer Dorpelingen beſtaat grootendeels in Lijnbaanen, Pannebakkerijen, Steen- en Kalk-ovens en Linnebleekerijen, en voornaamlijk in de Vischvangst: men telt aldaar meer dan twee honderd Huizen, waarvan vijf zo Steenplaatſen als Kalkovens, ééne Bleekerij, en één Korenmolen.

CATWIJK OP ZEE, een klein half uur van het bovengemelde *Catwijk*, aan de *Noordzee* gelegen, is een der bloeijendſte en aangenaamſte Dorpen langs de Hollandſche ſtranden, en onge-

twijfeld een der oudſten, dat niettegenſtaande alle de rampen, echter altoos welvaarende gebleeven is, geevende zulks beide het muurwerk van de kerk en de toren, duidelijk te kennen; in het jaar 1571 werd dit Dorp door de Spanjaarden geplonderd, en de kerk in het volgende jaar afgebrand, zijnde het muurwerk alleen overgebleeven, en een gedeelte daarvan tot den opbouw van de nieuwe gebouwde kerk gebruikt: aldaar is mede een H. Geest- of Gast-huis, met een Weeshuis, zijnde van het eerſte als ſtichter bekend *Hugo van Swieten*, en zijne echtgenoote *Luitgard Klaasdochter van Boschhuizen*, die 'er in 't jaar veertien honderd een- en- tagtig de huizinge toe gaven, met drie bedden en hun toebehooren, en verder huisraad: het ſtaat aan den Pastoor en Kerkmeeſters, om jaarlijks twee Gasthuismeeſters te kiezen, zijnde dit huis naderhand nog rijklijk begiftigd door eenen *Nicolaas van der Heide:* het Weeshuis kreeg zijn begin, door het vergaan op Zee van zeker inwooner *Lambert Dirksz.* genaamd, wiens weduwe korten tijd na hem in het jaar zestien honderd vijftien overleed, nalaatende zeven kinderen, wier armoedigen toeſtand zo veel medelijden verwekte in de harten der Regenten en overige Dorpbewooneren, dat 'er het prijsbaar beſluit genomen werd, om voortaan deze en andere behoeftige Weezen te onderhouden, door inzameling van giften, welken in de twee eerſte jaaren vijftien honderd guldens bedroegen, die vervolgends, zo door giften, legaten als andere geſchenken, merkelijk zijn aangegroeid; ook werd aan het Weeshuis afgeſtaan den afflag van de buitenvisch, dat is van die, welke door hen, die geene Ingezetenen van het Dorp zijn, aldaar op ſtrand te koop gebragt worden.

Ten nutte van de Zeevaart heeft aldaar langen tijd een Vuurbaak geſtaan, welke in het jaar zestien honderd vijf nog vernieuwd is.

De voornaamſte tak van der Dorpelingen beſtaan, is het vangen van verſche zeevisch: dat zulks reeds ten tijde van Keizer *Karel den Vijfden* plaats had, blijkt uit een verzoekſchrift van de Katwijkers (1540) aan dien Vorst, zeggende zij onder anderen daarin, dat 'er op hun Dorp twee honderd huizen ſtonden, waarvan 'er honderd vijftig door Visſchers bewoond werden, en

de

J. v. Selingen Fec.

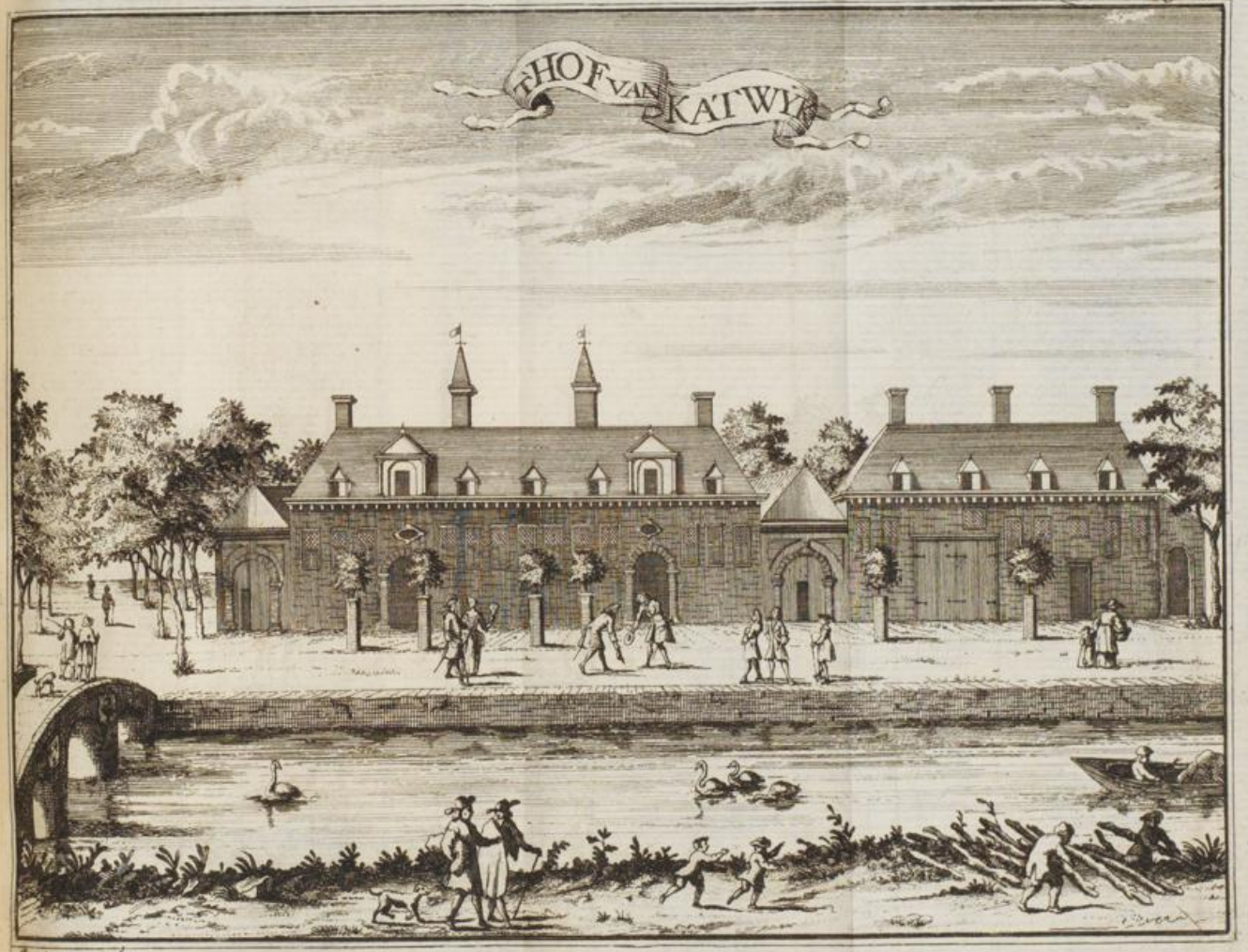
'HOF van KATWYK

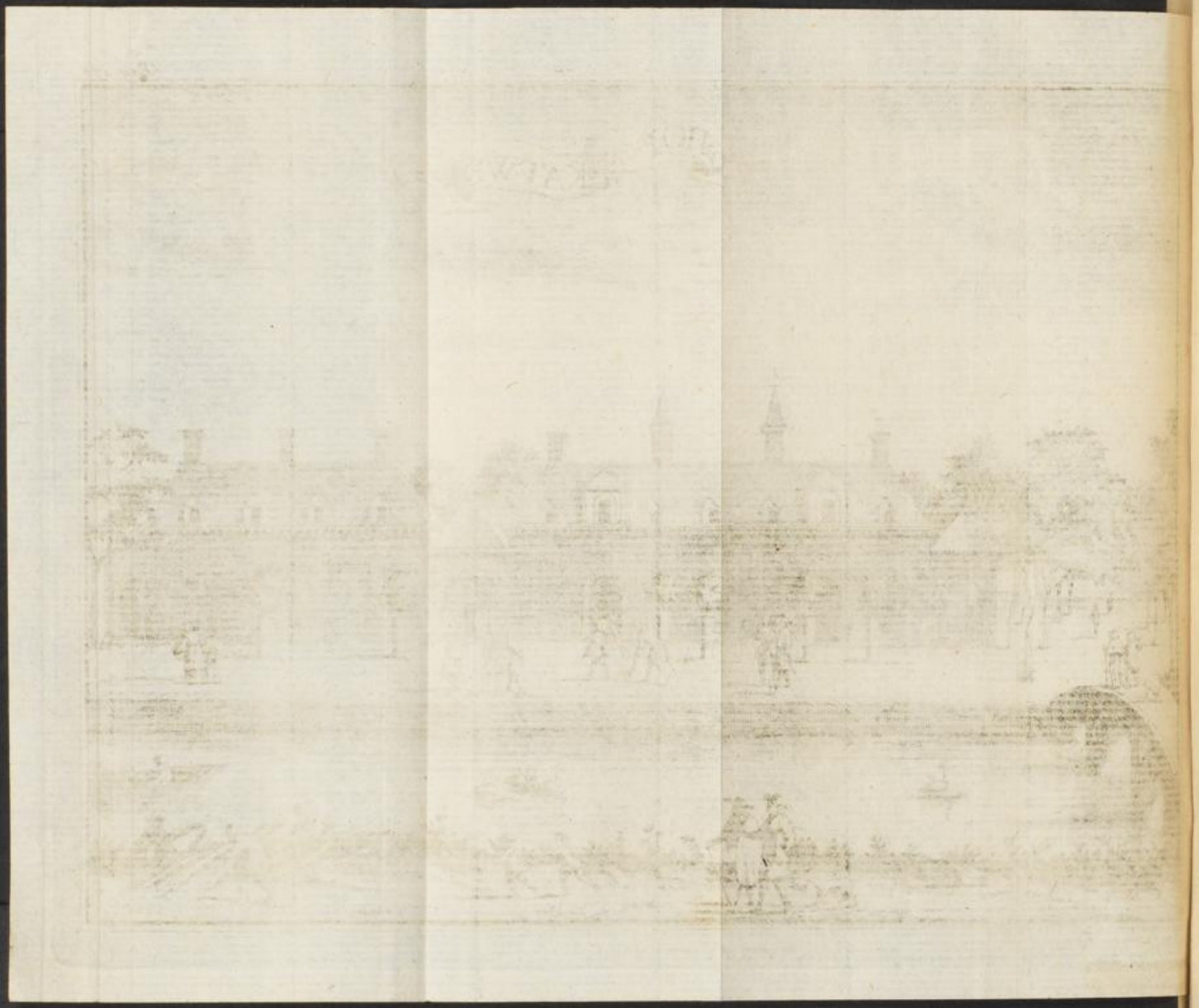

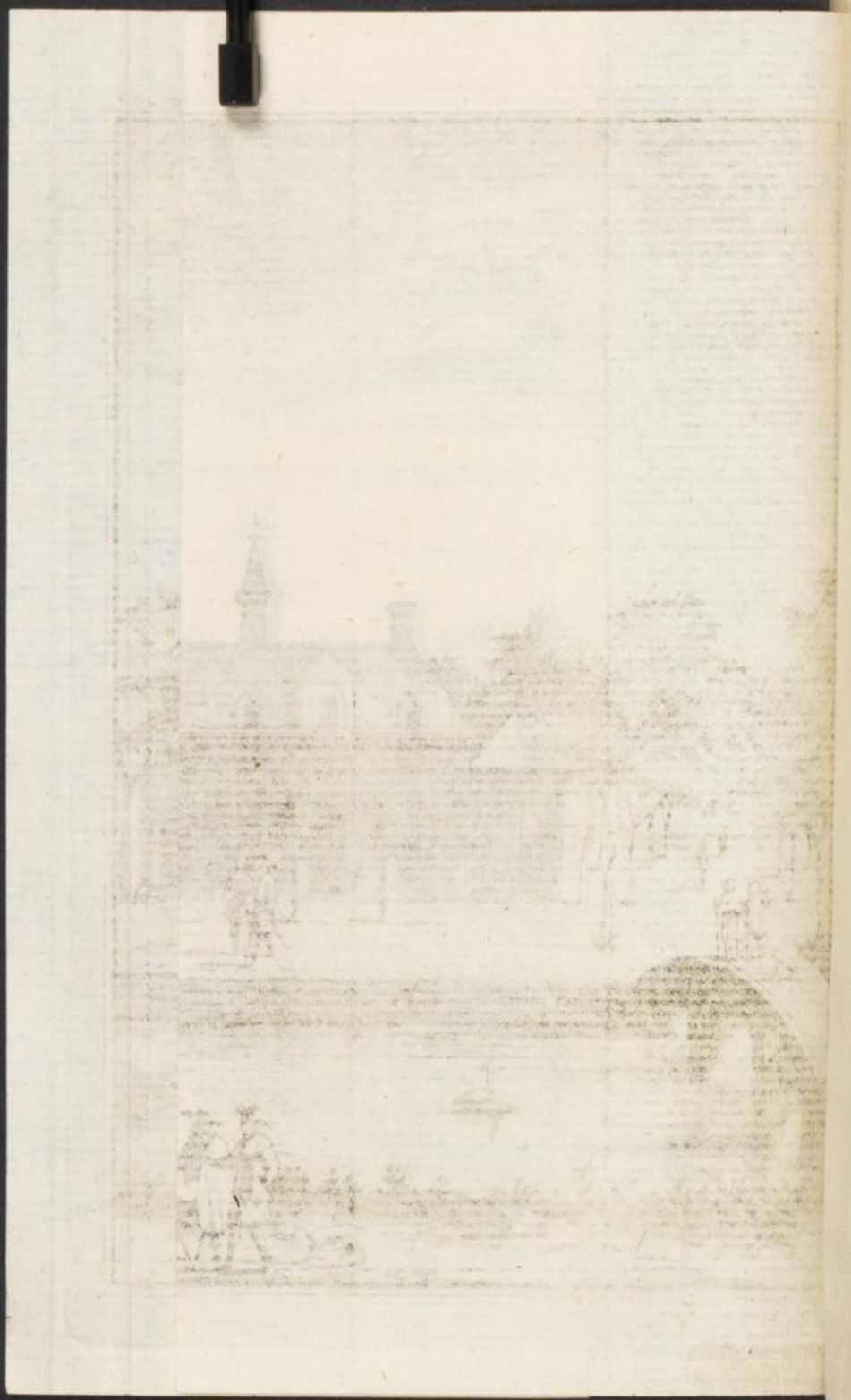

Vuë de l'Eglise et de l'Ecole a Catwyk sur Mer. || *Gesigt van de Kerk en School tot Katwyk op Zee.*

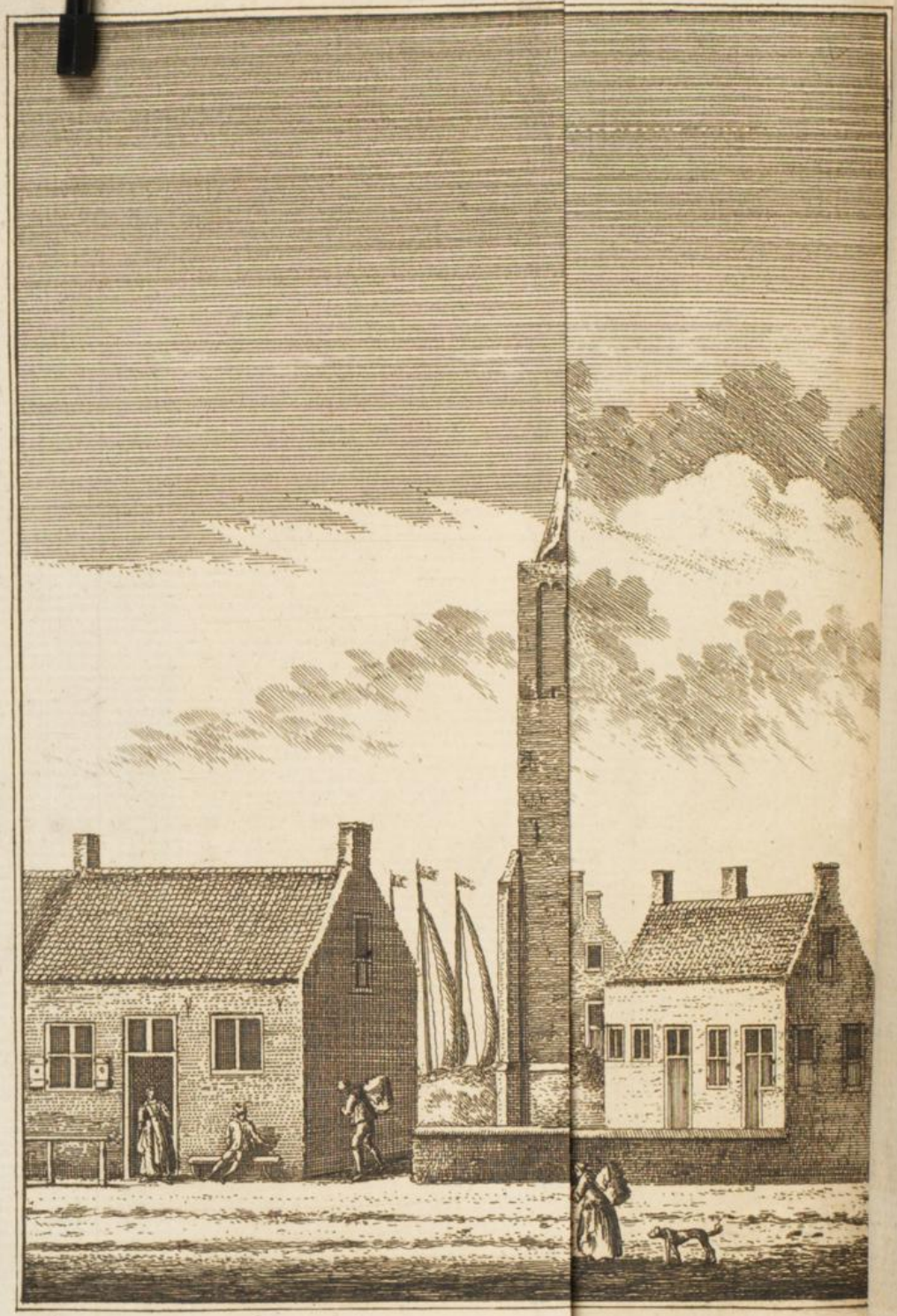

Vuë de l' Egliſe et de l'Ecole a Cat[illegible] tot Katwyk op Ze[illegible]

Lieu de plaisance appartenant à MONS.R VANDER KAA *a Catwyk.*

Lustplaats toebehorende den HEER VANDER KAA *tot Katwyk binnen.*

Lieu de plaisance appartenanden HEER VANDER KA
KAA *a Catryk binnen.*

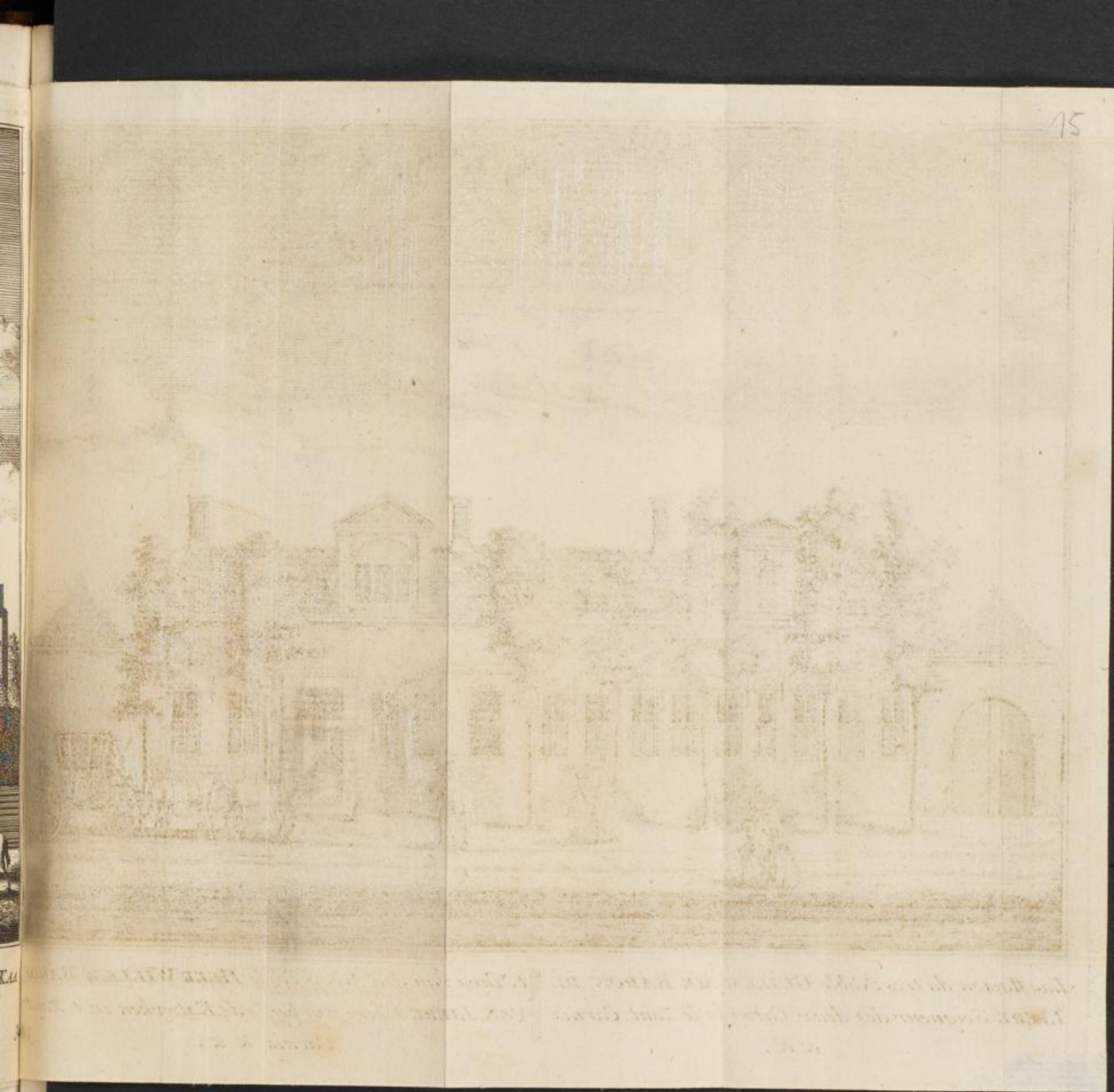

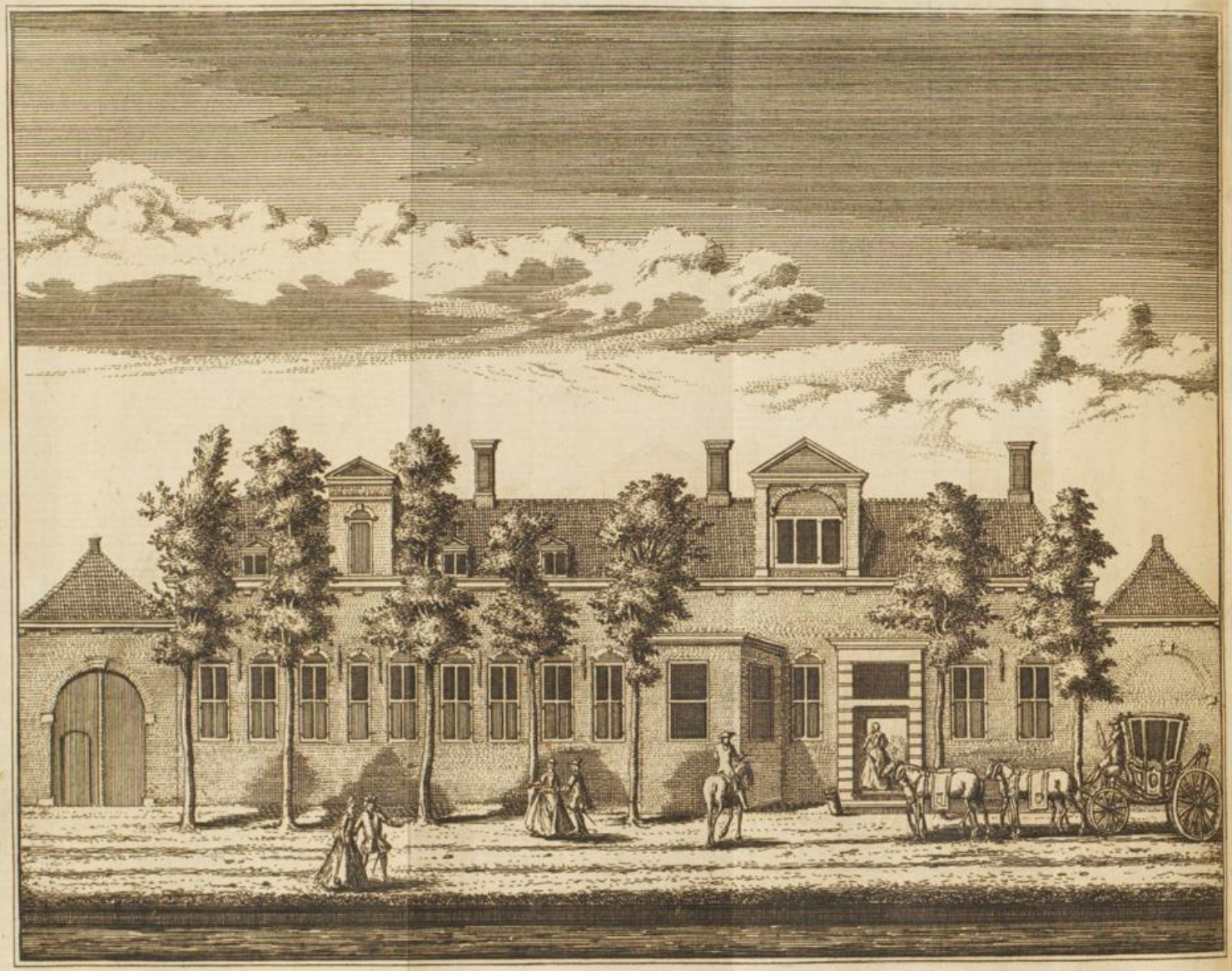

La Maison du tres Noble GUILLAUME BARON DE LIERE *Seigneur des deux Catwyks le Zant, Carnis & &.*

't Huys van den Hoog Edele HEER WILLEM BARON VAN LIERE *Heere van beide de Katwyken en 't Zandt-Carnis & &.*

La Maison du tres Nôble GUILLAUVILLEM BARO
LIERE Seigneur des deux Catwyk en 't Zand
& &.

de andere vijftig door Bakkers, Schoenmakers, Wagenaars en andere handwerksluiden enz.

De vrouwen houden zig aldaar veel bezig met het uitventen der visch, en het breijen der netten, dat haar een genoegzaam beſtaan verſchaft: gemerkt het getal der pinken aldaar ongelijk veel grooter is dan elders.

Deze nijvere visſchers, die men meer dan eens, behalven de kabeljaauw, in één etmaal tagtig duizend ſchelvisſen aan ſtrand heeft zien brengen; leeden niet alleen veel in den Spaanſchen oorlog, zo als reeds gezegd is, maar ook in die met Frankrijk, en bijzonderlijk geduurende den jaare van 1690—1695, wordende niet alleenlijk geplonderd en gerantſoeneerd, maar daar en boven gedwongen om mondkost, van kalveren, ſchaapen, brood, kaas, boter, eijeren, enz. optebrengen, en bij dat alles leeden zij het gemis van meer dan veertien ſchuiten: eindelijk kreegen zij, na het doorſtaan van alle die rampen, vier ſtukken geſchut uit het magazijn te *Delft*, ter afweeringe van den vijand: den oorlog niet alleen, maar ook de Zee waarop zij hun beſtaan zoeken moesten, is op verſcheidene tijden hun grootſte vijand geweest, verwoestende eene menigte van duinen, werven en huizen, waarvan men 'er echter tegenwoordig nog twee honderd vier-en-negentig telt.

De hooge laage en middelbaare Jurisdictie, werd 'er door de Heeren van *Catwijk* geoefend, en deze ontvangen ook den twintigſten penning van de visch, die door de Ingezetenen gevangen wordt: ook zijn de Dorpelingen gehouden aan hunne Heeren de hofvisch te betaalen: dezen hebben nog daar en boven het recht der Tol van alle waaren en koopmanſchappen, die den *Rhijn* op en af, door hunne Heerlijkheden gevoerd worden; zijnde dit een gedeelte van de Wasſenaarſche tol, met dewelke de Heerlijkheid van de *Catwijken*, door den Prins van *Ligne* verkocht is.

De Vrijheer der beide *Catwijken* en *'t Zant*, is tegenwoordig de Hoog Ed. Geb. Heer *W. L. Baron van Wasſenaar*, *beſchreven in de order van de Ridderſchap en Edele van Holland en Westfriesland*, *enz.* De crimineele Vierſchaar wordt aldaar geſpannen door den Baljuw met negen Welgeboorene Mannen,

vier uit *Catwijk op den Rhijn*, vier uit *Catwijk op Zee*, en één uit de Heerlijkheid *Het Zant:* de civile vierschaar bestaat uit den Schout, en agt Schepenen, als drie van 't eerstgemelde Dorp, vier van het laatste, en één van de Heerlijkheid *'t Zant.* Van deze beide Dorpen heeft de Eerw. *A. Pars*, ons eene volledige beschrijving nagelaten, onder den tijtel van: *Catte Aborigines Batavorum*, dat is: *De Katten de Voorouders der Batavieren, ofte de twee Katwijken, aan Zee en aan den Rhijn, enz.* De beste uitgave daarvan is van 1745, vermeerderd met aantekeningen door Mr. *P. van der Schelling*, een werk der leezinge dubbeld waardig.

CAUCI, of *Cauchi*, ook *Chauchen*, een volk afkomstig van de *Skijten*, die men wil dat uit *Asiën*, in deze Landen gekomen zijn, wordendè door sommigen gezegd afkomstig te weezen van *Japhet: Picart*, die onder alle zijne goede zaaken veele beuzelingen opdist, meent dat zij reeds ten tijde van *Abraham* de duitsche taal gebruikten, doch zo dit al zo wade, zal de uitspraak echter zeer verschillende geweest zijn: hunre eerste verhuizing uit *Asiën*, meent men dat geweest is, naar de *Crim*, *Moskoviën*, *Lijfland*, *Polen*, *Duitschland*, *enz.* voords stelt men dat zij naderhand het *Gottische Rijk* gevormd hebben, vanwaar zij geduurig uitloopen namen in andere landen; want zij waren (zegt *Temple*) gelijk een groote *Bijekorf*, die door de sterke voordzetting, en de gezondheid van lucht en landstreek zeer vermenigvuldigende, eenige zwermen uitdreef, welken elders plaats moesten zoeken: op die wijze heeft ook een deel van hun zig te *Breemen*, *Oldenburg*, en in geheel *Oost-Friesland* nedergezet, welken den naam van *Chauchie* behouden hebben: een ander deel van hun, den naam van *Saxones*, *Saxen*, voerende, heeft zig te *Staden*, en op de daar rondom gelegene Landen nedergeslagen, en van dezen hadden zij, die in de nabuurschap dezer Landen woonden, hunne afkomst, schoon niet op eenen tijd en op eenerlije wijze, maar het eene volk uit het andere spruitende. *Justus Lipsius* erkent en houdt de *Duitsche Westphalingers* voor onze voorouders, *vermids ik weete*, zegt hij, *dat 'er de Nederlanders hun afkomst*

Schlingen Fec.

J. Schlingen Fec.

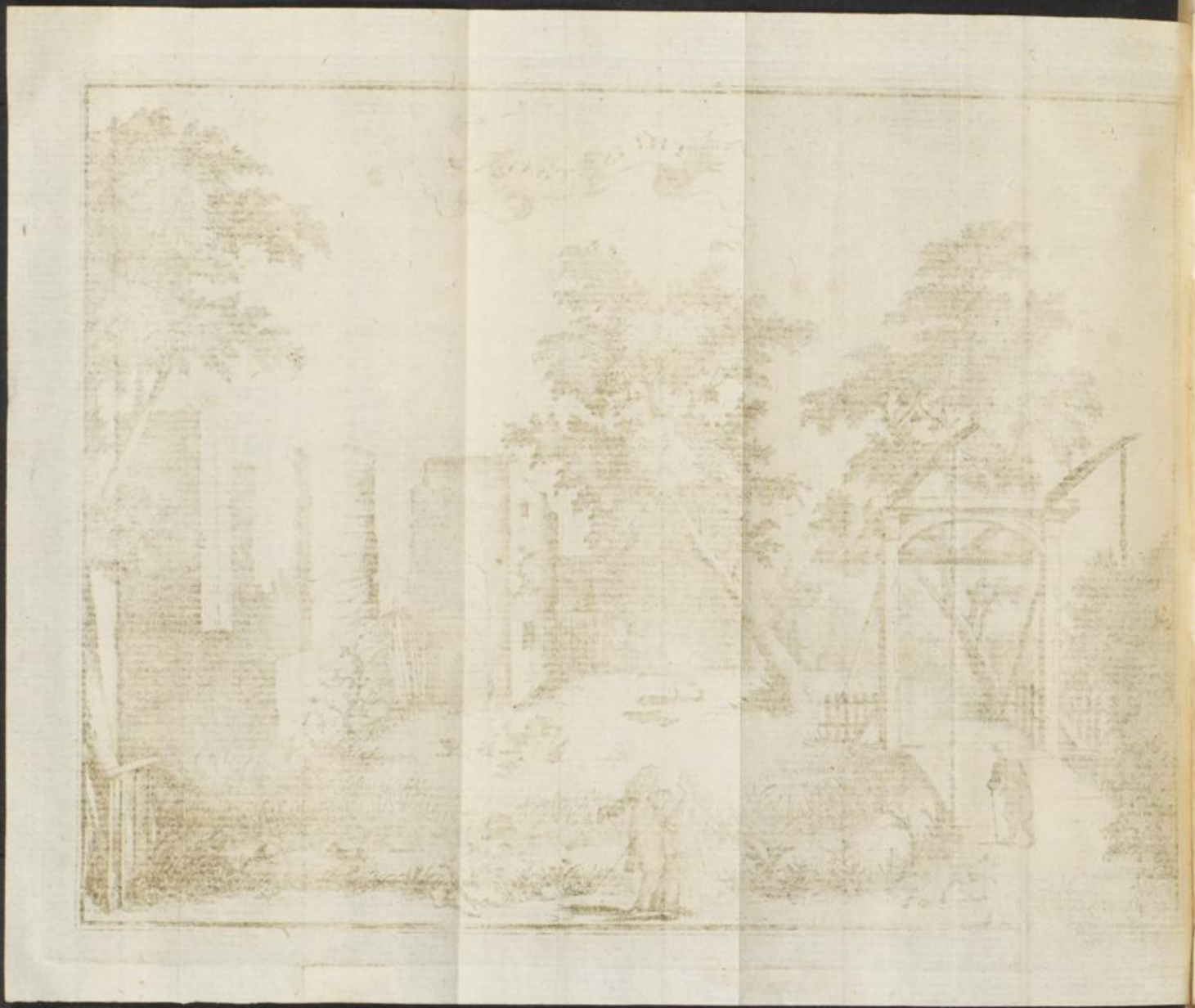

TOMBE.

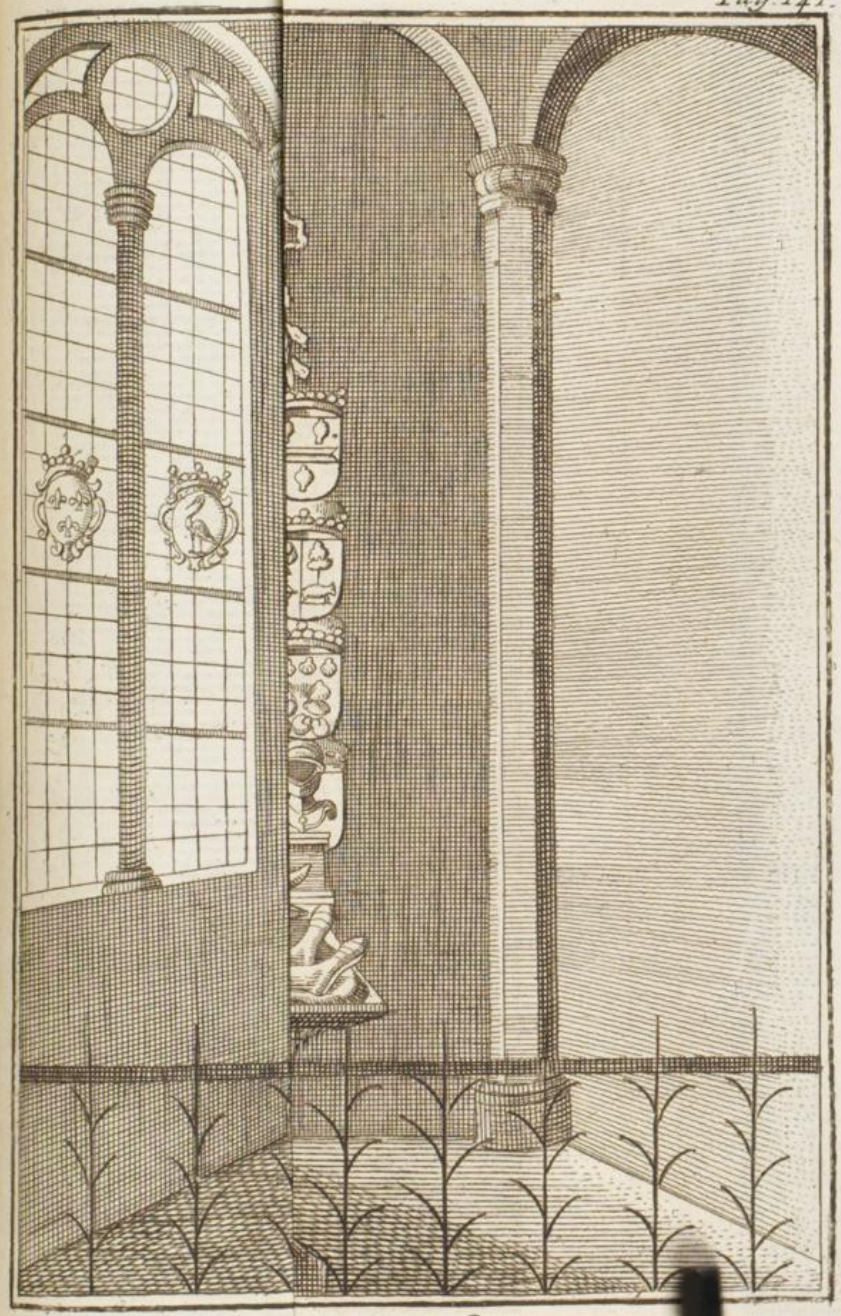

TOMBE, of VYK. 1695. C. V. HA[illegible]EN.

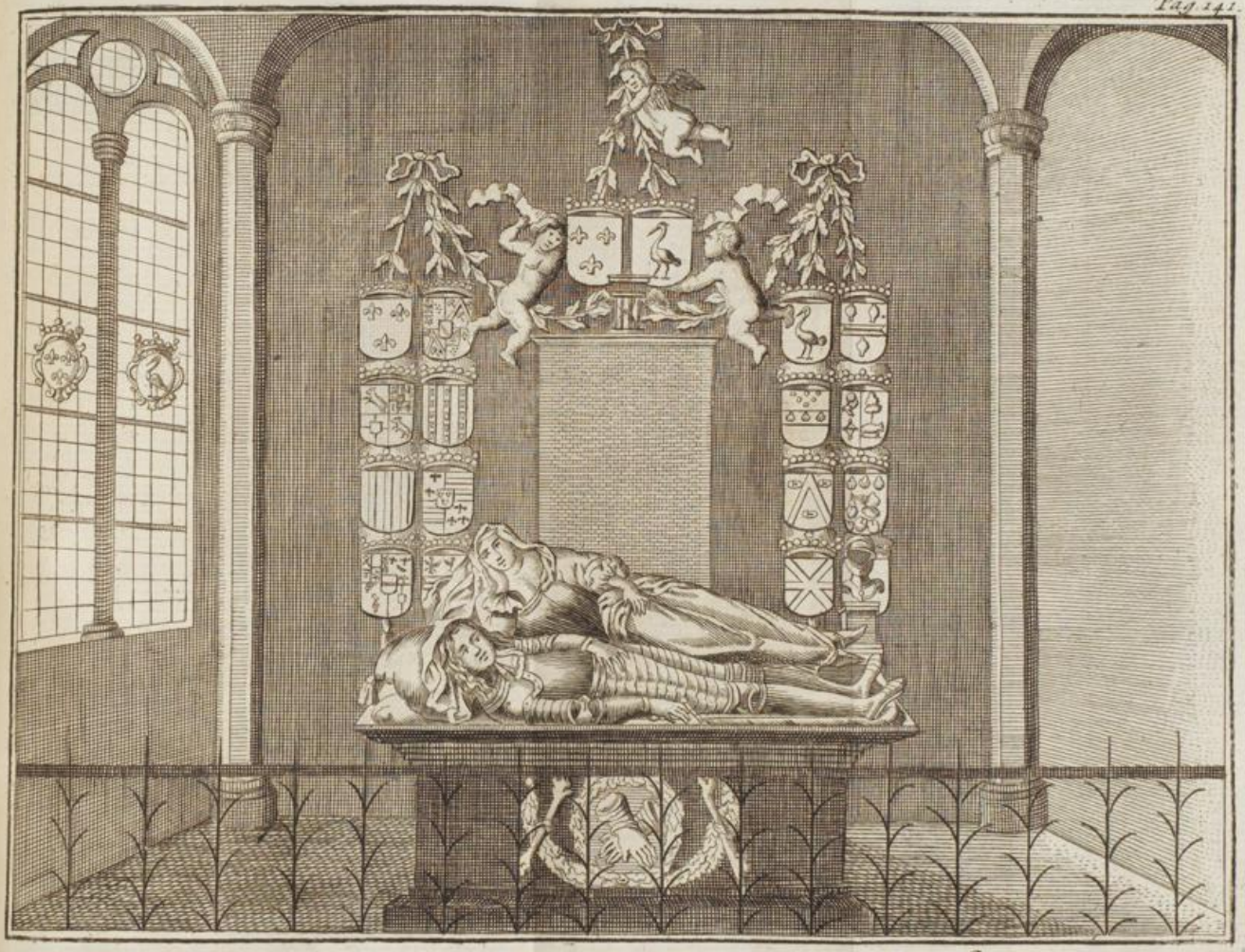

TOMBE, OF GRAVPLAATS VAN DE HEER VAN KATWYK. 1695. C. V. HAGEN.

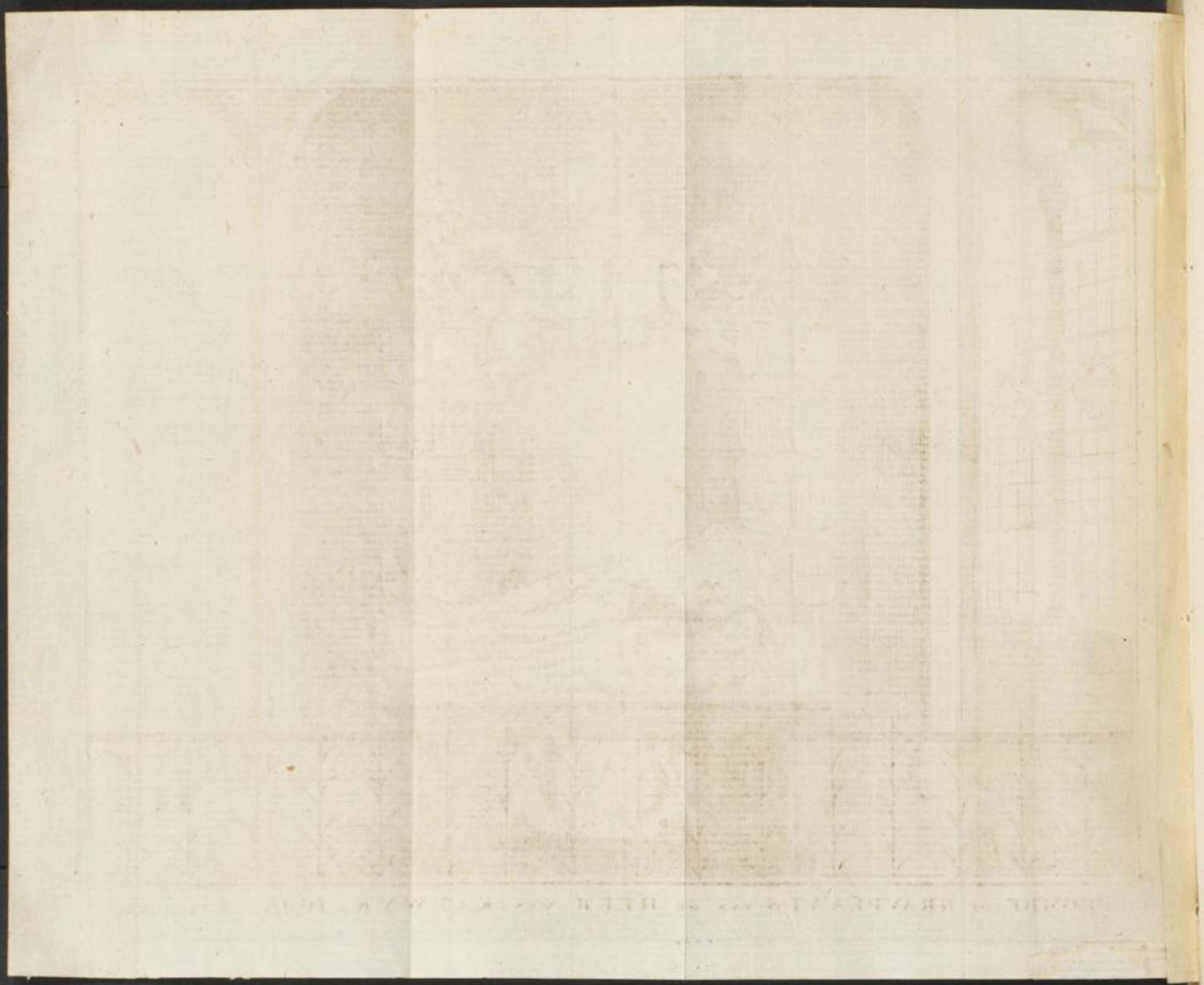

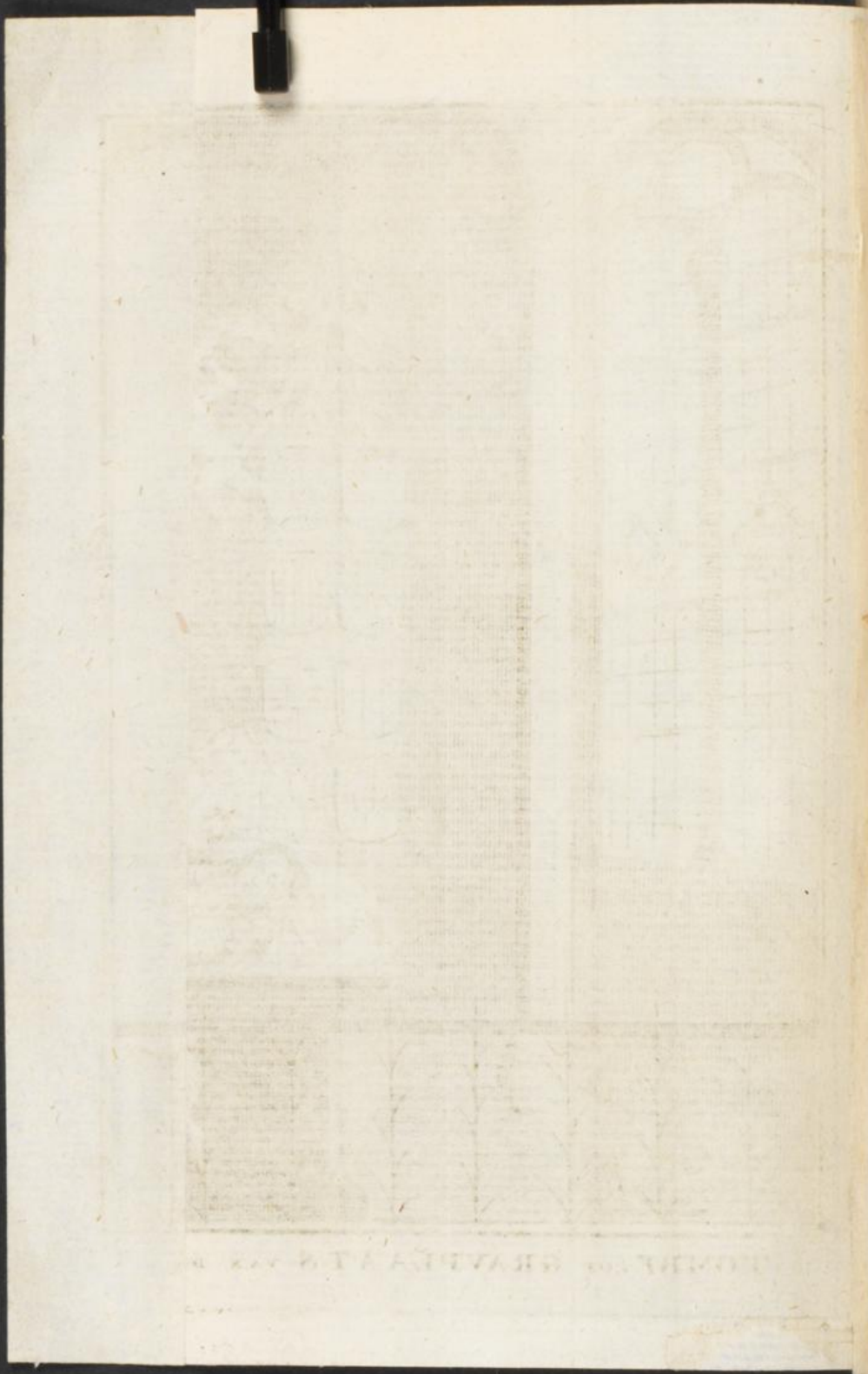

komst van hebben: dus zou dan onzen oorſprong gezogt moeten worden, in de *oude Saxen*, die zig, uit hoofde van de boschrijkheid dezer Landen, allereerst aan de rivieren, en wel aan den *Rhijn*, de ſchoonſte van *Duitschland*, nederzetteden: doch die redeneering kan wel omtrent een gedeelte van de Nederlanders, maar niet omtrent het algemeen gros, ſteek houden,

De *Cauchers*, of wel de *Oostfriezen*, worden verdeeld in groote en kleine: voor de groote of meerdere houdt men de *Bremers*, *Lunenburgers*, *enz.*; voor de mindere of kleine, de *Embders*, *Groningers* en *Ommelanders:* zij worden, gelijk uit het zo even gezegde blijkt, gehouden voor de oudſte van de *Germanen*, zijnde reeds lang voor onze tijdrekening beroemd geweest: veele invallen zijn door hen gedaan, in *Holland*, *Zeeland* en *Utrecht*, in welke laatſte Provintie zij zelfs hunne woonplaats gehad hebben: bewijzen daarvan vindt men in de benaamingen van ſommige Steden en Dorpen, naar hun genomen, als: *Caukerk*, *Caudorp* en *Cauwerve:* veele van hunne verrichtingen vindt men gemeld bij *Tacitus*, *van der Houve*, *Schotanus* en anderen: de Dichter *Claudianus* noemt hun *Caucos*, ſtellende de *Sicambren* en *Caucen*, als bewooners van den *Rhijnſtroom*, hen plaatſende aan beide de Rhijndeuren, *Helium* en *Flevum*.

Hoe de *Chauchen*, *Germanicus* hunnen dienst aanboden; daarna onder het beleid van *Ganaſeus*, in *Neder-Germanien* vielen; met de *Saxen* vereenigd, de *Betuwe* aantastten, en door *Juliaan* overwonnen zijn geworden, zullen wij hierna kortlijk melden: dat zij, gelijk ſommigen verkeerdlijk willen, de eerſte bewooners dezer Landen niet geweest zijn, en dat zij met de *Catten* geen eenerlij volk uitgemaakt hebben, is voor de kundige al te bekend, dan dat wij ons daarover behoeven uittelaaten: liever willen wij zien wat *Alting* van hun zegt:

„ *Cauci*, *Chauci* zijn, (zegt hij,) van oudsher genoemd geweest, dezen, die langs den oever van de *Eems*, daar eb en vloed van de zee gaat, tegen over *Friesland* woonden: zijnde een volk de Friezen gelijk, in afkomst, lichaamsgedaante, taal, dapperheid en zeden; maar ſterker in getal, en eenen

geheele anderen Staat uitmaakende, zo lang de Roomſche heerſchappij in *Neder-Germanië* in ſtand was; doch na dat dit wingewest gekomen was aan de Franken, waarmede zij hadden aangeſpannen, zijn de *Chauchen* niet alleen onder dezelve regeering gekomen, maar hebben ook den naam van *Friezen* aangenomen, en hebben die van *Oost-Friezen* tot op dezen dag behouden: 't ſchijnt dat zij hunnen ouden naam niet gekreegen hebben naar den aart des lands, maar naar hunnen aart en inborst: mannen van oude beroemde dapperheid en trouwe, openhartig en vrolijk van aart zijnde; mannen die zig niet laaten tergen, worden door de Duitſcher *Kautzen* genoemd," en *Tacitus* toont ons, dat hunne geaartheid zodanig was, als hij zegt: „ de *Chauchen*, een zeer aanzienlijk volk onder de Germaanen, die hunne grootheid liefst door gerechtigheid willen handhaven, zonder begeerlijkheid, zonder heerschzucht, gerust en afgezonderd leevende, verwekken geene oorlogen, en ſtroopen nergens met moorden en rooven, en dit is een voornaam bewijs van dapperheid en magt, dat zij niemant verongelijken, om boven anderen de overhand te hebben: echter heeft ieder van hun de wapenen klaar, en als de nood hun roept is 'er fluks een leger op de been, en men ziet helden en paarden: hebbende in ſtilheid dezelve achting als in den krijg." Verder ſchrijft hij hun groote en uitgebreide landpaalen toe, zo dat ze beginnen van *Friesland* af, en een gedeelte van de *Eems*, tot aan de *Elve* beſlaan, (welke grenzen *Plinius* en *Ptolomeus* hun mede toeſchrijven) paalende ter zijde aan de *Angrivarien*, *Chamaven*, *Dulcibinen*, en andere volken min beſaamd dan zij, tot dat zij zig met een' bogt uitſtrekken tot in het land der *Catten*. Op dat geene 't welk nu reeds onder deze grenzen begreepen is, maakt *Cluverius* zeer aardige gisſingen, die echter geene bijzonderheden behelzen: wat de gelegenheid des lands en levenswijze betreft, daarvan zegt hij: „ Wij hebben gezien de *Cauchen*, die meerdere en mindere genoemd worden, alwaar de groote zee, met een barre vloet, tweemaal elken dag en nacht, geweldig op en afloopende, alles overſtroomt, vertoonende alzo een eeuwig verſchil van de natuur, waar door men kan twijffelen, of men het voor een gedeel-

deelte land of zee moet houden: daar woont dat elendig volk op hooge heuvelen, aardhoopen en terpen met handen gemaakt, na de waarneeming van de hoogſte vloeden aangelegd, waarop dan hutten geſteld zijn, dus zijn zij gelijk vaarenden, als de wateren het omliggende land bedekken, maar ſchipbreukelingen, als die weder gezakt zijn. De visſchen met de wateren afzakkende, vangen zij rontsom hunne hutten. Het mag haar zelden gebeuren vee te houden, en dus ontbeeren zij de melk, die hunne nabuuren voedt; ja zelfs zijn zij ontſtoken van de jagt op wilde beesten. Van wier en biezen draaijen zij koorden, die zij als netten voor de visſchen ſpannen. Bij de leemachtige aarde, met handen bewerkt, meer door wind, dan door de zon gedroogt, warmen zij hunne ſpijzen en lichaamen, door de koude noorde winden bevroozen; al hun drank beſtaat in het water dat uit den Hemel valt, en dat zij in kuilen voor hunne hutten gegraaven, opgaaren."

Laat ons hier nog bijvoegen dat *Druſus Germanicus*, na hij in een ſcheepsſtrijd de *Anſibaaren* of *Amſibaaren* overwonnen en de *Friezen* ten ondergebragt had, de eerſte der *Romeinen* was, die door de veenen heengedrongen, en in het Land der *Chauchen* gekomen is: een wijle tijds daarna heeft zijn broeder *Tiberius* hen in genade aangenomen, de wapenen ontnomen, en eenige Ruiterbende onder hen gelaaten. *Cæzar Germanicus*, zoon van *Druſus*, heeft in beide zijne togten tegen de *Cheruſeën*, getrouwe Krijgsknechten in hun gevonden: als zij onder *Claudius* afgevallen waren, zijn zij weder ten onder gebragt, door *Publius Gabinius Secundus*, die daartoe den toenaam van *Chauchus* gekreegen heeft, hebbende op dien zelfden tijd van de *Marſen*, die mede deel in den opſtand hadden, den Arend weder gekreegen, welke de *Romeinen* ſedert den nederlaag van *Varus* gemist hadden: dan, met hunnen inval in *Neder-Germaniën*, zouden zij door *Corbulo* vreeslijk gehavend, ja mogelijk geheel verdelgd zijn geworden, zo niet *Claudius* hun verboden had, geweld tegen de *Germanen* te gebruiken, en de bezittingen weder aan deze zijde van den *Rhijn* te rug te doen komen: echter waren zij zelven oorzaak van het verlies der vrede, vermits zij onder de regeering van *Nero*, hunne nabuuren de

Am-

Amſtbaaren uit hun land verdreeven: bij den opſtand der *Batavieren* tegen de *Romeinen*, kozen zij de maatregelen van *Civilis*, en vereenden zig met hun: die oorlog geeindigd, en zij weder onder de magt der *Romeinen* geraakt zijnde, bleeven zij daaronder niet langer dan tot aan de regeering van *Marcus Aurelius*; deze hunne opſtand en inval in de *Nederlanden*, kwam hun echter duur te ſtaan, want zij werden toen door *Didius Julianus*, ten dien tijde Landvoogd, en naderhand Keizer, met meer andere volken overwonnen en beteugeld; welke wisſelvalligheden ſchijnen geduurd te hebben, tot dat zij ten deele den naam en het bondgenoodſchap der *Franken*, ten deele der *Friezen*, en ten deele der *Saxen*, hebben aangenomen, 't welk dan ook de oorzaak van hunne naamsverdelging geweest is.

CAUDORP. Zie KOUDORP.

CAUKERK. Zie KAUKERK.

CAUWERVE. Zie KAUWERVE.

CELTEN, of *Kelten*, een zo oude als vermaarde Natie, die door naarſtige onderzoekers en oudheidkundigen, de eer wordt toegeſchreven, van bevolkers geweest te zijn van *Ilijrië*, *Germanië*, *Gallië*, *Spanje* en *Brittanië*; en dezen houden ſtaande, dat, na den algemeenen Zondvloed, toen de nakomelingen van *Noäch* in grooten getale vermenigvuldigd waren, en na de ſpraakverwarring te *Babel*, bijna twee duizend twee honderd en dertig jaaren vóór CHRISTUS geboorte, uit *Aſie* in *Europa* gekomen zijn, hebbende ten leidsman eenen *Askenas*. De Joodſche Hiſtorieſchrijver *Flavius Joſephus*, noemt mede een *Athanaxes* of *Askenas*, als een der zoonen van *Gomer*, en zegt dat die een Stad zou geſticht hebben, door de Grieken *Rheginnes* genaamd; uit welk gezegde Jonker *M. van der Houve* tracht te bewijzen, dat door *Rhegines*, de *Rhijnlanders* kunnen verſtaan worden; dat die, welke hij daarmede bedoelt, den oever van den *Rhijnſtroom* bewoonden, en dat hunne Hoofdſtad *Rhijnberk* was: dan hoe onzeker en fabelachtig dusdanige gedachten zijn, om den naamsoorſprong van een Stad en Volk te vinden,

kan